INSTITVTIONES GRAMMATICAE

IN VSVM

SCHOLARVM GRAMMATICARVM

REGNI HVNGARIAE

ET

ADNEXARVM PROVINCIARVM.

PARS PRIMA.

Constat in Cruda 38. *xr.*

B V D A E,

TYPIS REGIAE VNIVERSITATIS HVNGARICAE.

1 8 0 8.

Nomina declinare, et Verba inflectere (*ea etiam in breves simplicesque Sententias componere Sect. II. Cap. II. Instit. Litter.*) in primis pueri sciant; neque enim aliter ad intellectum sequentium pervenire possunt.

Quintilianus.

PRIVILEGIUM.

NOS MARIA THERESIA DEI GRATIA ROMANORUM IMPERATRIX VIDUA, HUNGARIAE, BOHEMIAE, DALMATIAE, CROATIAE, et SCLAVONIAE, etc. etc. Regina Apostolica, Archi-Dux Austriae, Dux Burgundiae, Magna Princeps Transylvaniae, Dux Mediolani, Mantuae, Parmae etc. Comes Hapsburgi, Flandriae, Tyrolis, etc. Vidua Dux Lotharingiae, et Barri; Magna Dux Hetruriae, etc. Memoriae commendamus tenore praesentium significantes, quibus expedit universis. Quod posteaquam primis statim fundatae Universitatis olim Tyrnaviensis annis Patres abolitae Societatis, qui eandem providebant, Typographiam Academicam erexerunt, atque in eadem quosvis Scholasticos Libros non interrupta serie in usum tam eiusdem Universitatis, quam et aliarum in Regno nostro Hungariae attunc quoque existentium Academiarum, et publicarum Scholarum procudi fecerunt, insuperque super aliis etiam, uti signanter Corporis Iuris Hungarici, privative edendis Benigna Privilegia nostra ita dicta Exclusiva procurarunt, atque penes eadem Privilegia nunc etiam, postquam Universitas Regia Tyrnavia Budam translata, et Typographia Academica quoque hoc loco collocata est, eadem Typographia Excusionem cumprimis Scholasticorum Librorum continuat; pro maiori nihilominus stabilitate, et securitate nomine praefatae Typographiae, et respective ipsius Universitatis Regiae Budensis, ad quam eadem Typographia Aca-

demica optimo Jure pertinet, Majestati nostrae supplicatum exstitit humillime; quatenus saepefatam Typographiam Benigno Privilegio nostro Regio eum in modum, ut nemo sive Spiritualium, siveLaicorum, sive Nobilium, sive Ignobilium, eruditorum, vel rudium Bibliopolarum, Bibliopegorum, aut Typographorum, denique quorumcunque Institutorum, etVeteratorum memoratos cuiuscunque generis Libros Scholasticos in usum Academiarum, Gymnasiorum, ac quarumvis Scholarum publicarum per Regnum nostrum Hungariae, eoque pertinentes Provincias Authoritate nostra Regia, quocunque tempore praescribendos; seu in toto, seu per partes in compendio, vel quocunque demum formato Typis denuo exprimere, vel in exteris provinciis excusos in Regna, et Provincias nostras Haereditarias, cumprimis Hungariam, eidemque adnexas Partes sine eiusdem Typographiae praescitu, et annuentia invehere, et vendere ausit, clementer munire dignaremur; Unde Nos ex clementissima reflexione, quod FundusTypographiae partim pro intertentione et conservationeBibliothecaeUniversitatis, sed et aliarum ad Academias Regias, reliquaque publica Scholarum Instituta pertinentium, partim pro remunerandis eruditis Lucubrationibus destinatus sit, partim denique in alios optimos fines deservire debeat, praecipue vero, quod hac etiam ratione noviter constitutum Systema Litterarium confirmare, atque promotionem Rei Litterariae quoquo modo adjuvare velimus, id eidem Typographiae de Regiae Potestatis Nostrae plenitudine, et Gratia speciali clementer annuendum, et concedendum esse duximus, quatenus eadem Typographia praedeclaratos scholasticos Libros libere, et privative imprimi, divendi et distrahi facere, hocque benigno indultu, et annuentia nostra, generatim autem omni eo Jure, quod prius Typographia penes Universitatem Tyrnaviensem collocata habuit, in perpetuum uti, frui, et gaudere possit, ac valeat, ea tamen lege et conditione, ut omnes eiusmodi Libros ante eorum impressionem legali, atque in Syste-

mate

mate quoque litterario praescriptae Censurae praefata Typographia submittere teneatur, e contra nemini sive Spiritualium, sive Laicorum, sive Nobilium, sive Ignobilium, eruditorum, vel rudium Bibliopolarum, Bibliopegorum, aut Typographorum, denique quorumcunque Institutorum, aut Veteratorum rementionatos scholasticos Libros vel in toto, vel per partes, in compendio, vel quocunque alio formato interpolare, Typis denuo exprimere, vel alibi impressos in Regna nostra haereditaria, atque Hungariam imprimis, eidemque adnexas partes sine eiusdem Typographiae scitu, et annuentia invehere et vendere palam, vel occulte sub poena confiscationis eiusmodi Librorum, ac praeterea decem Marcarum Auri puri, in una Fisco nostro Regio, in altera vero medietate eidem Typographiae applicandarum licitum sit, aut per missum, prouti clementer annuimus, et concedimus, ita serio, et firmiter inhibemus praesentium per vigorem. Quocirca universis, et singulis, cuiuscunque Status, Gradus, Honoris, Officii, et praeeminentiae fidelibus nostris, ubivis in praerepetito Regno nostro Hungariae, Partibusque eidem adnexis constitutis, et commorantibus, signanter vero Comitatuum quorumcunque Supremis, et Vice-Comitibus, Judicibus Nobilium et Jurassoribus, ac totis Universitatibus, prouti Regiarum, ac Liberarum Civitatum nostrarum, aliorumque locorum privilegiatorum Judicibus, Juratis Civibus, et Senatoribus, ac ipsis Communitatibus, praesentium nostrarum notitiam quoquo modo habituris, harum serie benigne committimus, et mandamus, quatenus mentionatam Typographiam Universitatis Regiae Budensis in impressione, et distractione praememoratorum scholasticorum Librorum nullatenus turbare, aut impedire praesumatis, vel sitis ausi modo aliquali, quin potius eandem hacce benigna concessione et indultu nostro Regio in perpetuum libere, et absque omni impedimento uti, frui, et gaudere permittere, alios vero, qui eosdem libros imprimere, vel aliunde inducere, sicque di-

vendere

vendere attentarent, ab eiusmodi impressione, inductione, et distractione serio, et sub poena supranotata prohibere, Authoritateque etiam Magistratuali ipsi Typographiae hoc in passu toties, quoties necessum fuerit, assistere, modis omnibus debeatis, et teneamini, secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibenti restitutis. Datum in Archi - Ducali Civitate nostra Vienna Austriae die quinta Mensis Novembris, Anno Domini, Millesimo, Septingentesimo, Septuagesimo Nono. Regnorum nostrorum Hungariae, Bohemiae et reliquorum anno quadragesimo.

Maria Theresia m. p.

(L.S.) *C. Franciscus Eszterházy m. p.*

Adamus Csathó m. p.

PRAEFA-

PRAEFATIO.

Institutiones hae Grammaticae, quarum brevis Conspectus singulis Partibus praemittitur, concinnatae sunt maximam partem ad Normam *Emmanuelis Alvari* celeberrimi aevo suo in Lusitania Grammatici, qui Grammaticam artem scribere ita adgressus, ut nihil cognitione dignum praeteriret, Grammaticos omnes, qui ante se fuerunt, tum veteres, tum recentiores excuteret, eorum controversias omnes, quae sunt infinitae, acerrimo iudicio expenderet, deque iis sententiam suam interponeret, opus quoddam excellens atque opinione omnium doctorum absolutissimum confecit, Magistris quidem adprime utile atque probatum; sed et mole grandius, et rebus ipsis, de quibus agebat, multis in locis subtilius,

quam

quam ut a discipulis facile et parari, et gestari, et tractari, et intelligi posse videretur. Fontes ipsos, ut ex Praefatione eius Libro I. de Institutione Grammatica praemissa videre est, adiit, M. Varronis Romanorum omnium eruditissimi, Libros de Etymologia atque Analogia; XII. Fabii Quintiliani de Institutione Oratoria; Auli Gellii Noctium Atticarum unde viginti; Probi, Diomedis, Phocae, Donati, Prisciani Institutiones Grammaticas in usum suum convertit, atque ex his Praecepta delegit, quae Terentii, Ciceronis, Caesaris, Livii, Virgilii, Horatii atque aliorum veterum testimoniis confirmavit. Atque hinc *Casp.* etiam *Scioppius* vir multarum litterarum, qui post *Franciscum Sanctium Brocensem*, Grammaticos omnes acriter exagitat, eosque ignorantiae et inanitatis saepius convincit, de *Grammaticae veteris et novae origine, dignitate et usu* locutus haud diffitetur Emmanueli Alvaro primas deberi „*Nam* (verba eius sunt:)" *et ipse longe cultius dicendi genus,*

quam,

quam, non dicam veterum quisquam, (nam illi pessime omnes Latine scripserunt,) sed, quam recentiores plerique in arte tradenda praestitit, et ea ex optimo quoque veterum Auctorum exempla seligere curae habuit, quibus regulae artis plurimum stabiliri et sine negotio a tironibus intelligi possent. Sed quia celeberrimus Lusitanus in Lusitania scribens Nominum et Verborum interpretationes suae gentis hominibus adcommodarat, ut ob eam rem minus commode in aliarum Provinciarum Scholas illius Institutiones Grammaticae induci possent: primus *Horatius Tursellinus*, cuius multa elegantissime ad Latinorum veterum similitudinem accedentia scripta exstant, universum *Alvari* opus retractavit, atque effecit, ut Italis etiam prodesset; Vir hic, quo erat ingenio atque doctrina, omnia perpendit, recensuit, digessit, edidit; atque inde opusculum illud, quod Alvari nomine Tursellinus ipse, qui illud ex maiori illo eiusdem opere concinnaverat, inscriptum voluit, habe-

bemus Romae, Venetiis, Bassani, Patavii etc. saepius recusum. Ad normam Grammaticae huius Alvarianae studio Horatii Tursellini Scholis accommodatae, variae deinde in variis Europae Provinciis in usum Scholarum adornatae sunt Institutiones Grammaticae: verum, quod passim fit in rebus ceteris, ut, quo longius quaeque recedit ab origine, eo magis nativa eius integritas deteratur, factum esse et cum Grammatica hac experientia docuit; edita enim primum castigatissime, aliis atque aliis subinde typis ac linguis recusa, atque in primis in Hungaria discentium varii idiomatis usui adcommodata, partim eorum, qui ei pro varietate temporum, praescripti Systematis Litterarii, et Classium, quibus aptari debuit, varias indiderunt formas, inconsiderantia quadam; partim vero typothetarum culpa complures contraxit naevos. In his itaque *Institutionibus Grammaticis in usum Scholarum Grammaticarum Regni Hungariae, et adnexarum Provinciarum* novis curis, et

no-

nova methodo adornandis data inprimis fuit opera: 1) ut Regulae Alvarianae ad fidem meliorum exemplarium exigerentur, et ea, quae de octo Partibus Orationis hinc inde sparsa erant, in unum collecta suo loco comparerent; 2.) Ut iuxta Sciagraphiam in novissime inducto Systemate Litterario praescriptam Scholis Grammaticis in quadriennium in posterum divisis singula adcommodarentur; 3.) ut adhibitis ex praestantissimis tam veteribus, quam recentioribus, quales in primis *Schellerus* et *Broederus* sunt, Grammaticis, adminiculis reviderentur omnia, errores, si qui fortasse in hactenus usitatas Grammaticas, quoquo demum modo irrepsissent, auctoritate Classicorum Auctorum corrigerentur, atque defectus, cum dies diem perpetuo doceat, supplerentur.

Admonitiones, quae in singulis Partibus Institutionum harum Grammaticarum passim occurrunt, pertinent ad Magistros in primis in arte docendi adhuc Novicios, quorum perpetuum studium esse debet, ut

ru-

rudes puerorum mentes facillima in docendo methodo adiuventur. Sincerum Moderatoris de Iuventute Patriae bene merendi studium, praesertim illud Ciceronis de Div. II. 4. sibi ante oculos saepius proponentis: *Quod munus Reipublicae adferre maius meliusve possumus, quam si docemus, atque erudimus iuventutem?* Sedula librorum Paedagogicorum, qualium hodie adfatim est, lectio, et lectorum prudens adplicatio; longus denique usus et experientia magistra optima, diversas Magistro suppeditabunt in docendo methodos, in primis si talis sit, qualem Quintilianus L. II. C. 2. eleganter depingit: *Sumat ante omnia parentis erga discipulos suos animum, ac succedere se in eorum locum, a quibus sibi liberi traduntur, existimet. Ipse nec habeat vitia, nec ferat. Non austeritas eius sit tristis, non dissoluta sit comitas; ne inde odium, hinc contemtus oriatur. Plurimus ei de honesto ac bono sit sermo; nam quo saepius monuerit, hoc rarius castigabit,*

Mi-

Minime iracundus, nec tamen eorum, quae emendanda erunt, dissimulator: simplex in docendo, patiens laboris, assiduus potius, quam immodicus. Interrogantibus libenter respondeat, non interrogantes percontetur ultro. In laudandis discipulorum dictionibus nec malignus (i. e. nimis parcus,) *nec effusus: quia res altera taedium laboris, altera securitatem parit. In emendando, quae corrigenda erunt, non acerbus, minimeque contumeliosus: nam id quidem multos a proposito studendi fugat, quod quidem sic obiurgant, quasi oderint.* Scribebam Budae ipsis Calendis Octobris MDCCCVII.

Iosephus Grigely
Philosophiae Doctor ac in Regio Archigym. Budensi II. Humanitatis Scholae Professor et Senior.

CON-

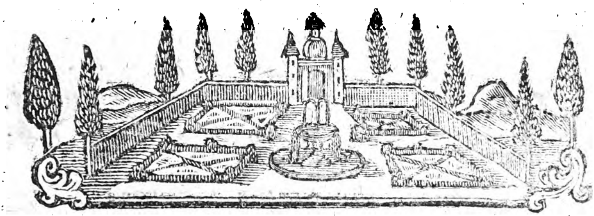
CONSPECTVS
INSTITVTIONVM GRAMMATICARVM PARTIS PRIMAE PRO CLASSE I. GRAMMATICES.

INTRODVCTIO IN GRAMMATICAM LATINAM.

§. V.

CAPVT IV.

INTRO-

INTRODUCTIO
IN
GRAMMATICAM LATINAM.

Quid est Grammatica Latina?

Est ars bene latine legendi, scribendi, intelligendi et loquendi.

Quot Partibus constat?

Quinque: Orthoëpia, Orthographia, Etymologia, Syntaxi, et Prosodia.

SECTIO I.
DE ORTHOEPIA.

Quid Orthoëpia?

Est, quae Litteras, earum discrimen, scripturam, pronunciationem, et in Syllabas coitionem docet; seu est ars bene legendi.

Quid est Littera?

Est minima pars vocis articulatae, quae scribi potest individua.

Quot sunt Litterae?

Tres, et viginti. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. L. M. N. O. P. Q. R. S. T. V. X. Y. Z. Ex quibus Graeca sunt. K. Y. Z.

Quomodo dividuntur Litterae;

In Vocales, et Consonantes.

Quot sunt Vocales?

Quinque simplices Latinae; A. E. I. O. U. et una Graeca Y. Ex quibus fiunt sex Compositae, seu Diphthongi: ae, au, ei, eu, oe, yi. ut: *praemium*, *aurum*, *hei*, *Europa*, *poena*, *harpyia*.

Quot sunt Consonantes?

Septemdecim; nimirum reliquae Litterae adpellantur Consonantes, quod vocalibus iunctae simul sonent. Saepe etiam I. et U. fiunt Consonantes, quando videlicet Syllabam inchoant, sequente vocali, ut: *ius*, *ianna*, *iuvo*, *Iovis*, *maior*, *vado*, *venio*.

Quomodo dividuntur Consonantes?

In simplices, et duplices. Simplices sunt quindecim: Octo mutae: B C. D. G. K. P. Q. T., et septem Semivocales; ex quibus quatuor L. M. N. R. Liquidae dicuntur. Duplices sunt duae X, et Z.

Quomodo sunt Litterae hae pronunciandae?

Pronunciatio usu addiscenda est.

Nota 1) Olim aliquae Litterae aliter fuerunt pronunciatae, quam ex proximis seculis accepimus, praecipue C et Q, et Diphthongi AE, OE, quas hodie fere ut E efferimus.

2) Non est anxie de illa pronunciatione hodie laborandum; sed litterarum ea, quae hodie in usu est, prolatione utendum.

3) C.

3) C ante a, o, u, et Consonantem; item in fine vocis sonat ut K. e. g. *caro*, *cor*, *culter*, *credo*, *ac*, *nec;* ante e, i, y, ae, oe sonat ut germanicum z. e. g. *cedrus*, *cibus*, *Cyrus*, *Caesar*, *caena.*

4) T sequente i, et alia Vocali, aut Diphthongo sonat ut apud Germanos z: e. g. *ambitio*, *nuptiae.* Initio autem vocis, aut praecedente littera s, retinet sonum litterae t: e. g. *tiara*, *tristia*, *ostium.*

Admonitio. 1. In Scholis quidem iam vernaculis discunt adolescentes noscere litteras, coniungere syllabas, libros typo, et manu scriptos legere: non negliget tamen sedulus Magister et in Scholis latinis curare, ut discipuli facilem legendi modum consequantur, rectaeque vocum pronunciationi a teneris assvefiant: quam in rem in Scholis omnia elata voce legi iubeat, et siquid dissoni, affectati, aut declamatorii subrepat, illico corrigat.

Scripturam litterarum, et quae inde fiunt, etiam Praeceptorum dextra solertia, et lectissimorum scripturae exemplarium; qualia aeri incisa complura prostant, imitatio optime docebit: Ut vero in *Calligraphia* adolescentes assidue exerceantur, expolianturque, necesse erit providere, ut non solum in thematibus domesticis, et scholasticis nulli operae in nitide scribendo parcant; verum etiam *Exercitia Correcta* nitide describant; correctaeque, atque emendatae eius modi scripturae exempla consuta in *Semestribus examinibus* videnda exhibeant, ut diligentiores pro merito collaudari, negligentes autem ad maiorem diligentiam excitari possint.

SECTIO II.
DE ORTHOGRAPHIA.

Quid Orthographia?

Est ars recte scribendi.

Quotuplices sunt fontes Orthographiae latinae?

Sunt duplices: 1) *externi* 2) *interni.* Ad *externos* pertinent: 1.) *libri Mss.* veterum Ro-

manorum, quorum, quia Mss. rarissimi sunt, vices subeunt castigatae priscorum editiones. 2.) *Lapides* literati, et *Tabulae* aeneae. 3.) *Numismata.*

Interni sunt intra ipsam Grammaticam, ad quam referuntur 1) *Derivatio* e latinis, et graecis vocabulis. 2) *Analogia.* 3) *Prosodia*, quae v. g. docet *preces* scribendum esse, non *praeces.* etc.

Nota. Ex hoc iam satis apparet ad perfectam *Orthographiae Latinae* notitiam neminem prius, quam universam Grammaticae Oeconomiam penitissime perspectam habuerit, pervenire; atque paucas hic solum Orthographiae Regulas pro initiantibus proponi posse.

Quae Regulae Orthographiae in genere observandae?

1) Sunt de *Litteris*, earumque mutatione. 2) de *abbreviatione*, et *divisione* vocum. 3) de *vocabulis* quibusdam, quae perperam vulgo scribuntur. 4. de notis *Interpunctionum*,

Ubi Litterarum figurae maiusculae scribi solent?

1) In principiis sententiarum, et versuum, uti etiam litterae initiales post punctum. 2) In Nominibus propriis, et quae inde deducuntur? e. g. *Homerus*, *Homericus*, *Roma, Romanus. etc.* 3) In Nominibus Festorum, Scientiarum, Dignitatum, Officiorum, et omnium eorum, quae singulare, et notabile quid significant! e. g. *Pascha*, *Geographia, Rex*, *Dux*, *Aprilis.* etc. 4) In titulis, et pronominibus honoris causa, e. g. *Te Vir Illustrissime!* nonnullis placet similia meris maiusculis litteris exscribere; ut: TE VIR ILLUSTRISSIME!

Quae regulae in minusculis litteris observandae?

1. Cavendae formae litterarum a Typothetis sine necessitate inventae, qualis est j pro i; scribendum ergo *adiicere* non *adjicere*. 2) In Diph-

Diphthongis *ae*, vel *oe* ordinarie separatim ponuntur vocales, rarius contrahuntur. 3) Litteram *v* ab initio, *u* in medio, et fine litterarum solent aliqui ponere, et scribere *vt* pro *ut*, *iuuo*, pro iuvo, *vua*, pro uva; alii ita scribunt, prout pronunciant, v. c. *uva*, *iuvo*, quae ratio scribendi lectionem vocabulorum latinorum faciliorem reddit, et puerorum captui accommodatior est. 4) Litterae *y*, *ch*, *th*, *ph* Graecorum propriae, adeoque nonnisi in vocabulis origine Graecis adhibendae sunt: male ergo scribitur *author*, *tyro*, *charus*; ob euphoniam tamen *ch* admittunt *pulcher*, et *inchoo*, quae et Cicero probat. 5) Ubicunque non repugnat Euphonia, in compositione retinenda consonans ultima praepositionis, sic *adfero*, *adgredior* etc. recte: *adcipio*, *conlega*, *conmeo* adfectationem redolent: suum cuique pulchrum.

Quid de abbreviatione vocum?

A vocibus abbreviandis maxime in minuscula scriptura, quantum fieri potest, abstinendum, e. g. D*na* *n*ra, pro Domina nostra; talis scribendi ratio aenigma est lectoribus, et saepe numero post elapsum aliquod temporis intervallum ipsis etiam Scribis. Neque tamen reiiciendae sunt abbreviationes praenominum Romanorum, quae et veteres vix unquam, nisi vel una littera, vel binis, vel pluribus scribere solebant. Sic una littera exprimuntur: A. *Aulus*, C. *Caius*, D. *Decimus*, L. *Lucius*, M. *Marcus*, M'. *Manius*, P. *Publius*, Q. *Quintus*, T. *Titus*, duabus: *Cn. Cnaeus*, vel *Cneius*. Sp. *Spurius*: etc.; tribus: Ser. *Servius*, Sex. *Sextus*, Tib. vel Ti. *Tiberius*: Occurrunt etiam aliae in veteribus Classicis abbreviatae voces: e. g. A. U. C. idest *Anno Urbis conditae*. *Cos. Consul, Consulem* etc. *Coss. Consules, Consulibus*, C. D. *Consul designatus*. D. *Divus*, D. O. M. *Deo optimo max*. D. D. *dono dedit*. D. D. D: *dat*,

di-

dicat, *dedicat*, vel *dono dicat*, *dedicat*. D. M. *Diis Manibus*. F. F. F. *felix*, *faustum*. *fortunatum*. S P Q. R *Senatus Populusque Romanus*. I. O M. *Jovi optimo maximo* H. S. *Sestertius*, *vel Sestertium* etc. *Id*. *Idus* Kal. *Kalendae*, Non *Nonae* P *Posuit* S. V. B. E. E. V. id est *Si vales*, *bene est*, *ego valeo*. *etc*.

In recentiorum Scriptis occurrunt:

A. M id est: *Anno Mundi*, . C. *Anno Christi*. A. R. S. *Anno reparatae salutis* C. M. *Caesarea Maiestas*. N. T. *Novum testamentum*. V. T. *Vetus testamentum*. H. L. Q. C. id est *hora*, *locoque consueto*, et quae sunt huius generis alia ex usu discenda.

Quae Regulae in recta Syllabarum divisione observandae?

1) Consonans una inter duas vocales semper coniungitur cum sequent ; ut. Ci-ce-ro, Da-nu-bi-us.

3. Quando C nsonans duplicatur, una cum antecedente, altera cum sequente vocali iungitur; e. g. an-nus, flam-ma.

3) Consonantes, quae ad initium vocis alicuius coniunguntur, sunt etiam in vocis medio coniungendae: ut in tabella adiecta est videre.

Bd.	—	Bdelium	divide	ergo	ab-domen.
Cl.	—	Clivus.	—	—	Co-cles.
Cn.	—	Cneius	—	—	Te-chna.
Ct.	—	Ctesiphon	—	—	do-ctus.
Gn.	—	Gnarus	—	—	i-gnis.
Mn.	—	Mnemosynon	—	—	o-mnis.
Pht.	Quia dici potest	phthisis	—	—	na-phta.
Ps.		Psittacus	—	—	Scri-psi.
Pt.		Ptolemaeus	—	—	a-ptus.
Sc.		Scamnum	—	—	di-sco.
Sm.		Smaragdus	—	—	Co-smus.
Sp.		Spes	—	—	a-sper.
Sq.		Squamma	—	—	te-squa.
St.		Sto	—	—	pa-stor.
Tl.	—	Tlepolemus	—	—	A-tlas.

4) Ex

4.) Excipiuntur ab his compositae voces, quas Quinctilianus ita dividendas esse monet: *quemadmodum id paritur earum origo, et compositio: v. g. prod-eo, ab-igo, ad eo, dis-curro, sus-cipio, sus-tineo, pen-insula, et-iam, neg-otium, pros-odia, pot-est.* etc.

Not. Alii, in primis Batavi hanc legem sibi imponi nolunt, sed scribunt, prout pronunciant: v. g. a-bigo, po-test, etiam, cap-tus, Magis-ter; priorem tamen dividendi rationem plerique hodie sequuntur.

Admonitio. In vocalibus, quae vulgo perperam scribi putantur, recensendis *Christophorus Cellarius in Orthographia sua latina, Ioannes Gerh. Scheller in praecept. Stil. bene lat.* et complures alii prolixos texunt indices, et 1) Vocabulorum nonnullorum rectam scribendi rationem firmant lege Etymologiae: e. g. ancora, non *anchora*, auctor, non *author*, vel *autor*, museum, non *musaeum*, scena, non *scaena*, torus, non *thorus etc.* 2) nonnulla adducunt, quae certa quidem Etymologia non nituntur; magna tamen verisimilitudine se commendant: e. g. Heres rectius eis videtur, quam *haeres*: quod heres fiat herus; infitiari rectius, quam *inficiari*, quod videatur a *fateri* ortum esse: 3) In quibusdam incertum plane esse, quomodo scribendum sit, quia origo eorum latet: e. g. *caerimonia, caeremonia, ceremonia, causa, caussa; caecus, coecus, caelebs, coelebs; littera, litera, saeculum, seculum* etc. 4) In aliquibus denique duplicem scripturam admittunt, e. g. *quotidie, et cotidie, cocus,* et *coquus, locutus,* et *loquutus, tricesimus,* et *trigesimus, vicesimus:* et *vigesimus* etc. Quia vero de vocabulorum huius modi scribendi ratione nec inter ipsos adhuc convenit eruditos; nec praeterea magni refert, utrum adolescens hoc, an alio modo scribat vocabula, dummodo plurium exemplum sequatur, ad criticos philologos ista potius, quam ad elementorum linquae latinae studiosos pertinent; maiore cura cavendum id, ne, in quo complures errare experientia docet, omne vocabulum, quod a Syllaba *pre* incipit, per Diphthongum *ae* perperam scribatur; simplici enim e; sequenti expressa versu scribenda.

Prela, prehendo, precor, pretiumque, premoque, precesque.
Dant tibi simplex e, diphthongum cetera poscunt.

Quae notae praecipuae Interpunctionum apud latinos?

1.) *Comma* (,) ut: *Divitiae, decus, et gloria in oculis sita sunt. Nihil est virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius.* Cic.

2.) *Semicolon*, *Comma* cum puncto, vulgo *media nota* (;) e. g. *Hominum duo sunt genera: alterum indoctum et agreste, quod anteferat semper utilitatem honestati; alterum expolitum, quod rebus omnibus dignitatem anteponat.* Cic. *Si contentio quaedam, et comparatio fiat; quibus plurimum tribuendum sit officii: Principes sunt, Patria, et Parentes; quorum beneficiis maxime obligati sumus.* Cic.

3.) *Duo puncta*, *Colon* (:) e. g. *Pisistrato e Solone quaerenti, qua tandem spe fretus, sibi tam audacter obsisteret, respondit: senectute.* Cic. *Ut hominis decus est ingenium: sic ingenii lumen est eloquentia.* Cic.

4.) *Punctum.* (.) e. g. *In hoc certe fallimur, quod mortem prospicimus. Magna pars eius iam praeteriit. Quid quid aetatis ultro est, mors tenet.* Sen.

5.) *Signum Interrogationis* (?) e. g. *quis est tam vecors, qui cum suspexerit in coelum, Deum esse non sentiat?* Cic.

6.) *Signum Exclamationis* (!) e. g. *O tempora! o mores!* Cic. *O superbiam inauditam in facinore gloriari!* Idem.

7.) *Parentesis* () vel |: :| e. g. *In referenda gratia (si modo Hesiodo credimus) debemus*

bemus imitari agros fertiles, qui plus multo adferunt, quam acceperunt. Cic.

Quis usus harum Interpunctionum?

1) Ut orationem reddant perspicuam tam legenti, vel pronuntianti, quam audienti. 2) Ut inter legendum, vel pronuntiandum dent copiam spiritus reficiendi, ne continuatione deficiat.

Admonitio. Magister dabit operam, ut discipuli signa haec interpunctionum tam in legendis Auctoribus, quam in referendis pensis, et thematibus adcurate exprimere discant, quo sic tono naturali mature assvefiant; experientia enim docet errores eiusmodi, postquam invaluerint, vix, ac ne vix quidem emendari posse: quapropter crebro in lectione exercendi.

SECTIO III.

DE ETYMOLOGIA.

Quid Etymologia?

Est pars Grammaticae, quae singularum vocum, seu *partium orationis* naturam, originem et variationem docet.

Unde fit Oratio Grammatica?

Fit ex dictionibus, ut: *aleas fuge, mortem meditare; Dictio* fit ex Syllabis, ut: *a-leas;* interdum fit ex una Syllaba, ut: *mors; Syllaba* denique ex Litteris.

Quot

Quot sunt partes orationis Grammaticae?

Octo: Nomen, Pronomen, Verbum. Participium, Praepositio, Adverbium, interiectio, Coniunctio.

Harum quatuor: Nomen, Pronomen, Verbum, Participium declinantur; reliquae: Praepositio, Adverbium, Interiectio, Coniunctio declinationis sunt expertes: In sequenti exemplo omnes octo orationis partes continentur.

Interiectio	*Pronom.*	*Particip.*	*Coniunc.*	*Adverb.*
Vae	tibi	ridenti,	quia	mox
Praepositio	*Nomen*	*Verbum.*		
post	gaudia	flebis.		

Not. Latini contra, quam e. g. Graeci, aut Germani; apud quos articulus partem orationis efficit, in universum carent articulis; etsi ergo latinum sermonem docentes, interdum utuntur in declinando, et generibus nominum notandis, pronomine *hic*, *haec*, *hoc*, non tamen articulum tradunt, quo in loquendo nos uti oporteat; sed tantum notam qualemcunque generum, et casuum inde mutuantur.

CAPUT I.

DE NOMINE.

Quid est Nomen?

Est pars orationis, quae rem aliquam, aut eius proprietatem significat; et casus habet, neque tempora admittit, ut: *Mensa*, *Dominus*, *bonus*, *albus*, *niger*.

Quotuplex est Nomen?

Duplex: substantivum, et adiectivum.

§. I. DE

§. I.

DE NOMINE SUBSTANTIVO ET ADIECTIVO IN GENERE.

Quid est Nomen Substantivum?

Substantivum Nomen est, quod per se in Oratione esse potest; ut *Dux imperat, miles obtemperat.*

Quid est Nomen Adiectivum?

Adiectivum est, quod in Oratione esse non potest sine Substantivo, cuius proprietatem designat, aperte, vel oculte. Aperte ut: *Dux prudens, si strenuos milites habeat, facile hostes superabit.* Oculte ut: *Qui tertiana laborat, non vescatur bubula*, hoc est: tertiana febri, bubula carne.

Nota. Substantivum itaque est, quod verbo iunctum perfectum sensum facit, ut Homo ridet, Equus currit. Contra est in Adiectivo, nec enim plenus sensus est, *Bonus ridet*, nisi *homo*, vel aliud intelligatur.

Quid Nomen Proprium?

Nomen proprium est, quod res proprias, atque certas significat; ut: *Romulus*, *Roma*.

Nota. Nomen Proprium illud est, quod principio ad unam singularem personam, vel locum significandum adhibitum fuit; et quamvis postmodum idem pluribus attributum fuerit, quia, initio unius solius fuit, Proprium esse non desinit, ut: Vienna, Gallia, Austria, Antonius etc.

Propria Personarnm: Cicero, Caesar, Pompeius, Lentulus, Cato, Scipio, Plato, Pierides, etc. *Fluviorum:* Danubius, Rhenus, Tyberis, Vagus etc. *Montium:* Aetna, Athos, Vesuvius, Olimpus, etc. *Urbium:* Buda, Graecium, Praga, Parisii.

Quid

Quid Appellativum?

Appellativum est, quod res communes, atque incertas significat, ut: *Rex, Oppidum.*

Apel. Aedes, ars, astus, animus, arma, aqua, avis, artus, ager, aestus, aurum, ancilla, etc.

Quid Collectivum?

Collectivum est, quod Numero singulari significat multitudinem, ut: *Populus, Gens, Turba.*

Collect. Exercitus, acies, cohors, turma, centuria, decuria, multitudo, copia, grex, cumulus, etc.

---

§. II.

DE NOMINE

SUBSTANTIVO IN SPECIE.

Quae sunt proprietates N*ominis Substantivi?*

Apud Substantivum observandum est. 1. Cuius generis, 2. Cuius numeri, 3. Cuius casus, 4. Cuius declinationis sit.

Quomodo cognoscitur, cuius generis Substantivum sit?

Ex latino articulo. *Hic* est generis Masculini; *Haec* Feminini; *Hoc* Neutrius.

Quid est Casus?

Casus non est aliud, quam mutatio ultimae syllabae Nominativi.

Quot sunt Casus?

Sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus, ex his duo sunt *recti*, Nominativus, et Vocativus; reliqui quatuor dicuntur *obliqui*.

Quot

Quot sunt Numeri?

Duo: Singularis, qui rem unicam, et Pluralis, qui maiorem numerum significat: ut: Mensa, Dominus. *Ez az Asztal, ez az Ur.* Der Tisch, der Herr. tento Stůl, tento Pán. est singularis; Pluralis, ut: Mensae, Domini. *Ezek az Asztalok, ezek az Urak.* Die Tische, die Herren. tito Stůli, tito Páni.

Quid est Declinatio?

Est variatio nominis in fine per casus.

Quot sunt Declinationes?

Quinque, et cognoscuntur ex ultima syllaba Genitivi.

Genitivus Primae exit in - - ae.
Secundae in - - - - - i.
Tertiae in - - - - - is.
Quartae in - - - us, vel in u.
Quintae in - - - - - ei.

Quomodo ceteri casus terminantur?

Omnes ceteri formantur a Genitivo singulari, cuius ultima syllaba varie in Tabella formationum mutatur.

TRES GENERALES REGULAE.

Prima. Omnia Nomina neutrius generis tres habent similes casus: Nominativum, Accusativum, Vocativum, qui in plurali in *a* desinunt.

Secunda Dativus, et Ablativus pluralis numeri in omnibus quinque declinationibus similes sunt.

Tertia. Vocativus tam singularis, quam pluralis similis est Nominativo, exceptis Nominibus secundae declinationis in *us* desinentibus, idque in singulari numero tantum.

TA-

TABULA I. FORMATIONUM,

Seu omnes terminationes casuum in quinque Declinationibus.

	I.	II.	III.	IV.	V.
			Singularis.		
N.	a.	us.um. er.ir.ur.	a.e.i.o. c.d.l.n. r.s.t.x.	us: u.	es.
G.	ae.	i.	is.	us. u.	ei.
D.	ae.	o.	i.	ui. u.	ei.
A.	am.	um.	em.	um. u.	em.
V.	a.	e.i.um. er.ir.ur.	Sicut. Nom.	Sicut. Nom.	Sicut Nom.
Ab.	a.	o.	e. i.	u.	e.
			Pluralis.		
N.	ae.	i. a.	es. a.	us. a.	es.
G.	arum.	orum.	um. ium.	uum.	erum.
D.	is. abus.	is.	ibus.	ubus. ibus.	ebus.
A.	as.	os. a.	es. a.	us. a.	es.
V.	ae.	i. a.	Sicut Nom.	Sicut Nom.	Sicut Nom.
Ab.	is. abus.	is.	ibus.	ubus. ibus.	ebus.

PRI-

PRIMA DECLINATIO NOMINUM.

Quae latina nomina sunt primae Declinationis?

Quorum Nominativus terminatur in *a*, Genitivus in *ae*.

Numero Singulari.

N. Haec Mensa. *Ez az Asztal.* Der Tisch. Tento Stůl.
G. Mens-ae. *Ezé az Asztalé.* Des Tisches. Tohoto Stolu.
D. Mens-ae. *Ennek az Asztalnak.* Dem Tische. Tomuto Stolu.
A. Mens-am. *Ezt az Asztalt.* Den Tisch. Tento Stůl.
V. o Mens-a. *O Asztal.* O du Tisch. O Stůl.
A. a Mens-a. *Ettől az Asztaltól.* Von dem Tische. Od tohoto Stolu.

Numero Plurali.

N. Hae Mensae. *Ezek az Asztalok.* Die Tische. Tyto Stoli.
G. Mens-arum. *Ezeké az Asztaloké.* Der Tische. Tychto Stolůw.
D. Mens-is. *Ezeknek az Asztaloknak.* Den Tischen. Timto Stolům.
A. Mens-as. *Ezeknek az asztaloknak.* Die Tische Tyto Stoli.
V. o Mens-ae. *O Asztalok.* O ihr Tische. O Stoli.
A. a Mens-is. *Ezektől az Asztaloktól.* Von den Tischen. Od tichto Stolůw.

Nota. 1. Filia, Dea, famula, anima, domina, socia, nata, famula, liberta, equa, asina etc. mutant *ae.* Genitivi in Dativo plurali in *abus.* ut Filiabus, Deabus, etc. ad distinctionem faciendam a masculinis, ut: *Diis, Deabusque*, ubi *Diis. Diisque* obscurum foret. Dicitur tamen in Feminino etiam, *filiis, animis* etc.

etc. si e contextu perspicuum fiat de masculinisne agatur, an de Femellis e. g. Cicero salutem dicit Terentiae, et Tulliolae *duabus animis* suis.

Nota. 2. Quando nomen a consonante incipit, utimur in Ablativo praepositione *a*; verum si a vocali, vel *h* incipit, *ab*, ut: a Musa, ab Avia, ab Hora.

Sic declinantur: Gratia, gloria, custodia, via, ancilla, aqua, toga, nebula, cura, culpa, sera, culina, coena.

Admonitio. Has, et sequentibus Declinationibus subiectas exceptiunculas, nempe quarum usus in componendo crebrior est, Praeceptor non ante explicet puero, quam paradigmata omnia semel, ac iterum memoriae mandarit.

Doceat puerum in ipso Grammaticae aditu, adiectiva cum Substantivis copulare, sed quae primis diebus eiusdem Declinationis sint. v. g. Cura anxia, Tunica pulchra; Oppidum populosum; et deinceps: Tenuis mensa, amarus fructus, elegans aedes, etc.

SECUNDA DECLINATIO.

Quae nomina sunt secundae Declinationis?

Quorum Nominativus in *us*, vel *um*, vel *er*, *ir*, *ur*, Genitivus vero in *i* desinit.

Numero Singulari.

N. Hic Dominus. *Ez az Úr.* Der Herr. Tento Pán.
G. Domin-i. *Ezé az Úré.* Des Herrn. Toboto Pána.
D. Domin-o. *Ennek az Úrnak.* Dem Herrn. Tomuto Pánu.
A. Domin-um. *Ezt az Urat.* Den Herrn. Toboto Pána.
V. o Domin-e. *O te Úr vel Uram.* O du Herr. O Páne.
A. a Domin-o. *Ettől az Úrtól.* Von dem Herrn. Od toboto Pana.

Nume-

Numero Plurali.

N. Domin-i. *Ezek az Urak.* Die Herren. Tito Páni.
G. Domin-orum. *Ezeké az Uraké.* Der Herren. Tichto Pánůw.
D. Domin-is. *Ezeknek az Uraknak.* Den Herren. Timto Pánům.
A. Domin-os. *Ezeket az Urakat.* Die Herren. Tyto Páni.
V. o Domin-i. *o ti Urak.* O ihr Herren. O Páni.
A. a Domin-is. *Ezektől az Uraktól.* Von den Herren. Od tichto Pánůw.

Nota 1. Nomina propria in *ius*, desinentia, abiiciunt ultimum *i* Genitivi in Voc. ut Antonius, Gen. Antonii; Voc. o Antoni.

Nota 2. Appellativa vero in *ius*, *i* Genitivi mutant in *e*, ut socius, socie, fluvius, fluvie, tabellarius, tabellarie, Filius tamen habet Fili.

Nota 3. Deus, in Vocativo habet *Deus*, in Nom. Plur. *Dii*, in Dat. et Ablat. *Diis*.

Nota 4. Quae vero in *er*, *ir*, *ur* desinunt, Voc. habent Nominativo similem, ut Vir, o Vir, Niger, o Niger, etc.

TEMPLUM GENERIS NEUTRIUS.

Numero Singulari.

N. Hoc Templum. *Ez az Egyház.* Die Kirche. Tento Kostel.
G. Templ-i. *Ezé az Egyházé.* Der Kirche. Toboto Kostela.
D. Templ-o. *Ennek az Egyháznak.* Der Kirche. Tomuto Kostelu.
A. Templ-um. *Ezt az Egyházat.* Die Kirche. Tento Kostel.
V. o Templum. *ó Egyház.* O du Kirche. O Kostele.
A. a Templ-o. *Ettől az Egyháztól.* Von der Kirche. Od toboto Kostela.

Numero Plurali.

N. Haec Templ-a. *Ezek az Egyházak.* Die Kirchen. Tyto Kostelowé.
G. Templ-orum. *Ezeké az Egyházaké.* Der Kirchen. Tichto Kostelůw.
D. Templ-is. *Ezeknek az Egyházaknak.* Den Kirchen. Timto Kostelům.
A. Templ-a. *Ezeket az Egyházakat.* Die Kirchen. Tyto Kostely.
V. o Templ-a. *o Egyházak.* O ihr Kirchen. O Kostelowé.
A. Templ-is. *Ezektől az Egyházaktól.* Von den Kirchen. Od tichto Kostelůw.

Sic declinabitur: Calamus, lectus, ludus, humerus, morbus, pugnus, fumus, pannus, rivus, lupus ursus, truncus, etc.

In *iu* Propria: Arcadius, Honorius, Caius, Pompeiu, Virgilius, Horatius, Lucius, Claudius, Petroniu-, etc.

In *er*, *ir*, *ur*, Puer, ager, faber, magister, oleaster, liber.

Adiectiva, Aeger, prosper, tener, asper, satur, 'rovir, celtiber.

In *um*; Convivium, brachium, pallium, vitrum, poculum, atrium, iusculum, cubiculum.

TERTIA DECLINATIO.

Quae Nomina sunt tertiae Declinationis?

Quorum Nominativus in *a*, *e*, *i*, *o*, *c*, *d*, *l*, *n*, *r*, *s*, *t*, *x*, Genitivus in *is* desinit.

Numero Singulari.

N. Hic Sermo. *Ez a' Beszéd.* Die Rede. Tato Řeč.
G. Sermon-is. *Ezé a' beszédé.* Der Rede. Tegto Řeči.
D. Sermon-i. *Ennek a' beszédnek.* Der Rede. Tegto Řeči.
A. Sermon-em. *Ezt a' beszédet.* Die Rede. Tuto Řeč.
V. o Sermo. *o beszéd.* O du Rede. O Řeč.
A. a Sermon-e. *Ettől a' beszédtől.* Von der Rede. Od tégto řeči.

Nu-

Numero Plurali.

N. Hi Sermon-es. *Ezek a' beszédek.* Die Reden. Tyto reči.
G. Sermon-um. *Ezeké a' beszédeké.* Der Reden. Tichto rečich.
D. Sermon-ibus. *Ezeknek a' beszédeknek.* Den Reden. Timto rečam.
A. Sermon-es. *Ezeket a' beszédeket.* Die Reden. Tito reči.
V. o Sermon-es. *o beszédek.* O ihr Reden. O reči.
A. a Sermon-ibus. *Ezektől a' beszédektől.* Von den Reden. Od tichto reči.

Sic declinabitur: Hirundo, passer, lepus, sanitas, virtus, lapis, miles, mos, honor, dulcor, actor, thorax, pecten, lampas, flos, pes, cruor, caupo, gurges, hospes.

Nota 1. Nomina in *es*, vel *is* desinentia, quae in Genitivo non plures syllabas habent, quam in Nominativo, mutant *is*, Genitivi singularis, in Genitivo Plurali in *ium*, ut

Numero Singulari.

N. Haec Ovis. *Ez a' Juh.* Das Schaf. Tato Owce.
G. Ovis. *Ezé a' Juhé.* Des Schafes. Této owcy.
D. Ov-i. *Ennek a' Juhnak.* Dem Schafe. Tégto owcy.
A. Ov-em. *Ezt a' Juhot.* Das Schaf. Tuto owcu.
V. o Ov-is. *o Juh.* O du Schaf. O owce.
A. ab Ove. *Ettől a' Juhtól.* Von dem Schafe. Od tégto owce.

Numero Plurali.

N. Hae Ov-es. *Ezek a' Juhok.* Die Schafen. Tyto owce.
G. Ov-ium. *Ezeké a' Juhoké.* Der Schafen. Tichto Owcych.
D. Ov-ibus. *Ezeknek a' Juhoknak.* Den Schafen. Timto owcám.
A. Ov-es. *Ezeket a' Juhokat.* Die Schafen. Tyto owce.

V. o Ov-es. *o Juhok.* O ihr Schafen. O owce.
A. ab Ov-ibus. *Ezektöl a' Juhoktól.* Von den Schafen. Od tychto owcých.

Sic declinabitur: Moles, clades, caedes, proles, sedes, aedes, vepris, anguis, ignis, piscis, vestis, clavis, ensis, testis, avis, civis, navis, mensis.

TEMPUS, NOMEN TERTIAE DECLINATIONIS.

Numero Singulari.

N. Hoc Tempus. *Ez az idő.* Die Zeit. Tento čas.
G. Tempor-is. *Ezé az idöé.* Der Zeit. Tohoto času.
D. Tempor-i. *Ennek az idönek.* Der Zeit. Tomuto času.
A. Tempus. *Ezt az idöt.* Die Zeit. Tento čas.
V. o Tempus. *o idő.* O du Zeit. O čas.
A. a Tempor-e. *Ettöl az idötöl.* Von der Zeit. Od tohoto času.

Numero Plurali.

N. Haec Tempor-a. *Ezek az idök.* Die Zeiten. Tyto časowé.
G. Tempor-um. *Ezeké az idöké.* Der Zeiten. Tichto časuw.
D. Tempor-ibus. *Ezeknek az idöknek.* Den Zeiten. Timto časum.
A. Tempor-a. *Ezeket az idöket.* Die Zeiten. Tyto časy.
V. o Tempor-a. *o idök.* O ihr Zeiten. O časowé.
A. a Tempor-ibus. *Ezektöl az idöktöl.* Von den Zeiten. Od tichto časuw.

Sic declinabitur: Caput, pectus, guttur, flumen, crimen; stemma, frigus, foedus, murmur, vulnus, os, ligamen, aenigma; verber, cadaver., onus, funus, lenimen, pecus, etc.

Nota 2) Nomina generis neutrius, quae desinunt in *al, ar, e,* terminantur in Ablativo singulari in *i,* in Nominativo plurali in *ia,* Genitivo in *ium*, ut:

Nume-

Numero Singulari.

N. Hoc Cubile. *Ez a' Kamara.* Die Kammer. Tato komora.
G. Cubil-is. *Ezé a' Kamarάé.* Der Kammer. Tégo komory.
D. Cubil-i. *Ennek a' Kamarának.* Der Kammer. Teato komore.
A. Cubile. *Ezt a' Kamarát.* Die Kammer. Tuto komoru.
V. o Cubile. *o Kamara.* O du Kammer. O komora.
A. a Cubil-i. *Ettöl a' Kamarától.* Von der Kammer. Od tegto komory.

Numero Plurali.

N. Haec Cubil-ia. *Ezek a' Kamarák.* Die Kammern. Tyto komory.
G. Cubil-ium. *Ezeké a' Kamaráké.* Der Kammern. Tichto komor.
D. Cubil-ibus. *Ezeknek a' Kamaráknak.* Den Kammern. Timto komorám.
A. Cubil-ia. *Ezeket a' Kamarákat.* Die Kammern. Tyto komori.
V. o Cubil-ia. *o Kamarák.* O ihr Kammern. O komory.
A. a Cubil-ibus. *Ezektöl a' Kamaráktól.* Von den Kammern. Od tichto komor.

Sic declinabitur: Rete, mare, monile, altare, tibiale, dentale, humerale, conclave, mantile, ancile, equile, bubile, praesepe, cochleare.

In *al:* vectigal, cervical, tribunal, animal, etc. In *ar:* calcar, lacunar, laquear, lupanar, exemplar, etc.

Admonitio. Praeter allatas exceptiones plures e. g. de Accusativo in *em*, et *im*; Ablativo in *e*, et *i* etc. hic Praeceptor, nihil addat, sed tempori, et loco tradendas servet.

QUARTA DECLINATIO.

Quae nomina sunt quartae Declinationis?

Quorum Nominativus in *us*, vel *u*, Genitivus item in *us*, vel *u*, desinit, ut:

Nu-

Numero Singulari.

N. Hic Sensus. *Ez az értelem.* Der Sinn. Ten= to smysl.
G. Sens-us *Ezé az értelemé.* Des Sinnes. Toho= to smyslu.
D. Sens-ui. *Ennek az értelemnek.* Dem Sinne. Tomuto smyslu.
A. Sens-um. *Ezt az értelmet.* Den Sinn. Ten= to smysl.
V. o Sens-us. *o értelem.* O du Sinn. O smysl.
A. a Sens-u. *Ettöl az értelemtöl.* Von dem Sin= ne. Od tohoto smyslu.

Numero Plurali.

N. Hi Sens-us. *Ezek az értelmek.* Die Sinne. Tyto smyslowé.
G. Sens-uum. *Ezeké az értelmeké.* Der Sinnen. Tychto smyslůw.
D. Sens-ibus. *Ezeknek az értelmeknek.* Den Sinnen. Timto smyslum.
A. Sens-us. *Ezeket az értelmeket.* Die Sinnen. Tyto smysly.
V. o Sens-us. *o értelmek.* O ihr Sinnen. O smy= slowé.
A. a Sens-ibus. *Ezektöl az értelmektöl.* Von den Sinnen. Od tichto smyslůw.

GENU, NOMEN QUARTAE DECLINATIONIS.

Numero Singulari.

N. Hoc Genu. *Ez a' Térd.* Das Knie. Toto koleno.
G. Genu. *Ezé a' térdé.* Des Knies. Tohoto kolena.
D. Genu. *Ennek a' térdnek,* Dem Knie. To= muto kolenu.
A. Genu. *Ezt a' térdet.* Das Knie. Toto koleno.
V. o

V. o Genu. *o térd.* O du Knie. O koleno.
A. a Genu. *Ettől a' térdtől.* Von dem Knie. Od toboto kolena.

Numero Plurali.

N. Haec Gen-ua. *Ezek a' térdek.* Die Knie. Tete kolena.
G. Gen-uum. *Ezeké a' térdeké.* Der Knie. Téchto kolen.
D. Gen-ibus. *Ezeknek a' térdeknek.* Den Knien. Tinto kolenam.
A. Gen-ua. *Ezeket a' térdeket.* Die Knie. Teto kolena.
V. o Gen ua. *o térdek.* O ihr Knie. O kolena.
A. a Gen-ibus. *Ezektől a' térdektől.* Von den Knien. Od tichto kolen.

Nota. Acus, arcus, lacus, partus, quercus, ficus, specus, tribus desinunt in Dativo, et Ablativo plurali in *ubus*, ut artubus, arcubus, etc. portus questus, veru habent in *ibus*, et *ubus*. Caesar dixit *portibus*, ; Cicero *portibus*, et *portubus*.

Sic declinabitur; Auditus, visus, odoratus, gustus tactus, gestus, actus, currus, venatus, aestus, pastus, luxus, manus, sinus, fructus, questus, planctus, gemitus, singultus, senatus, ornatus. In *u*. Cornu. veru, gelu.

QVINTA DECLINATIO.

Quae nomina quintae sunt Declinationis?

Quorum Nominativus exit in *es*, Genitivus vero in *ei*, una syllaba crescit, ut:

Numero Singulari.

N. Hic vel haec Dies. *Ez a' Nap.* Der Tag. Tento Den.
G. Di-ei. *Ez a' napé.* Des Tages. Toboto dne.
D. Di-ei. *Ennek a' napnak.* Dem Tage. Tomuto dni.

A. Di-

A. Di-em. *Ezt a' napot.* Den Tag. Tento den.
V. o Di-es. *o nap.* O du Tag. O dne.
A. a Die. *Ettöl a' naptól.* Von dem Tage. Od tehoto dne.

Numero Plurali.

N. Hi vel hae Dies. *Ezek a' napok.* Die Tage. Tyto dni.
G. Di-erum. *Ezeké a' napoké* Der Tage. Tichto dnůw.
D. Di-ebus. *Ezeknek a' napoknak.* Den Tagen. Tim to dnům.
A. Di-es. *Ezeket a' napokat.* Die Tage. Tyto dni
V. o Di-es. *o napok* O ihr Tage. O dni.
A. a Di-ebus. *Ezektöl a' napoktól.* Von den Tagen. Od tichto dnůw.

Nota. Praeter dies, res, species, acies, spes, superficies, et progenies, pauca habent nominativum ceterosque casus Plurales. Genitivus vero pluralis fere tantum in dies, et res usitatus.

Sic declinabitur: Res, acies, spes, facies, macies, caries, esuries, colluvies, durities, fides, effigies, ingluvies, pernicies, requies, rabies, mollities, luxuries, etc.

Admon. Antequam a quinque Declinationibus substautivorum, prompte ad singula respondeat tiro, ad adiectiva addiscenda ne gradus fiat.

DE NOMINIBUS ANOMALIS.

Quid est Nomen Anomalum?

Quod a communi regula quinque Declinationum recedit, ut:

Numero Singulari.

N. Haec domus. *Ez a' Ház.* Das Haus. Tento dum
G. Domi, vel domus. *Ezé a' házé.* Des Hauses. Tohoto domu.

D. Do-

D. Domui. *Ennek a' háznak.* Dem Hause. Tomuto domu.
A. Domum. *Ezt a' házat.* Das Haus. Tento dům.
V. o Domus. *o ház.* O du Haus. O dome.
A. a Domo. *Ettől a' háztól.* Von dem Hause. Od toboto domu.

Pluraliter.

N. Hae Domus. *Ezek a' házak.* Die Häuser. Tyto domowé.
G. Domorum, vel Domuum. *Ezeké a' házaké.* Der Häuser. Tychto domuw.
D. Domibus. *Ezeknek a' házaknak.* Den Häusern. Timto domum.
A. Domos, vel Domus. *Ezeket a' házakat.* Die Häuser. Tyto domy.
V. o Domus. *o házak.* O ihr Häuser. O domowe.
A. a Domibus. *Ezektől a' házaktól.* Von den Häusern. Od tichto Domuw.

De reliquis *Anomalis*, *Heterogeneis*, e. g. N. S. Coelum: Pl. Coeli, *Heteroclitis*: e. g. Iugerum, iugera, iugeribus; *Defectivis*; ut vis, vim, vi. Parte II.

---

§. III.

DE DECLINATIONE NOMINUM ADIECTIVORUM.

Quotuplicia sunt Adiectiva?

Triplicia, nempe: vel trium terminationum, vel duarum, vel unius. *Trium*, ut: hic bonus, haec bona, hoc bonum. *Dua-rum*, ut: hic et haec brevis, et hoc breve. *Unius*, ut: hic, haec, hoc felix.

Ad quam Declinationem pertinent Adiectiva?

Adiectiva desinentia in *us* pertinent ad primam et secundam, ut Doctus, a, um, uti et Nomen in *er*,

ir,

er, *ur*. Masculinum declinatur, ut Dominus; Femininum, ut Mensa. Neutrum, ut Templum. Cetera cuiuscunque terminationis, referuntur ad tertiam.

PARADIGMA ADIECTIVI IN US, A, UM, TRIUM TERMINATIONUM.

Singulariter.

N.	Hic Bonus, Hæc bona, Hoc Bonum.	*Ez a' jó.*	Der Gute. Tento dobry. Die Gute. Tato dobrá. Das Gute. Toto dobre.
G.	Boni. Bonæ. Boni.	*Ezé a' jóé*	Des Guten. Tohoto dobryho. Der Guten. Tégto dobreg. Des Guten Tohoto dobreho.
D.	Bono. Bonæ. Bono.	*Ennek a' jónak.*	Dem Guten. Tomuto dobrymu. Der Guten. Tégto dobreg. Dem Guten. Tomuto dobrymu.
A.	Bonum. Bonam. Bonum.	*Ezt a' jót.*	Den Guten. Tohoto dobryho. Die Gute. Tuto dobru. Das Gute. Tohoto dobreho.
V.	ô Bone. Bona. Bonum.	*o jó.*	O du Guter. O dobry. O du Gute. O dobrá. O du Gutes. O dobré.
A.	Bono. Bona. Bono.	*Ettöl a' jótól.*	Von dem Guten. Od tohoto dobryho. Von der Guten. Od tegto dobreg. Von dem Guten. Od tohoto dobreho.

Pluraliter.

N. Boni, bonae, bona. *Ezek a' jók.* Die Guten. Dobrj, dobré.

G. Bonorum, bonárum, bonorum. *Ezeké a' jóké.* Der Guten. Dobrých.

D. Bonis. *Ezeknek a' jóknak.* Den Guten. Dobrym.

A. Bonos, bonas, bona. *Ezeket a' jókat.* Die Guten. Dobré.

V. o Boni, bonae, bona. *o jók.* O ihr Gute. O dobri dobré.

A. a Bonis. *Ezektöl a' jóktól.* Von den Guten. Od dobrých.

Sic

Sic declinabitur: Acerbus, acidus, acutus, albus; amarus, amoenus, amplus, aegrotus, aeternus, augustus, anxius, aptus, arcanus, argutus, astutus, avarus, balbus, bellus, beatus etc. *In er*, ruber, aeger, prosper, integer, lacer, macer, etc.

Nota. Sequentia decem adiectiva in Genitivo singulari exeunt in *ius*, in Dativo in *i*, cetera declinantur ut bonus.

Alter,	altera,	alterum,	alterius,	alteri.
Alius,	alia,	aliud,	alius,	alii.
Solus,	sola,	solum,	solius,	soli.
Totus,	tota,	totum,	totius,	toti.
Unus,	una,	unum,	unius,	uni.
Nullus,	nulla,	nullum,	nullius,	nulli.
Uter,	utra,	utrum,	utrius,	utri.
Neuter,	neutra,	neutrum,	neutrius,	neutri.
Uterque,	utraque,	utrumque,	utriusque,	utrique.
Alteruter,	alterutra,	alterutrum,	alterutrius, vel, alteriusutrius,	alterutri.

PARADIGMA ADIECTIVI TERTIAE DECLINATIONIS DVARVM TERMINATIONVM.

Singulariter.

N. Hic acer, haec acris, hoc acre. *Ez az éles.* Der, die, das Scharfe. Tento ostrý, tato ostra, toto ostre.

G. Acris. *Ezé az élesé.* Des, der, des scharfen. Tohoto ostrýho, ostreg, ostrého.

D. Acri. *Ennek az élesnek.* Dem, der, dem scharfen. Tomuto ostrýmu, ostreg, ostrému.

A. Hunc, vel hanc acrem, hoc acre. *Ezt az élest.* Den scharfen, die scharfe, das scharfe. Tohoto ostrýho, tuto ostru, toto ostré.

V. o acer, acris, acre. *o éles.* O du scharfer, o du scharfe, o du scharfes. O ostrý, ostra, ostre.

A. ab

A. ab Hoc, hac, hoc acri. *Ettől az élestől.* Von dem, der, dem scharfen. Od tohoto ostrý-ho, od tegto ostrég, od tohoto ostrého.

Pluraliter.

N. Hi, et hae acres, et haec acria. *Ezek az élesek.* Die scharfe. Tito ostrý, teto ostré.
G. Acrium. *Ezeké az éleseké.* Der scharfen. Tech-to ostrých.
D. Acribus. *Ezeknek az éleseknek.* Den schar-fen. Timto ostrým.
A. Acres, et acria. *Ezeket az éleseket.* Die scharfe. Tito ostré.
V. o acres, et acria. *o élesek.* O ihr scharfe. O ostri.
A. ab acribus. *Ezektől az élesektől.* Von den scharfen. Od tichto ostrich.

Sic decinabitur: Alacer, celer, equester, pedester, celeber, silvester, saluber, campester.

Singulariter.

N. Hic, et haec brevis, et hoc breve. *Ez a' rövid.* Der, die, das kurze. Tento krátky, tato krátka, toto krátke.
G. brevis. *Ezé a' rövidé.* Des, der, des kurzen. Tohoto krátkýho, tegto krátkeg, tohoto krátkeho.
D. Brevi. *Ennek a' rövidnek.* Dem, der, dem kurzen. Tomuto krátkýmu, tegto krátkeg, Tomuto krátkemu.
A. Hunc, et hanc brevem, et hoc breve. *Ezt a' rövidet.* Den kurzen, die kurze, das kurze. To-hoto krátkýho, tuto krátku, toto krátke.
V. o brevis, et breve. *o rövid.* O du kurzer, kur-ze, kurzes. O krátký, krátka, krátké.
A. ab hoc, ab hac, ab hoc brevi. *Ettől a' rö-vidtől.* Von dem, der, dem kurzen. Od toho-to krátkýho, od tegto krátkeg, od toho-to krátkeho.

Plura-

Pluraliter.

N. Hi, et hae breves, et haec brevia. *Ezek a' rövidek.* Die kurze. Tito krátký, teto kratke.
G. Horum, harum, horum brevium. *Ezeké a' rövideké.* Der kurzen. Týchto krátkych.
D. His brevibus. *Ezeknek a' rövideknek.* Den kurzen. Týmto kratkym.
A. Hos, et has breves, et haec brevia. *Ezeket a' rövideket.* Die kurze Týto krátký, této krátké.
V. o breves, o brevia. *o rövidek.* O ihr kurze. O krátké.
A. a brevibus. *Ezektől a' rövidektől.* Von den kurzen. Od týchto krátkých.

Sic declinabitur: Aequalis, amabilis, crudelis, turpis, tristis, fortis, mollis, lenis, gravis, levis, hilaris, mitis, svavis, vilis, exilis, tenuis, rudis, agrestis, infamis, mediocris, etc.

PARADIGMA ADIECTIVI UNIUS TERMINATIONIS.

Singulariter.

N. Hic, et haec, et hoc felix. *Ez a' bóldog.* Der, die, das glückselige. Tento ſſtiaſliwý, tato ſſtiaſliwá, toto ſſtiaſliwé.
G. Huius felicis. *Ezeké a' bóldogé.* Des, der, des glückseligen. Tohoto ſſtiaſliwého, tegto ſſtiaſliweg.
D: Huic felici. *Ennek a' bóldognak.* Dem, der, dem glückseligen. Tomuto ſſtiaſliwému, tegto ſſtiaſliweg.

A. Hunc

A. Hunc, hanc felicem, et hoc felix. *Ezt a' bóldogot.* Den, die, das glückselige. Tohoto sstiaslivého, tuto sstiaslivu, toto sstiaslivé.

V. o felix. *o bóldog.* O du glückseliger, glückselige, glückseliges. O sstiaslivý, sstiasliva, sstiaslive.

A. ab hoc, hac, hoc felice, vel felici. *Ettöl a' bóldogtól.* Von dem, der, dem, glückseligen. Od tohoto sstiaslivého, tégto sstiaslivég, tohoto sstiaslivého.

Pluraliter.

N. Hi, et hae felices, et haec felicia. *Ezek a' bóldogok.* Die glückselige. Tito sstiaslivj, teto sstiaslivé.

G. Horum, harum, horum felicium. *Ezeké a' bóldogoké.* Der glückseligen. Tychto sstiaslivých.

D. His felicibus. *Ezeknek a' bóldogoknak.* Den glückseligen. Tymto sstiaslivým.

A. Hos, has felices, et haec felicia. *Ezeket a' bóldogokat.* Die glückselige. Tito sstiaslivi, teto sstiaslivé.

V. o felices, et felicia. *o bóldogok.* O ihr glückselige. O sstiaslivj, sstiaslivé.

A. ab his felicibus. *Ezektöl a' bóldogoktól.* Von den glückseligen. Od tychto sstiaslivých.

Sic declinabitur : Amens, atrox, demens, constans, diligens, fallax, socors, iners, discors, frequens, loquax, prudens, decens, pernix, ferox, audax, praesens, velox, petulans, etc. Nostras, cuias.

§. IV

DE
COMPARATIONE ADIECTIVORUM
I. REGULARIUM.

Quid est Comparatio?

Est variatio Adiectivi cuiuscunque generis per gradus, ut:

Doctus	Doctior	Doctissimus.
Docta	Doctior	Doctissima.
Doctum	Doctius	Doctissimum.

Quot sunt gradus Comparationis?

Tres: Positivus, Comparativus, et Superlativus.

Quid est Positivus Gradus?

Est prima vox Adiectivi, quae rem absolute, simpliciterque significant; ut: *magnus*, *parvus*.

Quot sunt Terminationes Positivi?

Septem: er, es, is, us, ns, rs, et x; ut: *pulcher*, *locuples*, *fortis*, *doctus*, *sapiens*, *solers*, *felix*.

Quid est Comparativus Gradus?

Est, qui rem vel attollit, vel deprimit; ut: *maior*, *minor*; seu cui adverbium magis adiungi potest, ut: *doctior*, id est: *magis doctus*.

Quid

Quid est Superlativus Gradus?

Est, qui rem vel in summo loco, vel in infimo collocat; ut: *maximus*, *minimus*; seu cui adverbium *valde* seu maxime adiungi potest; ut: *doctissimus*; id est: *valde*, *vel maxime doctus*.

Nota. Superlativo efferuntur Adiectiva, quibus in vernaculo Adverbia *valde*, *supramodum*, *mirifice*, *singulariter*, *prae ceteris* aliique eiusmodi rem extollentes, loquendi modi praeponuntur. Sic loco *Carbonis instar niger*, dices: *nigerrimus*; supra nivem candidus, *candidissimus*.

A quo casu formantur Comparativa, et Superlativa.

Comparativa fiunt a casu *i* Littera finito addita syllaba *or*: Superlativo vero addito *s*, et Syllabis *simus*, ut: *Iustus*, *iusti*, *iustior*, *iustissimus*, *fortis*, *forti*, *fortior*, *fortissimus*.

Sic Nomina in us. Aequus, amplus, aptus, blandus, carus, clarus, largus, etc. *In is*: Communis, nobilis, illustris, crudelis, dulcis, gravis, etc. *In ns*: Constans, diligens, clemens, demens, etc. *In x*, Felix, velox, fugax, mordax, etc.

Tabula II. Comparationum Reg.

Grad.			Positivus.	Comparativus.	Superlativus.
In Singulari.	N.	m.	Pro	-ior	-is-simus.
		f.	Diversitate	-ior,	-is-sima.
		n.	Suae Term.	-ius,	-is-simum.
	G.	m.	-i, (is)	-ioris,	-simi.
		f.	-ae, (is)	-ioris,	-simae.
		n.	-i, (is)	-ioris,	-simi.
	D.	m.	-o, (i)	-iori,	-simo.
		f.	-ae, (i)	-iori,	-simae.
		n.	-o, (i)	-iori,	-simo.
	Ac.	m.	-um (em)	-iorem,	-simum.
		f.	-am (em)	-iorem,	-simam.
		n.	-um (ut No.)	-ius,	-simum.
	V.	m.	-us facit e, in	-ior,	-sime.
		f.	-reliquis simi-	-or,	-sima.
		n.	-lis est No-	-ius,	-simum.
	Ab.	m.	-o, (i, quaed. e,	-iore, v. iori,	-simo.
		f.	-a, (i, quaed. e.	-iore, v. iori,	-sima.
		n.	-o, (i, quaed. e.	-iore, v. iori,	-simo.
In Plurali.	N.	m.	-i, (es)	-iores,	-simi.
		f.	-ae, (es)	-iores,	-simae.
		n.	-a, quaed. ia)	-iora,	-sima.
	G.	m.	-órum, (um)	-iorum,	-simorum.
		f.	-árum, (quaed.)	-iorum,	-simarum.
		n.	-órum, (ium)	-iorum,	-simorum.
	D.		-is, (ibus)	-ioribus,	-simis, p. t. g.
	Ac.	m.	-os, (es)	-iores,	-simos.
		f.	-as, (es)	-iores,	-simas.
		n.	-a,(a. quaed.ia)	-iora,	-sima.
	V.	m.	-i, (es)	-iores,	-simi.
		f.	-ae, (es)	-iores,	-simae.
		n.	-a,(a. quaed.ia)	-iora,	-sima.
	Ab.		-is, (ibus)	-ioribus,	-simis. p. t. g.

PARADIGMA I.

Comparativi: *Brevior*, *brevius*.

Singulariter.

N. Hic, et haec brevior, et hoc brevius. *Ez a' rövidebb.* Der, die, das kürzere. Tento krátssý, tato krátssá, toto krátsse.

G. Huius brevioris. *Ezé a' rövidebbé.* Des kürzeren, der kürzeren, des kürzeren. Tohoto krátssyho, tegto krátsseg, tohoto krátssého.

D. Huic breviori. *Ennek a' rövidebbnek.* Dem kürzeren, der kürzeren, dem kürzeren. Tomuto krátssymu, tegto krátsseg, tomuto krátssemu.

A. Hunc, hanc breviorem, et hoc brevius. *Ezt a' rövidebbet.* Den kürzeren, die, das kürzere. Tohoto krátssyho, tuto krátssu, tohoto krátsseho.

V. o brevior, et brevius. *o rövidebb.* O du kürzerer, kürzere, kürzeres. O krátssy, krátssé.

A. a breviore, vel breviori. *Ettöl a' rövidebbtöl.* Von dem, der, dem kürzeren. Od tohoto krátssyho, tegto krátsseg, tohoto krátssého.

Pluraliter.

N. Hi, et hae breviores, et haec breviora. *Ezek a' rövidebbek.* Die kürzere. Tito krátssy, teto krátssé.

G. Horum, harum, horum breviorum. *Ezeké a' rövidebbeké.* Der kürzeren. Tichto krátssych.

D. His brevioribus. *Ezeknek a' rövidebbeknek.* Den kürzeren. Timto krátssym.

A. Hos, et has breviores, et haec breviora. *Ezeket a' rövidebbeket.* Die kürzere. Tito krátssy, teto krátssé.

V. o breviores, et breviora. *o rövidebbek.* O ihr kürzere. O krátssy, o krátsse.

A. a brevioribus. *Ezektöl a' rövidebbektöl.* Von den kürzeren. Od tychto krátssych.

No-

Nota. In hunc modum omnia comparativa declinantur.

PARADIGMA II.

Nominativo.

N. Hic doctus, doctior, doctissimus. Haec docta, doctior, doctissima. Hoc doctum, doctius, doctissimum. *Ez a' tudós, tudósabb, leg-tudósabb.* Der gelehrte, gelehrtere, gelehrteste. Tento včený, včenégssý, neyučenégssý.

Positivum, et Superlativum declinabis in reliquis casibus, ut: *Bonus, bona, bonum.* Comparativum vero, ut: *Brevior, brevius.*

EXCEPTIO I.

Positiva *er*, Syllaba terminata gignunt Superlativum addito *rimus*, ut: *Tener, tenerrimus, saluber, saluberrimus.*

Sic. Pulcher, macer, ruber, niger, aeger, miser, asper, prosper, liber, creber, acer, celer, glaber, vetus, antiquis veter, veterrimus, maturus maturissimus, et maturrimus forte per contractionem, vel ab antiquo *matur. Tacit. annal.* 12. 65. 5: *maturrimum robur aetatis.* Deterior, deterrimus ab obsoleto deter, a, um. A dexter, et sinister, dexterior, sinisterior *Svet. in Tib. C.* 6. sine Superlativo. Nam dextimus, et sinistimus idem sunt, quod dexter et sinister. *Priscianus* L. III. loco sinisterior *sinistrior* contracte scribit.

PARADIGMA III.

in er *Secundae Declinationis.*

Nominativo.

Pulcher, pulchrior, pulcherrimus. Pulchra, pulchrior, pulcherrima. Pulchrum, pulchrius, pulcherrimum. *Szép, szebb, leg-szebb.* Der schöne, schönere, schönste. Tento pěkný, pěknégssý, negpěknégssý.

Reliqui casus sequuntur formationem bonus, et brevior, praeter, Vocativum Singularis numeri, qui similis est Nominativo.

PARADIGMA IV.

In er *Tertiae Declinationis.*

Nominativo.

Acer, acrior, acerrimus. Acer, acrior, acerrima. Acre, acrius, acerrimum. *Éles, élesebb, leg-élesebb.* Der scharfe, schärfere, schärfeste. Ostry, ostregssý, neyostregssy.

Reliqui Casus ut brevior, et bonus.

PARADIGMA V.

In us *Tertiae Declinationis omnis generis.*

Nominativo.

Vetus, veterior, veterrimus. Vetus, veterior, veterrima. Vetus, veterior, veterrimum. *Régi, régiebb, leg-régiebb.* Der alte, ältere: älteste. Tento starý, starssý, neystarssý.

Pluraliter Nominativo.

Veteres, veteriores, veterrimi. Veteres, veteriores, veterrimae. Vetera, veteriora, veterrima. *Régiek, régiebbek, leg-régiebbek.* Die alten, älteren, ältesten. Tjto starý, starssý, neystarssý.

EXCEPTIO II.

Facilis, difficilis, gracilis, humilis, imbecillis, similis, disimilis, Superlativa pariunt Syllaba *is* mutata in *limus*, ut: *Facillimus, gracillimus, humillimus, imbecillimus, et imbecillissimus, simillimus. Suet, in Nerone Cap.* 15. *fuit gracillimis cruribus:* nonnulli, ut *Priscianus,*

nus, addunt: *agillimus. Valla: docillimus:* Ex *Cassiodoro* adferunt etiam *utillimus:* sed exempla ex Auct. Class. non suppetunt. Cic. l. 9. ep. 9. sic enim *facillime*, quod tibi *utilissimum* erit, consilii capies.

PARADIGMA VI.

Adiectivi in lis.

Nominativo.

Humilis, humilior, humillimus. Humilis, humilior, humillima. Humile, humilius, humillimum. *Alázatos*, *alázatossabb*, *leg-alázatossabb*. Der demüthige, demüthigere, demüthigste. Tento pokorny, pokornegssy, negpokornégssy.

EXCEPTIO III.

Nomina, quae ante *us* Syllabam, vocalem habent, raro Comparativa, aut Superlativa gignunt, ut: idoneus, noxius, arduus: his in Comparativo *magis*, in Superlativo *maxime* praefigitur.

Nota. Reperiuntur tamen nonnulla apud probatos scriptores: ut; Lucret. L. IV. nam nihil *egregius* i. e. magis egregium. *Assiduiores* canes occurit apud Varronem de re rust. L. 2. C. 9. *assiduissime* usus *Svet.* Aug. C. 71. et Cic. in Bruto: *assiduissime* mecum fuit Dionysius, pars *exiguissima* Ovid. *strenuissimus* Sallust. Tacit. *Strenuiori* deterior si praedicat suas pugnas, de illius ore fiunt sordidae. Plaut. *Piissimus* Curt. Quint. *Vacuissimus* Ovid. de Pont. III. 1.

PARADIGMA VII.

Adiectivi habentis vocalem ante us.

Nominativo.

Hic Idoneus, magis idoneus, maxime idoneus. Haec idonea, magis idonea, maxime idonea.

nea. Hoc idoneum, magis idoneum, maxime idoneum. *Ez az alkalmatos, alkalmatosabb, leg-alkalmatosabb.* Der taugliche, tauglichere, tauglichste. Tento spůsobny, spůsobněgssy, neyspusobněgssý.

EXCEPTIO IV.

A Nominibus ex Verbis facio, dico, volo, loquor compositis Comparativa in *entior*, Superlativa in *entissimus* exeunt: Magnificus, magnificentior, magnificentissimus; Maledicus, maledicentior, maledicentissimus. Benevolus, benevolentior, benevolentissimus.

Sic. Munificus, beneficus, malevolus, vaniloquus, mirificus olim *mirificissimus*: ut Facinus *mirificissimum* dicit Terent. Cuius modi, et alia quaedam apud vetustissimos leguntur; sic: *Magnificissimus*, *Beneficissimus* Valla l. 10. Sed quae interdum iocose et ad movendum populo risum a Comicis usurpata sunt; iis tironi uti haud licet.

PARADIGMA VIII.

Adiectiva in dicus, ficus, loquus, volus.

Maledicus, maledicentior, maledicentissimus. Maledica, maledicentior, maledicentissima. Maledicum, maledicentius, maledicentissimum. *Átkozódó, átkozódóbb, leg-átkozódóbb.* Der übelredende, übelredendere, übelredendeste. Tento zlořečeny, zlořečenegssy neyzlořečenegssý.

Reliqui Casus, ut: *Bonus*, *et brevior*.

2) DE

2) DE COMPARATIONE ADIECTIVORVM IRREGVLARIVM.

Nominativo.

Bonus, melior, optimus. Bona, melior, optima. Bonum, melius optimum. *Jo, jobb, leg-jobb.* Der gute, bessere, beste. Tento dobry, lepssý, neylepssý.

Nominativo.

Malus, peior, pessimus. Mala, peior, pessima. Malum, peius, pessimum. *Gonosz, gonoszabb, leg-gonoszabb.* Der Böse, bösere, böseste. Tento zly, horssý, neyhorssý.

Nominativo.

Magnus, maior, maximus. Magna, maior, maxima. Magnum, maius, maximum. *Nagy, nagyobb, leg-nagyobb.* Der große, größere, größte. Tento welky, wětssý, neywětssý.

Nominativo.

Parvus, minor, minimus. Parva, minor, minima. Parvum, minus, minimum. *Kitsin, kissebb, leg-kissebb.* Der kleine, kleinere, kleineste. Tento maly, menssy, neymenssý.

Nota. Lucret. I. 3. *parvissima* Corpora dixit, quod mirandum potius, quam imitandum.

Singulariter Nominativo

Multus, plurimus. Multa, plurima. Multum, plurimum. *Sok, leg-több.* Viele, mehreste. Tento mnohý, néymnožssý.

Gen

Gen. Multi, plurimi Multae, plurimae. Multi, plurimi. *Soké, leg-többé.* Vielen, mehresten. Tohoto mnohyho neymnožssyho.

Dat. Multo, plurimo. Multae, plurimae. Multo, plurimo. *Soknak, leg többnek.* Vielen, mehresten. Tomuto mnohymu, neymnožssymu.

Ac. Multum, plurimum Multam, plurimam. Multum, plurimum. *Sokat, leg-többet.* Vielen, mehresten. Tohoto mnohyho, neymnožssyho.

Voc. o Multae, plurimae. Multa, plurima. Multum, plurimum o *Sok, leg-több.* Viele, mehreste. O mnohy, neymnožssy.

Abl. a Multo, plurimo. Multa, plurima, Multo, plurimo. *Soktól, leg-többtöl.* Vielen, mehresten. Od mnohyho, neymnožssyho.

Pluraliter Nominativo.

Multi, plures, plurimi. Multae, plures, plurimae. Multa, plura, plurima. *Sokak, többek, leg-többek.* Viele, mehrere, mehreste. Tyto mnozy množssy, neymnožssy.

Reliqui casus, ut: *bonus, brevior.*

Nota 1) Multus in Singulari per omnia genera comparativo caret. Nam etiamsi reperitur: *Plus, pluris, plure* in neutro singulari: tamen *Plus* illud in Singulari videtur semper esse Substantivum. e. g. *plus cibi, quam potus.* Imo Asinius apud Gell. L. 5. C. 22. *Plus* putat Positivum esse. In Plurali vero Comparatur per omnia genera; *Plures, et Plura*, pro quo veteres etiam *Pluria* dixere. In Editionibus nonnullis Cic. ad At. L. xi. ep. 2. legitur: ex *multissimis*, et miserrimis cujis est una enata; hodie legitur: ex *multis meis.*

Nota 2) Ad Anomala referunt quidam etiam: potis, potior, potissimus; nequam, nequior, nequissimus.

DE-

DEFECTIVA.

1. Quaedam carent Positivo; ut: Deterior, deterrimus, ocior, ocissimus, citerior, citimus; interior, intimus; prior, primus; proprior, proximus; ulterior, ultimus.

2) Quaedam Comparativo, ut: Invitus, invitissimus: novus, novissimus. *Sic* Sacer, diversus, falsus, fidus, persuasus, meritus, inclitus, ínvictus etc.

3) Quaedam superlativo, ut: Adolescens, adolescentior; Juvenis, iunior. Item senex, sinister, taciturnus, licens, coecus, propinquus, longinquus, etc.

4) Quaedam Positivo, et Superlativo; sequior, anterior

5) Fiunt interdnm a Superlativis rursus Comparativa, et Superlativa; ut a proximus, *proximior* dixit Seneca. Postremus *postremissimus* Grachus, apud Gell. L. 2. C. 3.; tamen vix utendum censeo. Huc pertinent Superlativi, qui ab *Incomparabilibus*, vel ioci, vel certitudinis caussa fiunt: sic *geminissimus*, *ipsissimus*, *parissimus* apud Plaut.

APPENDIX.

Nomina Substantiva, *) Pronomina, **) item Interrogativa, Relativa, Infinita, Redditiva, Possessiva, Partitiva, Numeralia, Patria, Gentilia; et quae materiam significant, ut: *Aureus*, *argenteus*, *cedrinus*; ***) ad haec desinentia in *bundus*, et participalia in *dus* ****) ut *errabundus*, *moribundus*, *sitibundus*, *amandus etc.* neque Comparativa, neque Superlativa pariunt. Sic *Ligneus*, *gemmeus*, *lapideus*, *marmoreus*, *aereus*, *canabinus*, *plumbeus*, *adamantinus*, *laneus*, *agninus*, *etc.*

*) *Ex Substantivis, interdum risus gratia Plautus Superlativum fingit; ut: o Patrue, patrue, mi* patruissime.

**) *Praeter* ipsissimus, *ut supra.*

***) *Plinius colorem dixit* purpurissimum.

****) *In nonnullis recepto in Patria usui serviendum: e. g. in titulis Honorum;* Reverendissimus.

Nota.

Nota I. Huc item referenda sunt, quae se ipsis iam Superlativum significant; ut: infinitus, ingens *) omniscius, praecipuus, eximius, egregius, heroicus, enormis, omnipotens, immensus, etc. quae omnino incomparabilia sunt, nec *magis, vel maxime* admittunt. Item *Composita ex fero, gero, animus, iugum, somnus, arma*, ut: fructifer, aurifer imbrifer, laurifer, corniger, exanimis, biiugis, exsomnis etc. quorum tamen aliqua *magis et maxime* loco Comparativi, et Superlativi recipiunt; uti et alia nonnulla usu discenda, ut degener, concolor, cicur, fraternus, memor, mirus, almus, balbus, blaesus, canus, canorus, claudus, mancus, compos, impos, egenus, mutus, mutilus, praeditus, crastinus, hodiernus, hesternus mediocris **) etc. Denique Composita ex *per*, et *prae*; ut perdoctus, praedives; Praepositiones enim hae Positivo iunctae significationem superlativi indicant; excipe praeclarus, *rior, rissimus*, praestabilis, *praestabilior*. Inusitata vero, aut per se incomparabilia, si cum *prae* componantur, possunt comparari, ut: praestans, praesens. etc.

*) *Virgilius habet* ingentior. *Cic. in Topicis* Cap. 8. infinitior.

**) *Cic. Lib. I. ad Att. Ep. ult. Hoc vellem mediocrius.*

Admonitio. Omnibus iis ediscendis, quae hic fusius de Adiectivorum Comparatione adlata sunt, non est opus adolescentum fatigare memoriam: addita sunt complura, ne in iis, dum in lectione Auctorum occurrerint, adhaereant. Ad Magistri prudentiam pertinebit decernere, quaenam ex illis fideli memoriae mandare, ad quae item legenda solum ea adstringere sufficiat. In Comparando id in genere observandum, quid probet usus, et Eruditorum auctoritas; tam enim periculosum est Adiectivorum Comparativos, et Superlativos temere reiicere, quam sine auctoritate admittere. Inculcata iam satis de Comparatione adiectivorum doctrina, misceantur subinde, et Comparandi dentur omnes tres gradus praefixo Substantivo. v. g. Poeta bonus, melior, optimus. Puer malus, peior, pessimus. Digitus parvus, minor, minimus. Lectio facilis, facilior, facillima. Vir magnus, maior, maximus. etc.

De Adverbiorum Comparatione suo loco.

§. DE

§. V.

DE ADIECTIVIS NUMERALIBUS.

Quot, et quae sunt Species Adiectivorum Numeralium?

Sex: Cardinalia, Ordinalia, Distributiva, Multiva, Proportionalia, et Temporalia.

I. *Cardinalia* sunt, quae Numerum absolute significant, et quorum interrogatio est *quot?* ut: unus, duo, tres, quatuor, quinque, sex, septem, octo, novem, decem, undecim, duodecim, tredecim quatuordecim, quindecim, sedecim, vel sexdecim, septemdecim, octodecim, vel duo de viginti, novemdecim, vel undeviginti, viginti, unus et viginti, vel viginti unus etc. viginti octo, vel duo de triginta, viginti novem, vel unde triginta, triginta, quadraginta, quinquaginta, sexaginta, septuaginta, octoginta, nonaginta, centum, centum et unus, centum et decem etc. ducenti, ae, a; trecenti, quadringenti, quingenti, sexcenti, septingenti, octingenti, nongenti, ae, a; mille, bis mille, vel duo millia, ter mille, vel tria millia etc. Huc refertur et sesqui: *Más-fél*: anderthalb; půl druhý.

Nota 1.) *Unus* habet Genitiv. *unius*, Dat. *uni*, per omnia genera: ceteri Casus declinantur, ut bonus, a, um. Dicitur etiam in plurali sed nonnisi cum substantivis in numero Plurali usitatis: e. g. *aedes, litterae, mores, copiae etc.* *Unis* moribus, et nunquam mutatis legibus vivere. Cic. In *unis* aedibus. Terent.

Nota 2.) *Duo, Ambo, et Tres sic declinantur.*

Nu-

Numero Plurali.

N. Duo, duae, duo. *Két, vagy kettő.* Zweene, zwo, zwey. Dwa.
G. Duorum, duarum, duorum. *Kettőé.* Zweener, zwoer, zweyer. Dwuch.
D. Duobus, duabus, duobus. *Kettőnek.* Zweenen, zwoen, zweyen. Dwum.
A. Duos, *vel* duo, duas, duo. *Kettőt.* Zweene, zwo, zwey. Dwa, dwé.
V. o Duo, duae, duo. *o Kettő.* O! Zweene, zwo, zwey. O wy dwa, dwé, dwa.
A. a Duobus, duabus, duobus. *Kettőktől.* Von Zweenen, zwoen, zweyen. Od dwuch.

Numero Plurali.

N. Ambo, ambae, ambo. *Mindkettő.* Beyde. Obadwa, obedwé.
G. Amborum, ambarum, amborum. *Mindkettőé.* Beyder. Obuch.
D. Ambobus, ambabus, ambobus. *Mindkettőnek.* Beyden. Obum, obym.
A. Ambos, vel ambo, ambas, ambo. *Mindkettőt.* Beyde. Obadwa, obedwé.
V. o Ambo, ambae, ambo. *o mindketten.* O ihr beyde. Obadwa, obedwé.
A. ab Ambobus, ambabus, ambobus. *Mindkettőtől.* Von beyden. Od obuch, obych.

Numero Plurali.

N. Hi, hae tres, et haec tria. *Ez a' három.* Die dreye. Tito tri, teto tri.
G. Horum, harum, horum trium. *Ezé a' háromé.* Der dreyen. Tichto trych.
A. Hos, has tres, et haec tria. *Ezt a' hármat.* Die dreye. Ti tri, ꝛc.
Ablat. et Dativo tribus etc.

Nota 3.)

Nota 3.) Reliqui numeri usque centum manent indeclinabiles: *ducenti* vero, *trecenti, ae, a,* etc. declinantur ut bonus, a, um.

Nota 4.) In *Cardinalibus* a viginti usque ad centum, cum Coniunctione, et Numerus minor praecedit maiorem, ut: Annos natus *unum et viginti* Cic. absque Coniunctione maior praecedit minorem; ut: *triginta duo* iudices in consilium ituri erant. Cic. Post centum maior numerus praeponitur minori cum, et sine Coniunctione; ut: Georgias *centum et septem* complevit annos. Cic. Locus est citra Leucadem stadia *centum viginti.* Idem.

II. Ordinalia, quae numerum ordine digestum significant? quorum interrogatio est *quotus?* ut: primus, secundus, tertius etc.: decimus, — decimus octavus, vel duo de vigesimus, decimus nonus, vel unde vigesimus, vigesimus, vel vicesimus — et. — centesimus — ducentesimus, tercentesimus, quadringentesimus, quingentesimus, sexcentesimus, septingentesimus, octingentesimus, nongentesimus; millesimus, bis millesimus, a, um. etc.

Nota. Declinatio eorum est regularis; numerus vero maior, seu minor ponitur sine discrimine; ut: Ante *tricesimum sextum* Mensem attigi falce vetantur. Plin. Socrates eum librum, qui Panathenaicus inscribitur, *quarto et nonagesimo* anno scripsisse dicitur, vixitque quinquennium postea.

III. Distributiva; sive divisiva Nomina sunt, quae distributionem, seu divisionem significant; quorum interrogatio est *quoteni?* ut: singuli, bini, terni, quaterni, quini, seni, septeni, octoni, noveni, deni, undeni, duodeni, deni terni, vel terni deni etc. viceni, triceni, quadrageni, quinquageni, sexageni, septuageni, octogeni, nonageni, centeni, duceni, treceni, vel trecenteni, quadringeni, quingeni, sexceni, vel sexcenteni, septingeni, octingeni, nongeni, milleni, ae, a. etc.

IV. Mul-

IV. Multiplicativa; quae partium, aut specierum rei varietatem summariae exprimunt, quorum Interrogatio est *quotuplex?* ut: simplex, duplex, triplex, quadruplex, quintuplex, vel quincuplex, sextuplex, septemplex, vel septuplex, octuplex, novemplex, decemplex, vel decuplex, centuplex, etc. multiplex. *Declinantur ut felix.*

V. Proportionalia, quae proportionem, aut habitum rei ad rem exprimunt; quorum Interrogatio est *quotuplus?* ut simplus, a, um, duplus, triplus, quadruplus, quintuplus, sextuplus, septuplus, octuplus, decuplus, centuplus, etc.

VI. Temporalia, quae numerum certi temporis exprimunt, quorum Interrogatio est: *quotannorum?* ut: bimus, trimus, vel biennis, triennis; sic etiam bimestris, trimestris, semestris. etc.

His accedunt *Composita Numeralia*, ut: bilibris, biduum, triduum, biennium, trienuium. etc.

CAPUT II.

DE PRONOMINE.

Quid est Pronomen?

Est, quod loco nominis positum, certam finitamque personam adsignificat.

Variae Classes Pronominum.

1.) Pronomina *Primitiva*, seu primigenia dicuntur, quae prima sunt, et a se orta, ut: *Ego, tu, sui, iste, ille, ipse, is.*

2) *Derivativa*, vel potius derivata, quae ex aliis oriuntur, ut: *meus, tuus suus noster, vester, nostras, vestras.*

3.) Re-

3.) *Relativa*, quae rem antecedentem in memoriam reducunt, ut: *qui*, *quae*, *quod*, Item: *hic*, *iste ille*, *ipse*, *is*, et (ex eo compositum *idem* interdum etiam Relativa fiunt; ut Virgilius carmina composuit, *idem ipse ea* cecinit.

4.) Ex primitivis tria sunt Pronomina *Substantiva* omnis generis, ut *ego*, *tu*, *sui*, et quinque *Adiectiva*; *hic*; *iste*, *ille*, *ipse*, *is*.

5.) *Demonstrativa* sunt, quae rem demonstrant, ut: *hic*, *iste*, *ego*, *tu etc.* Vocantur etiam *Personalia*; prima persona est *ego*, secunda *tu*; reliqua Pronomina sunt tertiae personae.

6.) *Possessiva*, ut: *meus*, *tuus*, *suus*, *noster*, *vester*.

7.) *Gentilia*, ut: *nostras*, *vestras*.

8.) *Reciproca* duo sunt; unum primitivum *sui*: alterum derivativum *suus*.

9.) *Interogativa*; ut: *quis*, vel *qui*, *cuius*, et *cuias*. Et ex compositis: *Ecquis*, *quisnam*, *ecquisnam*. *etc.*

10.) Denique Pronomina dividi possunt in *Simplicia*, ut: *ego*, *hic*, *is*, *qui*; et *Composita*, ut: *egomet*, *hicce*, *idem*, *quidam*.

---

§. I.

DE PRONOMINVM PRIMITIVORVM DECLINATIONE.

Ego Pronomen primae Personae.

Numero Singulari.

N. Ego. *Én.* Ich. Gá.
G. Mei. *Enyim.* Meiner. Mého.

D. Mi-

D. Mihi, vel mi. *Nékem.* Mir. Mně.
A. Me. *Engemet.* Mich. Mna.
Abl. a Me. *Én tölem.* Von mir. Odemně.

Numero Plurali.

N. Nos. *Mi, vagy mink.* Wir. My.
G. Nostrum, vel nostri. *Miénk.* Unser, unserer.
D. Nobis. *Mi nékünk.* Uns. Nám. (Nassych.
A. Nos. *Minket.* Uns. Nás.
Abl. a Nobis. *Mi tölünk.* Von uns. Od nás.

Tu, Pronomen secundae Personae.

Numero Singulari.

N. Tu.	*Te,*	Du.	Ty.
G. Tui.	*Tiéd.*	Deiner.	Te, nebo, tebe
D. Tibi.	*Te néked.*	Dir.	Tobě.
A. Te.	*Tégedet.*	Dich.	Teba.
V. o Tu.	*o Te.*	O du.	O ty.
Abl. a Te.	*Te töled.*	Von dir.	Od tebe.

Numero Plurali.

N. Vos.	*Ti.*	Ihr.	Wy
G. Vestrum. v. vestri.	*Tietek.*	Euer.	Wassych.
D. Vobis.	*Ti néktek.*	Euch.	Wám.
A. Vos.	*Titeket.*	Euch.	Wás.
V. o Vos.	*o Ti.*	O ihr.	O wy.
Abl. a Vobis.	*Ti töletek.*	Von euch.	Od wás.

Sui, Pronomen tertiae Personae in utroq; numero.

Numero Singulari.

G. Sui.	*Magáé.*	Seiner.	Geho.
D. Sibi.	*Magának.*	Ihm.	Sobě.
A. Se.	*Magát.*	Sich.	Seba.
Abl. a Se.	*Magától.*	Von sich.	Od sebe.

Numero Plurali.

G. Sui.	*Magoké.*	Ihrer.	Gich.
D. Sibi.	*Magoknak.*	Ihnen.	Gim.
A. Se.	*Magokat.*	Sich.	Gich.
Abl. a Se.	*Magoktól.*	Von sich.	Od gich.

Nota

Nota. 1) Interrogandi casu *mis*, tis, *sis*, pro mei, tui, sui dixere veteres. Sic Plaut: Mil. act. 4. Sc. 2. *quia* tis *egeat*; quia te careat.

Nota. 2) Loco tu occurrit etiam in Auct. Class. *tute*; in Acc. et Abl. tete. In ceteris casibus tute est *defectivum*.

Nota. 3) Praeposit. *cum* Pronominibus his postponitur; ut: *mecum*, *tecum*, *secum*, *nobiscum*, *vobiscum*.

Nota. 4) Maioris expressionis causa additur nonnunquam Syllaba, *met* ut: *egomet*, *tuimet*, *suimet* etc. Ablativo autem adiunguntur *pte*; ut: *meapte* culpa, *suopte* ingenio.

De Pronominibus Adiectivis.

Numero Singulari.

N. Hic, haec, hoc. *Ez.* Der, die, das. Ten, ta, to.
G. Hujus. *Ezé.* Des, der, es. Toho, tég.
D. Huic. *Ennek.* Dem, der, dem. Tomu, teg.
A. Hunc, hanc, hoc. *Ezt.* Den, die, das. Toho.
A. ab Hoc, hac, hoc. *Ettöl.* Von dem, der, dem. Od teho.

Numero Plurali.

N. Hi, hae, haec. *Ezek*, Die. Ti, tě, ta.
G. Horum, harum, horum. *Ezeké.* Der. Tich.
D. His. *Ezeknek.* Den. Tym.
A. Hos, has, haec. *Ezeket.* Die. Ty, te, ta.
A. ab his. *Ezektöl.* Von den. Od tychto.

Numero Singulari.

N. Iste, ista, istud. *Imez.* Dieser, diese, dieses. Tento, tato, toto.
G. Istius. *Imezé.* Dieses, dieser, dieses. Tohoto, tégto.
D. Isti. *Imennek.* Diesem, dieser, diesem. Tomuto, tégto
A. Istum, istam, istud. *Imezt.* Diesen, diese, dieses. Tohoto, tuto, toto.
A. ab Isto, ista, isto. *Imettöl.* Von diesem, dieser, diesem. Od tohoto, tégto.

Numero Plurali.

N. Isti, istae, ista. *Imezek.* Diese. Tito, tyto.
G. Istorum, istarum, istorum. *Imezeké.* Dieser. Téchto.
D. Istis. *Imezeknek.* Diesen. Témto.
A. Istos, istas, ista. *Imezeket.* Diese. Tyto.
A. ab Istis. *Imezektöl.* Von diesen. Od týchto.

Numero Singulari.

N. Ille, illa, illud. *Amaz.* Jener, jene, jenes. On, ona, ono.
G. Illius. *Amazé.* Jenes, jener, jenes. Oneho, oneg.
D. Illi. *Amannak.* Jenem, jener, jenem. Onemu, oneg.
A. Illum, illam, illud. *Amazt*, Jenen, jene, jenes. Oneho, onu, ono.
A. ab Illo, illa, illo. *Amattól.* Von jenem, jener, jenem. Od oného, oneg, oného.

Numero Plurali.

N. illi, illae, illa. *Amazok.* Jene. Oni, one.
G. Illorum, illarum, illorum. *Amazoké.* Jener. Onych.
D. Illis. *Amazoknak.* Jenen. Oným.
A. illos, illas, illa. *Amazokat.* Jene. One.
A. ab illis. *Amazoktól.* Von Jenen. Od oných.

Not. Sic etiam declinantur: *Hicce*, *hiccine*, *illic*, et *istic*, quibus Comici, inprimis Plautus, et Terentius uti amant: nimirum: N. *hicce*, *haecce*, *hocce*. G. *huiusce* etc. *Hiccine*, *haeccine*, *hoccine*, Acc. *Hunccine* etc. *Illic*, *illæc*, *illoc*, et *illuc*. Ac. *Illunc*, *illanc*, *illoc*, et *illuc*. Abl. *Illoc*, *illac*, *illoc*. *Istic*, *istaec*, *istoc*, et *istuc*. Ac. *Istunc*, *istanc*, *istoc*, et *istuc*. Pl. N. Istaec. *Illic* homo superstitiosus est. Plaut.

Numero Singulari.

N. Ipse, ipsa, ipsum. *Ö.* Er, sie, das. Sam, samá, same.
G. Ipsius *Övé.* Sein, ihr, des. Samého, sameg, (mého.
D. Ipsi. *Ö néki* Ihm, ihr, dem. Samému, samég.

A.

A. Ipsum, ipsam, ipsum. *Ötet.* Ihn, sie, das. Samebo, samu, same.
A. ab Ipso, ipsa, ipso. *Ő töle.* Von ihm, ihr, ihm. Od samyho, sameg, sameho.

Numero Plurali.

N. Ipsi, ipsae, ipsa. *Ők.* Sie. Samj, same.
G. Ipsorum ipsarum, ipsorum. *Övék.* Ihrer. Samych.
D. Ipsis. *Ő nékik.* Ihnen. Samym.
A. Ipsos, ipsas, ipsa. *Őket.* Sie. Samjch, same.
A. ab Ipsis. *Ő tőlek.* Von ihnen. Od samych.

Not. Ipsud non dicimus, sicut istud, et illud; propterea, quod olim non ipse, sed ipsus, *a*, *um* dicebant, ut saepe apud Terent.

Numero Singulari.

N. Is, ea, id. *Az.* Er, sie, das. Ten, ta, to.
G. Eius. *Azé.* Sein, ihr, des. Tohoto, tegto.
D. Ei. *Annak.* Ihm, ihr, dem. Tomu, tég.
A. Eum, eam, id. *Azt.* Ihn, sie, das. Toho, tuto.
A. ab Eo, ea, eo. *Attól.* Von ihm, ihr, dem. Od toho, teg, toho.

Numero Plurali.

N. Ii, eae, ea. *Azok.* Sie. Ti, te, ta.
G. Eorum, earum, eorum. *Azoké.* Ihrer. Tých.
D. Eis, vel iis. *Azoknak.* Ihnen. Tym.
A. Eos, eas, ea. *Azokat.* Sie. Ty, té, ta.
A. ab Eis, vel iis. *Azoktól.* Von ihnen. Od tých.

Numero Singulari.

N. Idem, eadem, idem. *Ugyan az, vagy azon.* Derselbige, dieselbige, dasselbige. Ten sam, ta sama, to same.
G. Eiusdem. *Ugyan azé, vagy azoné.* Desselben, derselben, desselben. Tého sameho, tég sameg;
D. Eidem. *Ugyan annak, vagy azonnak.* Demselben, derselben, demselben. Tomu samému, tég sameg.

A. Eundem, eandem, idem. *Ugyan azt, vagy azont.* Denselben, dieselbe, dasselbe. Toho samého, tu samu, to samé.
A. ab Eodem, eadem, eodem. *Ugyan attól, vagy azontól.* Von demselben, derselben, demselben. Od toho samého, teg sameg, toho samého.

Numero Plurali.

N. Iidem, eaedem, eadem. *Ugyan azok, vagy azonok.* Dieselbe. Ti samj, te samé.
G. Eorundem, earundem, eorundem. *Ugyan azoké, vagy azonoké.* Derselben. Tych samých.
D. Eisdem, vel iisdem. *Ugyan azoknak, vagy amazoknäk.* Denselben. Tym samým.
A. Eosdem, easdêm, eadem. *Ugyan azokat, vagy azonókat.* Dieselbe. Ty sami, te samé.
A. ab Eisdem vel iisdem. *Ugyan azoktól, vagy azonoktól.* Von denselben. Od tych samých.

Not. Dativus; et Abl. *iisdem*; multo usitatior est, quam *eisdem*; Cicero posteriore vix utitur. *Idem* in Accus. Sing. habet etiam *eumdem, eamdem* etc. In Genit. Plur. *eorumdem, earumdem etc.* usitatius tamen est *eundem, eorundem* etc.

---

§. II.

DE PRONOMINUM DERIVATORUM DECLINATIONE.

Numero Singulari.

N. Meus, mea, meum. *Enyim.* Mein, meine, mein. Můg, má, mé.
G. Mei, meae, mei. *Enyémé.* Meines, meiner, meines. Mého, Még, Mého.
D. Meo, meae, meo. *Enyimnék.* Meinem, meiner, meinem. Mýmu, még, mému.
A. Meum, meam, meum. *Enyimet.* Meinen, meine, mein. Mého, mu, mé.
V. o Mi, mea, meum. *o Enyim.* O mein. O mug, (má, mé.
A. a Meo, mea, meo. *Enyimtöl.* Von Meinem, meinen, meinem. Od mého, még, mého.

Nu-

Numero Plurali.

N. Mei, meae, mea. *Enyémek.* Meine. Moge.
G. Meorum, mearum, meorum. *Enyémeké.* Meiner Mych.
D. Meis. *Enyimeknek.* Meinen. Mogjm.
A. Meos, meas, mea. *Enyimeket.* Meine. Moge.
V. o Mei, meae, mea. *o Enyimek.* O meine. O mogj, moge.
A. a Meis. *Enyimektől.* Von meinen. Od mogjch.

Haec tria Vocativo carent.

Tuus, tua, tuum. *Tied.* Dein. Twůg.
Suus, ſua, ſuum. *Övé,* Sein. Swůg.
Veſter, veſtra, veſtrum. *Tiétek.* Euer. Wáſs.

Numero Singulari.

N. Hic, haec. hoc noſtras. *Mi-félénk.* Der, die, das unſrige. Tento náſſynec, táto náſſynce, toto náſſe.
G. Noſtratis. *Mi félénké.* Des, der, des unſrigen. Tohoto náſſynce, tégto náſſynceg, tohoto náſſeho.
D. Noſtrati. *Mi-félénknek.* Dem, der, dem unſrigen. Tomuto náſſyncy, tégto náſſyncy, tomuto náſſemu.
A. Noſtratem et nostras. *Mi-félénket.* Den, die, das unſrige. Tehoto náſſynca, tuto náſſyncu, toto náſſe.
V. o nostras. *o mi-félénk.* O du unſriger ꝛc. O náſſyncy, o náſſynce, o náſſe.
A. a Nostrate, nostrati. *Mi-félénktől.* Von dem, der, dem unſrigen. Od náſſynce, od náſſyncy, od náſſe.

Numero Plurali.

N. Nostrates, et nostratia. *Mi-féléink.* Die unſrige. Tito náſſyncowé, této náſſynce, teto náſſe.
G. Nostratium. *Mi-féléinké.* Der unſrigen. Tichto náſſyncuw, tychto náſſyncych, téchto náſſych.

D.

D. Nostratibus. *Mi-féléinknek.* Den unsrigen. Tymto nássyncúm, tymto nássyncám, témto nássym.
A. Nostrates, et nostratia. *Mi féléinket.* Die unsrige. Tyto nássynce, této nássynce, této násse.
V. o Nostrates, et nostratia. *o Mi-féléink.* O ihr unsrige. O nássyncy, o nássynce, o nasse.
A. a Nostratibus. *Mi-féléinktöl.* Von den unsrigen. Od nássyncum, od nássyncech, od nássych.
Hic, haec, hoc Vestras. *Ti-félétek.* Der, die, das eurige. Tento wassynec, tato wassynce, toto wasse.
Hic, haec, hoc Cuias, tis. *Honnan-való.* Wes Landes. Ten ktery? ta kterà? to které? aneb odkud.

Not. Cuius, a, um, habet in *Acc.* cuium, cuiam, cuium. *Abl. Fem.* cuia; *Pl. Nom. Fem.* Cuiæ *Acc. Fem.* Cuias. Plures casus non occurrunt.

§. III.
DE PRONOMINE RELATIVO.

Singulariter.

N. Qui, quae, quod. *A' ki.* Welcher, welche, welches. Ktery, kterà, které.
G. Cuius. *A' kinek.* Welches, welcher, welches. Kterého, kterég, kterého.
C. Cui, *A' kinek.* Welchem, welcher, welchem. Kterýmu, kterég, kterému.
A. Quem, quam, quod. *A' kit.* Welchen, welche, welches. Kterýho, kteru, ktere.
A. a Quo, *vel*, qui, qua vel qui, quo vel qui. *A' kitöl.* Von welchem, welcher, welchem. Od kterýho, kterég, kterého.

Pluraliter.

N. Qui, quae, quae. *A' kik.* Welche. Kterj, které.
G. Quorum, quarum, quorum. *A' kiké.* Welcher. Kterých.

D.

D. Queis, vel quibus. *A' kiknek.* Welchen. Kterym.
A. Quos, quas, quae. *A' kiket.* Welche. Které.
A. a Queis, vel quibus. *A' Kiktöl.* Von welchen, Od kterých.

QUIS Pronomen Interrogativum.

Singulariter.

N. Quis, vel qui, quae, vel quod, vel quid. *Ki.* Wer, welche, was. Kdo, ktery, ktera, které.
G. Cuius. *Kié.* Wessen, welcher, wessen. Kterého, kteréj, kterého.
D. Cui. *Kinek.* Welchem, welcher, welchem. Kterému, kteréj, kterému.
A. Quem, quam, quod, vel quid. *Kit.* Wen, welchen, was. Kterého, kteru, které.
A. a Quo, qua, quo. *Kitöl.* Von welchem, welcher, welchem. Od kterého, kteréj, kterého.

Pluraliter.

N. Qui, quae, quae. *Kik.* Welche. Kterj, které.
G. Quorum, quarum, quorum. *Kiknek.* Welchen. Kterých.
D. Queis, vel quibus. *Kiknek.* Welchen. Kterým.
A. Quos, quas, quae. *Kiket.* Welche. Které.
A. a Queis vel quibus. *Kiktöl.* Von welchen. Od kterých.

Not. 1.) Loco Ablativi Singularis, quo, qua, quo, post praepositionem *v. g.* cum quo, quando adhibetur Ablativus, qui praepositioni praeponitur, ut quicum. *Kivel.* Mit wem, oder mit welchem? mit diesen oder mit welchen? S kým aneb s kterým, s kymi a neb s kterými.

De Compositis ex Qui, vel Quis.

Observandum; Quod Pronominibus: Qui, et Quis una, aut duae syllabae interdum praeponantur, in his vero solum Qui, et quis declinetur; additamenta vero illa indeclinabilia sint.

Com-

Composita ex *Quis* Praecedente.

Singulariter.

Quis*nam*, quae*nam*, quod*nam* vel quid*nam*. *Vallyon, kitsoda.* Wer, welche, welches. Kdo, ktera, gako.

Quis*piam*, quae*piam*, quod*piam*. vel quid*piam*. *Valaki, egy.* Einer, jemand. Gakýsy, gakasy, gakesy.

Quis*quam*, quae*quam* quod*quam*, vel quid*quam*, cuius*quam* cui*quam*. *Egyvalaki.* Einer. Kterýsy, gakýsý.

Quis*que*, quae*que*, quod*que*, cuius*que*, cui*que*. *Kiki.* Jedweder. Každý, každá, každé.

Quisquis, quaequae, quodquod, vel quidquid, cuiuscuius, cuicui, quemquem, quamquam, quodquod, vel quidquid, a quoquo *Valaki.* Wer immer. Gedenkaždy, gednakažda, gednokažde.

Pluraliter.

Quiqui, quorumquorum, quibusquibus, quosquos, a quibusquibus.

Composita ex *Quis*, cum sequitur.

*Ali*quis, *ali*qua, *ali*quod, vel *ali*quid, *ali*cuius, *ali*cui. *Valaki.* Einer, jemand. Kterýsy, kterasy, kteresy.

Ecquis, *ec*quae, vel *ec*qua, *ec*quod, vel *ec*quid, *ec*cuius, *ec*cui. *De kitsoda, vallyon ki.* Welcher. Kdo, ktery.

*Ne*quis, *ne*qua, *ne*quod, vel *ne*quid, *ne*cuius, *ne*cui. *Ne valaki.* Das nicht einer. Ze ne geden.

*Si*quis, *si*quae, vel *si*qua, *si*quod, vel *si*quid, *si*cuius, *si*cui, *Ha valaki.* Wenn einer. Ked kterysy.

Composita ex Provocabulo, *Qui.*

Qui*cunque*, quae*cunque*, quod*cunque*, cuius*cunque*, cui*cunque*. *Valaki.* Wer immer. Kdožkoliw.

Qui-

Quid*am*, quae*dam*, quod*dam*, vel quid*dam*, cuiius*dam*, cui*dam*. *Valaki.* Jemand, einer. Kterýsy.

Qui*libet*, quae*libet*, quod*libet*, vel quid*libet*, cuius*libet*, cui*libet*. *Kiki, akár ki.* Jedweder. Gedenkaždý.

Qui*vis*, quae*vis*, quod*vis*, vel quid*vis*, cuiusvis, cui*vis*. *Akár ki, minden.* Jedweder. Gedenkaždý.

Quaedam ex supradictis rursus componuntur.

Unusquisque, unaquae*que*, unumquod*que*, vel unumquid*que*, uniuscujus*que*, unicui*que*. *Kiki, mind.* Jedweder. Gedenkaždý.

Ecquis*nam*, ecquae*nam*, ecquod*nam*, vel ecquid*nam*, eccujus*nam*, eccuinam. *De ugyan kitsoda?* Wer, welcher? Kdo? ktery?

Not. Pronominibus adnumerant aliqui: *huiusmodi, eiusmodi, cuiusmodi*; sed haec ex Genit. Hic, is, qui, et modus composita esse in aperto est.

C A P V T III.

D E V E R B O

Quid est Verbum?

Est ea pars orationis, quæ sine casu sub certo tempore *actionem*, *passionem*, aut *esse* significat, et cui in Linguis vernaculis, ut in *Hungarica*; én, te, ő, mi, ti, ők: *Germ.* ich, du, er, wir, ihr, sie, es, man; *Slav.* gá, ty, on, my, wy, oni, voculae praeponi possunt. Paucis: verbum est, quod per certos modos, tempora, et personas *coniugatur*, non item casus admittit.

Quotuplex est verbum?

Duplex: Personale; et Impersonale. Personale est, quod omnes tres personas utriusque numeri habet; ut: *amo*, *amas*, *amat*, Plur. *amamus*, *amatis*; *amant*. Impersonale,

nale, quod prima, et secunda persona utriusque numeri, et tertia multitudinis fere privatur; unde et nomen traxit. Id duplex est, alterum Activae declinationis; ut *pudet*, *poenitet*; alterum Passivae; ut: *pugnatur*, *curritur*.

Quot, et quae sunt accidentia, seu attributa Verbi?

Sunt octo; Genus, Species, Figura, Modus, Tempus, Persona, Numerus, et Coniugatio.

---

§. I.

DE GENERE VERBORUM.

Quid est Genus verborum;

Est significationis cum terminatione collatae notatio.

Quot sunt genera verborum?

Quatuor: Activum; Passivum; Neutrum, et Deponens; nonnulli addunt et Commune.

1) *Activum*, (vel Transitivum) est, quod littera O finitum, passivum fit addita littera R, et significat *actionem* Substantivi, aut Pronominis in Nominativo positi directam (seu transeuntem) in aliquod obiectum: e. g. ego *amo* virtutem; Caius *legit* Ciceronem.

2.) *Passivum* est, quod Syllaba *or* finitum, Activum fit. R littera abiecta, et *passionem* significat Substantivi, aut Pronominis in Nominativo positi: e. g. arbor *caeditur*, nos *punimur*.

3.) *Neutrum* est, quod M, vel O litteris finitum, ex se passivum personale non gignit, sed eius tantum tertiam personam habet numeri singularis; ut: *sum*, *sto*, *servio*; neque enim dicitur *stor*, *servior*.

4.) *Deponens* (quod veterem passivi significationem deposuit) est, quod *or* syllaba tantum finitum, activi, vel neutri significationem habet; ut: *contemplor*, *morior*.

§. II.

§. II.

DE SPECIE VERBORUM.

Quot sunt Species Verborum?

Duae: Primitiva, ut: *lego*, *dico*. Derivata; quae partim a verbis; ut: *dictito, lectito*; partim a Nomine; ut: *numero*, a numerus, ab Adverbio; ut: *satio*, a satis; a Praepositione, ut: *supero*, a super derivantur.

§. III.

DE FIGURA VERBORUM.

Quot sunt Figurae Verborum?

Duae; simplex, ut *lego*, *facio*, et Compositum; ut: *perlego*, *efficio*.

Composita sunt 1.) Cum nomine; ut: *aedifico*. 2) Cum aliis verbis; ut *calefacio*. 3.) Cum adverbiis; ut: *benefacio*; 4.) Cum praepositionibus, quae ratio compositionis frequentissima est; ut *advenio*: sed in hac verborum compositione, non semper verbum, et praepositio manent integra: nonnunquam utrumque corrumpitur; ut *colligo*; aliquando praepositio manet integra corrupto verbo; ut: *excido*; aut contra; ut *compono*.

§. IV.

DE MODO, TEMPORE, NUMERO, ET PERSONA VERBORUM.

Quid in se continet coniugatio Verborum?

Modos, et tempora; in quibus sunt etiam numeri, et personae.

1.) Mo-

1.) *Modi* sunt quatuor: Indicativus, Imperativus, Coniunctivus, qui et Subiunctivus dicitur; et Infinitivus; priores tres vocantur etiam *modi finiti*, quia certum numerum, certamque personam definiunt; postremus per se nec numerum, nec personam significat, et ideo infinitus, seu *Infinitivus* dicitur.

Not. Adiungunt nonnulli modo coniunctivo, *Modum Optativum, Potentialem*, et *Concessivum*, seu *Permissivum*; horum coniugatio eadem est, quae coniunctivi; Si *utinam*, aut alia particula optandi praecedat, dicitur *optativus*; e. g. *Utinam spem, quam de me concepit, impleverim! Plin.* Quando per possum, volo, aut debeo exponi potest, vocatur *Potentialis*, et fere interrogationi iungitur: e. g. *Tu hominem tam vitiosum ames*, quasi diceres, tu tam vitiosum hominem amare potes? *Concessivus* denique aliquid permitti, et concedi significat; ut: *fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces.* Cic. i. e. concedo fuisse cupidos etc.

2.) *Tempora.* Sunt quinque: unum Tempus *Praesens*; tria tempora Praeterita: nempe *Imperfectum, Perfectum*, et *Plusquam Perfectum*, denique *Tempus Futurum*.

3. *Numeri* sunt duo: Singularis, et Pluralis.

4.) *Personae* sunt tres; *prima* post pronomen ego; *secunda* post tu; *tertia* post ille, aut aliud Substantivum, vel Pronomen Adiectivum.

---

§. V.

DE CONIUGATIONE VERBORUM REGULARIUM.

Quid est Coniugatio Verborum.

Est variatio Verbi per modos, tempora, personas, et numeros.

Quot sunt Coniugationes?

Sunt quatuor. Prima, cuius secunda Persona Praesentis Indicativi exit in *as*, Praesens verbi Infi-

Infinitivi in *are*, ut: amo, amas, amare. Secunda in *es*, et *ere*, longum; ut: doceo, doces, docere. Tertia in *is*, et *ere* breve, ut lego, legis, legere. Quarta in *is* et *ire*, ut: audio, augis, audire.

Not. Verba, quae iuxta aliquam quatuor harum Coniugationum normam coniugantur, vocantur *Regularia*; quae vero a communi quatuor coniugationum regula discedunt, *Irregularia*, seu *Anomala* adpellantur. Praeter haec dantur etiam *Defectiva*, et *Impersonalia*.

Admonitio. 1.) Prius, quam formationes quatuor Coniugationum regularium doceantur pueri, curet Moderator aliquot verba in linguis vernaculis per omnes modos, tempora, personas, et numeros varianda, e. g. én vagyok, én szeretek, etc. ich bin, ich liebe, 2c. gá gsem; gá milugem. 2c.

2) Cum sine auxilio Verbi *sum*, certa tempora verborum, in primis Passivorum ne coniugari quidem possint: praemittitur ceteris omnibus Coniugatio Verbi huius *Auxiliaris*, seu *Substantivi sum* ideo sic dicti, quod per se *subsistat*; reliqua vero verba omnia in *sum* resolvantur; omne enim, quod eloquimur, teste Cicerone fit, ut id *esse* dicamus aut *non esse*.

CONIUGATIO VERBI SUM.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Singulariter.

Sum, es, est. *Vagyok, vagy, vagyon.* Ich bin, du bist, er ist. Gsem, gsy, gest.

Pluraliter.

Sumus, estis, sunt. *Vagyunk, vagytok, vannak.* Wir sind, ihr seyd, sie sind. Gsme, gste, gsu.

Praeteritum Imperfectum.

Eram, eras, erat. *valék, valál, vala.* Ich war, du warest, er war. Bywal gsem, bywal gsy, bywal on.

Pluraliter.

Eramus, eratis, erant. *valánk, valátok, valának.* Wir waren, ihr waret, sie waren. Bywali gsme, bywali gste, bywali gsu. *Prae-*

Praeteritum Perfectum.

Fui, fuisti, fuit. *Vóltam, vóltál, vólt.* Ich bin gewesen, du bist gewesen, er ist gewesen. Byl gsem, byl gsy, byl on.

Pluraliter.

Fuimus, fuistis, fuerunt, vel fuere. *Vóltunk, vóltatok, vóltanak.* Wir sind gewesen, ihr seyd gewesen, sie sind gewesen. Byli gsme, byli gste, byli gsu.

Praeteritum Plusquam Perfectum

Fueram, fueras, fuerat. *Vóltam vala, vóltál vala, vólt vala.* Ich war gewesen, du warest gewesen, er war gewesen. Byl gsem dáwno, byl gsy dawno, byl on dáwno.

Pluraliter.

Fueramus, fueratis, fuerant. *Vóltunk vala, vóltatok vala, vóltanak vala.* Wir waren gewesen, ihr waret gewesen, sie waren gewesen. Byli gsme dáwno, byli gste dáwno, byli gsu dáwno.

Futurum.

Ero, eris, erit. *Lészek, lészszesz, lészen.* Ich werde seyn, du wirst seyn, er wird seyn. Budem, budess, bude.

Pluraliter.

Erimus, eritis, erunt. *Lészünk, lésztek, lésznek.* Wir werden seyn, ihr werdet seyn, sie werden seyn. Budeme, budete, budu.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Es, vel esto, sit. *Légy, légyen.* Sey du, sey er, seye es. Bud, nechť bude.

Pluraliter.

Simus, esto, vel estote, sint. *Légyünk, legyetek, legyenek.* Seyen wir, seyd ihr, seyen sie. Budme, budte, nechť budu.

Futurum.

Esto tu, vel eris, esto ille, vel erit. *Légy te jövendöben, légyen amaz.* Du sollst seyn, er soll seyn. Bud ty, nechť on gest.

Plu-

Pluraliter.

Estote, vel eritis, sunto, vel erunt. *Legyetek ti, legyenek amazok.* Ihr sollet seyn, sie sollen seyn. Budte, nechť gsu.

Conjunctivi Modi Tempus Praesens.

Sim, sis, sit. *Légyek, légy, légyen,* Ich sey, du seyst, er sey. Gsem, gsy, gest.

Pluraliter.

Simus, sitis, sint. *Légyünk, légyetek, légyenek.* Wir seyn, ihr seyed, sie seyn. Gsem, gste, gsu.

Praeteritum Imperfectum.

Essem, esses, esset. *Lennék, lennél, lenne* Ich wäre oder würde, du wärest, er wäre. Gsem býwal, gsy býwal, on býwal.

Pluraliter.

Essemus, essetis, essent. *Lennénk, lennétek, lennének.* Wir wären, ihr wäret, sie wären. Gsme býwali, gste býwali, oni býwali.

Praeteritum Perfectum.

Fuerim, fueris, fuerit. *Vóltam, voltál, vólt légyen.* Ich sey gewesen, du seyst gewesen, er sey gewesen. Gsem byl, gsy byl, on byl.

Pluraliter.

Fuerimus, fueritis, fuerint. *Vóltunk, vóltatok, vóltanak légyen,* Wir seyn gewesen, ihr seyd gewesen, sie seyn gewesen. Gsme byli, gste byli, oni byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Fuissem, fuisses, fuisset. *Vóltam vólna, vóltál vólna, vólt vólna.* Ich wäre oder würde gewesen, du wärest gewesen, er wäre gewesen. Gsem byl dáwno, byls dáwno, byl dawno.

Pluraliter.

Fuissemus, fuissetis, fuissent. *Vóltunk vólna, vóltatok vólna, vóltanak vólna.* Wir wären o-

rer würden, gewesen, ihr wäret gewesen, sie wären gewesen. Gsme byli dáwno, gste byli dáwno, oni byli dáwno.

Futurum.

Fuero, fueris, fuerit. *Léendek, léendesz, léend.* Ich werde, du wirst, er wird gewesen seyn. Budem, budess, bude.

Pluraliter:

Fuerimus, fueritis, fuerint. *Léendünk, léendetek; léendenek.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gewesen seyn. Budeme, budete, budu.

Infinitivi Praesens et Imperfectum.

Esse. *Lenni.* Seyn. Byti.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Fuisse. *Löttnek lenni*, vagy *hogy vóltam.* Gewesen seyn. Dáwno byti.

Futurum.

Fore, vel futurum, futuram, futurum esse. *Lévő; léendő*, vagy *hogy leszek, lészszesz, lészen.* Seyn werden. Buducne byti.

Pluraliter:

Fore; Futuros, futuras, futura esse.

Participium Futuri Temporis.

Futurus, futura, futurum. *Léendő.* Der, die, das seyn wird. Buducy.

Nota 1) *Fuero is, it*, est proprie Futurum Indicativi, quod Grammatici vocant *Futurum Exactum*; idcirco si regula Syntactica exigat Futurum Coniunctivi, non futuro hoc: *fuero, is*, etc. *amavero, is*, sed futuro *periphrastico*, ut: futurus, *a, um sim*, et in Passivo. *amandus, a, um sim* utendum esse exemplo auctorum Classicorum probatur: e. g. dicimus: *nescio, an facturus sis*, non: *feceris* in futuro exacto, aut *facies* in futuro simplici: *Hac de re uberius in Syntaxi.*

Nota 2) Alia Composita, ex Verbo *Sum* per omnia coniugantur, ut sum simplex, ut: absum, aberam, etc. adsum, desum, insum, intersum, obsum, praesum, supersum, prosum vero in certis temporibus medio

lioris consonantiae ergo, inter *o*, et *e*, assumit *d*, ut in Indic. Praes. Prosum, prodes, prodest, prodestis. Futuro; prodero, etc. Imperf. Coniunctivi prodessem. etc.

Nota 3.) Participium Praesentis *ens* a sum invenitur quidem apud Quintilianum et nonnullos alios substantive sumtum; hodie in Scholis tantum Philosophorum frequens est: Participia vero *absens*, *praesens* a compositis *absum*, *praesum* orta Latina sunt.

De quatuor Coniugationibus Regularibus.

Unde formantur Tempora, quatuor Coniugationum Regularium?

A quatuor temporibus, quae etiam in Vocabulariis plerumque expressa esse, et a Magistris Tironibus dictari solent, nempe: 1) A Praesente Indicativi, eiusque prima persona, desinente in O. 2.) A Praesentis infinitivi ultima syllaba in *re*. 3. A praeterito perfecto desinente in *i*. 4. A supino in *um*.

Quae Tempora formantur a Praesente Indicativi?

1. A prima persona in *o* formantur.

Imperf. Indicat. { In Prima Coniugatione mutato *o* in *abam*, am-o. am-abam. In Secunda *o* in *bam*, ut Doce-o, doce-bam. In Tertia, et quarta *o* in *ebam*; Leg-o, legebam, audi-o audi-ebam. }

Futurum Indicat. { In Prima *o* in *abo*: am-o, am-abo. In secunda *o* in *bo*, doce-o, doce-bo. In Tertia, et quarta *o* in *am*: Leg-o, legam, audi-o, audi-am. }

Futurum Imperf. { A Tertia persona Praesentis Indicativi addito *o*, Amat-o, docet-o, legit-o, audit-o. }

Partic. Praesens. { In prima *o* in *ans*: Am-o, am-ans. In Secunda *o* in *ns*: Doce-o, doce-ns. In Tertia, et Quarta *o* in *ens*: Leg-o, leg-ens, audio, audi-ens. }

Secundo a Praesente Infinitivi in *re* formantur.

Praesens Imperativi omisso *re*: ama-re, doce-re, lege-re, audi-re.

Imperfectum Coniunctivi addito *m*: amare-m, docere-m, legere-m, audire-m.

Tertio a Perfecto Indicativi in *i* formantur.

Plusquam perfectum Indicativi, *i* mutato in *eram*, ut Amav-i, amav-eram, docueram, leg-eram, audiv-eram.

Praeteritum Perfectum Coniunctivi i in *erim*: ut: amavi, amav-erim, docu-erim, leg-erim, audiv-erim.

Plusquam Perfectum. Ad *i*, addito *ssem*, ut: amavi-ssem, docui-ssem, legi-ssem, audivi-ssem.
Futurum Coniunctivi, *i* in *ero*, ut: Amav-i, amav-ero, docu-ero, le-gero, audiv-ero.

Quarto a Supino in *um* formantur.

Futurum infinit. m mutato in *rum*, ut: amatu-m — amatu-rum, doctu-rum, etc.

Participium Futuri m in *rus*, amatu-rus etc.

De formationibus Temporum Verbi Passivi.

Tempora in activo desinentia in *o*, addunt in Passivo *r*, ut *in Praesente Indicativi*, amo, amo-r, doceo-r, etc: *In Futuro* amabo, amabo-r, docebo-r, *In futuro Imp.* amato, amato-r, doceto: doceto-r etc.

In activo, desinentia in *m*, id mutant in *r*, ut in *Imperfecto Indicativi* amaba-m, amaba-r, etc. *Praesent. Coniunct.* ame-m, ame-r, etc. *In Imperf. Coniunct.* amare-m, amare-r, etc.

Praesens Imperativi. Simile est Praesenti infinitivi activi, ut: amare, docere; etc.

Praesens infinitivi. mutat *e*, Praesentis activi in *i*, ut: ama-re, ama-ri. doceri, audiri. Excipe tertiam coniugationem, quae *ere* in *i* mutat, ut leg-ere, leg-i.

Admonitio. Reliquorum temporum formationes haud magni sunt momenti. *Adnexa Tabula III. et IV. Coniugationum:* exhibent terminationes omnium temporum per quatuor modos, et totidem voces (*genera*) verborum. Tabulae hae tam Coniugationum, quam Comparationum, et Declinationum maiore charactere exaratae, publiceque in Schola oculis puerorum subiectae magno sunt memoriae iuvandae subsidio.

Ta-

Tabula III. Coniugationum Activae et Neut. Vocis.

			INDICATIVUS.			CONIUNCTIVUS.		
	Perf.		1.	2.	3.	1.	2.	3.
Praesens.	1.	S.	o,	as,	at.	em,	es.	et.
		P.	amus,	atis,	ant.	émus,	étis,	ent.
	2.	S.	eo,	es,	et.	eam,	eas,	eat.
		P.	emus,	etis,	ent.	eámus,	eátis,	eant.
	3.	S.	o,	is,	it.	am,	as,	at.
		P.	imus,	itis,	unt.	ámus,	átis,	ant.
	4.	S.	io,	is,	it,	iam,	ias,	iat.
		P.	imus,	itis,	iunt.	iamus,	iatis,	iant.
Imp.		S.	bam,	bas,	bat,	rem,	res,	ret.
		P.	bamus,	batis,	bant,	rémus,	rétis,	rent.
Perf.		S.	i,	isti,	it,	erim,	eris.	erit.
		P.	imus,	istis,	erunt.	érimus,	éritis,	erint.
Plus		S.	eram,	eras,	erat,	issem,	isses,	isset.
		P.	eramus,	eratis,	erant.	issemus,	issetis,	issent.
Futurum.	1.	S.	abo,	abis,	abit,			
		P.	abimus,	abitis,	abunt.			
	2.	S.	ebo,	ebis,	ebit,			
		P.	ebimus,	ebitis,	ebunt.	ero,	eris,	erit.
	3.	S.	am,	es,	et,	érimus,	éritis,	erint.
		P.	emus,	etis,	ent.			
	4.	S.	iam,	ies,	iet,			
		P.	iemus,	ietis,	ient.			

IMPERATIVUS.

Praesens.	1.	S.	- -	a.	- -	
		P.	- -	ate.	- -	
	2.	S.	- -	e.	- -	
		P.	- -	ete.	- -	
	3.	S.	- -	e.	- -	
		P.	- -	ite.	- -	
	4.	S.	- -	i.	- -	
		P.	- -	ite.	- -	
Futurum.	1.	S.	- -	ato.	-	ato.
		P.	- -	atóte,		anto.
	2.	S.	- -	éto,		éto,
		P.	-	etóte,		énto.
	3.	S.	- -	ito,		ito,
		P.	- -	itóte,		unto.
	4.	S.	- -	ito,		ito,
		P.	- -	itóte,		iunto.

INFINITIVUS.

Praesens, et Imperf.

1. - áre, ut: amáre.
2. - ére, ut: docére.
3. - ere, ut: legere.
4. - ire, ut: audire.

Perf. & Plusq.

- - isse.

Futurum.

- - urum esse.

Gerundia.

- - ndi, - ndo, - ndum.

Supina.

- - um, - u.

Partic. { Praesens - ens.
Futurum. - urus.

Tabula IV. Coniugationum Passiv. et Depon. Vocis.

		INDICATIVUS. 1.	2.	3.	CONIUNCTIVUS. 1.	2.	3.
Praesens.	1.	or	áris	atur.	er	éris	étur.
		ámur	ámini	ántur.	émur	émini	éntur.
	2.	or	éris	étur.	ear	eáris	eátur.
		émur	émini	éntur.	eámur	eámini	eántur.
	3.	or	eris	itur.	ar	áris	átur.
		imur	imini	untur.	ámur	ámini	àntur.
	4.	ior	iris	itur.	iár	iáris	iátur.
		imur	imini	iuntur.	iámur	iámini	iántur.
Imp		bar	baris	batur.	rer	réris	rétur.
		bámur	bámini	bántur	rémur	rémini	réntur.
Perf		us sum	us es	us est.	us sim	us sis	us sit.
		i sumus	i estis	i sunt.	i simus	i sitis	i sint.
Plus		us eram	us eras	us erat	us essem	us esses	us esset.
		i eramus	i eratis	i erant	i essemus	i essetis	i essent.
Futurum.	1.	ábor	áberis	ábitur			
		ábimur	ábimini	buntur			
	2.	ébor	éberis	ébitur			
		ébimur	ébimini	buntur	us ero	us eris	us erit.
	3.	ár	éris	átur.	i erimus	i eritis	i erunt.
		émur	émini	éntur.			
	4.	iár	iéris	ietur.			
		iémur	iémini	iéntur			

IMPERATIVUS.

Praesens.	1.	- -	áre	- -	
		- -	ámini	- -	
	2.	- -	ére	- -	
		- -	émini	- -	
	3.	- -	ere	- -	
		- -	imini	- -	
	4.	- -	ire	- -	
		- -	imini	- -	
Futurum.	1.	- -	átor	átor.	
		- -	áminor	antor.	
	2.	- -	étor	etor.	
		- -	cminor	éntor.	
	3.	- -	itor	itor.	
		- -	iminor	untor.	
	4.	- -	itor	itor.	
		- -	imitor	iuntor	

INFINITIVUS.

Praesens et Imperf.

1. - ári.
2. - eri.
3. - i.
4. - iri.

Perf. et Plusquamperf.

-- - um esse.

Futurum.

-- - um iri.

Partic. { - - - - - - - -
Praeteritum - us.
Futurum - - ndus.

DE PRIMA CONIUGATIONE

VERBI ACTIVI.

Amo Verbum Activum, Primae Coniügationis.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Singulariter.

Amo, amas, amat. *Szeretek, szeretsz, szeret.* Ich liebe, du liebest, er liebet. Milugem, milugess, miluge

Pluraliter.

Amamus, amatis, amant. *Szeretünk, szeretek, szeretnek.* Wir lieben, ihr liebet, sie lieben. Milugeme, milugete, milugu.

Praeteritum Imperfectum.

Amabam, amabas, amabat. *Szereték, szeretél, szerete.* Ich liebte, du liebtest, er liebte. Milowawal gsem, milowawal gsy, milowawal on.

Pluraliter.

Amabamus, amabatis, amabant. *Szereténk, szerététek, szeretének.* Wir liebten, ihr liebtet, sie liebten. Milowawali gsme, milowawali gste, milowawali gsu.

Praeteritum Perfectum.

Amavi, amavisti, amavit. *Szerettem, szerettél, szeretett.* Ich habe geliebt, du hast geliebt, er hat geliebt. Milowal gsem, milowal gsy, milowal gest.

Pluraliter.

Amavimus, amavistis, amaverunt, vel amavere. *Szerettünk, szerettetek, szerettenek.* Wir haben geliebt, ihr habet geliebt, sie haben geliebt. Milowali gsme, milowali gste, milowali gsu.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Amaveram, amaveras, amaverat. *Szerettem vala, szerettél vala, szeretett vala.* Ich hatte geliebt, du hattest geliebt, er hatte geliebt. Milowal gsem

dáw.

dawno, milowal gſy dáwno, milowal on dáwno.

Pluraliter.

Amaveramus, amaveratis, amaverant. *Szerettünk vala, szerettetek vala, szerettenek vala.* Wir hatten geliebt, ihr hattet geliebt, ſie hatten geliebt. Milowali gſme dawno, milowali gſte dáwno, milowali gſu dáwno.

Futurum.

Amabo, amabis, amabit. *Szeretek, szeretsz, szeret jövendöben.* Ich werde lieben, du wirſt lieben, er wird lieben. Budem milowati, budeſs milowati, bude milowati.

Pluraliter.

Amabimus, amabitis, amabunt. *Szeretünk, szerettek, szeretnek jövendöben.* Wir werden lieben, ihr werdet lieben, ſie werden lieben. Budeme milowati, budete milowati, budu milowati.

Futurum in rus, ra, rum.

Amaturus, amatura, amaturum, sum, es, est. *Szeretni fogok, fogsz, fog.* Ich werde lieben, du wirſt lieben, er wird lieben. Budem milowati, budeſs milowati, bude milowati.

Pluraliter.

Amaturi, amaturae, amatura, sumus, estis, sunt. *Szeretni fogunk, fogtok, fognak.* Wir werden lieben, ihr werdet lieben, ſie werden lieben. Budeme milowati, budete milowati, budu milowati.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Ama, vel amato, amet. *Szeress, szeressen.* Liebe du, liebe er. Milug, nechť miluge.

Pluraliter.

Amemus, amate, vel amatote, ament. *Szeressünk, szeressetek, szeressenek.* Laſſet uns lieben, liebet ihr, lieben ſie. Milugme, milugte, nechť milugu.

Fu-

Futurum sive Modus Mandativus.

Amato tu, vel amabis, amato ille, vel amabit. *Szeress meg te, szeressen meg amaz.* Du sollst lieben, er soll lieben. Milug ty, nechť on miluge.

Pluraliter.

Amatote, vel amabitis, amanto, vel amabunt. *Szeressetek meg ti, szeressenek meg amazok.* Ihr sollet lieben, sie sollen lieben. Milugte, nechť milugu.

Nota. Tertia Persona Futuri Imperativi in legum, conventorum, pactorum, testamentorum etc. formulis usurpari solet; ut: *Ad Divos* adeunto *caste. Pietatem* colunto. *Iusta imperia* sunto. *Cives imperiis iustis modeste, ac sine recusatione* parento Cic. 3. de Leg.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Amem, ames, amet. *Szeressek, szeress, szeressen.* Ich liebe, du liebest, er liebet. Milugem, milugeſs, on miluge.

Pluraliter.

Amemus, ametis, ament. *Szeressünk, szeressetek, szeressenek.* Wir lieben, ihr liebet, sie lieben. Milugeme, milugete, milugu.

Praeteritum Imperfectum.

Amarem, amares, amaret. *Szeretnék, szeretnél, szeretne.* Ich liebete, du liebetest, er liebete. Milowal bych, milowal bys, milowal byl.

Pluraliter.

Amaremus, amaretis, amarent. *szeretnénk, szeretnétek, szeretnének.* Wir liebeten, ihr liebetet, sie liebeten. Milowaliby sme, milowaliby-ste, milowaliby.

In rus, ra, rum.

Præteritum Imperfectum eleganter variatur per Participium Futuri addito Verbo Substantivo eiusdem temporis, et modi.

Ego, tu, ille, amaturus, amatura, amaturum, essem, esses; esset.

Plu-

Pluraliter.

Nos, vos, illi amaturi, amaturae, amatura, essemus, essetis, essent.

Praeteritum Perfectum.

Amaverim, amaveris, amaverit. *Szerettem, szerettél, szeretett légyen.* Ich habe geliebt, du habest geliebt, er habe geliebt. Gsem byl milowal, gsy byl milowal, on byl milowal.

Pluraliter.

Amaverimus, amaveritis, amaverint. *Szerettünk, szerettetek, szerettenek légyen.* Wir haben geliebt, ihr habet geliebt, sie haben geliebt. Gsme byli milowali, gste byli milowali, gsu byli milowali.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Amavissem, amavisses, amavisset. *Szerettem vólna, szerettél vólna, szeretett vólna.* Ich hätte geliebt, du hättest geliebt, er hätte geliebt. Gsem dáwno byl milowal, gsy dáwno byl milowal, on dáwno byl milowal.

Pluraliter.

Amavissemus, amavissetis, amavissent. *Szerettünk vólna, szerettetek vólna, szerettenek vólna.* Wir hätten geliebt, ihr hättet geliebt, sie hätten geliebt. Gsme dáwno byli milowali, gste dáwno byli milowali, gsu dáwno byli milowali.

In rus, ra, rum.

Ego, tu, ille, amaturus, amatura, amaturum, fuissem, fuisses, fuisset.

Pluraliter.

Nos, vos, illi amaturi, amaturae, amatura, fuissemus, fuissetis, fuissent.

Futurum.

Amavero, amaveris, amaverit. *Szeretendek, szeretendesz, szeretend.* Ich werde lieben, oder ge-

geliebt haben, du werdest lieben, er werde lieben. Milowati budem, milowati budess, milowati bude.

Pluraliter.

Amaverimus, amaveritis, amaverint. *Szerettendünk*, *szerettendetek*, *szerettendenek*. Wir werden lieben, ihr werdet lieben, sie werden lieben. Milowati budeme, milowati budete, milowati budu.

Admonitio. Cum Coniunctivus, ut supra dictum est, plerumque cum certis particulis occurrat; e. g. *si*, *quod*, *cum*, *utinam* etc. iubeat Magister modi huius tempora omnia tam in linguis vernaculis, quam latina cum similibus Coniunctionibus coniugari; e. g. *hogy én szeressek*, daß ich liebe, že gá milugem etc.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum.

Amare. *Szeretni.* Lieben. Milowati.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Amavisse. *Hogy szerettem*, *szerettél*, *szeretett*. Geliebt haben. Milowati dáwno

Futurum.

Amaturum, amaturam, amaturum, os, as, a, esse. *Szerettendeni* vagy *hogy szeretni fogok*, *fogsz*, *fog*. Lieben werden. Budúcne milowati.

Gerundia.

Amandi, amando, amandum. *Szeretvén*, *szeretésre*. Zu lieben. K milowány.

Supina.

Amatum, amatu. *Szeretni*, *szeretésre*. Zu lieben. K milowani.

Participium Praesentis Temporis.

Amans, amantis. *Szeretvén*, vagy *szerető*. Liebend, oder der, die, das liebende. Milugicy.

Participium Futuri Temporis

Amaturus, amatura, amaturum. *Szerettendő*, vagy *a' ki szeretni fog*. Der, die, das lieben wird, oder soll. Ten, ktery milowati bude.

Nota.

Nota 1) Quodlibet Verbum Activum, Passivum, Neutrum, Deponens, etiam aliter coniugari potest; nempe cum Participio Praesentis, adiuncto Verbo Sum; quae constructio a quibusdam circumscripta vocatur, sive periphrastica.

Loco.

Amo, Amans sum. *Szeretek.* Ich liebe. Milugem.

Amabam, Amans eram. *Szeretek vala.* Ich habe geliebt. Milowal gsem.

Amavi, Amans fui. *Szerettem.* Ich habe geliebt. Milowal gsem.

Amaveram, Amans fueram. *Szerettem vala.* Ich hatte geliebt. Milowal gsem dáwno.

Amabo, Amans ero. *Szeretni fogok.* Ich werde lieben. Budem milowati.

Ama, Amans esto. *Szeress.* Liebe. Liebe du. Milũg.

Amato, Amans esto. *Szeress-meg.* Du sollst lieben. Milũg ty.

Amem, etc. Amans sim. *Szeressek.* Ich sollte lieben. Milugem.

Nota. 2. In eundem modum Participium Futuri cum *Sum* loco Verbi *Volo* usurpari potest.

Amaturus sum. *Szeretni akarok.* Ich will, oder werde lieben. Chcem, aneb Budem milowat.

Amaturus eram. *Szeretni akarok vala.* Ich wollte lieben. Milowat gsem chcel.

Amaturus fui. *Szeretni akartam.* Ich habe wollen lieben. Milowat gsem chcel.

Amaturus fueram. *Szeretni akartam vala.* Ich habe wollen lieben. Milowat gsem dáwno chcel.

Amaturus fuissem etc. *Szeretni akartam vólna.* Ich hätte wollen lieben. Byl bych chcel milowat.

Nota 3.) Saepius in prima Coniugatione Syllaba *vi* ante *s*, et *ve* ante *r* per Syncopen exmittitur, sic loco amavisti, amavistis, amaverunt, amaverim, amavero, amavissem, amavisse, dici potest: *amasti, amastis, amarunt, amarim, amaro, amassem, amasse.* In quarta Coniugatione *v* ubique eiici, et loco audivi, audivisti, audivissem dici potest: *audii, audiisti, audiissem;* idem est cum peto in tertia Coniugatione; loco: petivi, petivisti, petivit, *petii, petiisti, petiit:* Paucis; complura saepe verba ante *s* syllabam *vi* abiiciunt ut *delessem, delesse,* loco delevissem, delevisse.

Ver-

Verbum Passivum Primae Coniugationis.

Singulariter.

Amor, amaris, vel amare, amatur. *Szerettetem, szerettetel, szerettetik.* Ich werde geliebet, du wirst geliebt, er wird geliebt. Býwam milowán, býwáss milowán, býwá milowán.

Pluraliter.

Amamur, amamini, amantur. *Szerettetünk, szerettetek, szerettetnek.* Wir werden geliebt, ihr werdet geliebt, sie werden geliebt. Býwáme milowáni, býwate milowáni, býwagu milowáni.

Praeteritum Imperfectum.

Amabar, amabaris, vel amabare, amabatur. *Szerettetem vala, szerettetél vala, szerettetik vala. Vagy; szerettetém, szerettetél, szerettetéк.* Ich wurde geliebet, du wurdest geliebet, er wurde geliebt. Milowán gsem bywal, milowán gsy bywal, milowán bywal.

Pluraliter.

Amabamur, amabamini, amabantur. *Szerettetünk vala, szerettetek vala, szerettetnek vala. Vagy: szerettetének, szerettetétek, szerettetének.* Wir wurden geliebet, ihr wurdet geliebet, sie wurden geliebet. Milowáni gsme bywali, milowáni gste bywali, milowáni gsu bywali.

Praeteritum Perfectum.

Amatus, amata, amatum, sum, vel fui, es, vel fuisti, est, vel fuit. *Szerettetém, szerettetél, szerettetett.* Ich bin, du bist, er ist geliebt worden. Milowán gsem byl, milowán gsy byl, milowán byl.

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, sumus, vel fuimus, estis, vel fuistis, sunt, fuerunt, vel fuere. *Szerettettünk, szerettettetek, szerettettenek.* Wir sind, ihr

ihr seyd, sie sind geliebt worden. **Milowáni gsme byli, milowáni gste byli, milowáni gsu byli.**

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Amatus, amata, amatum, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat. *Szerettetem vala, szerettetél vala, szerettetett vala.* Ich war, du warest, er war geliebt worden. **Milowán gsem byl dáwno, milowán gsy byl dáwno, milowán byl dáwno.**

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, eramus, vel fueramus, eratis, vel fueratis, erant, vel fuerant. *Szerettetünk vala, szerettettetek vala, szerettettenek vala.* Wir waren, ihr waret, sie waren geliebt worden. **Milowáni gsme byli dáwno, milowáni gste byli dáwno, milowáni gsu byli dáwno.**

Futurum.

Amabor, amaberis, amabere, amabitur. *Szerettetni fogok, szerettetni fogsz, szerettetni fog.* Ich werde, du wirst, er wird geliebt werden. **Milowán budem, milowán budess, milowán bude.**

Pluraliter.

Amabimur, amabimini, amabuntur. *Szerettetni fogunk, szerettetni fogtok, szerettetni fognak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden geliebt werden. **Milowáni budeme, milowáni budete, milowáni budu.**

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Amare, vel amator, ametur. *Szerettessél*, vagy *szerettess, szerettessék.* Werde du geliebt, werde er geliebt. **Bud ty milowán, nechí gest on milowán.**

Pluraliter.

Amemur, amamini, vel amaminor, amentur. *Szerettessünk, szerettessetek, szerettessenek* Lasset

ſet uns geliebt werden, werdet ihr geliebt, werden ſie geliebt. Budme milowáni, oudte milowáni, nechť gſu milowáni.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Amator tu, amaberis, amabere, amator ille, vel amabitur. *Meg-szerettessél, meg-szerettessék.* Du ſollſt geliebt werden, er ſoll geliebt werden. Ty maš milowán býti, on ma milowán býti.

Pluraliter.

Amaminor, vel amabimini, amantor, vel amabuntur. *Meg-szerettessetek ti, meg szerettessenek amazok.* Wir ſollen, ihr ſollet, ſie ſollen geliebt werden. Wy máte milowáni býti; oni magj milowáni býti.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Amer, ameris, vel amere, ametur. *Szerettessem, szerettessél, szerettessék.* Ich werde geliebet, du werdeſt geliebet, er werde geliebet. Gſem milowán, gſy milowán, geſt milowán.

Pluraliter.

Amemur, amemini, amentur. *Szerettessünk, szerettessetek, szerettessenek.* Wir werden geliebet, ihr werdet geliebet, ſie werden geliebet. Gſme milowáni, gſte milowáni, gſu milowáni.

Praeteritum Imperfectum.

Amarer, amareris, vel amarere, amaretur. *Szerettetnék, szerettetnél, szerettetne.* Ich würde geliebet, du würdeſt geliebet, er würde geliebet. Gſem milowán byl, gſy milowán byl, on milowán byl.

Pluraliter.

Amaremur, amaremini, amarentur. *Szerettetnénk, szerettetnétek, szerettetnének.* Wir würden geliebet, ihr würdet geliebet, ſie würden geliebet. Gſme milowáni byli, gſte milowáni byli, gſu milowáni byli.

Prae-

Praeteritum Perfectum.

Amatus, amata, amatum, sim, vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. *Szerettettem légyen, szèrettettél légyen, szerettetett légyen.* Ich sey geliebet werden, du seyst geliebet worden; er sey geliebt worden. Byl gsem milowan, byl gsy milowan, byl on milowan.

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint. *Szerettettünk légyen, szerettettetek légyen, szerettettenek légyen* Wir seyn, ihr seyd, sie seyn geliebt worden. Gsme byli milowáni, gste byli milowáni, oni byli milowáni.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Amatus, amata, amatum, essem vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. *Szerettettem vólna, szerettettél vólna, szerettetett vólna,* Ich wäre geliebt worden, du wärest geliebet worden, er wäre geliebet worden. Gsem dáwno milowán byl, gsy dáwno milowán byl, on dáwno milowán byl.

Pluraliter.

Amati, amatae, amata, essemus vel fuissemus. essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent. *Szerettettünk vólna, szerettettetek vólna, szerettettenek vólna.* Wir wären geliebet worden, ihr wäret geliebet worden, sie wären geliebet worden. Gsme milowani byli dáwno, gste milowáni byli dáwno, gsu milowáni byli dáwno.

Futurum.

Amatus, amata, amatum, fuero, fueris, fuerit. *Szerettetendem, szerettetendel, szerettetendik.* Ich werde geliebet werden, du werdest geliebet werden, er werde geliebet werden. Milowán budem, milowan budeš, on milowán bude.

Pluraliter.

Amati amatae, amata, fuerimus, fueritis, fuerint. *Szerettetendünk, szerettetendetek, szeret-*

rét-

rettetendenek. Wir werden geliebet werden, ihr werdet geliebet werden, sie werden geliebet werden. Milowáni budeme, milowáni budete, milowáni budu.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum.

Amari. *Szeréttetni.* Geliebt werden. Milowán byti.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Amatum, amatam, amatum, esse, vel fuisse. *Szerettetnek lenni*, vagy *hogy szerettettem.* Geliebt worden seyn. Dáwno milowani byti.

Futurum Infinitivi.

Amatum iri. *Szerettetni jövendöben.* Werden geliebt werden. Buducne milowán byti.

Participium Praeteriti Temporis.

Amatus, amata, amatum. *Szerettetett*, Geliebt, oder der, die, das geliebet worden ist. Ktery milowán byl.

Participium Futuri Temporis.

Amandus, amanda, amandum. *Meg-szerettendő.* Der, die, das soll, oder muß geliebt werden, oder der zu lieben ist. Milowán byti magicy.

SECUNDA CONIUGATIO

VERBI ACTIVI.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Doceo, doces, docet. *Tanitok, tanitasz, tanit.* Ich lehre, du lehrest, er lehret. Včim, včjš, včj.

Pluraliter.

Docemus, docetis, docent. *Tanitunk, tanitatok, tanitanak.* Wir lehren, ihr lehret, sie lehren. Včjme, včite, vča.

Prae-

Praeteritum Imperfectum.

Docebam, docebas, docebat. *Tanítok vala, tanítasz vala, tanít vala.* Ich lehrete, du lehretest, er lehrete. Včiwal gsem, včiwal gsy, včiwal on.

Pluraliter.

Docebamus, docebatis, docebant. *Tanítunk vala, tanítatok vala, tanítanak vala.* Wir lehreten, ihr lehretet, sie lehreten. Včiwali gsme, včiwali gste, včiwali gsu.

Praeteritum Perfectum.

Docui, docuisti, docuit. *Tanítottam, tanítottál, tanított.* Ich habe gelehret, du hast gelehret, er hat gelehret. Včil gsem, včil gsy, včil gest.

Pluraliter.

Docuimus, docuistis, docuerunt, vel docuere. *Tanítottunk, tanítottatok, tanítottanak.* Wir haben gelehret, ihr habet gelehret, sie haben gelehret. Včili gsme, včili gste, včili gsu.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Docueram, docueras, docuerat. *Tanítottam vala, tanítottál vala, tanított vala.* Ich hatte gelehret, du hattest gelehret, er hatte gelehret. Včil gsem dáwno, včil gsy dáwno, včil on dawno.

Pluraliter.

Docueramus, docueratis, docuerant. *Tanítottunk vala, tanítottatok vala, tanítottanak vala.* Wir hatten gelehret, ihr hattet gelehret, sie hatten gelehret. Včili gsme dáwno, včili gste dáwno, včili gsu dawno.

Futurum.

Docebo, docebis, docebit. *Tanítani fogok, fogsz, fog.* Ich werde lehren, du wirst lehren, er wird lehren. Budem včiti, budeš včiti, bude včiti.

Pluraliter.

Docebimus, docebitis, docebunt. *Tanítani fogunk, fogtok, fognak.* Wir werden lehren, ihr wer-

werdet lehren, sie werden lehren. Budeme včiti, budete včiti, budu včiti.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Doce, vel doceto, doceat. *Tanits, tanitson.* Lehre du, lehre er. Vč, nechť vči.

Pluraliter.

Doceamus, docete, vel docetote, doceant. *Tanitsunk, tanitsatok, tanitsanak* Lasset uns lehren, lehret ihr, lehren sie. Včme, včte, nechť vča.

Futurum sive Modus Mandativus.

Doceto tu, vel docebis, doceto ille, vel docebit. *Tanits te, tanitson ő.* Du sollst, er soll lehren. Vč, nechť on vči.

Pluraliter.

Docetote, vel docebitis, docento, vel docebunt. *Tanitsatok ti, tanitsanak amazok.* Ihr sollet, sie sollen lehren. Včte wi, nechť vča.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Doceam, doceas, doceat. *Tanitsak, tanits, tanitson.* Ich lehre, du lehrest, er lehre. Včim, včjš, vči.

Pluraliter.

Doceamus, doceatis, doceant. *Tanitsunk, tanitsatok, tanitsanak.* Wir lehren, ihr lehret, sie lehren. Včime, včite, vča.

Praeteritum Imperfectum.

Docerem, doceres, doceret. *Tanitanék, tanitanál, tanitana.* Ich lehrete, (oder mögte, könnte, würde lehren) du lehretest, er lehrete. Gsem včil, gsy včil, on včil

Pluraliter.

Doceremus, doceretis, docerent. *Tanitanánk, tanitanátok, tanitanának* Wir lehreten, ihr lehretet, sie lehreten. Gsme včili, gste včili, gsu včili.

Praeteritum Perfectum.

Docuerim, docueris, docuerit. *Tanitottam, tanitottál, tanitott légyen.* Ich habe gelehret, du hast gelehret, er hat gelehret. Gsem byl včil, gsy byl včil, on byl včil.

Pluraliter.

Docuerimus, docueritis, docuerint. *Tanitottunk, tanitottatok, tanitottanak légyen.* Wir haben gelehret, ihr habt gelehret, sie haben gelehret. Gsme byli včili, gste byli včili, gsu byli včili.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Docuissem, docuisses, docuisset. *Tanitottam vólna, tanitottál vólna, tanitott vólna.* Ich hätte gelehret, du hättest gelehret, er hätte gelehret. Gsem včil dáwno, včils dawno, on včil dáwno.

Pluraliter.

Docuissemus, docuissetis, docuissent. *Tanitottunk vólna, tanitottatok vólna, tanitottanak vólna.* Wir hätten gelehret, ihr hättet gelehret, sie hätten gelehret. Gsme včili dáwno, gste včili dáwno, gsu včili dáwno.

Futurum.

Docuero, docueris, docuerit. *Tanitandok, tanitandasz, tanitand.* Ich werde lehren, oder gelehrt haben, du werdest lehren, er werde lehren. Budem včiti, budess včiti, on bude včiti.

Pluraliter.

Docuerimus, docueritis, docuerint. *Tanittandunk, tanittandatok, tanittandanak.* Wir werden lehren, ihr werdet lehren, sie werden lehren. Budeme včiti, budete včiti, oni budu včiti.

Infinitivi Praesens, et Imperfectum.

Docere. *Tanitani* Lehren. Včiti.

Prae-

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Docuisse. *Hogy tanitottam.* Gelehret haben. Dáwno Včiti.

Futurum.

Docturum, docturam, docturum, docturos, docturas, doctura esse. *Hogy tanitani fogok.* Lehren werden. Mage včiti.

Gerundia.

Docendi, docendo, docendum. *Tanitásnak, tanitván, tanitásra.* Zu lehren. K včeni, včice.

Supina.

Doctum, doctu. *Tanitani; tanitásra.* Zu lehren. K včeni.

Participium Praesentis Temporis.

Docens, docentis. *Tanitván, tanitó.* Lehrend. Včicy.

Participium Futuri Temporis.

Docturus, doctura, docturum, i ae, a. *Tanitandó*, vagy *a' ki tanitani fog.* Der, die, das lehren wird, oder soll. Budem včjti, neb magicy včiti.

DOCEOR VERBUM PASSIVUM.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Doceor, doceris, vel docere, docetur. *Tanittatom, tanittatol, tanittatik.* Ich werde, du wirst, er wird gelehrt. Včen bywám, včen bywáš, včen bywá.

Pluraliter.

Docemur, docemini, docentur. *Tanittatunk, tanittatok, tanittatnak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelehrt. Včenj bywame, včeni bywate, včenj býwagu.

Praeteritum Imperfectum.

Docebar, docebaris, vel docebare, docebatur. *Tanittatom vala, tanittatol vala, tanittatik vala.* Ich wurde, du wurdest, er wurde gelehrt. Včen gsem bywal, včen gsy býwal, včen gest býwal.

Pluraliter.

Docebamur, docebamini, docebantur. *Tanittatunk vala, tanittattok vala, tanittatnak vala.* Wir wurden, ihr wurdet, sie wurden gelehrt. Včeni gsme býwáli, včeni gste bywali, včeni gsu býwali.

Praeteritum Perfectum.

Doctus, docta, doctum, sum, vel fui, es vel fuisti, est vel fuit. *Tanittattam, tanittattál, tanittatott.* Ich bin gelehrt, du bist gelehrt, er ist gelehrt worden. Včen gsem byl, včen gsy byl, včen on byl.

Pluraliter.

Docti, doctae, docta, sumus, vel fuimus, estis, vel fuistis, sunt, fuerunt, vel fuere. *Tanittattunk, tanittattatok, tanittattanak.* Wir sind, ihr seyd, sie sind gelehrt worden. Včeni gsme byli, včeni gste byli, včeni gsu byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Doctus, docta, doctum, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat. *Tanittattam vala, tanittattál vala, tanittatott vala.* Ich war, du warest, er war gelehrt worden. Včen gsem byl dáwno, včen gsy byl dáwno, včen on byl dáwno.

Pluraliter.

Docti, doctae, docta, eramus, vel fueramus, eratis, vel fueratis, erant, vel fuerant. *Tanittattunk vala, tanittattatok vala, tanittattanak vala.* Wir waren, ihr waret, sie waren gelehrt

wor-

worden. Učeni gsme byli dáwno, učeni gste byli dáwno, učeni gsu byli dáwno.

Futurum.

Docebor, doceberis, vel docebere, docebitur. *Tanittatom, tanittatol, tanittatik jövendőben.* Ich werde, du wirst, er wird gelehrt werden. Učen budem, učen budeš, učen bude.

Pluraliter.

Docebimur, docebimini, docebuntur. *Tanittatunk, tanittatok, tanittatnak jövendőben.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelehrt werden. Budeme učeni, budete učeni, budu učeni.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Docere, vel docetor, doceatur. *Tanittassál, tanittassék.* Werde du gelehrt, werde er gelehret. Buď učen, necht gest učen.

Pluraliter.

Doceamur, docemini, vel doceminor, doceantur. *Tanittassunk, tanittassatok, tanittassanak.* Lasset uns gelehrt werden, werdet ihr gelehrt, werden sie gelehret. Buďme učeni, buďte učeni, necht gsu učeni.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Docetor tu, doceberis, vel docebere, docetor ille, vel docebitur. *Tanittassál te, tanittassék amaz.* Du sollst, er soll gelehrt werden. Buď ty učen, necht gest on učen.

Pluraliter.

Doceminor, vel docebimini, docentor, vel docebuntur. *Tanittassatok ti, tanittassanak amazok.* Ihr sollet, sie sollen gelehrt werden. Buďte wy učeni, necht gsu oni učeni.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Docear, docearis, vel doceare, doceatur. *Tanittassam, tanittassál, tanittassék.* Ich werde gelehrt, du werdest gelehrt, er werde gelehrt. Gsem učen, gsy učen, on gest učen.

Plu-

Pluraliter.

Doceamur, doceamini, doceantur. *Tanittassunk, tanittassatok, tanittassanak.* Wir werden gelehrt, ihr werdet gelehrt, sie werden gelehrt. Gsme včeni, gste včeni, gsu včeni.

Praeteritum Imperfectum.

Docerer, docereris, vel docerere, doceretur. *Taníttatnám, taníttatnál, taníttatnék.* Ich würde gelehrt, du würdest gelehrt, er würde gelehrt. Gsem včen býwal, gsy včen býwal, on včen býwal.

Pluraliter.

Doceremur, doceremini, docerentur. *Taníttatnánk, taníttatnátok, taníttatnának.* Wir würden, ihr würdet, sie würden gelehret. Gsme včeni býwali, gste včeni býwali, gsu včeni bywali.

Praeteritum Perfectum.

Doctus, docta, doctum, sim, vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. *Taníttattam légyen, taníttattál légyen, taníttatott légyen.* Ich sey gelehret worden, du seyst gelehret worden, er sey gelehret worden. Gsem včen byl, gsy včen byl, on včen byl.

Pluraliter.

Docti, doctae, docta, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint. *Taníttattunk légyen, taníttattatok légyen, taníttattanak légyen.* Wir seyn gelehret worden, ihr seyd gelehret worden, sie seyn gelehret worden. Gsme včeni byli, gste včeni byli, gsu včeni byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Doctus, docta, doctum, essem, vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. *Taníttattam vólna, taníttattál vólna, taníttatott vólna.* Ich wäre, du wärest, er wäre gelehrt worden. Gsem včen byl dáwno, gsy včen byl dáwno, on včen byl dáwno.

Plu-

Pluraliter.

Docti, doctae, docta, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent *Tanittattunk vólna, tanittattatok vólna, tanittattanak vólna.* Wir wären, ihr wäret, sie wären gelehret. Gsme včeni byli dáwno, gste včeni byli dáwno, gsu včeni byli dáwno.

Futurum.

Doctus, docta, doctum, fuero, fueris, fuerit. *Tanittatandom, tanittatandol, tanittatandik.* Ich werde, du werdest, er werde gelehrt werden. Včen budem, včen budeš, včen bude.

Pluraliter.

Docti, doctae, docta, fuerimus, fueritis, fuerint. *Tanittatandunk, tanittatandatok, tanittatandanak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelehrt werden. Včeni budeme, včeni budete, včeni budu.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum.

Doceri. *Tanittatni.* Gelehrt werden. Včeni byti.

Praeteritum Perf. et Plusquam Perfectum

Doctum, doctam, doctum, esse, vel fuisse. *Tanittatottnak lenni, vagy hogy tanittattam.* Gelehrt worden seyn. Dáwno včen byti.

Futurum.

Doctum iri. *Hogy tanittatni fogok, fogsz, fog.* Werden gelehrt werden. Budaucně včen byti.

Participium Praeteriti Temporis.

Doctus, docta, doctum. *Tanittatott.* Gelehrt. Včený, včená, včeno.

Participium Futuri Temporis.

Docendus, docenda, docendum. *Tanittandó.* Der, die, das, muß, oder soll gelehrt werden. Magjcy včeni byti.

TER-

TERTIA CONIUGATIO.

LEGO VERBUM ACTIVUM.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Lego, legis, legit. *Olvasok, olvassz, olvas.* Ich lese, du liesest, er liest. Ga čitám, ty čitáſs, on čitá.

Pluraliter.

Legimus, legitis, legunt. *Olvasunk, olvastok, olvasnak.* Wir lesen, ihr leset, sie lesen. Czitame, čitate, čitagu.

Praeteritum Imperfectum.

Legebam, legebas, legebat. *Olvasok vala, olvasſz vala, olvas vala* vagy *olvasék, olvasál, olvasa.* Ich las, du lasest, er las. Citáwal gſem, čitáwal gſy, čitáwal on.

Pluraliter.

Legebamus, legebatis, legebant. *Olvasunk vala, olvastok vala, olvasnak vala,* vagy *olvasánk, olvasátok, olvasának.* Wir lasen, ihr laset, sie lasen. Citawali gſme, čitáwali gſte, čitawali gſu.

Praeteritum Perfectum.

Legi, legisti, legit. *Olvastam, olvastál, olvasott.* Ich habe gelesen, du hast gelesen, er hat gelesen. Czital gſem, čital gſy, čital on.

Pluraliter.

Legimus, legistis, legerunt, vel legere. *Olvastunk, olvastatok, olvastanak.* Wir haben gelesen, ihr habet gelesen, sie haben gelesen. Citali gſme, čitali gſte, čitali gſu.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Legeram, legeras, legerat. *Olvastam vala, olvastál vala, olvasott vala.* Ich hatte, du hattest, er hatte gelesen. Czital gſem dawno, čital gſy dáwno, čital on dáwno.

Plu-

Pluraliter.

Legeramus, legeratis, legerant. *Olvastunk vala, olvastatok vala, olvastanak vala.* Wir hatten, ihr hattet, sie hatten gelesen. Cžitali gsme dáwno, čitali gste dáwno, čitali gsu dáwno.

Futurum.

Legam, leges, leget. *Olvasni fogok, fogsz, fog.* Ich werde lesen, du wirst lesen, er wird lesen. Budem čitat, budeſs čitat, bude čitat.

Pluraliter.

Legemus, legetis, legent. *Olvasni fogunk, fogtok, fognak.* Wir werden lesen, ihr werdet lesen, sie werden lesen. Budeme čitat, budete čitat, budu oni čitat.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Lege, vel legito, legat. *Olvass, olvasson.* Lies du, lies er. Cžitag ty, nechť on čita.

Pluraliter.

Legamus, legite, vel legitote, legant. *Olvassunk, olvassatok, olvassanak.* Lasset uns lesen, leset ihr, lesen sie. Čitagme, čitagte, nechť oni čitagu.

Futurum sive Modus Mandativus.

Legito tu, vel leges, legito ille, vel leget. *Olvass te, olvasson amaz.* Du sollst, er soll lesen. Čitag ty, nechť on čita.

Pluraliter.

Legitote, vel legetis, legunto, vel legent. *Olvassatok ti, olvassanak amazok.* Ihr sollet lesen, sie sollen lesen. Čitagte, nechť čitagu.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Legam, legas, legat. *Olvassak, olvas, olvasson.* Ich lese, du lesest, er lese. Ga čitám, ty čitáſs, on čitá.

Pluraliter.

Legamus, legatis, legant. *Olvassunk, olvassatok, olvassanak.* Wir lesen, ihr leset, sie lesen. My čitame, wy čitáte, oni čitagu. *Prae-*

Praeteritum Imperfectum.

Legerem, legeres, legeret. *Olvasnék, olvasnál, olvasna.* Ich läse, du läsest, er läse. Gsem čital, gsy čital, on čital.

Pluraliter.

Legeremus, legeretis, legerent. *Olvasnánk, olvasnátok, olvasnának.* Wir läsen, ihr läset, sie läsen. Gsme čitali, gste čitali, oni čitali.

Praeteritum Perfectum.

Legerim, legeris, legerit. *Olvastam olvastál, olvasott légyen.* Ich habe gelesen, du habest gelesen, er habe gelesen. Gsem byl čital, když gsy byl čital, když on byl čital.

Pluraliter.

Legerimus, legeritis, legerint. *Olvastunk olvastatok, olvastanak légyen.* Wir haben, ihr habet, sie haben gelesen. Gsme byli čitali, gste byli čitali, oni byli čitali.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Legissem, legisses, legisset. *Olvastam vólna, olvastál vólna, olvasott vólna.* Ich hätte gelesen, du hättest gelesen, er hätte gelesen. Gsem dáwno čital, gsy dáwno čital, on dáwno čital.

Pluraliter.

Legissemus, legissetis, legissent. *Olvastunk vólna, olvastatok vólna, olvastanak vólna.* Wir hätten gelesen, ihr hättet gelesen, sie hätten gelesen. Gsme dawno čitali, gste dawno čitali, gsu dawno čitali.

Futurum.

Legero, legeris, legerit. *Olvasandok, olvasandasz, olvasand.* Ich werde lesen, du werdest lesen, er werde lesen. Budem čitati, budess čitati, on bude čitati.

Pluraliter.

Legerimus, legeritis, legerint. *Olvasandunk, olvasandatok, olvasandanak.* Wir werden lesen,

sen, ihr werdet lesen, sie werden lesen. Budeme čitati, budete čitati, budu čitati.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum.

Legere. *Olvasni.* Lesen. Czitati.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Legisse. *Hogy olvastam, olvastál, olvasott.* Gelesen haben. Dáwno čitati.

Futurum.

Lecturum, lecturam, lecturum, os, as, a, esse. *Olvasandani,* vagy hogy *olvasni fogok.* Lesen werden. Budem čitati.

Gerundia.

Legendi, legendo, legendum. *Olvasásnak, olvasván, olvasásra.* Zu lesen, durch lesen, mit lesen, um zu lesen. K čitani.

Supina.

Lectum, lectu. *Olvasni, olvasásra.* Zu lesen. K čitáni, od čitáni.

Participium Praesentis, et Imperfecti Temporis.

Legens, legentis. *Olvasván, olvasó.* Lesend, oder der, die, das lesende. Czitagicy.

Participium Futuri Temporis.

Lecturus, lectura, lecturum, i, ae, a, *Olvasandó,* vagy *a' ki olvasni fog.* Der, die, das lesen wird. Ten který čitati má, aneb čitati bude.

LEGOR, VERBUM PASSIVUM.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Legor, legeris, vel legere, legitur. *Olvastatom, olvastatol, olvastatik.* Ich werde gelesen, du wirst gelesen, er wird gelesen. Czitán bywám, čitan bywáš, čitán bywá.

Plu-

Pluraliter.

Legimur, legimini, leguntur. *Olvastatunk, olvastattok, olvastatnak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelesen. Čitáni býwáme, býwate, býwágu.

Praeteritum Imperfectum.

Legebar, legebaris, vel legebare, legebatur. *Olvastatom vala, olvastatol vala, olvastatik vala.* Ich wurde, du wurdest, er wurde gelesen. Bywal gsem, bywal gsy, bywál on čitán.

Pluraliter.

Legebamur, legebamini, legebantur. *Olvastatunk vala, olvastattok vala, olvastatnak vala* Wir wurden, ihr wurdet, sie wurden gelesen. Bywali gsme, bywali gste, býwali gsu čitani.

Praeteritum Perfectum.

Lectus, lecta, lectum, sum, vel fui, es, vel fuisti, est, vel fuit. *Olvastattam, olvastattál, olvastatott.* Ich bin, du bist, er ist gelesen worden. Gá gsem, ty gsy, on čitan byl.

Pluraliter.

Lecti, lectae, lecta, sumus, vel fuimus, estis, vel fuistis, sunt, fuerunt, vel fuere. *Olvastattunk, olvastattatok, olvastattanak.* Wir sind, ihr seyd, sie sind gelesen worden. Mi gsme, wi ste, oni gsu čitani byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Lectus, lecta, lectum, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat. *Olvastattam vala, olvastattál vala, olvastatott vala.* Ich war, du warest, er war gelesen worden. Gá gsem, ty gsy, on gest dáwno čitan byl.

Pluraliter.

Lecti, lectae, lecta, eramus, vel fueramus, eratis, vel fueratis, erant, vel fuerant. *Olvastattunk vala, olvastattatok vala, olvastattanak*

nak vala. Wir waren, ihr waret, sie waren gelesen worden. Byli gsme, byli gste, byli oni čitani dáwno.

Futurum.

Legar, legeris, vel legere, legetur. *Olvastatni fogok, fogsz, fog.* Ich werde, du wirst, er wird gelesen werden. Budem, budeš, bude čitán.

Pluraliter.

Legemur, legemini, legentur. *Olvastatni fogunk, fogtok, fognak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelesen werden. Budeme, budete, budu čitani.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Legere, vel legitor, legatur. *Olvastassál, olvastassék.* Werde du, werde er gelesen. Buď čitán, nechť gest čitán.

Pluraliter.

Legamur, legimini, vel legiminor, legantur. *Olvastassunk, olvastassatok, olvastassanak.* Lasset uns gelesen werden, werdet ihr gelesen, werden sie gelesen. Budeme, budete, nechť gsu čitani.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Legitor tu, legeris, vel legere, legitor ille, vel legetur *Olvastassál te, olvastassék amaz.* Du sollst, er soll gelesen werden. Buď ty čitán, nechť on gest čitán.

Pluraliter.

Legiminor, vel legemini, leguntor, vel legentur. *Olvastassatok ti, olvastassanak amazok.* Ihr sollet, sie sollen gelesen werden. Budte wy čitani, nechť gsu oni čitani.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Legar, legaris, vel legare, legatur. *Olvastassam, olvastassál, olvastassék.* Ich werde, du werdest, er werde gelesen. Čitán bywám, bywaš, bywá. Plu-

Pluraliter.

Legamur, legamini, legantur. *Olvastassunk, olvastassatok, olvastassanak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelesen. Čitani bywáme, bywáte, bywágu.

Praeteritum Imperfectum.

Legerer, legereris, vel legerere, legeretur. *Olvastatnám, olvastatnál, olvastatnék.* Ich würde, du würdest, er würde gelesen. Gsem bywal, bywals ty, bywal on čitán.

Pluraliter.

Legeremur, legeremini, legerentur. *Olvastatnánk, olvastatnátok, olvastatnának.* Wir würden, ihr würdet, sie würden gelesen. Gsme bywali, gste bywali, gsu bywali čitáni.

Praeteritum Perfectum.

Lectus, lecta, lectum, sim, vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. *Olvastattam, olvastattál, olvastatott légyen.* Ich sey, du seyst, er sey gelesen worden. Gsem byl, gsy byl, on čitan byl.

Pluraliter.

Lecti, lectae, lecta, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint. *Olvastattunk, olvastattatok, olvastattanak légyen.* Wir seyn, ihr seyd, sie seyn gelesen worden. Gsme, gste, gsu oni čitáni byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Lectus, lecta, lectum, essem, vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. *Olvastattam vólna, olvastattál vólna, olvastatott vólna.* Ich wäre, du wärest, er wäre gelesen worden. Gsem gsy, on dáwno čitán byl.

Pluraliter.

Lecti, lectae, lecta, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent. *Olvastattunk vólna, olvastattatok vólna, olvastat-*

stat-

stattanak vólna. Wir wären, ihr wäret, sie wären gelesen worden. Gsme, gste, gsu dáwno čitani býli.

Futurum.

Lectus, lecta, lectum, fuero, fueris, fuerit. *Olvastandom, vagy olvastatom jövendöben, etc.* Ich werde, du werdest, er werde gelesen werden. Čitán budem, budess, bude.

Pluraliter.

Lecti, lectae, lecta, fuerimus, fueritis, fuerint. *Olvastatunk, olvastattok, olvastatnak jövendöben.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gelesen werden Čitáni budeme, budete, budu.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum.

Legi. *Olvastatni.* Gelesen werden. Cžitánym býti.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Lectum, lectam, lectum, os, as, a, esse, vel fuisse, *Olvastatottnak lenni,* vagy *hogy olvastattam.* Gelesen seyn worden. Dáwno čitánym býti.

Futurum Infinitivum.

Lectum iri. *Olvastatni jövendöben,* vagy hogy *fogok olvastatni.* Werden, gelesen werden. Budućné čitaným býti.

Participium Praeteriti Temporis.

Lectus, lecta, lectum, i, ae, a. *Olvastatott.* Gelesen, oder, der, die, das gelesen worden ist. Čitány.

Participium Futuri Temporis.

Legendus, legenda, legendum, i, ae, a. *Olvastatandó.* Der, die, das muß, oder soll gelesen werden, oder zu lesen ist. Mage čjtan býti.

QUAR-

QUARTA CONIUGATIO.
AUDIO VERBUM ACTIVUM.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Audio, audis, audit. *Hallok, hallasz, hall.* Ich höre, du hörest, er höret. Slyssym, slyssýs, slyssý.

Pluraliter.

Audimus, auditis, audiunt. *Hallunk, hallatok, hallanak.* Wir hören, ihr höret, sie hören. Slyssyme, slyssyte, slyssá.

Praeteritum Imperfectum.

Audiebam, audiebas, audiebat. *Hallok vala, hallasz vala, hall vala,* vagy *hallék etc.* Ich hörete, du hörtest, er hörete. Slýchal gsem, slýchal gsy, slýchal.

Pluraliter.

Audiebamus, audiebatis, audiebant. *Hallunk vala, hallatok vala, hallanak vala,* vagy *hallánk.* Wir höreten, ihr höretet, sie höreten. Slýchali gsme, slýchali gste, slýchali.

Praeteritum Perfectum.

Audivi, audivisti, audivit. *Hallottam, hallottál, hallott.* Ich habe gehöret, du hast gehöret, er hat gehöret. Slyssel gsem, slyssel gsy, slyssel on.

Pluraliter.

Audivimus, audivistis, audiverunt, vel audivere. *Hallottunk, hallottatok, hallottanak.* Wir haben, ihr habet, sie haben gehöret. Slysseli gsme, slysseli gste, slysseli gsu.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Audiveram, audiveras, audiverat. *Hallottam vala, hallottál vala, hallott vala.* Ich hatte, du hattest, er hatte gehöret. Slyssel gsem dáwno, slyssel gsy dáwno, slyssel on dáwno.

Plu-

Pluraliter.

Audiveramus, audiveratis, audiverant. *Hallottunk vala, hallottatok vala, hallottanak vala.* Wir hatten, ihr hattet, sie hatten gehöret. Slyſſeli gſme dawno, ſlyſſeli gſte dawno, ſlyſſeli gſu dawno.

Futurum.

Audiam, audies, audiet. *Hallani fogok, fógsz, fog.* Ich werde, du wirst, er wird hören. Budem, budeſs, bude ſlyſſeti.

Pluraliter.

Audiemus, audietis, audient *Hallani fogunk, fógtok, fognak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden hören. Budeme, budete, budu ſlyſſeti.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Audi, vel audito, audiat. *Hallj, hallyon.* Höre du, höre er. Slyſs ty, nechť on ſlyſſy.

Pluraliter.

Audiamus, audite, auditote, audiant. *Hallyunk, hallyatok, hallyanak.* Laſſt uns hören, höret ihr, hören sie. Slyſſme, ſlyſſte, nechť oni ſlyſſá.

Futurum sive Modus Mandativus.

Audito tu, vel audies, audito ille, vel audiet. *Hally te, hallyon amaz.* Du sollst hören, er soll hören. Slyſs ty, nechť on ſlyſſy.

Pluraliter.

Auditote, vel audiatis, audiunto, vel audiant. *Hallyatok ti, hallyanak amazok.* Ihr sollet hören, sie sollen hören. Slyſſte wy, nechť oni ſlyſſá.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Audiam, audias, audiat. *Halljak, hall ál, halljon.* Ich höre, du hörest, er höre. Abych ſlyſſel, abys ſlyſſel, aby ſlyſſel.

Pluraliter.

Audiamus, audiatis, audiant. *Halljunk, halljatok, halljanak.* Wir hören, ihr höret, sie hören. Abychom slysseli, abyste slysseli, aby slysseli.

Praeteritum Imperfectum.

Audirem, audires, audiret. *Hallanék, hallanál, hallana.* Ich hörete, du höretest, er hörete. Slysselbych, slysselbys slysselby.

Pluraliter.

Audiremus, audiretis, audirent. *Hallanánk, hallanátok, hallanának.* Wir höreten, ihr höretet, sie höreten. Slysselibychom, slysselibyste, slysseliby.

Praeteritum Perfectum.

Audiverim, audiveris, audiverit. *Hallottam légyen, hallottál légyen, hallott légyen.* Ich habe, du habest, er habe gehöret. Slyssel gsem, slyssel gsy, slyssel.

Pluraliter.

Audiverimus, audiveritis, audiverint. *Hallottunk légyen, hallottatok légyen, hallottanak légyen.* Wir haben, ihr habet, sie haben gehöret. Slysseli gsme, slysseli gste, slysseli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Audivissem, audivisses, audivisset. *Hallottam vólna, hallottál vólna, hallott vólna.* Ich hätte, du hättest, er hätte gehöret. Slysselbych byl, slysselbys byl, slysselby byl.

Pluraliter.

Audivissemus, audivissetis, audivissent. *Hallottunk vólna, hallottatok vólna, hallottanak vólna.* Wir hätten, ihr hättet, sie hätten gehöret. Slysselibychom byli, slysselibyste byly, slysseliby byli.

Futu-

Futurum.

Audivero, audiveris, audiverit. *Hallandok, hallandasz, halland.* Ich werde, du werdest, er werde hören. Budem, budeš, bude slyšeti.

Pluraliter.

Audiverimus, audiveritis, audiverint. *Hallandunk, hallandatok, hallandanak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden hören. Budeme, budete, budu slyšeti.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperf.

Audire *Hallani.* Hören. Slyšet.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Audivisse. *Hogy hallottam.* Gehöret haben. Dawno slyšeti.

Futurum Infinitivum.

Auditurum, audituram, auditurum, os, as, a, esse. *Hallandani, vagy hogy hallani fogok.* Werden hören. Slyšeti budem.

Gerundia.

Audiendi, audiendo, audiendum. *Hallásnak, hallván, hallásra.* Zu hören. K slyšani, slyšyce.

Supina.

Auditum, auditu. *Hallani, hallásra.* Zu hören. K slyšáni.

Participium Praesentis Temporis.

Audiens, audientis. *Hallván, halló.* Hörend, oder der, die, das hörende. Slyšycy.

Participium Futuri Temporis.

Auditurus, auditura, auditurum, i, ae, a. *Halландó, vagy hallani fogok.* Der, die, das hören wird. Magicy slyšeti, aneb ten, ktery bude slyšeti.

AUDIOR VERBUM PASSIVUM

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Audior, audiris, vel audire, auditur. *Hallatom, hallatol, hallatik.* Ich werde, du wirst, er wird gehöret. Slýssán bywam, bywáš, bywá.

Pluraliter.

Audimur, audimini, audiuntur. *Hallatunk, hallattok, hallatnak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gehöret. Slyssani bywáme, bywáte, bywagu.

Praeteritum Imperfectum.

Audiebar, audiebaris, vel audiebare, audiebatur. *Hallatom vala, hallatol vala, hallatik vala.* Ich wurde, du wurdest, er wurde gehöret. Slyssán gsem, gsy, on bywal.

Pluraliter.

Audiebamur, audiebamini, audiebantur. *Hallatunk vala, hallattok vala, hallatnak vala.* Wir wurden, ihr wurdet, sie wurden gehöret. Slyssáni gsme, gste, gsu bywali.

Praeteritum Perfectum.

Auditus, audita, auditum, sum, vel fui, es, vel fuisti, est, vel fuit. *Hallattattam, hallattattál, hallattatott.* Ich bin, du bist, er ist gehöret worden. Slýssán gsem, gsy, slyssán on byl.

Pluraliter.

Auditi, auditae, audita, sumus, vel fuimus, estis, vel fuistis, sunt, fuerunt, vel fuere. *Hallattattunk, hallattattatok, hallattattanak.* Wir sind, ihr seyd, sie sind gehöret worden. Slyssáni gsme, gste, gsu byli.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Auditus, audita, auditum, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat. *Hallattattam vólt,*

vagy *vala*, *hallattattál vólt*, vagy *vala*, *hallattatott vólt*, vagy *vala*. Ich war, du warest, er war gehöret worden. Byl gsem, byl gsy, byl on dáwno slyssán.

Pluraliter.

Auditi, auditae, audita, eramus, vel fueramus, eratis, vel fueratis, erant, vel fuerant. *Hallattattunk*, *hallattattatok*, *hallattattanak vólt*, vagy *vala*. Wir waren, ihr waret, sie waren gehöret worden. Byli gsme, byli gste, byli gsu dawno slyssani.

Futurum.

Audiar, audieris, vel audiere, audietur. *Hallattatom*, *hallattatol*, *hallattatik jövendöben*. Ich werde, du wirst, er wird gehöret werden. Budem, budess, bude on slyssán.

Pluraliter.

Audiemur, audiemini, audientur. *Hallattatunk*, *hallattattok*, *hallattatnak jövendöben*. Wir werden, ihr werdet, sie werden gehöret werden. Budeme, budete, budu oni slyssáni.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Audire, vel auditor, audiatur. *Hallattassál*, *hallattassék*. Werde er, werde du gehöret. Bud slyssán, necht gest slyssán.

Pluraliter.

Audiamur, audimini, vel audiminor, audiantur. *Hallattassunk*, *hallattassatok*; *hallattassanak*. Lasset uns gehört werden, werdet ihr gehöret, werden sie gehöret. Budme, budte, necht gsu slyssáni.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Auditor tu, audieris, vel audiere, auditor ille, vel audietur. *Hallattassál te*, *hallattassék amaz*. Du sollst, er solle gehöret werden. Ty bud, necht gest on potom slyssán.

Plu-

Pluraliter.

Audiminor, vel audiemini, audiuntor, vel audientur. *Hallattassatok ti, hallattassanak amazok.* Ihr ſollet, ſie ſollen gehöret werden. Wy budte, nech gſu oni potom ſlyſſáni.

Couiunctivi Modi Tempus Praesens.

Audiar, audiaris, vel audiare, audiatur. *Hallattassam, hallattassál, hallattassék* Ich werde, du werdeſt, er werde gehöret. Gſem, gſy, on geſt ſlyſſán.

Pluraliter.

Audiamur, audiamini, audiantur. *Hallattassunk, hallattassatok, hallattassanak.* Wir werden, ihr werdet, ſie werden gehöret. Gſme, gſte, gſu ſlyſſáni.

Praeteritum Imperfectum.

Audirer, audireris, vel audirere, audiretur. *Hallatnám, hallatnál, hallatnék* Ich würde, du würdeſt, er würde gehöret. Gſem, gſy, ón ſlyſſán byl.

Pluraliter.

Audiremur, audiremini, audirentur. *Hallatnánk, hallatnátok, hallatnának.* Wir würden, ihr würdet, ſie würden gehöret. Gſme, gſte, gſu oni ſlyſſáni byli.

Praeteritum Perfectum.

Auditus, audita, auditum, sim, vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. *Hallattam, hallattál, hallatott légyen.* Ich ſey, du ſeyſt, er ſey gehöret worden. Gſem, gſy, on ſlyſſán byl.

Pluraliter.

Auditi, auditae, audita, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint. *Hallattunk, hallattatok, hallattanak légyen.* Wir ſeyn, ihr ſeyd, ſie ſeyn gehöret worden. Gſme, gſte, gſu oni ſlyſſáni byli.

Prae-

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Auditus, audita, auditum, essem, vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. *Hallattam vólna, hallattál vólna, hallatott vólna.* Ich wäre, du wärest, er wäre gehöret worden. Gsem, gsy, on dáwno slyssán byl.

Pluraliter.

Auditi, auditae, audita, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent. *Hallattunk vólna, hallattatok vólna, hallattanak vólna.* Wir wären, ihr wäret, sie wären gehöret worden. Gsme, gste, gsu dáwno slyssáni byli.

Futurum.

Auditus, audita, auditum, fuero, fueris, fuerit. *Hallattandom, hallattandol, hallattandik.* Ich werde, du werdest, er werde gehöret werden seyn. Budem, budess, bude slyssán.

Pluraliter.

Auditi, auditae, audita, fuerimus, fueritis, fuerint. *Hallattandunk, hallattandatok, hallattandanak.* Wir werden, ihr werdet, sie werden gehöret werden. Slyssáni budeme, budete, budu.

Infinitivi Praesens, et Imperfectum.

Audiri. *Hallatni.* Gehöret werden. Slyssán byti.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Auditum, auditam, auditum, os, as, a, esse, vel fuisse. *Hallattatnak lenni*, vagy *hogy hallattam.* Gehöret worden seyn. Dáwno slyssán byti.

Futurum Infinitivi.

Auditum iri. *Hogy hallatni fogok.* Wurden gehöret werden. Mage slyssán byti.

Participium Praeteriti Temporis.

Auditus, audita, auditum, i, ae, a. *Hallatott.* Gehöret. Slysseny.

Par-

Participium Futuri Temporis.

Audiendus, audienda, audiendum, i, ae, a. *Hallattandó.* Der, die, das muß, oder soll gehören werden. Magicý slyssán býti.

CONIUGATIO VERBI DEPONENTIS.

Quid singulare habet Deponens in Passivo Infinitivo?

Praeter omnia tempora Passivi, retinet etiam Activi Futurum, Participia Praesentis, et Futuri, et Gerundia cum Supinis.

Quomodo cognoscuntur, cuius Coniugationis sint Deponentia?

Ex Secunda Persona Praesentis Indicativi, Prima exit in *aris*, ut: precor, precaris. Secunda in *eris* longum, ut: polliceor, polliceris. Tertia in *eris* breve, ut: morior, moreris. Quarta in *iris*, ut: blandior, blandiris.

UTOR, VERBUM DEPONENS.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Utor, uteris, vel utere, utitur. *Élek véle, élsz véle, él véle.* Ich brauche, du brauchest, er brauchet. Potrebugem, potrebugess, potrebuge,

Pluraliter.

Utimur, utimini, utuntur. *Éliink véle, éltek véle, élnek véle.* Wir brauchen, ihr brauchet, sie brauchen. Potrebugeme, potrebugete, potrebugu.

Praeteritum Imperfectum.

Utebar, utebaris, vel utebare, utebatur. *Véle élek vala, véle élsz vala, véle él vala.* Ich brauchte, du brauchtest, er brauchte. Potrebowal gsem gsy, gest.

Pluraliter.

Utebamur, utebamini, utebantur. *Véle éliink vala, véle éltek vala, véle élnek vala.* Wir brauchten, ihr brauchtet, sie brauchten. Potrebowali gsme, gste, gsu.

Gra-

Praeteritum Perfectum.

Usus, usa, usum, sum, vel fui, es, vel fuisti, est, vel fuit. *Éltem véle, éltél véle, élt véle.* Ich habe, du hast, er hat gebrauchet. Gá gsem, ty gsy, on gest potrebowal.

Pluraliter.

Usi, usae, usa, sumus, vel fuimus, estis, vel fuistis, sunt, fuerunt, vel fuere. *Éltünk véle, éltetek véle, éltenek véle.* Wir haben, ihr habet, sie haben gebrauchet. Potrebowali gsme, gste, gsu.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Usus, usa, usum, eram, vel fueram, eras, vel fueras, erat, vel fuerat. *Véle éltem vala, véle éltél vala, véle élt vala.* Ich hatte, du hattest, er hatte gebrauchet. Potrebowal gsem dáwno, gsy, gest.

Pluraliter.

Usi, usae, usa, eramus, vel fueramus, eratis, vel fueratis, erant, vel fuerant. *Véle éltünk vala, véle éltetek vala, véle éltenek vala* Wir hatten, ihr hattet, sie hatten gebrauchet. Potrebowali gsme, gste, gsu dáwno.

Futurum.

Utar, uteris, vel utere, utetur. *Élek véle, élsz véle, él véle jövendöben*, vagy *élni fogok véle.* Ich werde, du wirst, er wird brauchen. Budem, budess, bude potrebowati.

Pluraliter.

Utemur, utemini, utentur. *Élünk véle, éltek véle, élnek véle jövendöben*, vagy *élni fogunk véle.* Wir werden, ihr werdet, sie werden brauchen. Budeme, budete, budu potrebowati.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Utere, vel utitor, utatur. *Élj véle, éljen véle.* Brauche du, brauche er. Potrebug, nechi on potrebuge. *Plu-*

Pluraliter.

Utamur, utimini, vel utiminor, utantur. *Éljünk véle, éljetek véle, éljenek véle.* Lasset uns brauchen, brauchet ihr, brauchen sie. Potrebugme, potrebugte, nechť potrebugu.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Utitor tu, vel utere, utitor ille, vel utetur. *Élj te véle, éljen amaz véle.* Du sollst, er soll brauchen. Potrebug ty, nechť on potrebuge.

Pluraliter.

Utiminor, vel utemini; utuntor, vel utentur. *Éljetek véle, éljenek véle.* Ihr sollet, sie sollen brauchen. Potrebugte, nechť potrebugu.

Coniunctivi Modi Tempus Praesens.

Utar, utaris, vel utare, utatur. *Éljek véle, élj véle, éljen véle.* Ich brauche, du brauchest, er brauche. Potrebugem, potrebugeſs, potrebuge.

Pluraliter.

Utamur, utamini, utantur. *Éljünk véle, éljetek véle, eljenek véle.* Wir brauchen, ihr brauchet, sie brauchen. Potrebugeme, potrebugete, potrebugu.

Praeteritum Imperfectum.

Uterer, utereris, vel uterere, uteretur. *Élnék véle, élnél véle, élne véle.* Ich brauchete, du braucheteſt, er brauchete. Gſem, gſy, on potrebowal.

Pluraliter.

Uteremur, uteremini, uterentur. *Élnénk véle, élnétek véle, élnének véle.* Wir braucheten, ihr brauchetet, sie braucheten. Gſme, gſte, gſu potrebowali.

Praeteritum Perfectum.

Usus, usa, usum, sim, vel fuerim, sis, vel fueris, sit, vel fuerit. *Véle éltem légyen, véle éltél légyen, véle élt légyen.* Ich habe, du habeſt, er habe gebrauchet. Gſem, gſy, on byl potrebowal.

Plu-

Pluraliter.

Usi, usae, usa, simus, vel fuerimus, sitis, vel fueritis, sint, vel fuerint. *Véle éltünk légyen, véle éltetek légyen, véle éltenek légyen.* Wir haben, ihr habet, sie haben gebrauchet. Gsme, gste, gsu byli potrébowali.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Usus, usa, usum, essem, vel fuissem, esses, vel fuisses, esset, vel fuisset. *Véle éltem vólna, véle éltél vólna, véle élt vólna.* Ich hätte, du hättest, er hätte gebrauchet. Gsem, gsy, on dáwno byl potrebowal.

Pluraliter.

Usi, usae, usa, essemus, vel fuissemus, essetis, vel fuissetis, essent, vel fuissent. *Véle éltünk vólna, véle éltetek vólna, véle éltenek vólna.* Wir hätten, ihr hättet, sie hätten gebrauchet. Gsme, gste, gsu dáwno byli potrebowali.

Futurum.

Usus, usa, usum, fuero, fueris, fuerit. *Véle élendek, véle élendesz, véle élend.* Ich werde, du werdest, er werde brauchen. Budem, budeß, bude potrebowati.

Pluraliter.

Usi, usae, usa, fuerimus, fueritis, fuerint. *Véle élendünk véle élendetek, véle élendenek.* Wir werden, ihr werdet, sie werden brauchen. Budeme, budete, budu potrebowáti.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperf.

Uti. *Élni véle.* Brauchen. Potrebowati.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfect.

Usum, usam, usum, usos, usas, usa, esse, vel fuisse. *Hogy véle éltem, véle éltél, véle élt.* Gebrauchet haben. Potrebowati dáwno.

Fu-

Futurum Activum.

Usurum, usuram, usurum, os, as, a, esse. *Hogy véle élni fogok, fogsz, fog.* Brauchen werden. Potom potrebowati.

Gerundia.

Utendi, utendo, utendum. *Véle élésnek, véle élvén, véle élésre.* Zu brauchen. Potrebugicý.

Supina.

Usum, usu. *Véle élvén, élésre.* Zu brauchen, K potrebowánj.

Participia

Praesentis; et Imperfecti Temporis.

Utens, utentis. *Véle élö.* Brauchend. Potrebugicy.

Praeteriti Temporis.

Usus, usa, usum, i, ae, a. *Véle éltt.* Gebrauchet. Potrebowaný.

Futuri Activi.

Usurus, usura, usurum, i, ae, a. *Véle élendö,* Der, die, das brauchen wird. Magicý potrebowat.

Futuri Passivi.

Utendus, utenda, utendum, i, ae, a. *Véle élni való.* Der, die, das gebrauchet werden muß. Der, die, das zu brauchen ist. Potrebowán byti magicý.

Nota. I. Omnia Tempora Infinitivi habent significationem Activam: praeter Participium in dus, utendus, a, um. *Véle élni való.* Der, die das, muß, oder soll gebrauchet werden. Potrebowán býti magicý; et Participium praeteriti in nonnullis verbis; ut adeptus, comitatus, detestatus, expertus, pactus, testatus etc. ex quo Grammatici concludunt, Deponentia aliqua olim terminata in *o* activa fuisse, terminationemque hanc sensim deposuisse. Priscianus I. 8. *uto*, et *utor* idem significasse docet. Hinc passive dixit Novius apud Gellium 15. 13. *Supellex multa, quae non utitur*, i, e. quae non est usui, *emitur tamen.*

Nota II.

Nota. II. Deponentia nullum Accusativum admittentia, nonnisi Particip. Fut. Pass. in Neutro genere habent. e. g. *loquendum est*, nec unquam dici potest *loquendus est sermo*, loquenda Historia.

At si Significationis Activae sint, et Accusativum admittant, Participio in *dus* per omnia genera gaudent; ut: *precandus est DEUS*, *imitandi heroes*, *hortanda ad virtutem iuventus.*

Nota III. Gerundia, et Participia Futuri passivi in nonnullis 3tiae, et 4tae Coniugationis verbis Deponentibus, exeunt non tantum in *endum*, *endus* etc. sed etiam in *undum*, *undus*, ut: *moriundum*, *experiundum*, *potiundum*, etc. quod fit nonnunquam etiam in aliis verbis: ut *faciundum*, *gerundum*, *accipiundum*, *veniundum.*

Nota IV. Deponentia desinentia in *ior* 3tiae Coniug. abiiciunt litteram *i* si post breve *e r* sequitur, sin minus, retinent; ut, patior, *pateris*, patiuntur *Imperf.* patiebar. *Coni.* paterer. *Fut.* patiar, patieris, quia *e* ante *r* hic longum est. *Imper. patere.* Sic morior. Idem observandum et in aliis verbis, ut: Capio, capiunt. *Imp. capiebam*, *Coni.* caperem. etc.

Verba Deponentia Neutrius significationis: Luctor, adversor, adulor, arbitror, concionor, conor, nitor, glorior, laetor, vociferor. revertor, irascor, morior, fungor, labor, expergiscor, paciscor, ulciscor, bacchor, convivor, convitior, diversor, auxilior, opitulor, velificor, velitor, loquor, queror, reminiscor, vescor, blandior: mentior, assentior, orior, otior, nascor, nugor, gradior, ariolor, altercor, ancillor, aquor, praedor, praelior, potior, fabulor, cunctor, epulor, commessor, famulor, conflictor, foeneror, suffragor, furor, gratificor, iurgor, lenocinor, adminiculor, medeor, miror, opinor, ratiocinor, rixor, rusticor, stomachor, tricor, praevaricor, etc.

Verba Deponentia significationis Activae. Aversor, execror, abominor, miror, lucror, veneror, mercor, meditor, tueor, promereor, polliceor, fateor, confiteor, obliviscor, nanciscor, sequor, precor, adipiscor, comminiscor, metior, mereor, interpretor, hortor, auguror, auctionor, calumnior, cauponor, dignor, frustror, lacrimor, moderor, molior, moror, muneror, nundinor, odoror, osculor, patior, partior, depeculor, pericli-

riclitor, piscor, venor, amplector, populor, sciscitor, scrutor, conspicor, stipulor, testor, persequor, aggredior, imitor, etc.

Cum: Deponentia pleraque accusandi casum admittentia, olim quidem Communia fuerint: tam Activae scilicet, quam Passivae significationis; hodie vero praeter Participia in usu non sint: facile assentior Vossio; operae pretium non putanti, ut eorum causa novum genus Verborum constituatur.

---

§. VI.

DE CONIUGATIONE VERBORUM ANOMALORUM, SIVE IRREGULARIUM.

Quid est Verbum Anomalum, seu Irregulare?

Quod a communi quatuor Coniugationum regula discedit: huius generis sunt verba sequentia: *possum, fero, edo, comedo, fio, eo, volo, nolo, malo.*

Admonitio 1.) Ad molem libelli non augendam, in verbis *Anomalis, Defectivis*, et *Impersonalibus*, Latina solum subiungitur Coniugatio: addita in lingvis vernaculis in *Modo* duntaxat *Indicat. Tempore Praes.* verborum significatione; curabit tamen Magister, ut discipuli iuxta regulas optimarum Grammaticarum vernacularum respondentes Coniugationi Latinae modos, tempora, numeros, personas lingvis patriis pro penso scholastico recitent, e. g. hunc modum:

Indicat. Mod. Praet. Imperf. Sing. Ibam, ibas, ibat. Pl. Ibamus, ibatis, ibant. *Menék, menél, mene. Menénk, menétek, menének.* Ich gieng, du giengst, er gieng. Wir giengen, ihr gienget, sie giengen. Chodjwal sem, chodjwal sy, chodjwal. Chodjwali sme, chodjwali ste, chodjwali.

2. Ad) exercendos praeterea in Coniugationibus tam regularibus, quam irregularibus tirones multum proderit, si verba e vernaculo in latinum, aut contra in variis

riis modis, temporibus, numeris, personis, et vocibus iubeantur ex tempore reddere; adnexis semper in modo Coniunctivo aptis coniunctionum particulis; e. g. agesis, redde latine: *tanítsatok*, lehret ihr, včte wy. R, *docete*, vel *docetote*. etc. Item verte in vernaculum: *vt visus sim*, vel *fuerim?* R, *hogy láttattam légyen:* daß ich sey gesehen worden; že gsem gá widen byl.

3.) Ut Adolescentuli sensim, pedetentimque ad faciliora themata componenda ducantur, rationemque declinandi, comparandi, et coniugandi in praxi condiscant, non est reiicienda methodus illa, quam *Frid. Muzelius in Tirocinio Linguae latinae*, et *Ioan. Valentinus Meidinger in Grammatica Gallica* sequuntur; e. g. Absoluta verbi *amo* per omnes modos, tempora, numeros, et personas coniugatione, dictari possunt linguis vernaculis constructiones, in quibus omnes, aut saltem praecipuae ımae Coniugationis occurrant variationes in hunc, aut similem modum: *ego amo* silentium, tranquillitatem, ac pacem; tu *amas* solitudinem; frater tuus *amat* unice virtutem, et literas. Pater *amabat* te, cum *amares* litteras. Sacer codex praecipit, ut *amemus* parentes. *Ama* DEUM. *Amato* alium, sicut te ipsum. Filii *amate* virtutem; *amatote* Principem; omnes eum *amanto* etc. Idem fieri potest terminatis regulis de Adiectivorum Comparatione: e. g. Ferdinandus est *audax;* Soror eius *audacior* est; Iacobus *audacissimus* est. Frater tuus est *idoneus* ad studia; tu eris *magis idoneus*; Fratres tui *seniores* fuerunt *maxime idonei.* etc. Sed haec indigitasse sufficiat. Seduli alioquin moderatoris illud perpetuum esse studium debet, ut rudes puerorum mentes quam facillima in docendo methodo adiuventur, et in itinere studiorum via ducantur brevi, amoena, tuta; et ne, cum Athenis Spartam pervenire possent per tempe, ducantur per tesqua.

I.

Possum.

Lehet én tőlem, vagy hatok, hetek. Ich kann, oder mag. Gá můžem.

Modus Indicativus.	Modus Coniunctivus.

Tempus Praesens.

Singulariter.

Possum, potes, potest.	Possim, possis possit.

Plura-

Modus Indicativus.	Modus Coniunctivus

Pluraliter.

Possumus, potestis, (possunt.	possimus, potestis, (possint.

Praeteritum Imperfectum.

Singulariter.

Poteram, poteras, po- (terat.	Possem, posses, pos- (set.

Pluraliter.

Poteramus, poteratis, (poterant.	Possemus, possetis, (possent.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Potui, potuisti, po- (tuit.	Potuerim, potueris, (potuerit.

Pluraliter.

Potuimus, potuistis, (potuerunt.	Potuerimus, potueritis, (potuerint.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Potueram, potueras, (potuerat.	Potuissem, potuisses, (potuisset.

Pluraliter.

Potueramus, potuera- (tis, potuerant.	Potuissemus, potuis- (setis, potuissent.

Futurum.

Singulariter.

Potero, poteris, pote- (rit.	Potuero, potueris, po- (tuerit.

Pluraliter.

Poterimus, poteritis, (poterunt.	Potuerimus, potueri- (tis, potuerint.

Impe-

Imperativus Mod.

Caret: per *Circumscriptionem* fac Possis.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfectum,
Posse.

Praeter. Perfect. et Plusquam Perfectum.
Potuisse.

II.

F e r o.

Hozom, viſzem. Ich trage. Něſem.

Indicativus Modus.	Coniunctivus Modus.
Tempus Praesens.	
Singulariter.	
Fero, fers, fert.	Feram, feras, ferat.
Pluraliter.	
Ferimus, fertis, ferunt.	Feramus, feratis, ferant.
Praeteritum Imperfectum.	
Singulariter.	
Ferebam, ferebas, ferebat.	Ferrem, ferres, ferret.
Pluraliter.	
Ferebamus, ferebatis, ferebant.	Ferremus, ferretis, ferrent.
Praeteritum Perfectum.	
Singulariter.	
Tuli, tulisti, tulit.	Tulerim, tuleris, tulerit.
Pluraliter.	
Tulimus, tulistis, tulerunt.	Tulerimus, tuleritis, tulerint.

Modus Indicativus.	Modus Coniunctivus.
Praeteritum Plusquam Perfectum.	
Singulariter.	
Tuleram, tuleras, tulerat.	Tulissem, tulisses, tulisset.
Pluraliter.	
Tuleramus, tuleratis, tulerant.	Tulissemus, tulissetis, tulissent.
Futurum.	
Singulariter.	
Feram, feres, feret.	Tulero, tuleris, tulerit.
Pluraliter.	
Féremus, feretis, ferent.	Tulerimus, tuleritis, tulerint.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Singulariter.

Fer, vel ferto, ferat.

Pluraliter.

Feramus, ferte, vel fertote, ferant.

Futurum, seu Modus Mandativus.

Singulariter.

Ferto tu, vel feres, ferto ille, vel feret.

Pluraliter.

Fertote, vel feretis, ferunto, vel ferent.

Infinit. Modi Tempus Praesens, et Imperfect.

Ferre.

Praeteritum Perfectum, et Plusquamperf.

Tulisse.

Futurum.

Laturum, laturam, laturum esse.

Gerundia.

Ferendi, ferendo, ferendum.

Supina.

Latum, latu.

Participium Praesentis Temporis.

Ferens, entis.

Participium Futuri Temporis.

Laturus, a, um.

Feror *Pass.*

Hozattatom. Ich werde getragen. Nesen gsem.

Indicativus Modus.	Coniunctivus Modus.
Tempus Praesens.	
Singulariter.	
Feror.	Ferar.
Ferris, vel ferre.	Feraris, vel ferare.
Fertur.	Feratur.
Pluraliter.	
Ferimur.	Feramur.
Ferimini.	Feramini.
Feruntur.	Ferantur.
Praeteritum Imperfectum.	
Singulariter.	
Ferebar.	Ferrer.
Ferebaris (are.)	Ferreris (ere.)
Ferebatur.	Ferretur.
Pluraliter.	
Ferebamur.	Ferremur.
Ferebamini.	Ferremini.
Ferebantur.	Ferrentur.
Praeteritum Perfectum.	
Singulariter.	
Latus, a, um. sum (fui.)	Latus, a, um. sim (fuerim.)
es (fuisti.)	sis (fueris.)
est (fuit.)	sit (fuerit.)

 Plu-

Pluraliter.

Lati, ae, a.	sumus (fuimus.)	Lati, ae, a.	simus (fuerimus.)
	estis (fuistis.)		sitis (fueritis.)
	sunt (fuerunt.)		sint (fuerint.)

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Latus, a, um.	eram (fueram.)	Latus, a, um.	essem (fuissem.)
	eras (fueras.)		esses (fuisses.)
	erat (fuerat.)		esset (fuisset.)

Pluraliter.

Lati, ae, a.	eramus (fueramus.)	Lati, ae, a.	eſſemus (fuiſſemus)
	eratis (fueratis.)		esestis (fuissetis.)
	erant (fuerant.)		essent (fuissent.)

Futurum.

Singulariter.

Ferar.	Latus, a, um.	fuero.
Fereris, vel ferere.		fueris.
Feretur.		fuerit.

Pluraliter.

Feremur.	Lati, ae, a.	fuerimus.
Feremini.		fueritis.
Ferentur.		fuerint.

Imperativus Modus Tempus Praesens.

Singulariter.

Ferre vel fertor, feratur.

Plu-

Pluraliter.

Feramur, ferimini, ferantur.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Singulariter.

Fertor tu, vel fereris, fertor ille, vel feretur.

Pluraliter.

Feriminor, vel ferimini, feruntor, vel ferentur.

Infinitivi Modi Tempus Praesens, et Imperfect.

Ferri.

Praeteritum Perfect. et Plusquam Perfectum.

Latum, latam, latum esse, vel fuisse.

Futurum Infinitivum.

Latum iri.

Participium Praeteriti Temporis.

Latus, lata, latum.

Participium Futuri Temporis.

Ferendus, ferenda, ferendum.

Sic coniugantur omnia eius Composita, etsi prima Syllaba in temporibus a Praeterito formatis aliquantum mutata, ut: Affero, antefero, aufero, circumfero, confero, differo, offero, infero, effero, perfero, profero, praefero, refero, suffero, transfero. Praemefero autem aliquid singulare habet: praesefers, praesefert, praenobis ferimus, etc.

III.

Edo, et Comedo.

Eszem. Ich esse. Gjm.

Edo et comedo regulariter ut *Lego* coniugantur, exceptis temporibus, quae sequuntur.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Edo, edis, vel es, edit, vel est.

Plu-

Pluraliter

Edimus, editis, vel estis. edunt.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Ede, vel es.

Pluraliter.

Edite, vel este.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Edito tu, vel esto, edito ille, vel esto.

Pluraliter.

Editote, vel estote.

Coniunetivi Imperfectum.

Ederem, vel essem, ederes, vel esses, ederet, vel esset.

Pluraliter.

Ederemus, vel essemus, ederetis, vel essetis, ederent, vel essent.

Infinitivi Praesens, et Imperfectum.

Edere, vel esse.

In Passivo tantum usurpatur Praesens Indic.

Editur, vel estur.

Comedo.

Eszem. Ich esse. Gjm.

Indicativi Modi Tempus Praesens.

Comedo, comedis, vel comes, comedit, vel comest.

Imperativi Futurum.

Comedito tu, vel comesto, comedito ille, vel comesto.

Coniunctivi Praeteritum Imperfectum.

Comederem, vel comessem, comederes, vel comesses, comederet, vel comesset.

Pluraliter.

Comederemus, vel comessemus, comederetis, vel comessetis, comederent, vel comessent.

Infinitivi Praesens, et Imperfectum.

Comedere, vel comesse. IV.

IV.

F i o.

Lészek. Ich werde, oder werde gemacht. Budem, aneb gsem včiněn.

Indicativus Modus.	Coniunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singulariter.

Fio.	Fiam.
Fis.	Fias.
Fit.	Fiat.

Pluraliter.

Fimus.	Fiamus.
Fitis.	Fiatis.
Fiunt.	Fiant.

Praeteritum Imperfectum.

Singulariter.

Fiebam.	Fierem.
Fiebas.	Fieres.
Fiebat.	Fieret.

Pluraliter.

Fiebamus.	Fieremus.
Fiebatis.	Fieretis.
Fiebant.	Fierent.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Factus, a, um.	sum	(fui.)	Factus, a, um.	sim	(fuerim.)
	es	(fuisti.)		sis	(fueris.)
	est	(fuit.)		sit	(fuerit.)

Pluraliter.

Facti, ae, a.	sumus	(fuimus.)	Facti, ae, a.	simus	(fuerimus.)
	estis	(fuistis.)		sitis	(fueritis.)
	sunt	(fuerunt.)		sint	(fuerint.)

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Factus, a, um.	eram (fueram.) eras (fueras.) erat (fuerat.)	Factus, a, um.	essem (fuissem.) esses (fuisses.) esset (fuisset.

Pluraliter.

Facti, ae, a.	eramus (fueramus.) eratis (fueratis.) erant (fuerant.)	Facti, ae, a.	essemus (fuissemus.) essetis (fuissetis.) essent (fuissent.)

Futurum.

Singulariter.

Fiam. Fias. Fiat.	Factus, a, um.	fuero. fueris. fuerit.

Pluraliter.

Fiemus. Fietis. Fient.	Facti, ae, a.	fuerimus. fueritis. fuerint.

Imperativi Modi Tempus Praesens.

Singulariter.

Fac, Fias, fiat.

Pluraliter.

Fiamus, fiatis, fiant.

Infinitivi Modi Tempus Praesens; et Imperfectum.

Fieri.

Praete-

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfect.

Factum, am, um, esse, vel fuisse.

Futurum.

Factum iri.

Participium Praeteriti Temporis.

Factus, a, um.

Participium Futuri Temporis.

Faciendus, a, um.

Nota. 1.) Facio Activum Coniugationis 3tiae rite format omnes modos, et tempora. Passivum eius olim *facior* (cuius exstant apud Nonium, et Priscianum exempla) sed iam exolevit, eique successit *Fio* significatione passiva; quod, ut videre est, in nonnullis temporibus propriam flexionem habet: Praeteritum *Factus sum* cum derivatis fit ab Activi Supino: *Factum.*

Nota 2.) Imperativum non habet proprium. Plautus tamen Curc. Act. I. dixit: *Fi* mi obsequens; et mox: *Fite* mihi volentes: et apud Nonium *Fitote.* Horat. l. 2. Sat. 5. *Fi* cognitor ipse. Diomedes etiam agnoscit *Fito*, *fitote*, *fiunto*, qui etiam addit gerundia *Fiendi*, *fiendo*, *fiendum*, et Participium *Fiens*, quibus tamen minime uteris; cave etiam dixeris *Fiendus* pro faciendus.

Nota 3.) Omnia composita ex facio, quae *a* Praesentis retinent, coniugantur in Passiva voce, ut patefacio, patefio, etc. Tumefacio, calefacio, madefacio, liquefacio, etc. Tumefio, etc.

Verum quae *a* Praesentis in *i* mutant, coniugantur simpliciter ut *Lego*, ut: afficio, conficio, deficio, efficio, inficio, interficio, officio, perficio etc. Afficior, conficior etc. praeter officio, et proficio, quae Passivum non habent, nisi forte impersonaliter. Reperiuntur tamen etiam confio, defio, interfio passive, pro conficior. Balbus 9 ad Att. Res *tota confieret* Aeneid. 4. *Confieri* possit. Terent. Adelph. Hoc *confit*, quod volo. Hecyr. Act. 3. Nihil apud me tibi *defieri* patiar.

Nota 4.) Dic, duc, fac, et Composita ex dico, duco, facio e literam in praesenti Imperativi amittunt, ut: praedic, deduc, calefac.

Exceptio. Composita tamen ex verbo facio, quae *a* in *i* mutant, *e* servant, ut: *Confice*, *per-*

perfice. **Apud Poetas tamen, et praesertim Comicos etiam dice, duce, face leguntur. Catullus etiam** *inger* **pro ingere dixit.**

Composita ex duco: Abduco, adduco, circumduco, conduco, educo, diduco, induco, introduco, perduco produco, reduco, traduco.

Composita ex dico: Abdico, addico, condico, contradico, edico, indico, praedico.

V.

E o.

Megyek. Ich gehe. Ga gdem.

Modus Indicativus.	Modus Coniunctivus.
Tempus Praesens.	
Singulariter.	
Eo.	Eam.
Is.	Eas.
It.	Eat.
Pluraliter.	
Imus.	Eamus.
Itis.	Eatis.
Eunt.	Eant.
Praeteritum Imperfectum.	
Singulariter.	
Ibam.	Irem.
Ibas.	Ires.
Ibat.	Iret.
Pluraliter.	
Ibamus.	Iremus.
Ibatis.	Iretis.
Ibant.	Irent.
Praeteritum Perfectum.	
Singulariter.	
Ivi.	Iverim.
Ivisti.	Iveris.
Ivit.	Iverit.

Plu-

Pluraliter.

Ivimus.	Iverimus.
Ivistis.	Iveritis.
Iverunt (ere.)	Iverint.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Iveram.	Ivissem.
Iveras.	Ivisset.
Iverat.	Ivisses.

Pluraliter.

Iveramus.	Ivissemus.
Iveratis.	Ivissetis.
Iverant.	Ivissent.

Futurum.

Singulariter.

Ibo.	Ivero.
Ibis.	Iveris.
Ibit.	Iverit.

Pluraliter.

Ibimus.	Iverimus.
Ibitis.	Iveritis.
Ibunt.	Iverint.

Modus Imperativus. Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Singulariter.

I.	Ire.
(Eat.)	*Praeteri.. Perfectum, et Plusq. Perfectum.*
Pl. (Eamus.)	Ivisse.
Ite.	
(Eant.)	

Futurum.

Sing.	Ito.	Iturum, am, um, esse.
	Ito.	*Supinum.*
Plur.	Itote.	Itum.
	Eunto.	*Gerundia.*
		Eundi.
		Eundo.
		Eundum.

Participium.

Tempus Praesens. Iens, euntis.
Tempus Futurum. Iturus, a, um,

Nota 1.) Verbi simplicis *Eo*, normam sequuntur in omnibus eius composita; ut sunt: abeo, adeo, anteeo, circumeo, coeo, exeo, ineo, intereo, obeo, pereo, pessumeo, praeeo, praetereo, subeo, transeo. Sic etiam prodeo, et redeo, quae tamen litteram *D* interserunt.

Nota 2.) Veneo *el adattatom.* ich werde verkauft, na prodag gsem, compositum ex venum, et eo, eandem normam in coniugando sequitur: *venibam, venivi*, melius abiecto v *venii, venieram, venibo, veniero, venire, venisse*; Imperativus; item gerundia, supina, et participia a verbo hoc non sunt in usu.

Nota 3.) *Queo* et *nequeo* etiam coniugantur, ut *Eo*, nisi quod Imperativo, Gerundio, et Participio Praesentis careant, Passiva voce; *quitur, quentur, queantur, quitus sum*, dicebant Veteres, auctore Diomede; sic etiam *nequitur, nequitum est*; sic Terent. Hec. Act. 4. s. 1. Forma in tenebris nosci non *quita est*, loco non quivit; Lucret. l. 1. Dum veniant aliae, ac suppleri summa *queatur*. Participia *quiens, nequiens*: in Plur. *queuntes, nequeuntes* rarissime in scriptoribus antiquis occurrunt. Hannibalem adsequi *nequiens*. Ammianus 15. 26. quod etiam in Fragm. Sallust. legitur: et in Plur. Arnobius l. 1. p. 13. Coecitate ingenita *nequeuntes* videre.

VI.

Volo. *Akarok.* Ich will. Chcem. Nolo. *Nem akarok.* Ich will nicht. Nechcem. Malo. *Inkább akarok.* Ich will lieber. Radegi chcem.

Modus

Modus Indicativus Tempus Praesens.

Singulariter.

Volo.	Nolo.	Malo.
Vis.	Nonvis.	Mavis.
Vult.	Nonvult.	Mavult.

Pluraliter.

Volumus.	Nolumus.	Malumus.
Vultis.	Non vultis.	Mavultis.
Volunt.	Nolunt.	Malunt.

Praeteritum Imperfectum.

Singulariter.

Volebam.	Nolebam.	Malebam.
Volebas.	Nolebas.	Malebas.
Volebat.	Nolebat.	Malebat.

Pluraliter.

Volebamus.	Nolebamus.	Malebamus.
Volebatis.	Nolebatis.	Malebatis.
Volebant.	Nolebant.	Malebant.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Volui.	Nolui.	Malui.
Voluiſti.	Noluiſti.	Maluiſti.
Voluit.	Noluit.	Maluit.

Pluraliter.

Voluimus.	Noluimus.	Maluimus.
Voluiſtis.	Noluiſtis.	Maluiſtis.
Voluerunt (ere.)	Noluerunt (ere.)	Maluerunt (ere.)

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Volueram.	Nolueram.	Malueram.
Volueras.	Nolueras.	Malueras.
Voluerat.	Noluerat.	Maluerat.

Pluraliter.

Volueramus.	Nolueramus.	Malueramus.
Volueratis.	Nolueratis.	Malueratis.
Voluerant.	Noluerant.	Maluerant.

Futu-

Futurum.

Singulariter.

Volam.	Nolam.	Malam.
Voles.	Noles.	Males.
Volet.	Nolet.	Malet.

Pluraliter.

Volemus.	Nolemus.	Malemus.
Voletis.	Noletis.	Maletis.
Volent.	Nolent.	Malent.

Modus Coniunctivus Tempus Praesens.

Singulariter.

Velim.	Nolim.	Malim.
Velis.	Nolis.	Malis.
Velit.	Nolit.	Malit.

Pluraliter.

Velimus.	Nolimus.	Malimus.
Velitis.	Nolitis.	Malitis.
Velint.	Nolint.	Malint.

Praeteritum Imperfectum.

Singulariter.

Vellem.	Nollem.	Mallem.
Velles.	Nolles.	Malles.
Vellet.	Nollet.	Mallet.

Pluraliter.

Vellemus.	Nollemus.	Mallemus.
Velletis.	Nolletis.	Malletis.
Vellent.	Nollent.	Mallent.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Voluerim.	Noluerim.	Maluerim.
Volueris.	Nolueris.	Malueris.
Voluerit.	Noluerit.	Maluerit.

Pluraliter.

Voluerimus.	Noluerimus.	Maluerimus.
Volueritis.	Nolueritis.	Malueritis.
Voluerint.	Noluerint.	Maluerint.

Praete-

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Voluiſſem.	Noluiſſem.	Maluiſſem.
Voluiſſes.	Noluiſſes.	Maluiſſes.
Voluiſſet.	Noluiſſet.	Maluiſſet.

Pluraliter.

Voluiſſemus.	Noluiſſemus.	Maluiſſemus.
Voluiſſetis.	Noluiſſetis.	Maluiſſetis.
Voluiſſent.	Noluiſſent.	Maluiſſent.

Futurum.

Singulariter.

Voluero.	Noluero.	Maluero.
Volueris.	Nolueris.	Malueris.
Voluerit.	Noluerit.	Maluerit.

Pluraliter.

Voluerimus.	Noluerimus.	Maluerimus.
Volueritis.	Nolueritis	Malueritis.
Voluerint.	Noluerint.	Maluerint.

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Caret.	*Sing.* Noli.	Caret.

Futurum, sive Modus Mandativus.

Sing. Nolito.

Plr. Nolitote.

Nolunto.

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

Velle.	Nolle.	Malle.

Praeteritum Perfectum, et Plusquam Perfectum.

Voluiſſe.	Noluiſſe.	Maluiſſe.

Participium.

Tempus Praesens.

Volens.	Nolens.	Caret.

Nota. 1)

Nota. 1.) Volo, malo proprie Imperativo carent; pro quo utimur: *Fac, velis, malis.* Cic. ad Att. Itaque *fac*, ut me *velis* esse aliquem, sic da operam, ut *velis*, et similibus. Diomedes addit *volito*, *volitote*, sed in usu non sunt.

Nota 2.) *Nolo*, et *malo*, Composita idem sunt, ac *non volo*, et *magis volo:* Apud Plautum, *mavolo*, *mavellem*, et *mavelim* invenies; et *nevolo*, *nevis*, *nevult.*

---

§. VII.

De Coniugatione Verborum Defectivorum.

Quid sunt Verba Defectiva?

Sunt, quibus modi nonnulli, aut Tempora, Numeri, Personae deficiunt. Quo vocabulo nonnulli Grammatici *Anomala* quoque complectuntur, verum non omnia Defectiva sunt *Anomala;* nam *memini*, *odi*, *novi*, *coepi*, cum multis destituantur Temporibus, tertiae tamen; sive quartae Coniugationis leges servant, ut infra videre est.

I.

a) Coepi; *el-kezdettem*, *vagy el-kezdem;* ich habe angefangen, oder ich fange an; počal gsem, aneb počinam.

b) Memini; *emlékezem*, *vagy emlékeztem;* ich erinnere mich, oder ich habe mich erinnert; pamatugem, aneb pamatowal gsem.

c) Novi; *tudom*, *vagy tudtam;* ich weiß, oder ich habe gewußt; wim; aneb wěděl gsem.

d) Odi; *gyülölöm*, *vagy gyülöltem;* ich hasse, oder ich habe gehaßt; nenáwidim, aneb nenáwidel gsem.

Me-

Modus Indicativus.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Coepi.	Memini.	Novi.	Odi.
Coepiſti.	Meminiſti.	Noviſti.	Odiſti.
Coepit.	Meminit.	Novit.	Odit.

Pluraliter.

Coepimus.	Meminimus.	Novimus.	Odimus.
Coepiſtis.	Meminiſtis.	Noviſtis.	Odiſtis.
Coeperunt.	Meminerunt.	Noverunt.	Oderunt.
(ere.)	(ere.)	(ere.)	(ere.)

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Coeperam.	Memineram.	Noveram.	Oderam.
Coeperas.	Memineras.	Noveras.	Oderas.
Coeperat.	Meminerat.	Noverat.	Oderas

Pluraliter.

Coeperamus.	Memineramus.	Noveramus.	Oderamus.
Coeperatis.	Memineratis.	Noveratis.	Oderatis.
Coeperant.	Meminerant.	Noverant.	Oderant.

Modus Coniunctivus.

Praeteritum Perfectum.

Singulariter.

Coeperim.	Meminerim.	Noverim.	Oderim.
Coeperis.	Memineris.	Noveris.	Oderis.
Coeperit.	Meminerit.	Noverit.	Oderit.

Pluraliter.

Coeperimus.	Meminerimus.	Noverimus.	Oderimus.
Coeperitis.	Memineritis.	Noveritis.	Oderitis.
Coeperint.	Meminerint.	Noverint.	Oderint.

Praeteritum Plusquam Perfectum.

Singulariter.

Coepiſſem.	Meminiſſem.	Noviſſem.	Odiſſem.
Coepiſſes.	Meminiſſes.	Noviſſes.	Odiſſes.
Coepiſſet.	Meminiſſet.	Noviſſet.	Odiſſet.

Pluraliter.

Coepissemus	Meminissemus	Novissemus.	Odissemus.
Coepissetis	Meminissetis.	Novissetis.	Odissetis.
Coepissent.	Meminissent.	Novissent.	Odissent.

Futurum.

Singulariter.

Coepero.	Meminero.	Novero.	Odero.
Coeperis.	Memineris.	Noveris.	Oderis.
Coeperit.	Meminerit.	Noverit.	Oderit.

Pluraliter.

Coeperimus:	Meminerimus.	Noverimus.	Oderimus.
Coeperitis.	Memineritis.	Noveritis.	Oderitis.
Coeperint.	Meminerint.	Noverint.	Oderint.

Modus Imperativus.

Singulariter.

Caret.	Memento, vel memineris, meminerit.	Noveris. Noverit.	Oderis. Oderit.

Pluraliter.

Caret.	Meminerimus. Mementote, vel memineritis Meminerint.	Noverimus. Noveritis. Noverint.	Oderimus. Oderitis. Oderint.

Modus Infinitivus.

Praeteritum Perfectum.

Coepisse.	Meminisse.	Novisse.	Odisse.

Futurum.

Coepturum, am, um, esse	Caret.	Caret.	Osurum, am, um, esse.

Participium.

Praeteritum Perfectum.

Coeptus, a, um	Caret.	Caret.	Osus, a, um.

Futurum.

Coepturus, a, um.	Caret.	Caret.	Osurus, a, um

Nota

Nota 1.) Quatuor haec verba Praeteritum solum habent; sed Praeteritum sumitur etiam pro Praesenti, quo tempore, et omnibus iis, quae a Praesenti formantur, carent. *Coepio* olim in Praesenti in usu fuit. Plaut Men. Lites *coepio*.

Nota. 2.) Coepi Praeteritum aliud habet Passivae vocis *coeptus, a, um, sum, vel fui, eram, vel fueram*; in aliis etiam Modis *Coeptus fuissem* etc; iungiturque aliis Passivis Infiniti Modi e. g. Pons institui *coeptus est* Caes. Vineae *coeptae* agi. Liv.

Nota. 3.) Memineris, noveris, oderis, coeperis etc. quae pro Imperativo usurpantur, sunt modi Coniunctivi.

Nota 4.) Novi saepe patitur Syncopen abiecta syllaba *vi* ut: novisti *nosti*, novistis *nostis*, noverunt *norunt*: noveram, noram, as, at, amus, atis, ant. noverim *norim, ris*, etc. novissem *nossem, nosses, et, emus, etis, ent*, noverit *noris*, novisse *nosse*.

II.

Aio, Inquam; *mondom*; ich sage; gá prawjm.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Sing. Aio, ais, ait.	Inquam, is, it.
Plur. Caret, Caret. aiunt.	Inquimus, inquitis, iunt.

Praeteritum Imperfectum.

Sing. Aiebam, as, at.	Inquiebam, bas, bat, etiam inquibat.
Plur. Ajebamus, atis, ant.	Inquiebamus, batis, bant.

Praeteritum Perfectum.

Sing. — Aisti Caret.	Caret. Inquisti, Caret.

Futurum.

Sing. — — —	— Inquies, Inquiet.

Modus Coniunctivus.

Tempus Praesens.

Sing. Aias, aiat.	— Inquias, inquiat.
Plur. — Aiatis, aiant.	— Inquiatis, inquiant.

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Sing. — Ai, — | — Inque, vel inquito.

Participium Praesens.

Aiens. | Inquiens.

Nota. *Inquio* etiam nonnunquam reperitur; ita apud Catul. epig. 10. sed rarum est. *Aio* Praesens tantum et Imperfectum habere Grammatici nonnulli contendunt, reliqua tempora rarius saltem occurrere dubio vacat. Plaut. in Imperat. vel *ai*, vel nega.

III.

Forem, fore. *Volnék*, *lennék*, *lenni.* Ich wäre, oder würde seyn. Bsem byl, býti.

Forem, fores, foret, *loco* essem, esses, esset.
— — forent, *loco* — — essent.
Fore, — — *loco* futurum esse.

Nota Occurrunt etiam eius composita *adfore:* 8 Aen. *adforet* 6. Aen. *Confore* Terent. Andr *defore.* Cic. in Rul. *Profore.* Horat l. 1. ep. 18. et alia.

IV.

Ad Classem Defectivorum, e quibus nonnulla unum tantum, alterumve tempus, aut personam habent, pertinent etiam sequentia:

FAXO, Futurum Indicativi, pro faciam. *Megtselekszem.* Ich werde machen. Vcinjm.

Faxim, *is*, *it*, *imus*, *itis*, *int*; In Modo Coniunctivo loco faciam, as etc. vel fecero.

QVAESO, quaesumus. *Kérlek*, *kérünk.* Ich bitte, wir bitten. Prosým, prosýme. Primas tantum Personas Praesentis Indicativi habet

AVE. *avete*, *aveto*, *avere*, verbum est salutandi. *Isten veled. egészséggel*, *vagy üdvözlégy.*

légy. Sey gegrüsset. Zdraw bud: aveo autem, id est concupisco, plura habet tempora.

SALVE, *salvete*, *salvebis*, *salveto*, *salvere*; eadem fere significatio, quae prioris.

CEDO, est secunda Persona utriusque numeri Imperativi, Terrentio valde frequens, idem significat, ac *da*, *exhibe*, *porrige*, vel *dic*. *Add-elö*, *hozz.* Gieb, reiche her, und auch sage heraus. Dag, neb podag, powez. Repeperitur etiam in Pl. apud Comicos *cedite*, vel cette per Syncopen.

INFIT, tertia Persona Praesent. Indic. pro *incipit* vel *inquit*. *El-kezdi*, *vagy mondja.* Er fängt an, oder er sagt. Začina on, neb powídá.

DEFIT, *defieri*, tertiam Personam habet Indicativi, et Praesens Infinitivi. *Hija vagyon:* Es mangelt. Nedostáwá se.

OVAT, tertiam Personam habet indicativi, et Participium *ovans*, *ovantis*, *ovanti etc. Örül*, *vigad*, Er frohlocket. Raduge se: licet et aliae supersint Flexiones. *Ovet*, Stat. 4. Silv. 1. 8. *ovaret*. Idem Theb. I. 153. *ovandi* ius Svet. Claud. c. 1. et. Solin. c, 57. de Antiocho: Equum *ovaturus* insiluit.

VALE, *valete*, *valeto*, *valere*: etsi ex integro verbo: valeo est: quia tamen salutandi significatio in pluribus personis non datur; inter Defectiva refertur.

FARI. DARI etiam Defectivis accensentur, propterea, quod primae Personae horum verborum Praes. Indic. et Coniunct. *for*, *dor*, *fer*, *der* non sint in usu; recte vero dicitur, *faris*, *fatur*, *fari*, *fatus sum*, *fandi*, *fando* etc. uti et *daris*, *datur* etc.

Adm. Quae sequuntur in *im* ad Praesens, vel Futurum Coniunctivi; aut ad Praesens, vel Futurum modi poten-

potentialis pertinent; pleraque eorum non sunt in usu; obiter hic tantum, et perpaucis exponuntur, ne adolescentuli in Veterum scriptis legendis, et intelligendis adhaereant; huiusmodi sunt:

Edim, edis, edit. *Plur.* Edimus, editis, edint pro *edam*, as, etc.
Comedim, comedis etc. pro *comedam*.
Ausim is, it, id est *audeam*, sive *ausus ero*, fuero, vel fuerim.
Auxim, auxis, id est *augeam*.
Axim, is, it, int, pro *agam*, vel *egerim*, *adaxint*. Plaut.
Duim, is, it, int; pro *dem*.
Perduim, is, it, int, pro *perdam*.
Creduim, is, it, pro *credam*.
Siem, es, et, sient; pro *sim*.
Prohibessim, pro *prohibuerim*.
Amasso, pro *amavero*.
Expugnassere, pro *expugnaturum esse*.
Reconciliassere, pro *reconciliaturum esse*.

Haec vocantur Tempora Archaica.

§. VIII.

De Coniugatione Verborum Impersonalium.

Grammatici nonnulli, ut Donatus, Diomedes, Phocas etc. Verba Impersonalia inter *Defectiva* numerant; quia *personis deficiunt*, personis quidem sermonis, quae sunt ipsius verbi propria quasi membra; neque his omnibus, sed praecipuis, prima, et secunda.

Quotuplicia sunt Impersonalia?

Duplicia: alia sunt Activae vocis; ut: *piget*, *pudet*, *poenitet* etc. alia Passivae; ut: *pugnatur*, *itur*, *curritur*, *egetur*. etc.

I. De

I. De Activis Impersonalibus.

Activa, vel potius Neutra desinunt, in *t*, suntque duplicia: alia *per se Impersonalia*, quae nimirum usitate in prima, et secunda Persona non leguntur; ut sunt: *decet*, *libet*, *licet*, *liquet*, *miseret*, *oportet*, *piget*, *poenitet*, *pudet*, *taedet*. Alia per *Accidens*; quae ratione primae, et secundae Personae Personalia sunt: in tertia autem, ex constructione Impersonalitatem induunt; id est absolute sine Nominativo ponuntur, ut *tonat*, *fulget*, *fulgurat*, *grandinat*, *ningit*, *pluit*, quibus tamen nonnunquam, etiam Nominativus additur rei, quae pluviam, tonitru, aut quid simile ciet.

Coniugatio autem Impersonalium activorum fit per consvetas quatuor Coniugationum formas e. g.

a) *Per I. Coniug.* tonat, tonabat, tonuit, tonuerat, tonabit. *Coniunct.* tonet, tonaret, tonuerit, tonuisset. *Infinit.* tonare, tonuisse.

b) *Per II. Coniug.* oportet, oportebat, oportuit, oportuerat, oportebit: *Coniunct.* oporteat, oporteret, oportuerit, oportuisset. *Infinit.* oportere, oportuisse.

c) *Per III. Coniug.* accidit, accidebat, accidit, acciderat, accidet. *Coniunct.* accidat, accideret, acciderit, accidisset. *Infin.* accidere, accidisse.

d) *Per IV. Coniug.* evenit, eveniebat, evenit, evenerat. eveniet, *Coniunct.* eveniat, eveniret, evenerit, evenisset. *Infinit.* evenire, evenisse.

P A R A D I G M A.

Verbi Impersonalis vocis Activae.

Poenitet *Bánom.* Es reuet. Cito, neb žel gest.

Mo-

Modus Indicativus.	Modus Coniunct.
Praesens.	
Poenitet.	Poeniteat.
Imperfectum.	
Poenitebat.	Poeniteret.
Perfectum.	
Poenituit.	Poenituerit.
Plusquam Perfectum.	
Poenituerat.	Poneituisset.
Futurum.	
Poenitebit.	Poenituerit.

Modus Imperativus.	Modus Infinitivus.
Praesens.	
Poeniteat.	Poenitere.
	Perfectum.
	Poenituisse.
	Gerundia.
	Poenitendi, do, dum.
	Participium.
	Poenitens, entis.

II. De Passivis Impersonalibus.

Unde fiunt Impersonalia Passivae vocis, et quo modo coniugantur? Fiunt ab omnibus verbis Activis, et Neutris, desinunt in *tur*, et Coniugatio eorum sequitur characterem Passivorum, e. g.

a) *Per I Coniugat.* cantatur, cantabatur cantatum est, cantatum erat, cantabitur. *Coniunct.* cantetur etc. *Infinit.* cantari etc. sic etiam statur; laboratur, peccatur etc.

b) *Per*

b) *Per II. Couiugat.* sedetur, sedebatur, sessum est, sessum erat, sedebitur etc. sic etiam suadetur, ridetur, siletur etc.

c) *Per III. Coniugat.* Curritur, currebatur, cursum est, cursum erat, etc. sic etiam luditur, parcitur, scanditur, sistitur, vivitur.

d) *IV. Coniug.* itur, ibatur, itum est etc. sic etiam: dormitur, garritur, scitur, servitur, venitur etc.

PARADIGMA.

Verbi Impersonalis Vocis Passivae.

Modus Indicativus.	Modus Coniunctivus.
Praesens.	
Pugnatur.	Pugnetur.
Imperfectum.	
Pugnabatur.	Pugnaretur.
Perfectum.	
Pugnatum est (fuit.)	Pugnatum sit (fuerit.)
Plusquamperfectum.	
Pugnatum erat (fuerat.)	Pugnatum esset fuisset
Futurum.	
Pugnabitur.	Pugnatum fuerit.

Modus Imperativus.	Modus Infinitivus.
Praes. Pugnetur.	*Praes.* Pugnari. *Perfectum.* Pugnatum esse (fuisse.) *Futurum.* Pugnatum iri.

CAPUT IV.

DE

DE PARTICIPIO.

Quid est Participium, et quid de eo notandum?

Est adiectivum a verbo derivatum tam nominis quam verbi *accidentia* (s. proprietates) in se continens; ut: *amans*, *amaturus*, *amatus*, *amandus*. Vel est pars orationis, quae tum casus, tum tempora habet. *Participium* vocatur, quia partem suae naturae capit, seu *participat* a Nomine, partem a Verbo.

A Nomine sumit *genus*, *numerum*, *declinationem*, *casum*, et saepe *comparationem*.

A Verbo *significationem actionis*, aut *passionis*, et *tempus*.

Praecipuum Participii *accidens*, per quod a reliquis distinguitur adiectivis, est *tempus*. *Tempora* Participiorum sunt tria: Praesens, Praeteritum, et Futurum.

I. Participium praesentis temporis exit in *ans*, vel *ens*, ac ab omni verborum genere nascitur, exceptis passivis, ut; *amans*, *serviens*, *complectens*, *utens*.

II. Participium praeteriti temporis desinit in *tus*, *sus*, *xus*, et fit a verbis passivis, ac deponentibus, ut: *amatus*, *usus amplexus*.

Nota 1.) Unum in *uus* reperitur, *mortuus* videlicet a morior.

III. Participia futuri tum in *rus*, tum in *dus* exeunt.

a) In *rus* oriuntur ab omni genere verborum exceptis passivis, ut: *amaturus*, *serviturus*, *amplexurus*, *usurus*.

Nota

Nota 1.) *Morior*, *orior*, *pario*, *nascor* in formatione participii huius recedunt a communi regula; habent enim: *moriturus*, *oriturus*, *pariturus*, *nasciturus*; non morturus, orturus, parturus, naturus.

Nota 2.) Quae verba Supinis carent, carent etiam Participiis in *rus*, et Participiis praeteriti temporis.

b) Participia in *dus* fiunt a passivis, ut: *amandus*, ab amor; saepe etiam a deponentibus, quae accusandi casum habent, praesertim, si aliquando fuerunt communia; ut: *sequendus*, a sequor, *ulciscendus*, ab ulciscor, *execrandus*, ab execror, *utendus*, ab utor.

Quod attinet ad accidentia, quae participiis cum nominibus communia sunt, sequentia observanda veniunt:

I. Quoad genus, numerum, declinationem, et casum eadem est ratio participiorum, quae adiectivorum in nomine; nam participia in *ns* sunt adiectiva unius terminationis, generis omnis, et declinantur ut: *felix*. Praeterita, et futura sunt trium terminationum, et declinantur, ut: *bonus*, *a*, *um*.

II. Participia quaedam adiectivorum instar comparantur etiam; temporis nimirum praesentis, et praeteriti; ut, *amans*, *amantior*, *amantissimus*, *egens*, *egentior*, *egentissimus*, *exspectatus*, *exspectatior*, *exspectatissimus*, *optatus*, *optatior*, *optatissimus* etc. Nulla vero comparantur in *rus*, vel *dus*; Nam *colendissimus*, *observandissimus*, recepta quidem; sed non sunt latina. Quaedam horum extra positivum vix aliter, quam in alterutro gradu reperies, ut in comparativo: *tectior*, *spoliatior*, *damnatior*: in superlativo, ut; *persuasissimus*, *deditissimus*, fortasse et *laudatissimus*.

CAPUT V.

DE PRAEPOSITIONE.

Quid Praepositio?

Est pars Orationis, quae ceteris partibus aut separata, aut coniuncta fere praeponitur.

Separata: ut: *Non sum apud me prae iracundia.*

Coniuncta ut: *Praestat millies mori, quam DEUM vel levissime offendere.*

Quomodo dividuntur Praepositiones?

Trifariam: quaedam Accusativum regunt: quaedam Ablativum: quaedam utrumque casum.

Admonitio. Quem praepositio quaeque casum regat, non ad Etymologiam quidem, sed ad Syntaxim pertinet. Nihilominus subiiciuntur hic praepositiones cum suis casibus: quia pueris earum usus fit maximus.

1. PRAEPOSITIONES CUM ACCUSATIVO.

Ad, *Hozzá, reá, mellé, hez-hoz, re, ra.* Nach, bey, zugegen. K, ke, na, do.

Apud, *Nál, nálam, nálad, nála.* Bey. V, pri.

Ante, *Elött, elöttem, elötted, elötte.* Vor. Pred.

Adversus, vel adversum. *Ellen, ellenem, etc.* Gegen, wider. Proti, naproti.

Cis, *Innen, efjelöl.* Disseits. Z tegto strany.

Citra. *Nélkül, innen, elött.* Jenseits. Z oneg strany.

Circiter, *Úgy mint, felé.* Ungefähr, beyläufig. Okolo.

Circa, *Környül, mellette.* Bey, um, rings umher. Pri. (neb) okolo.

Circum, *Körül, környül.* Um, herum, Umher. Okolo

Contra, *Ellen, ellenbe, ellenem.* Wider, gegen. Proti.

Erga, *Hozzám, hozzá.* gegen Proti, naproti.

Extra, *Künn, kinn, kivül, ki.* Ausser, ausserhalb. Kro- me, wen, wne.

Intra, *Ban, ben, belé, belöl.* Innerhalb, binnen. Wnitr- ran.

Inter *Közt, között, közöttem, etc.* Zwischen, unter. Mezy

Infra, *Alá, alá felé, alább alatt.* Unter, unterhalb. Pod, zespod, wedle, dole.

Inx-

Iuxta, *Mellett, mellette, mellettem, etc.* Nächst, neben bey. Vedle, wedle.
Ob. *Ért, miatt; azért.* Wegen, vor. za, pro.
Penes, *Mellett, mellette, mellettem, etc.* Bey. Pri, v.
Per, *Által, általa, rajta.* Durch. Skrz.
Pone, *Hatúl, meget.* Hinterwerts, hinter. Pozadu.
Post. *Utánn, meget.* Nach, hernach, hinter. Za, potom, [illegible].
Praeter, *Kivül, nélkül, mellett.* Ohne, neben, wider. Mimo, Kromě.
Prope, *Közel, mellett, etc.* Bey, beynahe. Pri blizko.
Propter, *azért, érte, mellette.* Um, von, wegen Pro, za.
Secundum, *Szerént, nál, nél, mellette.* Nach, neben. Podle
Secus, *Mellette.* Nahe, nahe bey. Podle, blizko.
Supra, *Rajta, felette.* Oben, über. Ná, nad.
Trans, *Által, túl.* Hinüber, überhin, jenseits. Prez, za.
Versus, versum, (etiam vorsus, vorsum.) *Felé, ellen,* Gegen, oder wärts. Protj, naprotj
Ultra, *Túl, által, felett.* Weiter, jenseits, darüber. Pres, z oneg strany.
Usque, *Addig, igg.* Bis an. Až.

Nota 1.) In universum praepositiones, quae Accusativum regunt, numero sunt una et triginta, quae memoriae iuvandae caussa his continentur versiculis.

Trans, apud, adversus *quarto* iungantur, et ante,
Pone, per, adversum, iuxta, prope, versus, et infra.
Ad, post, et circum, circa, cis, circiter, extra,
Praeter, ob, intra, erga, citra, secus, usque secundum;
Et propter, contra, supra, penes, inter et ultra.

Nota 2.) *Versus* casui suo, quem regit, postponitur; ut *Massiliam versus. Brundusium versus.* Cic. Medus amnis *meridiem versus* fluit. Curt.

II. PRÆPOSITIONES CUM ABLATIVO.

A, ab, abs, *Tól, túl, tõl, tül.* Von, durch, aus, 2c. Od.
Absque, *Nélkül.* Ohne. Bez.
Cum, *Val, vel, velem, veled.* Mit. S tim.
Coram, *Elõtt, elõtted, elõtte.* Vor, in gegenwart. Pred, v pritomnosti.
Clam, *Nélkül, lopva, tsalárdúl, alattomban.* Heimlich, verborgentlich, ohne wissen. Tagne, newědomě, skrýtě.
De, *Ból, bõl, rol, rõl, alá.* Von, wegen. Od, z.
E, ex, *Tól, tõl, tól, túl. ból, búl.* Von, aus. Z, od.

Prae,, *Elöl, elöle, miatt, miatta.* Vor, gegen, vorhe, pred, proti, pred tim.

Pro, *Ert, elött, helyet.* Für. Za, pred, pro.

Procul, *Messze.* Von fern, weit. Zdaleka, opodal.

Palam, *Nyilván valón, szem látomást.* Oeffentlich: Zgewnê.

Sine. *Nélkül.* Ohne. Bez.

Tenus, *Addig, igg.* Bis, nahe. Až.

Nota 1.) Tenus fere Genitivum amat; cum vocabulo multitudinis adhaeret, ut: Comarum tenus, lumborum tenus; Alioquin Ablativum; ut: pectore tenus, ore tenus. Apud bonos auctores reperitur: *clam Patre*, et *clam Patrem.*

Nota 2.) Praepositiones Ablativo servientes in sequentes memoriales versus placuit redigere:

Abs, ab, et a poscunt; cum, clam sibi sumere sextum;
Et tenus, atque palam, procul, absque fruuntur eodem:
Ex, e, de, coram, pro, prae, sine: ponitur apté
Post patrium ferme numero *tenus* una secundo.

III. Accusativum, vel Ablativum pro varia significatione postulant.

In. *Ben, ban, an-en, an, reá, ra, re, ba, be.* In, oder auf. W, do, na.

Sub, *Alatt, alatta, alattad, etc.* Unter, bey. Pod, neb, pred.

Super, *Rajta, felette.* Auf, über, bey, darüber. Na, pres, do.

Nota: Si in his tribus Praepositionibus, quaestio fiat per *Quo?* Accusativum petunt, ut: *Eo in Templum. Librum abiecit sub mensam. Meditatur super glaciem.* Si vero per *Ubi?* Ablativum; ut: *Est in Templo. Iacet sub mensa. Cecidit super glacie.*

Supter, *Alatta, alattam, alattad.* Unter. Pod. Apud Oratores Accusativum habet, apud Poetas etiam Ablativum.

CAPUT

CAPUT VI.

DE ADVERBIO.

Quid est Adverbium?

Est pars Orationis, quae vocabulis addita, eorum significationem explanat, ac definit, ut *Raro loquitur; bene peritus; vehementer iratus; parum diligens.*

Adverbiorum varia sunt genera, et significationes.

Comparandi, ut: *Magis, minus, fortius.*

Confirmandi, ut: *Profecto, sane, certe, certo, scilicet, nae, utique, vere. verissime, haud dubie;* etc. Huc pertinent formulae iurandi veterum: *mehercle.* vel *Hercle, Mecastor, Pol, Aedepol, medius fidius* etc.

Congregandi, ut: *Simul, una, pariter.*

Demonstrandi, ut: *En, ecce,* et *hem.*

Diversitatis, ut: *Aliter, secus.*

Dubitandi, ut: *Forsan, forsitan, fortassis, fortasse.* etc.

Eligendi, ut: *Potius, imo.* etc.

Eventus, ut: *Forte, Fortuito.*

Hortandi, ut: *Eia, age, agedum, agite*

Intendendi, ut: *Acriter, studiose, vehementer.*

Interrogandi, ut: *Cur? quare? quid ita? quam ob rem?*

Loci, ut: *Hic, huc, hac, horsum.*

Negandi, ut: *Non, nequaquam, minime, haud, haudquaquam.*

Numeri, ut: *Semel, bis, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, undecies, duodecies, tredecies, quaterdecies, quindecies, sedecies, decies septies, duodevicies, undevicies, vicies, vi-*

cies

cies semel; semel et vicies, bis et vicies, ter et vicies, duo de tricies, undetricies, tricies, semel et tricies, bis et tricies, undequadragies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, nonagies, undecenties centies decies, centies vicies, ducenties, trecenties, quadringenties, quingenties, sexcenties, septingenties, octingenties, nonigenties, millies; raro, rursus, iterum, tertium, quartum etc.

Optandi, ut: *Utinam! o utinam; o si!*

Ordinis, ut: *Primum, deinde, postea, deinceps, praeterea, denique, prostremum.*

Prohibendi, ut: *Ne, minime, nequaquam.*

Qualitatis, ut: *Prudenter, perite, eleganter.* etc.

Quantitatis, ut: *Parum, multum, satis, nimium* etc.

Remittendi, ut: *Segniter, remisse, oscitanter.*

Respondendi, affirmative, ut: *Etiam, ita, maxime, quidni.*

Separandi ut: *Seorsim, separatim.*

Similitudinis, ut: *Sicut, sicuti, ut, uti.*

Temporis, ut: *Hodie, cras, perendie, heri, nudius tertius.*

Vocandi, ut: *Heus; eho.*

Nota: Praecipue notanda significata Adverbiorum Loci, ac Temporis, nempe persaepe in Thematibus occurrentium.

ADVERBIA LOCI.

Haec varia sunt: Nempe 1. In LOCO. 2. A LOCO 3. Ad LOCUM 4. Per LOCUM.

In LOCO, ad *Quaestionem* UBI *Hol, holott?* Wo? Kde. Hic, isthic, *itt, itten.* Hier, da. Tuto, zde, na tomto mjstě

Illic, *Imitt, amott,* Dort, daselbst. Tam.

Ibi, ibidem, *Ottan, ugyan ott.* Da, eben an dem Orte, eben daselbsten. Tu, tam, na tom mjstě.

Alibi, *Máshol, másutt.* Anderswo. Ginde, ginudy.

Alicubi, *Valahól, valaholott.* Irgendwo. Někde.

Ubi-

Ubiubi, ubilibet, ubivis, ubicunque. *Akárhol.* Wo es auch sey, allenthalben. Kdežkoliwěk.
Nullibi, nuspiam, *Sehol, sehúl:* Nirgend. Nikde.
Ubique, *Mindenütt.* Uiberal. Wšade.
Utrobique, *Mindkét hellyen.* An beiden orten. Z obauch stran.
Utrinque, *Mind kétfelöl.* Zu beiden seiten. Na obuch stranách.
Intus, *Belöl.* Darinnen. Tam, wnitř.
Foris, extus, *Kivül.* Draussen. Wenku, zewnitř.
Longe, peregre, *Meszsze, távul.* Lang, weit, über Feld. Dáleko, pres pole.
Prope, *Közel.* Nahe, bey. Blizko.
Iuxta, *Mellette.* Daneben. Podle.
Superne, *Fellyül.* Oberhalb, oberwärts. Z hůry, z wrchu.
Inferne, *Alól.* Von unten auf. Z dole, ze spotku.

II. A LOCO, ad *Quaestionem* UNDE? *Honnét, honnan?* Woher? Odkud?

Hinc, *Innét,* Von hinnen, von hier. Odtud.
Isthinc, illinc, *amonnét, amonnan.* Von dannen. Odtud, od onud.
Inde, indidem, *Innét, onnan, ugyan, onnant.* Von dannen, ebenda. Rowně odtud.
Alicunde, *Valahonnan* Anderst woher. Od někud.
Undeunde, undecunque, undelibet, undevis, *Akárhonnét, akárhonnan.* Allenthalben her, woher du willst. Odkudkoliw, odkudkoliw chceš, aneb se líby.
Eminus. *Meszszéröl, távolyról.* Von ferne, von weiten. Z dáleka.
Cominus. *Közelröl* Zu der nähe, aus der nähe, von nahem. Zblízka.

III. Ad LOCUM, ad *Quaestionem* QUO? *Hova?* Wohin. (Kam?

Huc, *Ide,* Hieher. Sem.
Isthuc, illuc, *Oda, emide, amoda.* Da dorthin, dahin. Tam.
Eo, eodem, *Ugyan oda.* Dahin, eben dasselbe. Tam, w tom spůsobu.
Quopiam, *Valahová.* Wohin. Někam, někde.
Quoquo, quovis, quolibet. *Akár hová.* Wohin du willst, allenthalben. Kdekolwěk, kam chceš.
Quoversus, *Mely-felé mely-tájra.* Wozu. Kam.
Horsum, *Ide-felé* Hieherwärts, herzu, auf diese Seite. Sem, tadeto, na tuto stranu.
Istorsum, illorsum, *Oda felé, ez felé.* Dorthinwärts, dorthinaus. Na tuto stranu, kam.
Aliorsum, *Más-felé.* Anderstwohin. Někam ginam.
Nullorsum, *Sehová.* Nirgendshin. Nikam.
Dextrorsum. *Job felé, töled.* Zur rechten. Na prawo.

Laevorsum, *Bal felé, hozzád.* Zur linken. Na lewo.
Extrorsum, *Ki, külsö felé.* Hinauswärts. Po wenku.
Introrsum, *Bé, be, belsö felé.* Einwärts. Do wnitř.
Prorsum, *Elö, elöbre.* Gänzlich, gerade durchaus. Owssem docela práwo.
Retrorsum, *Hátra.* Hinter sich, rückwärts. Názad, pozadu.
Seorsum, *Fel-felé.* Besonders, beyseits. Obwzlásstně, nastranu.
IV. Per LOCUM, ad *Quaestionem* QUA? *Merre?* Wo durch? Kade
Hac, *Erre.* Hiedurch. Tade, tadeto.
Illac, isthac. *Arra, amarra.* Dadurch. Onade, tadeto.
Quaqua, quacunque, *Akár mere.* Wohin man will. Kam se chce.
Eadem, recta, *Ugyanara, egyenessen által.* Geraden Weges. Rowně tade, zrowna.

ADVERBIA TEMPORIS.

Alia sunt Praes. Praeter. Futuri, Infiniti Temporis.

I. PRAESENTIS TEMPORIS.

Hodie, *Ma, méglen.* Heute. Dnes.
Iam, *Már.* Jetzt, schon. Guž, nynj.
Nunc modo, *Mostan, most.* Jetzt, gleich. Nyni, wčil.
Mox, *Azonnal.* Bald, eilends. Hned, skoro.
Statim, *Mindgyárt.* Bald, alsbald. Hned, skoro.
Adhuc, *Még, méglen.* Bis jetzt. Gesstě, ažposawad.

II. PRAETERITI.

Heri, *Tegnap.* Gestern. Wčera.
Pridie, *Azelött való nap.* Vorigen Tags. Pred tim dnem.
Nudius tertius, *Tegnao-elött.* Vorgestern. Pred tremi dni.
Nudius quartus, quintus etc. *Négy, ött nap elött*, etc. Vor vier, funf Tagen. Pred čtyrmi, pred pěti dni.
Antea, antehac prius. *Azelött, ezelött, elöbb.* Vor der Zeit vor diesen viel ehe. Pred časem, pred tim, prwe.
Nuper, nuperrime. *Minap, minapában.* Kürzlich, neulich. Ne dáwno, onehda.
Pridem, iam pridem, iam dudum, *Régen.* Längst. Onehdy dáwno, prwe dáwno.
Quando, aliquando, olim. *Egykorban, valaba, régen.* Einstens, vormals. Pred časy, nekdy, dáwno.

III. FUTURI.

Cras, *Holnap.* Morgen. Zegtra.
Perendie, *Holnapután.* Ubermorgen. Pozegtrj.

Postridie, *Másod-nap, egy nappal azutánn.* Nach zween Tagen. Na tretý den.
Propediem. *Rövid napalatt.* Im kurzen. W krátkým čase, skoro.
Deinceps, deinde, postea, posthac, *Azutánn ezutánn, ennekutánna, annakutánna.* Nachmals, wiederum darnach, nachgehends, hernachmals. Potom, potomně, budaucně.
Proxime, *Nem sokára, iment.* Nächstens. Hned, potom.

IV. INFINITIVI.

Interdum, subinde, quandoque, *Néhanéha.* Bisweilen, dann und wann, immer. Druhy na čas, někdy, časem.
Semper, *Mindenkor.* Allzeit, stets. Wždycky.
Nunquam, *Sohasem.* Niemals. Nikdy.
Saepe, crebro, frequenter, *Gyakran, gyakorta.* Oft, vielmal. Často, snažně, vstawičně.
Raro, haud saepe, *Ritkán, kevésszer.* Selten. Zřídka, nečasto
Interea, interim, *Azalatt, ezalatt, azomban.* Unterdessen, indessen. Zatím, mezy tím.
Quoad, donec, dum, *Még, méglen, midőn.* So lange, bis, bis daß. Dokád, dokawád, až.
Nondum, *Mégnem.* Noch nicht. Gesstě ne.
Mane, *Reggel, idein, korán.* Morgen früh. Ráno.
Vesperi, sero, *Estve, késön.* Abends, spät. Wečer, pozde.
Statim, extemplo, confestim, protinus, cito, actutum, continuo, *Mindgyárást, azonnal, sietve, szüntelen.* Alsbald, flugs, stracks, unverweilt, eilends, geschwind. Hned, rychle, honem, skoro.
Perpetuo, aeternum, *Mindenkor, öröké.* Immerdar, ewiglich. Ustáwičně, wečně.
Diu, *Sokáig.* Lange Zeit. Dlauho.
Interdiu, *Nappal.* Bei Tage, des Tages über. We dne.
Aliquamdiu, aliquantisper, tantisper, paulisper, paulum, tantillum. *Egyideig, egy kevessé.* Etwas lang, eine kleine Zeit, so lang, ein wenig, gar wenig, Ponekud, drobet, potud, krátky cas drobet málo, tak málo.
Commodum, *Az orába, szinte akkor.* Zur rechten Zeit. Příležitě.
Opportune, tempestive, *Jókor idein, korán.* Zeitlich, bequemlich. Prawě, příhodně.
Adhuc, *Még, méglen, mostis.* Annoch bis jetzt. Gesstě, až posawad.

Admonitio. Haec non ea caussa adscripta sunt pluribus, ut memoriae mandentur in scholis; quia tamen post Primitivorum notionem, Particularum cognitio ab omnium linguarum Magistris brevissima habetur ad auctores intelligendos via, operam dabit Praeceptor, ut ingeniosus discipulus privato labore, et per intervalla vel memoriter discat, vel saepius relegendo familiares sibi reddat utcunque: vel denique horum Adverbiorum, Praepositionum, Coniunctionum Indiculum alphabetico ordine subiectis significatis conficiat. Quae scriptitatio memoriam valde iuvat.

De Comparatione Adverbiorum.

Quae Adverbia comparantur?

1mo) Orta ab adiectivis comparabilibus 1mae, et 2dae Declinationis mutant *us* Positivi in *e*, ut: *iustus, iustissimus, iuste, iustissime;* Comparativi *or* in *us*; ut: *iustior, iustius.* Ab Adiectivis vero tertiae Declinationis orta, in positivo fere in *ter* desinunt, ut: *breviter, acriter, fortiter, eleganter, audacter* etc. In Comparativo vero, et Superlativo itidem, in *us*, et *e* terminantur; ut *brevis, breviter, brevius, brevissime.* Nonnulla a nominibus 2dae Declinationis profecta illud *ter* assumunt, ut: a firmus, largus, amplus, humanus; *firmiter, ampliter, largiter, humaniter* etc.

2. Comparantur etiam adverbia quaedam non nata a nominibus, ut: *saepe, saepius, saepissime, diu, diutius, diutissime; pene, penissime; penitus, penitius, penitissime, nuper, nuperrime; satis, satius; secus, secius.* Occurrit etiam ab adverbio tempori (tempore) apud *Plaut. Cic. Ovid. Catonem*: *temporius*; ut: modo *temporius*, modo serius. *Néha hamarébb, néha késöbben.* Bald eher, bald später. Gjž skoreg, gjž neskoreg.

3. Huc pertinent etiam adverbia illa, quae ex praepositionibus sine casu suo iunctis nonnunquam oriuntur, adverbialiterque sumta gradus comparationum assumunt; ut ante,

ante-

anterior; citra, *citerior*, *citimus*, extra, *exterior*, *extimus*; infra, *inferior*, *infimus*; intra, *interior*, *intimus*; post, *posterior*, *postremus*; prae *prior*, *primus*; prope, *propior*, *proximus*; supra, *superior*, *supremus*; ultra, *ulterior*, *ultimus*.

Nota 1.) Quibus adiectivis in comparativo *magis*, in superlativo *maxime* praefigitur; idem fit etiam adverbiis ab iis profectis; e. g. *egregie*, *magis egregie*, *maxime egregie*.

Nota 2.) Sunt etiam nonnulla Anomala; ut: *parum*, *minus*, *minime*, et (sed diversa significatione) *minimum*; *male*, *peius*, *pessime*; *magis*, *maxime*; *sero*, *serius* etc. a facilis, *facile*, *faciliter* rarius, a difficilis *difficile*, *difficulter*, et *difficiliter*: quaedam in *o*, et *e* adverbium positivi habent, ut *certe*, vel *certo*; *tute*, vel tuto etc.

CAPUT VII.

DE INTERIECTIONE.

Quid est Interiectio?

Est Pars Orationis, quae varios animi affectus indicat.

Interiectionum variae sunt formae, et significationes:

Admirantis, *Papae! o! Vah! o hem! hui!*
Deprehendentis aliquid ex improviso, ut: *At, sed.*
Dolentis, et ingemiscentis, ut: *Ah! heu! hei! eheu!*
Eiulantis, ut: *Oh! oh!*
Exclamantis, ut: *Proh! o!*
Execrantis, ut: *Nefas! nefandum!*
Exclamantis, et interdum, insultantis, ut: *Vah!*
Irridentis, ut: *O praeclarum custodem ovium, ut aiunt, lupum! hui! vah! hem! heia!*
Laetantis, aliquando exultantis: ut: *Evax! io! evohe! iu!*
Lugentis, ut: *Hei! hoi! oha! heu!*

Prae-

Praesagientis malum, vel miserantis, vel minantis: *Vae*,
Reiicientis cum fastidio, ut: *Apage*, *apage sis!* *phui*, *phy!*
Silentium indicentis, ut: *St! pax! ho! au!*
Stomachantis, sive indignantis; ut: *Malum!*
Suspirantis, ut: *Ah! ah!*
Timentis: ut: *Hei!*
Approbantis, vel laudantis. *Euge! eia! agedum! macte!*
Blandientis: *Eia! sodes! sis, quaeso! amabo!*
Metuentis. *At, at!*
Ridentis: *Ha! ha! ha!*
Vocantis. *Heus! o! eho!*
Revocantis. *Eia!* Plaut. Cassin 3. 6.
Respondentis, vel potius respondere nolentis. *Hem!*

Nota Variis his interiectionibus comici in primis, et dialogorum scriptores ad varios animi affectus exprimendos utuntur.

CAPUT VIII.

DE CONIUNCTIONE.

Quid est Coniunctio.?

Est pars orationis, qua non tantum singulae dictiones, sed integrae sententiae apte connectuntur, et ordinantur; ut: vir bonus, et doctissimus. Homo *non tantum* praestanti ingenio, *verum etiam* insigni virtute praeditus,

Cuius significationis sunt Coniunctiones?

quaedam sunt:

1. Adversativae, ut: *Etsi tametsi, quamquam, quamvis, etc. Ambár, noha.* Obgleich, wiewohl, obschon Nechť, ačkoliw.
2. Causales, ut: *Nam, namque, siquidem, quia, quoniam, enim, etenim, quod, propterea, etc.*

etc. Mert, azért. Denn, weil, indem, daß, damit ꝛc. Nebo, ponéwač, nebogestliže.

3. Collectivae, sive illativae, sive rationales, ut: *Ergo, igitur, quare, quocirca, quapropter; itaque, etc. Tehát, az okáért, annak okáért.* Darum, dannenhero, warum, deßwegen, derohalben. Protož, tedy, proč.

4. Copulativae, ut: *Ac, atque, et, que, etiam, quoque, item, cum, tum, tam, quam, nec, neque. És, is.* affix *nemtsák, hanem, mint, mint sem, sem* Und, auch, desgleichen, wie auch, sowohl, als auch nicht nur, sondern auch, nicht, weder. A, a taky, než, podobné, též, gak, tak též, anj, aniž.

5. Disiunctivae, ut: *Vel: ve, sive, aut, sed. Vagy, avagy, akár, de.* Entweder, oder, sondern. Neb, aneb, budto.

6. Explicativae, ut: *Quidem, equidem. Igazán, nyilván, bizonyára.* Ja gewißlich, zwar. Sy-ce, zagisté.

Nota. De reliquis speciebus coniunctionum in *Syntaxi ornata.*

Admonitio. Atque hactenus de Etymologia, hoc est, de singularum partium orationis discrimine ac proprietate. Ad Magistri Scholae huius praecipuas pertinebit curas, ut tirones, quemadmodum Instituti Litterarii Sect. II. Cap. II. praecipitur, eousque deducantur, ut primum Octo partes orationis dignoscere; deinde *Nomina declinare, et verba inflectere in primis sciant, neque enim* teste Quintiliano, *aliter ad intellectum sequentium pervenire possunt*; denique, qui sunt felicioris ingenii, verba etiam in breves simplicesque sententias componere noverint; in horum in primis usum adnexa est hic *Syntaxis* continens *quatuordecim praecepta de Constructione.*

QUA-

QUATUORDECIM PRAECEPTA DE CONSTRUCTIONE

PRAECEPTUM I.

Verbum Personale finiti modi antecedit Nominativum aperte, vel occulte eiusdem Numeri, et Personae. Cic. *Si vales, bene est: ego quidem valeo.*

Nota I. Hic Nominativus Verbi, respondet quaestioni *Quis? ut: ego lugeo, tu rides, Praeceptor docet, nos legimus, vos scribitis, aleatores vapulant. Mens iudicat, voluntas eligit, corpus paret. Caecus non cernit, surdus non loquitur. Homines, dum docent. discunt. Semper avarus eget. Animus peccat, non corpus. Tandem bona caussa triumphat.*

Nota II. In Latino Nominativus Pronominum primae, secundae, et tertiae Personae, ut: *Ego, tu, ille, nos, vos, illi,* fere omittuntur, ac tacite intelliguntur; ut: *quid facis? scribo. Praeterita mutare non possumus. Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata.*

PRAECEPTUM II.

Verbum Personale infiniti modi postulat ante se accusandi Casum, si Constructio e finito fiat per infinitum, ut: *Gaudeo te salvum redivisse Sentimus calere ignem, nivem esse albam, dulce mel.*

Nota. Modus finitus mutatur in infinitum, post omissam Coniunctionem *Quod.*

Admon. Caveat Praeceptor hoc loco doctrinam de omittendo *Quod* attingere, quae non ante tradenda est, quam planam, simplicemque constructionem emendate componere norint tirunculi.

PRAE-

PRAECEPTUM III.

Omne Verbum Personale finiti Modi, utrinque Nominativum recipit, cum utrumque Nomen ad eandem rem pertinet. Cuiusmodi maxime est Verbum Substantivum *Sum*; item: *forem*, *fio*, *evado*, *existo*, *maneo*, *nascor*, *orior*, et verba passiva vocandi, ut: *appellor*, *dicor*, *nominor* etc. e. g. *Senectus ipsa est morbus. Parsimonia magnum est vectigal. Vita nostra est peregrinatio. Consuetudo est altera natura. Hannibal Praetor factus est. Cicero celeberrimus Orator evasit. Brutus exstitit vindex Romanae libertatis. Iustitia erga Deum religio dicitur, erga parentes pietas.*

PRAECEPTUM IV.

Verbum Activum post se accusandi Casum postulat, ut: *Pueri ingenui amant literas.*

Nota. Hic Accusativus quaestioni *quid* respondet; ut: nosce *te ipsum*. DEUS *mundum aedificavit*. Religio *Deum colit*, superstitio *violat*. *Panem*, et *aquam* natura *desiderat*. Proba merx facile *emtorem reperit*. Nusquam *virtutem deserit* invidia. Te sine teste *time*.

PRAECEPTUM V.

Verbum Passivum Ablativum cum Praepositione *a*, vel ab postulat post se, ut: *A pueris ingenuis amantur literae.*

Nota. Hic Ablativus quaestioni *a quo* respondet: ut: *A Deo* omnia *facta*, et *constituta* sunt. Commoda, quibus utimur, *a Deo* nobis *dari*, atque *impertiri* videmus. Deforme est, quos dignitate praestas, *ab his* virtute *superari*. *Laudatur ab his*, *culpatur ab illis*.

PRAECEPTUM VI.

Quotiescunque duo Nomina Substantiva ad eandem rem pertinentia in Oratione continuantur, in casu concordant, ut: *Urbs Roma. Marcus*

cus Tullius Cicero. Tulliola meae deliciae. Pompeius vir clarissimus. Aetna mons. Athenae Urbs. Alexander victor tot Regum, atque populorum inae succubuit. Effodiuntur *opes, irritamenta malorum.* Multa me docuit *usus, magister egregius.* Apud *Herodotum, patrem historiae, sunt innumerabiles fabulae.*

PRAECEPTUM VII.

Quotiescunque duo Nomina Substantiva ad res diversas pertinentia in oratione ponuntur sine coniunctione, alterum erit Genitivi Casus; ut: *Liber Pompeii, Poena peccati.*

Nota. Hic Genitivus quaestioni *cuius* respondet. Ubi in vernacula nomen ex duobus compositum occurrit, singulariter attendendum est, quoniam e duobus ad quaestionem *cuius* respondeatur, ut: *Pompejusnak a' könyve. A' bűnnek büntetése.* Das Buch Pompeii. Die Straffe der Sünde. Kniha Pompejowa. Pokuta hřichu. Ut: Initium *sapientiae,* timor *Domini.* Honor est praemium *virtutis.* Somnus est imago *mortis.* Extremus *anni* mensis olim Februarius erat; nunc December. *Omnium rerum* principia parva sunt. Varia sunt *hominum* iudicia.

PRAECEPTUM VIII.

Nomina Adiectiva, Pronomina, et Participia concordant cum suis Substantivis in Genere, Numero, et Casu *Contempta parva scintilla magnum saepe excitavit incendium.* Corrumpunt *bonos* mores colloquia *prava.* Amicus *certus* in re *incerta* cernitur. Piscator *ictus* sapit. Nescit vox *missa* reverti. *Mala* caussa *silenda* est.

Nota. Si in constructione unum, vel plura Substantiva occurrant, Adiectivum cum eo Substantivo consentiet, quo ad quaestionem *quis* respondetur, ut: *Nova domus porta,* non *novae. Iuventuti innata levitas,* non *innatae.*

PRAE-

PRAECEPTUM IX.

Relativum Qui, Quae, Quod, concordat cum antecedente Substantivo in genere, et numero, ut: *Accepi literas, quae mihi missae sunt. Legi librum, quem fecisti Deus* est, *qui* omnem hunc mundum regit. *Iustitia est, quae* suum cuique distribuit. Nullum *animal, quod* sanguinem habet, sine corde esse potest. Ea est iucundissima *amicitia, quam* similitudo morum coniugavit. *Arbores* serit agricola, quarum fructus ipse adspiciet nunquam.

Nota. Idem intelligendum de Pronominibus *hic, iste, ille, ipse, is, idem*: cum relativa fiunt, e. g. Venit mihi obviam *puer* tuus, *is* mihi litteras dedit. Cic.

PRAECEPTUM X.

Quodvis Verbum admittit Praepositionem cum suo Casu, ut: *Fui in Templo. Eo in Gymnasium.* Pauci *veniunt ad senectutem.* Caesar *adversum Pompeium* dimicavit. Longum iter *est per praecepta*, breve, et efficax *per exempla.* Mors *propter incertos casus* quotidie imminet. Etiam *sine Magistro* vitia discuntur. *Cantabit* vacuus *coram latrone* viator. Ex vita *discedo*, tanquam *ex hospitio*, non tanquam *ex domo.*

PRAECEPTUM XI.

Omne Verbum, et multa nomina Dativum habere possunt eius rei, vel Personae, cui qualicunque modo aliquid acquiritur, vel adimitur, seu in cuius commodum, vel incommodum aliquid fit; ut: *Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem et metes.*

Nota. Hic Dativus quaestioni *cui* respondet, sic: Peccare *nemini* licet. Vir bonus est is, qui prodest, *qui-*

bus

bus potest, nocet *nemini*. Deo probitas grata est. Non sum *uni angulo* natus: patria mea totus hic est mundus. Non tantum *corpori*, sed etiam *moribus* salubrem locum eligere debemus. Non *scholae*, sed *vitae* discimus.

PRAECEPTUM XII.

Temporis continuatio in Accusativo, vel Ablativo ponitur, frequentius tamen in Accusativo, si per *quamdiu* fiat interrogatio; *Troia decem annis, vel annos obsessa est. Totas noctes* somniamus. Quaedam bestiolae *unum diem* vivunt. Consules Romani non longius imperium, quam *annum unum* habebant. Ager cum *multos annos* quievit, uberiores adferre fruges solet. Cum *Abl. Tredecim annis* Alexander regnavit. Imperium Assyrii *mille trecentis annis* tenuere. Sunt Regiones, ubi sol sex mensibus continuis non videtur.

Si autem non per *quamdiu?* sed per *quando* fiat Interrogatio, tempus Ablativo casu effertur, ut: *Id superiori anno evenit*. Abeunt hirundines *hibernis mensibus*. Arabes campos, et montes *hyeme*, et *aestate* peragrant. *Qua nocte* natus est Alexander: *eadem* Dianae Ephesiae templum deflagravit. Socrates *supremo* vitae *die* multa de immortalitate animorum disseruit.

Nota. Excipe, si praepositio praecedat, ut: *Ante paucos dies, post meridiem*. Hannibal Italiam *per annos sedecim* variis cladibus fatigavit. Aetnae montis per tot secula durat incendium.

PRAECEPTUM XIII.

1. Cuicunque Verbo addi potest Ablativus significans *Pretium*, ut: *Emi librum duobus florenis*. Darius *mille talentis* percussorem Alexandri *emere* voluit. Diem, aquam, solem, lunam, haec *argento non emo*. Plurimus *auro venit* honos.

2. Vel

2. Vel *Instrumentum* ut: *Scribo calamo. Hisce oculis egomet vidi. Dente* lupus, *cornu* taurus petit. Naturam expellas *furca*, tamen usque recurret.

Sic. Manibus palpare. Pedibus trudere. Baculo, virga ferire. Vinculis, catenis ligare. Gladio, hasta, telis pugnare. Malleo, acu, penicillo, dolabra victum quaerere. Reti, hamo piscari. Testudine, fidibus, organo canere,

3. Vel *Causam*, propter quam aliquid fit, ut: *Servus tuus interiit fame. Nulla* re *tam laetari* soleo, quam meorum officiorum *conscientia.* Oderunt peccare boni *virtutis amore:* oderunt peccare mali *formidine poenae. Metu* supplicii, aut mortis multi vim tormentorum pertullerunt.

Nota. Aliquando Ablativus caussae permutatur Accusativo cum praepositione *per*, aut *propter*; ut: parere legibus *propter metum.* Cic. i. e, metu: saepe *per has flecti* Principis ira solet. Ovid. i. e. lachrymis.

4. Vel *Modum*, quo aliquid fit, ut: *Iniuriam tuli aequo animo.* Modum autem actionis cognoscimus per quaestionem *Quomodo?* ut: *Innocens laeto animo moritur. Lento gradu* ad vindictam sui divina *procedit* ira, tarditatemque supplicii *gravitate compensat* Val. Max. Multi magni morbi curantur *abstinentia*, et *quiete.* Cel. Non modo *patienti*, sed etiam *libenti animo* religioni parebo. Cic.

Nota I. Quando Substantivum Modi in vernaculo cum Praepositione *cum*, sed sine Adiectivo ponitur, dicta praepositio fere in Latino adhibenda est, ut: *Tuas literas cum voluptate legi.* Nec recte diceretur: *Tuas literas voluptate legi.* Sic: *cum metu dicere*, *cum fide*, *cum aequabilitate facere.* Cic.

Nota II. Quod si substantivo Adiectivum iungatur, Praepositio *cum* vel omittitur, vel inter, aut ante Substantivum, et Adiectivum ponitur, ut: *Tuas literas magna voluptate, vel magna cum voluptate, vel cum magna voluptate legi.* Sic: *bona fide dicere.* Cic. *aequo animo mori.* idem pacem *incredibili celeritate* confecit, Id. Palpebrae *cum summa celeritate* clauduntur. Tibi *summo cum studio* praesto futurus sum.

Talia

Talia substantiva Modi sunt pleraeque humanae affectiones, virtutes, et vitia voluntatis, et intellectus; ut. metus, timor, pavor, audacia, generositas, nausea, taedium; fastidium, stomachus, indignatio, ira, gaudium, laus, dolor, tristitia, sapientia, stultitia, astutia, humanitas, circumspectio, providentia, religio, benignitas, lenitas, caritas, fides, spes, patientia, diligentia, studium, ineptia, petulantia, levitas, temeritas, inertia, etc.

Nota III. Si Vernaculum *cum* Societatem significat, in Latino expresse ponitur; ut: *cum Fratre exivi.* Vagamur *cum coniugibus, et liberis.* Cic. *Cum tunica pulla* sedere solebat. Id. semper eum pedisequi *cum numis* sequebantur.

Nota IV. Illud Substantivum censendum est *Instrumentum,* sine quo (aut eius simili) res fieri non potest; ut: *Baculo eum percussi.*

Contra, si absque eo fieri possit, erit ablativus societatis; et *Cum* praeponendum erit ut: *cum baculo exivi, cum pallio ad me venit,* etsi non desint exempla, praesertim apud Historicos, dum de *exercitu* loquuntur, exmissae praepositionis *cum,* sic Caes. B. G. II. 7. Ad castra Caesaris *omnibus copiis* contenderunt. Sall. Cat. 57. §. 4. Antonius *magno exercitu* sequebatur Liv. XXXI. 36. Postero die *omnibus copiis* Consul in aciem descendit.

PRAECEPTUM XIV.

Gerundia, et Supina, et Participia postulant post se Casum Verborum, a quibus oriuntur, ut: *Scribo literas. Tempus est scribendi literas. Eo scriptum literas Sum scripturus literas. Studendum literis. Utendum tempore. Pietati summa tribuenda* laus. Hannibal *Patriam defensum* revocatus. Fuere Cives, qui *se, remque publicam perditum* irent. *Legi divinae parens* nunquam committet, ut alienum appetat, et id, quod alteri detraxerit, sibi assumat. *Visu carentem* magna pars veri latet.

APPENDIX.

I. De Nominibus Locorum.

1) Ad Quaestionem *Ubi,* Nomina Propria Pagorum, Castellorum, Urbium primae, et secundae

cundae Declinationis ponuntur in Genitivo; ut: *Fui Romae, Brundusii, Budae. Alexandriae* celeberrima olim Bibliotheca fuit. *Puteoli* ante, quam *Romae* sumta sunt arma, *Tyri* olim maxime mercatura florebat, et hodie *Amstelodami*, et *Londini*

2) Si vero Tertiae Declinationis, vel Numeri Pluralis fuerint, in Ablativo, ut *Moratur Neapoli, Athenis, Carthagine. Babylone* Alexander mortuus est. *Lacedemonae* fuit honestissimum domicilium senectutis *Athenis* iam diu doctrina interiit. Paulus Apostolus *Romae, Corinthi, Ephesi, Troade, Athenis, Philippis*, aliisque locis compluribus Evangelium praedicavit.

3) Ad Quaestionem *Unde?* sequitur Ablativus, ut: *Rediit Tyrnavia, Graecio, Neapoli, Athenis.* Paulus Epistolas scripsit *Roma, Corintho, Philippis, Athenis, Laodicea, Nicopoli.* Qui Venetiis Neapolim proficiscitur, Apenninos montes transcendit. Qui *Hamburgo* Londinum navigat, mare Germanicum traicit.

4) Ad Quaestionem *Quo* Accusativus, ut: *Profectus est Tyrnaviam, Graecium, Neapolim, Chartaginem, Athenas, Parisios.* Paulus Apostolus Epistolas misit *Romam, Corinthum, Ephesum, Philippos, Colossas, Thessalonicam.* Multae nationes quondam *Delphos* ad Apollinis oraculum profectae sunt.

II. De Infinitivis.

Quando duo verba iunguntur absque coniunctione, alterum in *Infinitivo* ponitur. Verba illa, quibus infinita adduntur, Grammatici vocant *servilia*, suntque: *soleo, incipio, debeo, coepi, desino, possum, queo, nequeo* etc. Infinitivo etiam iunguntur verba, quibus voluntatis persecutio significatur: ut: *volo, malo, cupio, aveo, appeto, exopto* etc. Contraria: *nolo, recuso*

cuso respuo. etc. Verba conandi, ut *conor*, *nitor* et his multa similia: e. gr. qui *mentiri solet*, *peierare consuevit.* Maximi *debemus aestimare* conscientiam. Mors propter brevitatem vitae nunquam longe *potest abesse. Intueri* solem adversum *nequimus.* Graeciae Civitates; dum *imperare* singulae *cupiunt*, imperare omnes perdiderunt. Improbus est homo; qui beneficium *scit sumere*, et *reddere nescit.* Qui e nuce nucleum *esse vult*, frangit nucem. Ferre laborem consuetudo docet.

Reliquae observationes de Infinitivo in Syntaxi ulteriore:

III. De Interrogativis.

Interrogativa post verba *sensuum*, ut: *audio*, *video*, *scio*, *nescio*, *intelligo*, *credo*, *experior* etc. et verba *dicendi*, ac *significandi*, ut: *dico*, *perhibeo*, *affirmo*, *nego*, *testor*, *ostendo*, *demonstro*, *declaro*, *innuo*, *dubito* etc. posita appelantur infinita multae gentes non *sciunt*, *cur* luna *deficiat*, *quare obumbretur.* *Incertum est*, quo te loco mors *exspectet.* Non *video*, *quomodo* sedare *possint* mala praesentia praeteritae voluptates. Saepius etiam *Interrogativis* Verba *intelligendi*, aut alia eiusdem significationis subiunguntur; ut: Pecunia honores, forma, valetudo, *quamdiu affutura sint*; certum sciri nullo modo potest. *Qualis sit* animus, ipse animus *nescit.* *Quid* quaequae nox, aut dies *ferat*, *incertum est.*

Nulla fere Grammaticae latinae regula est, in quam apud nationes Europae omnes, nec a pueris solum; sed et viris, quin in editis libris crebrius, turpiusque peccaretur; quare omni studio elaborandum, ut in ipsis initiis a familiari adeo, foedoque Solecismo cavere asuescant tirones. Ad id obtinendum permulta commenti sunt Paedagogorum nonnulli: et diffusa nimium

um, et puerorum captui parum commensa. Horum loco antequam regulam unicam facilem et sine exceptione generalem tradam.

Nota I. Praeter Nomina Interrogativa esse et Adverbia nonnulla, quorum eadem est cum Nominibus ratio.

Nomina Interrogativa.

Quis, vel qui?	Quotus?	Cuius?
Quisnam?	Qualis?	Uter?
Quantus?	Quotuplex?	Cuius, a, um?

Adverbia Interrogativa.

Cur?	Ubi?	Quo pacto?
Quamobrem?	Unde?	Quemadmodum?
Quapropter?	Quomodo?	Quot?
Qua de causa?	Qua?	Quoties?
Quam?	Qui?	Quantum?
Quo?	Ut? pro quomodo?	Quorsum?
Quamdiu?	Qualibet?	Quousque?

Nota II. Esse ex his Interrogativis Nominibus, et Adverbiis quaepiam, quibus sua Redditiva respondent, ut in sequente tabula.

Interrog.	*Redditiva.*	*Interrog.*	*Redditiva.*
Quis?	Hic, ille: etc.	Quam?	Tam.
Quantus?	Tantus.	Quo?	Eo.
Qualis?	Talis.	Quamdiu?	Tamdiu.
Uter?	Hic, ille etc.	Quando?	Tunc.
Quomodo?	Sic, ita.	Ubi?	Ibi.
Quot?	Tot.	Unde?	Inde; etc.
Quoties?	Toties	Quorsum?	Illorsum, etc.
Quantum?	Tantum.	Qua?	Hac, etc.
Quousque?	Eousque.		

Observandum tamen, saepe Redditivum non poni aperte, sed tantum tacite intelligi, ut: *Quando exivi, incepit pluere.* Subintellig. *tunc. Narrabo tibi, quod est.* Subintellig. *id.*

Nota III. Haec Interrogativa non semper actu interrogare, sed tunc tantum, cum interrogationis signo ? notantur.

REGULA GENERALIS.

Quotiescunque in Constructione occurrit Interrogativum Nomen, vel Adverbium, post se Coniunctivum petit; nisi vel eius Redditivum praecedat, aut sequatur, vel actu interroget.

Exempla: Vide, cui fidas. Perpende, quid tibi utilius sit. Non capis, quam male egeris? Coniicere pronum est, quo se abdiderit. Divinabo, ubi moretur. Existima, quibus tum animis fuerit. Putavi, quantum numorum expenderim. Nunc sentio, quam desidiosus fuerit. Vix numerum inibis, quoties mentitus fueris. Omnes intelligunt, quo tua consilia tendant. Nondum constat, quot hostes occiderint. Narrato, ut porro res gesta sit. Experiaris, quanta sit docilitate. Edic, cur huic socio praecipue te adiungas. Quamdiu expectarit, ignoro. Disputant, cuium sit hoc monile. Suboluit mihi, unde id malum profectum sit. Nescio, quotam horam sonuerit, etc.

Interrogativa cum Redditivis sine Coniunctivo.

Ubi ego sum, ibi et meus minister erit. Quoties te video, toties mihi risus oboritur. Qua tu is, ea dudum ivi. Quamdiu concionatus est, tamdiu diligenter attendi. Ut laboratur: ita merces praebetur. Quantum praecedes, tantum sequar. Uter e vobis vicerit: huic me addam. Tot aureos dabo, quot necesse habebis.

Interrogativa actu interrogantia sine Coniunctivo.

Quid, quaeso, huc te adduxit? Adam ubi es? Ubi conveniemus? Quot numeras condiscipulos? *Quae* amicitia esse *potest* inter ingratos? *Quid interest* inter periurum, et mendacem? *Quid faciet* is homo in tenebris, qui nihil timet. nisi testem, et indicem? *Quid ago? cur* me *excrucio? cur* me *macero*?

Admonitio. Praemissa hac tam necessaria praeparatione, ut sine hac de tota humaniorum litterarum, quae his fundamentis inaedificatur, veluti fabrica, parum boni spe-

operaveris, ad *Analysim*, seu resolutionem, et *Synthesim*, seu compositionem exercitiorum progrediendum. Prior exterarum quarumpiam scholarum moderatoribus tanti momenti esse videtur, ut sola analytica *auctorum Classicorum* explicatione totam linguae latinae disciplinam contineri existiment, et ne thematum quidem scriptione divexari velint discipulos: aliud vero experientia, optima rerum magistra, docet: hanc nempe *resolvendi*, seu singula in oratione occurrentia vocabula ad leges Grammaticae revocandi rationem, cum altera *componendi* methodo ita coniungendam esse, ut altera alteri sit adiumento. Analysis tam Etymologicae, quam Syntacticae exemplum vide in Fabula I. *de Gallina, et Pullis*.

His paucis de methodo synthetica:

DE
METHODO SYNTHETICA.
seu
Ratione facili rudimenta Exercitiorum componendi.

Quae tironi ante Compositionem argumenti observanda?

Ante omnia, curet tiro dictatum vernaculum thema rite intelligere, nec significata solum scribere, sed Verbis Coniugationem, ut: *as, are, es, ere*, etc Praeteritum item, et Supinum, ut: *avi, atum*, etc. Substantivis Genitivum, *is, inis, us*, etc. Genus, ut: *hic, haec, hoc*, etc. Adiectivis Declinationem, ut: *us, a, um, vel, is - e*, etc. adscribere.

2. Quando a quopiam Argumentum vernaculum clare praelegitur, diligenter attendat; si quid dubitat; Magistrum interroget; quin ante componendum iterum relegat, conetur sensum intelligere, quin obiter dispiciat, Verbum ad

quem Nominativum; Adiectivum ad quod Substantivum referatur.

3. Ante Compositionem gratiam S. Spiritus brevi oratiuncula imploret.

Quid in componendo observandum?

Generatim summam attentionem adhibeat, cogitationes collectas habere studeat, cum nemine confabuletur, non occulos huc illuc volvat, sed chartae affixos teneat, non frustra librum pervolvat, nec praecipitet, nec calamum unguesve rodendo in una constructione tamdiu se detineat, ut ad reliquas tempus angustius fiat; verbo, ea cura, fervore, studio quodlibet thema correcte; et strenue elaboret, velut ex eo omnis ipsius salus, fortunae omnes penderent.

Deinde attendendum, ut declinabiles partes Orationis, nempe I. Verbum. II. Nomen Substantivum, et III. Adiectivum, secundum quatuordecim Praeceptorum normam struat. Itaque

a) In verbis quaeres ex te ipso.

Cuius { Coniugationis? Vocis? Temporis? } *Cuius* { Modi? Personae? Numeri? }

b) In Substantivis. *c) In Adiectivis.*

Cuius { Declinationis? Casus? Numeri? Generis? } *Cuius* { Declinationis Casus? Numeri? Generis? Gradus? }

Inde

Inde intelligas velim, quanta attentione sit opus, cum in uno verbo sex, vel octo errores, in uno nomine quinque admitti possint. Certe e centum soloecismis fere plus, quam dimidium non tam defectu scientiae, quam attentionis irrepit, ut adeo ad hanc a tironibus impetrandam, omni industriarum genere utendum sit Praeceptori.

Dictatur e. g. haec constructio: *A Gyermekek különös figyelmetesség nélkül sok gántsókkal fogják az ö irássaikat betölteni.* Die Knaben werden ohne einer besondern Aufmerksamkeit ihre Schriften mit vielen Fehlern anfüllen. Chlapcy bez obzwláſſtnjho pozorowánj ſwoge Pjſma s mnohými chybámy naplňá. *Pueri sine singulari attentione sua themata multis erroribus implebunt.*

1. Quaere Nominativum per quaestionem *Quis?* et Verbum, *Ki tölté bé?* Wer wird anfüllen? Kdo naplnj? Quis implebit? *A' Gyermekek.* Die Knaben, Chlapcy. *Pueri.*

Pueri. Cuius Declinationis? Habet Genitivum in *i*, secundae. Cuius Numeri? Sunt plures, Pluralis. Personae? Tertiae. Generis? Masculini, et uti *Dominus* in Nominativo Plurali habet Domini, ita etiam *Puer pueri.*

2. Habito Nominativo, ut rite struas Verbum, quaere. *Impleo*, cuius Coniugationis *es*, *ere*, longum, *Secundae.* Cuius Vocis? Nominativus agit aliquid. *Activae.* Cuius Temporis? *Futuri.* Cuius Personae? Tertiae. Cuius Numeri? ut Nominativus, *Pluralis.* Docebo. docebunt, implebunt.

3. Ha-

3. Habito Nominativo et Verbo, ad Casum Verbi progredieris, et quaeres: *Quid implebunt pueri? Az ö irásaikat.* Ihre Schriften. Swoge Pjsma. *Sua themata.* Quaeres: *Themata* cuius casus? Ad Quaestionem *Quid? Accusativi.* Cuius Declinationis? Genitivus in is, *Tertiae.* Cuius Numeri? Significat plura. *Pluralis.* Cuius Generis *Neutrius.* Tempus in Accusativo plurali Tempora. *Themata.* Adiectivum *Suus.* Cuius Declinationis? Est Secundae. Cuius Casus. Generis. Numeri? Secundum Praeceptum octavum consentit cum suo Substantivo themata: *Accusat. Neutrius. Pluralis.*

In hunc Modum ad cetera progrediendum.

LECTI-

LECTIONES LATINAE

VARIORVM THEMATVM

PARTIM

DELECTANDIS,

EXCOLENDISQVE PVERORVM INGENIIS

ACCOMODATAE,

PARTIM

EXERCITATIONIBVS ANALYTICIS

FACIENDIS PERIDONEAE.

I.

Fabulae aliquot selectae Aesopicae.

II.

Sententiae morales e praestantissimis veterum Auctorum libris collectae.

III.

Dialogi nonnulli Familiares.

ANNO MDCCCVIII.

Longum iter est per praecepta, breve, et efficax per exempla.

Senec. Ep. 6.

FABULAE AESOPICAE, SELECTIORES.

Plano, ac simplici dicendi genere, alligatis item plerisque primitivis latinis, ad eorum puerorum captum accomodatae, qui 1*mam* Grammaticam frequentant.

Qua die tirunculi nomina declinare, verba coniugare satis edocti, vernaculum thema ad 14. Praeceptorum normam struere coeperint, eadem Auctoris cuiuspiam praelegendi initium faciendum, seu constructa iam, et composita oratio Latina in Vernaculum resolvenda erit, nec longa illa via per praecepta ineunda ante, quam simul breviore hac per exempla; atque adeo simul synthetica (compositoria), simul analytica (resolutoria) docendi methodo ducantur.

Vetustissimis Praeceptoribus, Aesopi Fabulis a Phedro senario carmine conscriptis nullus visus est aptior cum ob purissime latinitatis candorem, tum ut hac esca capta puerilis levitas, et legentem audiret, et legere ipsa libentius. Iccirco selectiores nonnullae Phaedri Fabulae Institutionum Grammaticarum Parti II. adnexae sunt.

In subiectis autem hoc loco fabellis de metro in solutum traductis duo in primis observata sunt: primum; ut iisdem primitiva latina vocabula, ut in Radicum libello exstant, illigarentur; nimirum, ut pueri, eadem opera duplicato fructu simul Grammaticam structuram, simul latinarum vocum rationes velut aliud agendo condiscerent; quod tanto certius consequentur, si occurrentes in Scholastica Praelectione radices, simul scriptionis themati immiscuerit Magister. Alterum, ut plano et simplici dicendi genere, quod nimirum puerorum primam Grammatices Scholam frequentantium captum non excederet, concinnarentur.

FABU-

FABULA I.

Gallina, et Pulli.

Gallina multorum pullorum solicita Mater, gerebat magnam curam, ne forte milvus unum, vel alterum hinc inde errantem, vi aut dolo caperet

Monet itaque singulos, ut sine mora sub ipsius alas festinent: quam primum celerem illum, trucem hostem omnium avium eminus volantem cernerent.

Pulli longo tempore paruere, illico sub matris plumis se abdentes, cum vocantem audirent.

Subinde quispiam nimium sibi fidens, et adhuc aliqua humi iacentia grana edendi avidus, aliquanto diutius restitit: qui statim a milvo prehensus unguibus firmiter tentus, et diu quaesita praeda voratus est.

DOCTRINA.

Filii, qui excusso froeno obedientiae, minas suorum aliquid hortantium, mandantium, vel vetantium Parentum temnere non verentur, fere brevis aevi sunt, et a Deo certas poenas timendas habent.

Admonitio. Duplicem esse praecepta linguae latinae docendi rationem iam supra innuimus, alteram per *synthesim*, de qua ibidem actum: alteram per *analysim*, cum partes orationis iam compositae, et constructae in suas regulas resolvuntur, de qua paucis hoc loco. Ea est puerorum levitas, incogitantia, dissipatio, alio oculis, animoque evagantium, nec, quae audiunt, audientium, ut totus auctores in scholis interpretandi labor nimium sit fructum relaturus, nisi excitandae attentionis alias, aliasque identidem industrias excogitet magister. Plurimum ad hoc conferet *methodus analytica.* 1*mo* Semestri lentissime procedat, et singula, quam potest enucleate explicet; id est, puerum quodam modo induat, vel nutriculam agat potius, omnia-

que

que velut praemansa pupis in os angustum ingerat, una periodus rite explanata, et a pueris plene intellecta plus lucis adfert, ac multae leviter, ac propere decursae. Plurimum vero ad conservandam attentionem faciet, si ante explanationem auctoris admoneantur omnes, quid quid explicatum fuerit, certissime rediturum in argumento synthetico, nec id sine multis erroribus compositum iri ab eo, qui ad explicationem rite animum non adverterit; deinde si inter explicandum identidem hunc, illumque roget, quidnam nunc dictum? quae sit huius vocis, vel phrasis notio? etc. Qui pusio omnes hic subiectas fabellas perfecte intellexerit, ne is ad alios deinceps praelegendos in schola auctores, facile, intelligendis egregie praeparatus fuerit. *A teneris assuescere multum est.* In explicandis porro his fabellis, et deinceps in excerptis auctorum classicorum locis tria observanda:

1mo. *Paraphrasis* vernacula, qua totus textus explicandi sensus per varias circumlocutiones inculcetur tamdiu, dum plene intelligant, ac interogati summam e. g. fabulae aut epistolae etc. suis verbis enarrare possint.

2do. *Linguis vernaculis* singularum vocum notio, seu significatio exponatur.

3tio. *Analysis.* Etymologica, et Syntactica. Non longo usu, et experientia probatis, sed novitiis, et inexpertis docentibus iuvat hic utriusque subiicere exemplum.

I. Analysis Etymologica.

Gallina, Tyúk, Die Henne. Slepka. est nomen Substantivum I. decl. quia genit. habet in *ae*, in numero singulari in nom. casu.

Quaeri hic potest: quare est nomen Gallina? quare Substantivum? Appellativum? etc.

Multorum: venit ab Adiectivo comparatione anomalo, trium terminationum: *multus, a, um.* Sok. Viel. Mnohý, est in Genitivo plurali.

Quaere quid Adiectivum? quotuplex? quid comparatione anomalum? etc.

Pullorum: est nomen Substantivum, venit a *pullus, i,* fijatska akármi baromnak; sic dicitur: pullus

equi-

equinus, *asininus*, *columbinus*; hic significat tsirke, tyúk-fi: ein jedes junges Thier, Hühnlein, mladý Plod každého Žiwočicha, mladé Kuřátko. est secundae declinationis, quia genitivus exit in *i*, genit. plur. generis masc. quia habet articulum *hic*. (Expositis regulis de generibus nominum) per regulam: *nomen in us*, *mas est*, etc.

Solicita, venit a *solicitus*, *a*, *um*, szorgalmatos, sorgfältig, starostliwý, pečliwý. Est nomen adiectivum, quia proprietatem rei alicuius significat, et in oratione esse non potest sine substantivo aperte vel occulte posito, trium terminationum, declinatur, ut *bonus*, *a*, *um*. Est in genere feminino, in nominativo casu.

Mater. Annya, Mutter. Matka; est nomen substantivum, tertiae declinationis, quia genit. exit in *is*, nomin. casus Numeri singularis, generis feminini, quia habet articulum *haec*, vel (post absolutas de generibus nominum regulas) per regulam: *femineum dices etc.*

Gerebat, venit a *gero is ere gessi gestum*, viselem, hordozom, ich trage, nosým. Est verbum, quia aliquid agere, aut pati significat, et habet modos et tempora, nec casus recipit. Est verbum activum, quia desinit in o, et actionem in aliud transeuntem significat, passivumque format in or, geror; *3tiae* coniug. quia 2. pers. modi indic. tempor. praesent. numeri singul. desinit in *is*, infinit. in *ere*, ut gero, is, ere, coniugatur, ut lego. Est in mod. indicat. quia directe aliquid esse, aut non esse indicat. In praet. imperfect. num. singul. 3 person. etc.

Magnam est nomen adiect. venit a magnus, a, um, nagy, groß, weliký, comparatione anomal. in reliquis *analys*. ut: solicitus etc.

Curam a cura, ae, gond, die Sorge, Starost, pečliwost. etc *analys*. ut: in *gallina*, et *pullus*.

II. *Analysis Syntactica.*

Gallina, est in nominat. casu, quia respondet interrogationi *quis? quis gerebat magnam curam?* Gallina; in numero sing. quia de una tantum gallina sermo est etc.

Multo-

Multorum. Est in genere masculino, numero plur. genit. casu, quia per *praec.* VIII. debet cum suo substantivo *pullorum* in genere, numero, et casu concordare.

Pullorum. Est in genitivo plurali ad interrogationem *cuius?* cuius fuit gallina solicita mater? ℞. *pullorum* per praecept. VII. hic sunt duo nomina substantiva ad res diversas pertinentia, gallina mater, et pullus. etc.

Sollicita. Est Adiectivum in genere feminino, numero singulari, nominativo casu, quia per praecep. VIII. debet cum suo substantivo: *mater*, in tribus his accidentibus cohaerere etc.

Mater. Est in nominativo casu per praeceptum VI. hic sunt duo nomina substantiva ad eandem rem pertinentia: *gallina et mater*; ac proinde casu concordare debent.

Gerebat. Est verbum in numero singulari, in tertia persona, quia etiam nominativus illius, qui respondet quaestioni *quis?* quocum per praeceptum I. in numero et persona concordare debet, gallina est in numero singulari, in tertia persona.

Magnam. Est adiectivum in genere feminino, numero singulari, accusativo casu, quia etiam illius substantivum, ad quod pertinet, et quocum per praeceptum VIII. concordat, est in eodem genere, numero, et casu.

Curam. Est in accusativo casu, numero singul. quia hic est verbum activum gero, quod per praecept. IV. post se accusandi casum postulat etc.

Atque hoc paradigma sufficiat, ad quem modulum, si totius anni constantia explanationes suas continuaverit magister; nihil dubitet, quin futurum sit, ut ex etymologica eiusmodi, et syntactica analysi, et in praeceptis linquae latinae egregie firmentur discipuli, et magnam facilitatem ad alios auctores intelligendos adlaturi sint. Molestus quidem hic labor, et taedii plenus est; at meminerit in I. grammatica tantum situm esse, ut discipulorum fortunae in omnem aetatem hinc pendeant, cum certissimum, longaque experientia probatum sit, quales ex I*ma.* latina schola providerint, tales in syntaxi, rhetorica, poetica, et toto studiorum cursu futuros, sane,

sane, si in hac schola socordia, vel imperitia magistri iuventus negligeretur, non minus ille peccaret, atque architectus, qui designato, sibique locato grandi aedificio fundamentum iaceret solo mobili, fragile, ac ruinae obnoxium.

FABULA II.

Vulpes, et Larva.

Vulpes subit officinam, ubi variae merces, ut: e ligno sculptae, e cera fictae, partim pictae imagines visendae erant: a magistro velut ad nundinas paratae monstrabantur.

Venustam larvam in manus sumit vulpes: heu, quam pulchra, quam polita, quam sine mendo facies! inquiens.

Postquam autem eam vertit, et vacuam esse sentit: non placet mihi, ait, cerebrum non habet.

DOCTRINA.

Tali personae pares censendi sunt adolescentes, qui blanda forma, mundi, compti, auro et argento nitentibus vestibus ornati; sed simul meri stipites, hebetes, rudes, vani, lascivis, et malis moribus maculati, intra tam turpes, quam extra formosi sunt.

FABULA III.

Partus Montium.

Fama erat, quod quidam iam alte tumentes montes proxime parituri essent. Aliqui putabant iocum, vel fraudem esse; nonnulli in dubium trahebant. Alii credebant, mirabantur, et gaudebant, quod rem tam novam visuri essent.

Frequens populus scandit montes; cumque se turba stiparet, alter alterum ad latus trudit: quisque prior esse avet.

Omnes

Omnes expectant silentes, quid monstri a tali puerpera gignendum sit. Tandem pandit se cavus mons, et parvus musculus prosilit. Tum omnes clare risere.

DOCTRINA.

Multi gloriosi Thrasones magnifica de se promissa vomunt, re ipsa autem vix laude dignum aliquid efficiunt: de quibus bene dicitur: *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.*

FABULA IV.

Asinus in pelle Leonis.

Fugitivus Asinus reperit forte in sylva pellem Leonis, qua velatus simulat furere se, fremere; mera bella, lites; rixas spirat.

Rustici, qui rugientem audiebant, pallent; prae pavore in vicos se condunt; ipsae tigrides, ursi, lupi, anguntur, titubant metu; nedum ut cuiquam animũs veniret cum fortissima belluarum luctandi.

Equi, boves, arietes trementes, et tacentes in caulis suis latent, se nec movere, nec caput levare ausi.

Postquam in hunc modum diu per pascua grassatus et dominatus est, venit tandem herus, qui eum iam diu indagaverat. Tum ille horrende rugire, ut illum quoque falleret.

Herus vero: fuco me non capies! nosco te mi aselle. Illae e leonina pelle extantes aures testes sunt, quis leo sis.

Simul laqueum promit, calcibus repugnantem arcte ligat, stringitque: lumbos flagro e loris plexo ungit insigniter; pungit stimulis; si tardius graderetur; et probe verberatum, plexumque domum pellit.

DO-

DOCTRINA.

Ne te pro alio venditaris, quam sis: nec pro divite, docto, claris natalibus orto, si pauper, literarum parum peritus, et plebeius fueris. Talem simulationem nemo probat, omnes odere.

FABULA V.

Piscatores.

Lucro intenti piscatores sua e lino texta, lata, et laxa retia parum prospera fortuna in mare iecerant; remos itidem suos iuncta opera a primo sole ad creperam lucem naviter urserant.

Verum: seu venti flaverint vehementius, seu dies e vaporibus nebularum fuerit obscurior, nihil omnino cepere. Omnes pudebat, taedebatque irriti laboris, iamque vacuis manibus moerentes, ac retia sua humeris portantes redire parabant.

En autem! praegrandis piscis hostem suum sequentem fugiens, impetu in ipsorum navem salit. Hoc tam ubere, et praeter opinionem oblato suorum laborum foenore mire laetantes, ac se solantes; festos inter cantus, domum redeunt; praedamque magno pretio in forro vendunt.

DOCTRINA.

Saepe negotia nostra malo omine, et successu coepta, cum maxime desperamus, felicissima fiunt.

FABULA VI.

Mus urbanus, et rusticus.

Mus urbanus rus ambulat, invitatur a mure rustico, libat, aut potius sorbillat aliquid; signa

gna dans: tam viles dapes ad suum stomachum non esse.

Ducit nihilominus honoris causa hunc suum hospitem in urbem ad cauponis domum, ubi ipse habitabat.

Dulcia bellaria, ab ipso furunculo dudum compilata; lingenda apponit: uti et lac ad bibendum, sitimque restinguendam; suadet denique, ut secum in urbe maneat.

Interim crepit cista, ubi sera clausi prandebant; quidam per rimam explorat: quid intus streperet. Hic mus rusticus prae metu sudare, et caput fricare.

Si quis foris sonantius mungeret, ructaret, spueret, nequit tenere sibilos; necem expectat in momenta; rogat itaque; an talibus periculis saepius vexetur? quotidie, inquit urbanus, sed oportet contemnere.

Rusticus contra: vale amice, ego domum redeo, ubi diram famem pati malo, quam apud vos cum tanto salutis discrimine merum mel lambere.

Herus meus a primo mane ad serum vesperum greges pascendo, hortulum fodiendo, liras aequando, agros arando, serendo, metendo foris agit. Tum ego solus obambulo, et modico, quod venatus sum, tranquillus fruor, vale.

DOCTRINA.

Multi videntur felices, quod in magna gloria et aliorum gratia vivant, eorum domus; ut fana, auro fulgeant; eorum coenae optime coctis, tostis, assis, pistis, liquatis compleantur;

cum tamen intus lenta quadam tabe curarum misere torqueantur, premantur, et exedantur.

FABULA VII.

Anus, et Ancilla.

Quaedam iam rugis obsita mulier plures ancillas habebat, ad varia domestica opera destinatas; nempe, ut altera vestes curaret, sarciret, plicaret, neret, sueret: altera ut vasa lavaret, tergeret, verreret, scruta efferret: quaeqiam vaccas mulgeret, oves tonderet, et quae sunt huiusmodi.

Omnes ab hera ad galli cantum excitabantur. Illae brevis adeo somni pertaesae consulunt inter se, et gallum secta cervice tollunt.

Hera iam ignara, quid horae sit, dormientes de media nocte surgere iubet.

DOCTRINA.

Dum levius malum vitare studemus, saepe in gravius labimur.

FABULA VIII.

Ranae alias liber populus, nescio a quo auctore instigatae, nomine omnium suarum tribuum legatos mittunt in aulam summi Jovis cum literis; quibus sibi Regem dari petebant.

Iupiter legit scriptum, ridet; disuadet. Legati vehementius instant; quare annuit, et ingentem trabem e nubibus in putentes earum lacunas deiicit.

Plaudunt illae, salutant hoc coeli munus, coronam ferunt, vovent omnem fidem: proprius ad novum regem nare, nedum tangere, aut palpare verentur.

Post-

Postquam vero viderent, quod mutus hic, et surdus truncus nihil se moveat; contemnunt vastam ligni molem, et ludibundae insultant.

Poscunt inde Regem alium, qui munire palis limites, et defendere, leges tueri, hostes arcere: regni terminos augere; verbo: regere posset.

Iupiter pressa ira fingit se flecti, et in earum vota inclinare, et nominat ciconiam ranarum regem.

Illa circumspicit se paulum, ac eadem die magnam partem subditarum lacerat, laniat, iugulat, vivas alias glutit.

Superstites mergunt se sub calamos, et palustres herbas; lugent sortem miseram flent, clamant, orant, ab hac rabie, hac gentis suae peste, ac funere liberari.

Iupiter mixtas lacrymis preces aspernatus, nunciari iubet: mollem, clementem, lenem Regem non tulistis, nunc ferus hic, et barbarus vobis ferendus est, quidquid contra garriatis.

Ranae hodiedum in male olentibus suis undis, simul ac ciconia per noctis tenebras cubitum it, miseriam suam rauco murmure, liventibus buccis lamentari, ac plorare solent.

DOCTRINA.

Nonnunquam ardente desiderio earum rerum flagramus, quae nocebunt, quasque optasse poenitebit: Et merito ob caecas nostras preces mulctamur.

FABULA IX.

Aquila, et Scarabaeus.

Scarabaeo plurimum dolebat, quod ab Aquila sperneretur; repit adeo se ulturus in sylvam, quaesiturus, ubi illa nidum struxerit.

Nititur et penetrat, in cacumen arboris, ibique posita ova volvit praeceps.

Aquila migrat in alium locum; iterum eodem astu ovis suis spoliatur.

Confugit ad summum Iovem, opem flagitatum; ei namque dicata, et ad ferenda fulgentia eius arma destinata est

Narrat gemens, ut iterato damno, bis ovis suis privata sit, et quod, nisi faetae sibi tutum ad pariendum locum indulgeat, potis deinceps futura non sit ipsi pro more servire. Obtinet, ut proxime in suo ipsius sinu ova excludere possit.

Scarabaeus veteris iniuriae nondum oblitus, evolat supra thronum Iovis, et in sinum sedentis foaedas sordes demittit, quas ille una cum ovis in humum excutit; ubi ad unum rupta fuere.

DOCTRINA.

Pauci iuvare, nocere quivis vel pauperrimus mendicus, ac verbis saltem, et calumniis nos laedere potest.

FABULA X.

Leo, Asinus, et Lepus.

Leo adversus volucres bellum meditans, lustrat suam in ordines divisam aciem. Et ursum etiam asinum, et leporem inter milites vidit, hiante

ore

ore ridens inquit, piger hic asinus galeam, et gladium gerat? belli artes discat? molae aptior est, quam castris. Ecquid autem putas, firmus stabit lepus? praeliabitur? triumphos numerabit? Erras urse; reponit leo etsi asino ad portanda onera, machinas, saxa uti nequirem tubicinem faciam, qui suo rugitu commilitones in pugnam ciebit.

Lepus autem ob pedum ad currendum pernicitatem celeris tabellarii officio fungetur.

DOCTRINA.

Nemo tam nihil est, quin ad aliquid aptus, et usui esse possit.

FABULA XI.

Vipera, et Lima.

Vipera nec fumo, nec micantibus ignis scintillis, nec tundentium, nervosque omnes tendentium sociorum tumultu territa in officinam, nescio, quid cudentis fabri, patente porta serpserat.

Incipit limam tam valide rodere, ut linquam sauciaret, et multus cruor vulnere manaret.

Stulta inquit lima, quid me mordes? cuius acies etiam durissimum *aes* terit, atque in pulverem radit.

DOCTRINA.

Si mordaciorem, quam tu sis, momorderis, tibimet dentes franges. Si cum tali tricas coeperis, tibi plus probri, ac illi creabis.

FABULA XII.

Glires, et Quercus.

Quidnam glires suaserant, imo iam inter se sanxerant, annosam glandiferam quercum, e qua hactenus vixerant, sternere; nempe: radices tam diu rodere, dum caderet; cum nullum ferrum ad secandum, findendum, scindendum ad manum esset.

Causam afferebant: quod nimis operosum esset toties sursum, deorsum meare; glandes in extremis frondibus pendentes carpere, quas in plano, et aequo campo commodius consumere possent.

Quispiam ex iis, qui reliquos prudentia excellere, et vulgi arbiter esse videbatur, ita ad plebem satur:

Ecquid culpae, sceleris, criminis, larga adeo arbor admisit? quid adeo de nobis bene merita peccavit, ut cedere velitis? Isthoc quidem nec decet, nec pium est.

Si saperetis o cives! si vobis consulere sciretis, eam potius sepe cingeretis, et ut amplior crescat, probe custodiretis; si vetustate laboret, fulciretis; si aresceret, aliam eius loco pangeretis.

Etenim postquam ruerit, nec iam humorem e terra suxerit, quis alet? posteros nutriet? ieiunium erit deinceps. Intellexere vera dici, et pepercere.

DOCTRINA.

Fabula eos iuvenes notat, qui relictas a parentibus, magnas opes per luxum paucis annis, ut voraces gurgites hauriunt, ac deinde in egestate tristem vitam agunt.

Item eos, qui cor praesentibus ita figunt, ut mente futura minime prospiciant, neque haec ad illa metiantur.

FABULA XIII.

Aethiops.

Quispiam Aethiopem mercatur; putat eum Domini a quo emerat, incuria, fusco adeo colore — tinctum, et inquinatum.

Lavat itaque sollicite, sale etiam perfricat, scabit ad imam cutem, ut nigrum in album mutaret.

Vehemens frictio rubrum sanguinem, non item candentem pellem elicuit. Aegro deinde et languenti mederi oportuit. Nihilominus ater Aethiops mansit.

DOCTRINA.

Sunt subinde degeneres proles tam pravae; et ad certa vitia inclinantis indolis, ut nullis monitis, poenis, praemiis cedant, ut ad frugem reduci queant. Vera ulcera familiarum; et saepe parentum mortes.

FABULA XIV.

Formica, et cicada.

Erat hyemis admodum asperae medium: terra nivibus tecta squallebat; alias rapide fluentes rivi, frigore, et gelu concreti rigebant, cum formicae suum in divite penu servatum far ad solis radios siccabant.

Cicada fame torpens flagitat: ut sibi pro stipe de cumulo suo aliquid faveant, et saltem grana aliquot gustanda praebeant, spondens, quod beneficii meminisse velit.

Cui

Cui formicae: nos in aestu, et calente aestivo sole naviter nos fatigavimus: minimum quievimus; vellendis culmis, domum vehendis spicis per agros omnes vagantes; multum sudavimus, et ita congessimus, quae praesagiebamus, quod nobis nunc necesse futura sint.

Tu vero soror cicada, quid anni serenissimo tempore agebas? dormiebas! otiabaris!

Minime inquit: ime cecini, uti cicadae solemus, et lenibus susurris euntibus viae taedia levavi.

Tum formica ridens: aestate cecinisti, nunc hyeme saltes licet, nihil tibi dabimus.

DOCTRINA.

Senes misere egebunt; qui florem aetatis, dum sano corpore, animo vivido valebant, nugando, ludendo, vinum potando, amando, procando parum caste pessumdedere.

FABULA XV.

Canis pluviam timens.

Canis quidam nec verberibus, nec carnibus obiectis perpelli potuit, ut vel pedem extra domus limen poneret; quoties pluebat, vel levis etiam ros, et stillae cadebant.

Stupens herus ait: ecquid aquam puram, et svaviter tepentem formidas? nec veneno pluit; quod mortem afferret, nec glutine, quod tenellis tuis membris haereret. Madebis denique, nec aliud.

Respondit canis: nuper fervente, imo bulliente aqua foris perfusus, et misere ustus sum; non egrediar, non fido.

Gra-

DOCTRINA.

Gravia mala experti, deinde vel umbram periculi horrent.

FABULA XVI.

Cervus et hinnulus.

Hinnulus arguit suum patrem, et rogat: cur in tanto robore cornuum, tanta pedum velocitate, tamen tam meticulosus saepe a claudo, et varo pastore, a muticulo caniculo, a parvo nullius barbae puero pileum fronte quatiente, vel lapidibus. aut pugnis minante, se fugari pateretur?

Marem, pergit ille, te praebeto Dianae sacrum, cuíus triumphales rotas cervi trahimus.

Verum loqueris fili, inquit senior, nodum hunc tibi solvere nequeo; nec scio, quo sinistro astro natum sit genus nostrum.

Illud certo scio: quod quoties curvum venantis cornu, vel latrantem canem audio; toties ut si tonaret, artubus omnibus trepidem, nec pedes a fuga prohibere valeam.

DOCTRINA.

Natura timidi nativo timore nunquam se evolvunt; itidem quibus irae, temporis, malignitatis semina cum sanguine a matre venerunt, affectionibus eiusmodi raro se plene exuunt.

II.

SENTENTIAE MORALES.

E praestantissimis veterum Auctorum libris collectae, Tironibus ad interpretationem, translationem, analysim, synthesim, et exercitium memoriae pro casibus nominum, et verborum modis, ac temporibus observandis idoneae.

DE NOMINE.

NOMINATIVUS.

Principium Deus et Finis.
Benevolus animus maxima est cognatio.
Homo vitae commodatus, non donatus est.
Virtus laudata crescit, et honos alit artes.
Conscientia mille testes.
Imago animi, sermo est: qualis vir, talis oratio.
Labor continuus asvetudine fit levior.
Dulce etiam fugias, quod fieri amarum potest.
Aleator quanto in arte est melior, tanto est nequior.
Posteri casus providendi sunt.
Discipulus est prioris posterior dies.
Prudentia suus homini murus, et arma, et praesidium est.
Idem est otiosus, et malus civis.
Malus, bonum ubi se simulat, pessimus est.
Veternus animi vitiis fomitem suppeditat.
Furor fit laesa saepius patientia.
Iudex damnatur, cum nocens absolvitur.
Medicus garrulus onerosior morbo.
Patientia animi delicias occultas habet.
Imprudens peccat, quem post facti poenitet.
Cito ignominia fit superbi gloria.
Qui timet insidias omnes, in nullas incidit.

Qui

Qui se ipsum laudat, cito derisorem invenit.
Saepe oculi et aures vulgi sunt testes mali.
Mors infanti felix, iuveni acerba, sera nimis seni.

GENITIVUS.

Parentum vita liberis est instar regulae.
Iniuriarum remedium est oblivio.
Labor bonae famae, gloriaeque pater est.
Paucorum est intelligere, quid cui det Deus.
Nequitia ipsa poena sui est.
Facilitas animi ad partem stultitiae rapit.
Mors ultima linea rerum est.
Virtutis spolia cum videt, gaudet labor.
Praecipitis iudicii comes est poenitentia.
Qui debet, limen creditoris non amat.
Male vincit is, quem poenitet victoriae.
Et miseriarum portus est patientia.
Cito improborum laeta ad perniciem cadunt.
Socius fit culpae, qui nocentem sublevat.
Spes est saluti, ubi hominem obiurgat pudor.
Nullus sapientum proditori credidit.
Male geritur, quidquid geritur fortunae fide.
Loco ignominiae est apud indignum dignitas.
Geminat peccatum, quem delicti non pudet.
Est turba semper argumentum pessimi.
Et calamitas virtutis est occasio.

DATIVUS.

Soli Deo Creatori Decus, et gloria.
Aurora musis amica, et apta precibus.
Regi, Principi, sapientiori cedere aequum est,
Pecuniae oportet imperes, non servias.
Infelici innocentia est felicitas.
Virtuti melius, quam fortunae creditur.
Negat sibi ipse, qui, quod difficile est, petit.
Sibi ipsi dat supplicium, quem admissi pudet.
Calamitati alienae ne insultes, timens, ne in eandem labaris.

Inopiae desunt pauca, avaritiae omnia.
Ingratus unus miseris omnibus nocet.
Qui se melioribus comparat, sibi infamiam comparat.
Cuivis dolori remedium est patientia.
Inopi beneficium bis dat, qui dat celeriter.
Non omne id tibi licet, quod tibi libet.
Potenti irasci, sibi periculum est quaerere.
Qui sibi non vivit, merito aliis est mortuus.
Praestabis amicis fidem, omnibus aequitatem.
Quis pauper est? qui dives videtur sibi.
Non novit virtus calamitati cedere.
Nil peccant oculi, si oculis animus imperet.
Nocentem qui defendit, sibi crimen parit.
Plerique, ubi aliis maledicunt, faciunt convicium sibi.
Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.
Ruborem amico excutere, amicum est perdere.
Deo parere libertas est.
Quidquid bono concedis, das partem tibi.
Praestabis parentibus pietatem, cognatis dilectionem.
Conscientiae potius, quam famae attenderis.
Bonis nocet, quisquis pepercerit malis.
Animo imperabit sapiens, stultus serviet.

A C C U S A T I V U S.

Magnam fortunam magnus animus decet.
Arcum intensio frangit, animum remissio.
Neminem cito accusaveris, neminem cito laudaveris.
Quid est beneficium dare? Imitari Deum.
Puras Deus, non plenas, aspicit manus.
Proximum ad innocentiam tenet locum verecunda peccati confessio.
Sero est in periculis consilium quaerere.
Optimum est, maiorum vestigia sequi, si recte praecesserint.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Omnes vitam differentes mors incerta praevenit.
Spes inopem, res avarum, mors miserum levat.
Mendacem memorem esse oportet.
Magistrum deludere insipientis est
Fortes fortuna metuit, ignavos deprimit.
Stulti doctrinam spernunt, et manticam a tergo occulunt.
Crapulam amans a sepulcro modicum distat.
Regnum sibi adsciscit, qui concupiscentiam superat.
Morbum esse scias, non hilaritatem, semper arridere arridentibus, et ad omnium aestimationem ipsum quoque os diducere.
Stulti timent, fortunam sapientes ferunt.
Solitudinem quaerat, qui vult cum innocentibus vivere.
Semper Deum praesentem cernas, ut te in iudicio a reprobis cernat.
Thesaurum, et talentum ne abscondas in agro.
Ob breve delictum perpetuum supplicium.
Irritare est calamitatem; cum te felicem vocas.
Habet in adversis auxilia, qui in secundis commodat.
Magna prudentia est, aliorum imprudentiam ferre.
Heu! quantum malorum hominibus pariunt illiciti amores!
Amicos res optimae parant, adversae probant.
Pacem cum hominibus habebis, bellum cum vitiis.
Coelestis ira quos premit, miseros facit; humana nullos.
Tutissima res est, nihil timere praeter Deum.
Suum sequitur lumen semper innocentia.

VOCATIVUS.

O vita misero longa! felici brevis!
Stulte, quid est somnus, gelidae nisi mortis imago!

O ta-

O tacitum tormentum animi conscientia!
O oculi scopuli titulo meliore vocandi!
O fons, fortuna, ut nunquam perpetuo es bona!
O opinio, opinio, quae mala facis in mundo?
Medice! cura te ipsum.

ABLATIVUS.

Animo valere praeoptes, quam corpore.
Ab alio expectes, quod alteri machinaris.
Sermone ridiculo parce, ut sale utendum est.
Quid tibi pecunia opus est, si ea uti non potes?
Nihil sapientius experientia.
Gaudet patientia duris.
In portu navigat, qui se probe novit.
Negligentia iuventus silvescit.
Qui calumniantibus facile credunt, aut improbo sunt ingenio, aut puerili.
Ex spe praemii solatium fit laboris.
Omnia cum Deo, et nihil sine eo.
A perversis vituperari decorum est.
Ut populi folia vento, sic populi linguae omni rumore hinc inde moventur.
In calamitoso risus etiam iniuria est.
Gravior inimicus, qui latet sub pectore.
Sub sordida veste saepe scientia.
Ex vitio alterius sapiens emendat suum.
Ab obtrectatione auditum cohibe.
De inimico non loquaris; malum, si cogites.
Ingrato homine nil peius terra creat.
Deo dante, nihil valet invidia; Deo non dante nihil valet labor.
Arbore deiecta quivis ligna colligit.
Deo favente, naviges vel vimine.
Avaro nihil est scelestius.
Ita vita est hominum, quasi cum ludas tesseris.
Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.
Pelle sub agnina latitat mens saepe lupina.
Quid iuvat amisso claudere septa grege.

Quid

Qui deserit occasionem, deseritur ab occasione.
Pulchrum ornatum turpes mores peius caeno collinunt.
Sequitur superbos ultorsepa tergo Deus.
Si quis ab alio iratus poenas expetit, a se exigit.
Sapiens suis fingit fortunam moribus.
Virtute abundat multa, qui alienam amat.
Vita sine literis mors est.
Virtute decet, non sanguine niti.
Omnibus in rebus adhibenda est praeparatio diligens.
Modestum esse decet, qui aliena mensa fruitur.
Humanorum casuum nullum est dulcius solamen prae litteris.
Sub nive quod tegitur, cum nix perit, omne videtur.
Tecum habita, et noris, quam sit tibi curta supellex.
A solis occasu, non ab ortu describe diem.
Reprehensio calumnia vacare debet.

DE PRONOMINE.

Habet *hoc* virtus, quam *tu* ne de facie quidem nosti, ut viros fortes species *eius*, et pulchritudo etiam in hoste posita delectet.
Tam deest avaro, *quod* habet, quam *quod* non habet.
Si imbecilior est, qui *te* laesit, parce *illi*; si potentior, *tibi*.
Ingenui est animi, *cui* multum debeas, *ei* plurimum velle debere.
Homine imperito nunquam *quidquam* iniustius, *qui* nisi *quod ipse* facit, nihil rectum putat.
Quos cogit metus laudare, *eosdem* reddit inimicos metus.
Qui genus iactat suum, aliena laudat.

DE

DE VERBO.

INDICATIVUS, et CONIUNCTIVUS

PRAESENS.

Est profecto Deus, qui, quae, nos gerimus, audit et videt.

Ut aliquid auri extrahamus, terram pervertimus, ut summum bonum occupemus; scrutari pectus piget.

Perit voluptas, virtus immortalis est.

Est, cur paveat, quem plerique formidant.

Placeat homini, quidquid placet Deo.

Non patitur ludum fama, fides, oculus.

Nihil caute simul et celeriter geri potest.

Fur furem cognoscit, et lupus lupum.

Quis sis, interest, non quis habearis.

Amici vitia si feras, facis tua.

Plerique famam, pauci conscientiam verentur.

Dum pastores odia exercent, lupus intrat ovile.

Homo locum ornat, non ornat hominem locus.

Viro forti quaevis terra patria est.

Conscia mens recti famae mendacia ridet.

Pauper est, cui sua non sufficiunt.

Mortalis nemo est, quem non attingat dolor.

Peccare, qui non prohibet, cum possit, iubet.

Irritare est calamitatem, cum te felicem vocas.

Incogitantes fors, non consilium regit.

Non quisquis applaudit, idem et amicus est.

Eum laborem sumas, laudem qui tibi, ac fructum ferat.

Lingua mentem ne praecurrat.

Praesens est certior hora.

Sera nunquam est ad bonos mores via.

IMPER-

IMPERFECTUM.

Quis miserum sciret, verba nisi haberet dolor.
Cum dabas, docebas reddere.
Quietissime viverent homines, si duo verba tollerentur, scilicet: *meum*: et *tuum*.

PRAETERITUM, ET PLUSQUAM PERFECTUM.

Bene, qui latuit, bene vixit.
Quod ratio nequit, saepe sanauit mora.
Artes omnes docuit necessitas.
Ea bona consuetudo excutere debet, quae mala incussit.
Saepe in magistrum scelera redierunt sua.
Beneficium dando accepit, qui digno dedit.
Levis est fortuna, cito reposcit, quod dedit.
Cavendum ab eo, qui semel imposuit.
Non est tuum, fortuna quod fecit tuum.
Frustra cum ad senectutem ventum est, repetes adolescentiam.
Fidem qui perdidit, perdere ultra nihil potest.
Tum denique omnes nostra intelligimus bona, cum quae in potestate habemus, ea amisimus.
Otium reges simul, et beatas perdidit urbes.
Neminem eo provexit fortuna, ut non tantum illi minaretur, quantum promiserat.
Dixisse me aliquando poenituit, tacuisse nunquam.
Miseram quis amaverit vitam, quam peperit dolor, labor conservavit, mors abstulit?
Saepe ignavum fecit fortem spes et expectatio.
Ne semidei quidem sine labore tranquillam vitam egere.

FUTURUM.

Qui tangit picem, inquinabitur ab ea.
Maiora perdes, minora ni servaveris.

Male vivet, quisquis nesciet mori bene.

Tunc consilia salutaria advoca, cum tibi alludet vitae prosperitas: tunc te velut in lubrico retinebis, nec tibi dabis impetus liberos, sed circumspicies, quo eundum sit, quousque.

Ambula cum prudentibus, et calcaribus non indigebis.

Te prodet facies, turpia cum facies.

Consilio melius vinces, quam iracundia.

Eelix criminibus nunquam erit diu.

Ut sementem feceris, ita et metes.

Quisquis patrem veretur, bonus civis evadet.

Nihil negabis, quod petiturus es.

Loqui ignorabit, qui nescit tacere.

Patria est, ubicunque bene vixeris.

Qui non est hodie, cras minus aptus erit.

Si non invideas; maior eris; nam, qui invidet, minor est.

Turpia ne dixeris; paulatim enim pudor per verba discutietur.

Vis habere magnum honorem? dabo tibi magnum imperium: impera tibi.

Bona, imperante animo, fiet pecunia.

Maledictum interpretando facies acrius.

Tristes esse voluptatem exitus, quisquis reminisci libidinum suarum volet, intelliget.

Tu nihil invita dices, faciesve Minerva.

Medio tutissimus ibis.

Vivitur ingenio: cetera mortis erunt.

Si iuxta claudum habites, claudicare disces.

Ordine pervenies, quo non licet ire labore.

De fructu arborem cognosces.

Alium silere quod voles, prius sile.

Quidquid licet, minus desiderabitur.

Quemcunque videris: hominem esse scias.

Nusquam tuto latebis, cum Deus te peccantem viderit.

IMPE-

IMPERATIVUS.

Sustine: abstine: mori memento.
Cave tibi a cane, muto, et aqua silente.
Ita crede amico, ne sit inimico locus.
Salus civium suprema lex esto.
Sperne voluptates: nocet empta dolore voluptas.
Petere abstine, concedere, quod nefas tibi.
Scito, magnum esse et honestum vindictae genus, ignoscere.
Quod facere turpe est, dicere honestum ne puta.
Te ipsum reverere; et coram aliis nunquam erubesces.
Festina lente, nam tardus velocem assequitur.
Nimium ne crede colori.
Ignoscito saepe alteri, nunquam tibi.
Tu fac officium, cetera cura Dei
Non quamdiu, sed quam bene vivas, cogita.
Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem.
Pede tuo te metire.
Quodcunque laesurum est, multo ante, quam accidat, speculare, et adverte.
Opprime, dum nova sunt subiti mala semina morbi.
Disce totum orbem terrarum pilam esse, hoc est, illud punctum, quod inter tot gentes ferro et igni dividitur.
Quidquid dolorem pascit, id nimium puta.
Primum auscultare disce, si nescis loqui.
Ut tibi mors felix contingat, vivere disce.
Vt felix possis vivere, disce mori.
Consule vir, fac vota senex, iuvenisque labora.
Fide, sed cui fidas, vide.
Ora et labora.
Tu primum exhibe te bonum, et sic quaeras alterum tui similem.
Ridenti Domino, et coelo ne crede sereno,
Nam facili causa Dominus mutatur et aura.

 Nam

Non cuivis dexteram iniicito.
Castiga amicum clanculum, lauda palam.
Nefas nocere vel malo fratri puta.
Fac modo, quae moriens facta fuisse voles.
Feras, non culpes, quod vitari non potest.
Maiori cede, minori parce.
Siste gradum, depone fastum: quid vesper vehat incertum.
Vitae finem perpende: de crastino haud ullus securus
Expende robur, priusquam quid aggrediaris.
Noli defunctum insectari maledictis.
Vel dic silentio meliora, vel tace.
Nosce te ipsum.
Non fer iudicium, si non sint ambo locuti!
Neque caecum ducem, neque amentem consultorem adhibe.
Omnibus esto amicus, nemini familiaris.
Principiis obsta, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.
Misereri praestat, quam ulcisci.
Nil prodest muros munire propugnaculis, et Deum provocare peccatis.
In otio perpetuo iacere, non est tranquillitas, malitia est.
Mori melius est, quam male vivere.
Deliberare utilia, mora est tutissima.
Bonum est fugienda aspicere in alieno malo.
Nihil turpius est, quam grandis natu senex, qui nullum aliud habet argumentum, quo se probet diu vixisse, praeter aetatem.
Turpe est aliud loqui, aliud sentire.
Nihil prodest didicisse, benefacere si cesses.
Omnia praetereunt, praeter amare Deum.
Utrumque vitium est, nulli credere, et omnibus.
Quem poenitet peccasse, poena est innocens.
Satius est pedibus labi, quam lingua.
Non diu vixisse, sed bene; iuvat.
Malis displicere, laudari est.
Effugere cupiditatem, Regnum est vincere.

Prius

Prius negare, postea fecisse, fallere est.
Meminisse dulce est, quod fuit durum pati.
Ars prima regni est, posse invidiam pati.
Melius es praevenire, quam praeveniri.
Mentiri animi pusilli est vel vani.
Nihil interest, quo animo facias, quod fecisse vitiorum est.
Matris ferre iniurias pietas iubet.
Pauca appetere divitem facit.
Male vivunt, qui se semper victuros esse putant.

PARTICIPIA, GERUNDIA, SUPINA.

Sapiens loquitur tacens.
Nihil magnum est in rebus humanis, nisi animus magna despiciens.
Eleemosina non tam accipientibus, quam dantibus prodest.
Tela praevisa minus feriunt.
Ante obitum moriens non moriturus obit.
Remota iustitia, quid sunt regna, nisi magna latrocinia.
Et recte facere princeps suos faciendo docet.
Nihil agendo male agere discimus.
Deliberandum diu, quod statuendum est semel.
Ad poenitendum properat, cito qui iudicat.
Audendo virtus crescit, tardando timor.
Omnia conando docilis solertia vincit.
Vigilandum est semper multae insidiae sunt bonis.
Qui succurrere perituro potest, cùm non succurrit, occidit.
Deliberando discitur sapientia.
Dives quod donat, timeas; cito raptum venit.
Nimium altercando veritas amittitur.
Oculos, auresque cohibe, si visu, ac auditu turpe est.
Stultum est magis curare domos locandas aliis, quam sepulchrum, in quo locandus es ipse.
In vindicando criminosa est celeritas.
Nunquam scelus scelere vindicandum est.

Invi-

Invisa imperia nunquam retinentur diu.
Plus malefacta nocent, quam benedicta docent.
Venturae memores iam nunc estote senectae,
Sic nullum vobis tempus abibit iners.
Ventis destitutus remos adhibe.
Valentes recte consulunt aegrotis.
Vasa vacua sunt bene sonantia.
Temperata fortuna optima.
Tacendo in periculum non incurritur.
Studium discendi voluntate constat, quae cogi non potest.
Plus stricto mucrone mendax linqua offendit.
Obrepit non intellecta senectus.
Non est mittenda falx in alienam messem.
Acti labores iucundi.
Nobile vincendi genus est patientia: vincit, qui patitur; si vis vincere, disce pati.
Ignis divisus, citius extinguitur.
Heu quam multa poenitenda incurrunt videndo diu!
Tamquam perpetuo victurus addito laborem,
Et vitam veluti cras moriturus age.

DE PRAEPOSITIONE.

Affecti *erga* amicum simus eodem modo, quo *erga* nosmet ipsos.
Officia *adversus* eos servanda, *a* quibus iniuriam acceperis.
Non fit *sine* periculo facinus magnum, et memorabile.
Fit, ut isti *de* domino loquantur, quibus coram domino loqui non licet.
Heredis fletus *sub* persona risus est.
Turpissima est iactura, quae fit per negligentiam.
Omnes virtutes *inter* se nexae, et iugatae sunt.

D E A D V E R B I O.

In secundis rebus nihil in quemquam *superbe*, ac *violenter* consulere decet.

Breve

Breve tempus aetatis *satis* est longum ad *bene honesteque* vivendum.
Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus adversus reformidant.
Saepe fit, ut, qui diu vixit, *parum* vixerit.
Si considerare volumus, quae sit in homine excellentia naturae, et dignitas, intelligemus, quam sit turpe diffluere luxuria, et *delicate*, ac *molliter* vivere, quam honestum *parce*, *continenter*, *severe*, *sobrie*.
In dolore *maxime* est providendum, nequid *abiecte*, nequid *timide*, nequid *praue*, nequid *molliter*, nequid *serviliter*, *muliebriterque* faciamus.

DE CONIUNCTIONE.

Omnia *prius* experiri consilio, *quam* armis sapientem decet.
Ut nunc sunt mores, *eo* res reddit: *si* quis quid reddit, magna habenda est gratia.
Nihil est, quod *tam* miseros faciat, quam impietas, et scelus.
Provincia *non modo* a calamitate, *sed etiam* a metu calamitatis defendenda est.
Egregium imprimis est, ut foris, *ita* domi; *ut* in magnis, ita in parvis; *ut* in alienis, ita in suis agitare iustitiam.
Exilium est, ubi virtuti non est locus.

DE INTERIECTIONE.

Heu primae scelerum causae mortalibus aegris. Naturam nescire Dei.
O felix hominum genus, si vestros animos amor, quo coelum regitur, regat.
Quis est, *proh* Deum fidem, atque hominum! qui velit, ut neque diligat quemquam, nec ipse ab ullo diligatur?

O coe-

O coeca nocentum consilia! o semper timidum scelus.
Ecce miserum hominem, si dolor summum malum est.

SENTENTIAE ALIAE.

Non secundum casus, et tempora digestae.

Senectus ipsa est morbus. *Terent.*
Avarus, nisi cum moritur, nihil recte facit. *Syr.*
Fortuna quo se, eodem et inclinat favor. *Syr.*
Verae amicitiae sempiternae sunt. *Cic.*
Parva saepe scintilla contemta magnum excitavit incendium. *Curt.*
Usus frequens omnium magistrorum praecepta superat. *Cic.*
Fere homines libenter id, quod volunt, credunt. *Caes.*
Virum fortem vita prius deficiet, quam fides. *Liv.*
Proba merx facile reperit emptorem. *Plaut.*
Culpam maiorum posteri luunt. *Curt.*
Copia ignaviam affert. *Plin.*
Obsequium amicos, veritas odium novit. *Terent.*
Nullus dolor est, quem non longinquitas temporis minuat. *Cic.*
Quanto superiores sumus, tanto submissius nos geramus. *Cic.*
Quisque suae fortunae faber est *Sallust.*
Stultorum Magister eventus est. *Liv.*
Discipulus est prioris posterior dies. *Syr.*
Peior est famae, quam corporis laceratio. *Cic.*
Qui corporis voluptatibus servit, vilissimi pessimique domini mancipium est. *Böeth.*
Custodia legum civitates continet. *Euripid.*

Vir-

Virtus omnibus rebus anteit. *Plaut.*
Malum consilium consultori pessimum est. *Gell.*
Invia virtuti nulla est via. *Ovid.*
Flamma fumo proxima est. *Plaut.*
Nihil est morti tam simile, quam somnus. *Cic.*

* * *

Peccandi consuetudo non facile reprimitur. *Cic.*
Impunitatis spes maxima peccandi illecebra est. *Cic.*
Eripere telum, non dare irato decet. *Syr.*
Iniuriae suae nulli mortalium parvae videntur. *Sall.*
Coelum, non animum mutant, qui trans mare currunt. *Horat.*
Lento gradu ad vindictam divina procedit ira, sed tarditatem supplicii gravitate compensat. *Valer. Max.*
Causa bona apud quemlibet agi potest. *Liv.*
Nihil oportet oblivisci, praeter iniurias. *Cic.*
Leges a victoribus dicuntur, accipiuntur a victis. *Curt.*
Ab alio exspectes, alteri quod feceris. *Syr.*
A cane non magno saepe tenetur aper. *Ovid.*
In minimis rebus saepe res magnae deprehenduntur. *Cic.*
In malis sperare bene, nisi innocens non solet. *Syr.*
Nullus est casus in mundo, quem non Dei providentia operatur ex concursu causarum nobis improviso. *Boeth.*
Ex vitio alterius sapiens emendat suum. *Syr.*
Sic vive cum hominibus, tanquam Deus videat; sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant. *Sen.*
Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium, ac solatium praebent, delectant domi, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur. *Cic.*

Sine iustitia ne pessimorum quidem societas consistere potest. *Cic.*
Sapienter cogitant, qui temporibus secundis casus adversos reformidant. *Cic.*
Nemo mortalium omnibus horis sapit. *Plin.*
Concordia res parvae crescunt, discordia magnae dilabuntur. *Sallust.*
Lacrima nihil citius arescit. *Cic.*
Magno ubique pretio virtus aestimatur. *Val. Max.*
Altissima quaeque flumina minimo sono labuntur. *Cic.*
Asperius nihil est humili, cum surgit in altum *Claud.*
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem testa diu. *Horat.*
Animo aequissimo moritur sapientissimus quisque, stultissimus iniquissimo. *Cic.*
Nobilis equus vel umbra virgae regitur, ignavus ne calcari quidem concitari potest. *Curt.*
Multa, quae natura impedita sunt, consilio expediuntur. *Liv.*
Patientia quaeri debet, quod gratia impetrari nequit. *Val. Max.*

* * *

A bove maiori discit arare minor. *Accius.*
Qui mentiri solet, peierare consvevit. *Cic.*
Amicitiae immortales, inimicitiae mortales esse debent. *Liv.*
Mutum esse satius est, quam, quod nemo intelligat, dicere. *Cic.*
Dulce et decorum est pro patria mori. *Horat.*
Improbus est homo, qui beneficium scit sumere, et nescit reddere. *Plaut.*
Oderunt peccare boni virtutis amore. *Horat.*
Oderunt peccare mali formidine poenae. *Id.*
Nobilitas necessitatem imponit non degenerandi a virtute maiorum. *Boeth.*
Pecuniae non coacervando, sed expendendo melius nitent. *Boeth.*

Con-

Conturbatus animus non est aptus ad exequendum munus suum. *Cic.*

Quod cuique temporis ad vivendum datur, eo debet esse contentus. *Cic.*

Stultitia est, venatum ducere invitos canes. *Plaut.*

Nihil faciendum est, cuius nos poenitere possit. *Cic.*

In minimis quoque rebus praesidium divinum est implorandum, a quo rerum omnium successus pendet. *Plato.*

Damnum appellandum est cum mala fama lucrum Publ.

Suscipienda sunt bella, ut sine iniuria in pace vivatur. *Cic.*

Tacitae magis, et occultae iuimicitiae timendae sunt, quam indictae et apertae. *Cic.*

Avaritia et luxuria, duae pestes, omnia magna imperia evertere. *Liv.*

Effodiuntur opes, irritamenta malorum. *Ovid.*

Optimus est portus poenitenti, mutatio consilii. *Cic.*

DIALOGI
FAMILIARES
VARIORUM THEMATUM.
AD EXERCITIA

Translationis, Imitationis, Memoriae, Concertationis, et Sermonis Familiaris adcommodati.

I.

Antonius et Ioachimus.

I. Salve mi Antoni. A. Ago gratias, tu quoque salvus sis, Ioachime, I. Surge tandem! tempus

pus instat eundi in scholam, audisne? A. Non audio: dormio adhuc, aut saltem dormire volo I. Nunc autem non est tempus dormiendi, sed surgendi. A. Mitte me, fessus sum. I. Non te mitto, nisi lectum reliqueris; nam audita est hora septima. A. Septima? I. Immo surge: an non meministi, quod heri in schola audivimus: *aurora musis amica?* A. Memini adhuc I. Meminisse laudabile est, sed praestare laudabilius A Bene mones; surgam igitur continuo: secede paulum.

I. Quid stas cessator? indue te. A. Non habeo tunicam meam. I Ubinam eam heri reposuisti? A. Nescio. I. Mea quidem, id enim scire debebas: meam ubi colloco, ibi invenio. A. Nec meam arbitror furto esse ablatam, inveniam, quod amissum est. I. Sed ubi? nonne sub scamno, aut sub fornace? A. Quid tum? modo inveniam I non sufficit invenire: certus ac conveniens locus debet vestibus deputari. A. Ecce hic est tunica mea, ibi sunt calcei, illic tibialia. I. Arripe, indue, propera, non habet mora locum: statim accedet ancilla, ut pectat capillos, primum raro, deinde denso pectine

A. Indutus sum Ioachime: ecce paratus sum! I. Unum vero tibi adhuc deest. A. Nihil certe, dicas velim, quodnam? I. Lotio manuum ac faciei nunquam est intermittenda. A. Fateor: haec mihi adhuc restat, sed ob defectum aquae: I. Puteus habet satis aquae: en ancillam praesto: roga, ut hauriat, es nobis adferat, quantum satis est. A. Iam adfert: sed cave, ne vestes conspergas. I. Tu vero, ne pelvim subvertas, aut mantile superiori parte indecenter foedes; ut nudius tertius. A. Cavebo, et simul os meum aqua colluam.

I. Nihilne praeterea tibi restat? A. Nihil. I. An iam precatus es? A. Iam precatus sum heri et nudius tertius. I. Edisti etiam heri? A.

Immo

immo et hodie edam, iam esurio. I. Ergo precare etiam hodie. A. Precabor pro consuetudine nostra. I. Quid pro consuetudine? ex animo precandum est. A. Quid vero est ex animo precari? I. Demisse ac ardenter animum adlevare ad Deum, omnium bonorum fontem et largitorem. A. Ego vero te videre soleo ore orantem. I. Ore quidem: sed non ore solo.

II.

Nicolaus. Paulus.

P. Salve Nicolae. N. Ago gratias Paule: unde venis? P. Ex aedibus patris mei N. Condisciputus gratissimus eris. P. Agnosco tuum erga me amorem, et laudo. N. Venisne instructus libris? P Nullis, ut vides. N Ergo es miles sine armis? P. Non pugnabo, sed discam. N. Immo facilius est edere sine orbe et cultro, quam discere sine libro. P. Quod nondum habeo, comparabo. Sed edissere, quod est lectionum vestrarum initium? N. Sacrum: a Deo enim capessenda sunt rerum omnium primordia, praecipue in studiis P. Bene facitis: sed quid nunc interea ages, dum praeceptor veniat? N. Praeparabo me ad lectionem instantem. P. Quomodo te praeparas? N. Discenda lego, et relego, et quidem mente attenta et voce clara P. Siccine procedit istud negotium? N. Quidni? non autem sufficit lectio aut relectio una, sed decies, immo vicies ac tricies idem relegi debet: sic sine molestia disco datum pensum: sequere me, experieris. P. Optime mones: sequar consilium tuum.

N. Redde mihi de memoria pensum tuum. P. Quis te constituit praeceptorem meum? N. Si tu recusas, ego tibi reddam meum; ut repetitio coram praeceptore deinde sit eo expeditior.

P. Ordi-

P. Ordire ergo, attendam. N. Ita attende, ut mihi haesitanti aut erranti subservias. P. Subserviam.

N. Perge Paule, in exponendo colloquio: praeceptor iubet. P. Dic statim, ubi desieris, nam nescio: N. Cur non attendis? P. Cogitabam de prandio. N. O te negligentem et adacem! Vix scholam es ingressus et iam cogitas de prandio. P. Monstra, quaeso, monstra lectionis tuae terminum, ne vapulem. N. Hac vice monstrabo, sed, si ita perrexeris, te deseram; desertus autem certo vapulabis.

P. Cur frater tuus fere nunquam tenet, quod memoriae mandare debebat? N. Quia est piger et negligens. P. Unde autem oritur ista negligentia? N. Inter alia e vitio voracitatis. P. Rem acu tetigisti, nam *plenus venter non studet libenter*. N. Ita sane est: et frater meus semper maiorem ientaculi partem captat. P. Sed anne accipit? N. Plerumque, quod cupit, capit: interdum vero ventrem citius replet, quam oculos.

N. Cur me aspicis, Paule? P. Miror diligentiam tuam. N. Ne desine mirari: facio, quod debeo, neque id, quantum satis et aequum est, P. Cur vero es tam diligens? N. Quia laborem nobis commendavit Deus, immo praecepit. P. Laudare non sufficit: sequi optimum est. Cur tu vero semper garris et ineptis? P. Quid ad te? N. Permultum; nam me impedis. P. Exerceo linguam, quam mihi Deus dedit. N. Num ad garrulitatem dedit? Minime: vehementer erras. Cum praeceptor interrogat, linguam exerce. P. Non male loqueris, fateor. N. Iniice ergo frenum ori tuo: imprimis cum Deo sit reddenda ratio de unoquoque verbo, non solum turpi, sed etiam otioso, seu inutili.

P. Quota est hora Nicolae? N. Cur de hora percontaris? P. Avide exspecto missionem e scho-

schola. Vix nona audita est, missio autem e schola hora datur decima. P. O me miserum! N. Certe miser es, qui litteras fastidis. P. Dicamus, sonuisse decimam. N. An mentiri licitum est? An Deus falli potest? An praeceptor falli debet? P. Non mentiar, nec fallam. Nec tibi suaserim, mendacii crimen vindicatur: nosti.

III.

Ioannes et Theophilus.

I. Heus! heus Theophile! T. Quid clamitas? I. Avoco a lusu ad prandium. T. O laetum nuncium! me habes obsequentissimum. I. Non ignoro te libentius ire ad mensam, quam in scholam. T. Nec detrectabo in scholam ire.

I. Audisne, Theophile, quid pater interroget? T. Quidnam? I. Utrum parati simus ad preces, et bene compositi ad mensam? T. Hem! nec pexus sum, nec lotus. I. Ergo propera; est enim inediae periculum in mora. T. Malo pecti ac lavari, quam esurire. I. Ecce hic habeo aquam et mantile. T. Ubi vero est pecten? I. Illic in fenestra. T. Statim me videbis paratum. I. Sed cave, ne obliviscaris pulveres excutere. T. A famula id tempori factum est.

I. Oremus Theophile. T. En; adsum. I. Utrum corpore, an animo? T. Utroque. I. Id laudo; sic enim decet, adesse hominem, qui constat animo et corpore. T. Egone, quem puerum, aut Theophilum alias vocant, sum homo? I. Utique es: da vero operam, ut sis etiam Theophilus. T. Quid sibi vult hoc nomen? I. Significat Dei amantem: talem te nunc praesta in precibus. T. Cur vero precamur? I. Nescis? ut Deum habeamus in mensa propitium.

I. Quid video; T. Quid est, quod vides? I. Te ipsum: primum in patina, sed postremum in schola. T. Mitte me, ut edam. I. Hem? cur

os

os tantopere torques et retorques? T. Ius, quod tantum calere videtur. fervet. I. Sic dignam luis poenam aviditatis tuae. T. Disce meo exemplo sapere. I. Immo gustabo, et sapiam sine laesione oris ac palati. T. Ipse ergo posthac non edam, nisi ante sorbillando exploravero. I. Sic, *quae nocent, docent.*

I. Quaenam haec est caro, quam vides in patina? T. Elixa. I. De hoc non dubium? nec quaestio; quis enim crudam carnem apponeret? Sed dic, cuias sit generis? T. Est bubula. I. Falleris. T. Habet tamen speciem bubulae. I. Non habet, nisi in errore oculorum tuorum. T. Estne vervecina, aut agnina. I. Neutra. T. Estne suilla, aut vitulina? I. Alterutra. T. Sed utra? fortasse suilla? I. Erras: Est vitulina. T. Est grati saporis. I. Utique,

I. Gaudeamus Theophile. Quae causa subest? I. An non vidisti in culina carnem veru adfixam ad ignem circumagi? En iam adfertur. T. Sed nuc mihi ac tibi? I. Spero quidem, sed non sine metu aliquo. T. Unde metus hic oritur? I. Nescis? e molestia, quam matri facessivimus in culina, unde vereor, ne irrata sit nobis, et assum neget. T. Mitte istum metum: iam dudum pro facilitate sua oblita est. I. Brevi experiemur.

I. Ecce pisces praeterea, et quidem frixos. T. Cuius generis! Suntne carpiones, an lucii, an percae? I. Sunt lucii. T. Nunc novi eos. I. Sed quale proverbium heri audivimus de piscibus? T. Mihi non venit in mentem. I. Ergo nec piscis veniet in stomachum tuum T. Eia dic mihi. I. *Magis mutus es, quam piscis.* T. Nunc memini: immo succurrit aliud. I. Quale istud est? T. *Tu piscem natare doces.*

I. Quomodo sapit ille caseus? T. Bene; sed saperetur melius, si adderetur butyrum. I. Caseum edere una cum butyro divites solent. T. Nos

Nos sumus divites. I. Ostende divitias. T. Mea mater ipsa format caseos, et conficit butyrum, quantum vult. I. Erras: dicere debebas, quantum potest, pro copia lactis. T. Ergo posthac contentus ero alterutro, butyro, aut caseo. I. Bene facies.

I. Quoties bibere soles in prandio? T. Quoties sitio. I. Quo potus genere sitim levas? T. Optimo et maxime parabili: nempe aqua. I. Non invideo: mihi placet cerevisia, sed secundaria, primaria enim tentat caput: praeterea sitim magis irritat, quam restinguit. T. Ego aquam bibere pergo, quippe quae nec mucet, nec acescit. I. Sed aqua debilitat stomachum. T. Falleris. I. Vinum tamen est melius, quam aqua. T. Adde, et pretiosius: immo non raro multo nocentius. I. Vix crediderim. T. Crede mihi, plures enim pereunt vino, quam aqua. I. *In vino* tamen, secundum proverbium, *est veritas*. Sed prodita, aut violata.

I. Esne iam satur? T. Nondum quidem, sed statim ero, quando consumsero meum panem butyro illitum. I. Ergo exerce impigre dentes. T. Quis urget. I. Morum qualitas ac decens modestia. T. Quid illa iubet? I. Ut pueri surgant de mensa primi. T. Praestat sedere, quam ante preces discurrere. I. Datur tertium ministrare parentibus, aut aliis honestioribus convivis adhuc prandentibus. T. Bene mones; surgam; ministrabo. I. Sed animo, qui se digne parat ad preces.

IV.

Andreas et Christophorus.

A. Eamus in scholam Christophore. C. Nondum est tempus discendi. A. Ergo nec ludendi: veni, paedagogus vocat. C. En adsum, tecum ibo et scribam: sed tuo calamo. A. Ha-

beo tantum unicum. C. O me obliviosum; qui non solum pennam, sed etiam chartam oblitus sum! A. Bono esto animo: chartam tibi commodabo, nec deerit, qui commodet calamum. C. Agnosco amorem tuum, Andrea, grato animo. A. Sed cave, ne posthac quidem rerum tuarum obliviscaris. C. Cavebo.

C. Ioannes dabit mihi pennam mutuam, sed quae respergit chartam atramento. A. Porrige mihi illam: mutabo eius cuspidem aut crenam scalpello, nisi huius acies fuerit obtusa. C. Apta nunc esset scribendo, nisi cuspidem haberet nimis tenuem. A. Porrige eam iterum, mox fiet crassior. C. Hem! hem! facta est duriuscula, et nimis crassa. A. Augebo crenam, et cuspidem acuam ad minutas litteras.

A. Ubi emisti chartam tuam, Christophore, chartam nullius pretii? C. Tua non est melior. A. Est sane: non enim perfluit sicut tua, quae fere omnes litteras transmittit, instar emporeticae seu bibulae. C. Sic imposuit mihi Sempronius mercator. A. Aut potius chartarius, seu chartarum confector mercatori. C. Certe poenitet me emptionis meae: qui non unam atque alteram plagulam, sed integrum emi scapum, seu codicem viginti quatuor plagulas continentem.

A. Ubi est regula tua, Christophore? C. Non amplius scribo ad regulam. A. Ergo eam mihi da commodato. C. Dabo, si mihi dederis parum atramenti. A. Ipse habes atramentum. C. Habeo quidem, sed est decolor, immo nimis spissum. A. Si spissum est: illud aqua dilue, dilutum penna misce. C. Factum est. A. Nunc litteras pingit munde, ac eleganter. C. Cave ne subvertas thecam arenariam aut atramentariam, nec amittas thecam calamariam.

C. Tenesne, quae ediscenda erant? A. Nondum teneo. C. Ergo ea disce; quid cessas? mox enim depromenda erunt, et quidem memoriter.

A.

A. Memoria mea admodum debilis est, et recusat lecta retinere. C. Erras: nam culpa non est in memoria, sed in animo tuo, qui piger est. A. Tu vero, Christophore, quomodo, comprehendis ea memoriter, quae legis? C. Subinde me excito ad discendi ardorem: et sine ulla defatigatione, aut taedio lego, quae mihi demandata sunt: totiesque attente relego, donec pensum meum sine haesitatione reddere possim.

A. *Repetitio est mater studiorum.* C. Quis ita dixit?, A. Pater meus. C. Num etiam pater te docet domi? A. Utique: praecipue me excitat ad repetitionem eorum, quae in schola audivi; legi, et didici. C. Siccine tibi commendat repetitionem ista sententia, quam proferebas? A. Omnino ita est. C. Iam intelligo mentem tuam. A. Nisi ego domi repetivissem ea, quae heri didici, hodie me praeceptor deprehenderet imparatum, sicut te. C. Metuo sane, ne puniar.

C. Vapulavi, Andrea, utinam nulla esset disciplina! A. Iure castigatus es: nam qui non curat verba, verbera accipit non immerito. Certe sine disciplina nemo recte discit. C. Bene mones: discam, et bene me geram; ne cogar manum ferulae subiicere, aut asini (qui pigrorum socius est) simulacrum sustinere, aut portare. A. Prudenter ages.

A. Heus Christophore! rem tibi narrabo lepidam. C. Mitte me, garrule praeceptor nobis imposuit silentium. A. non ignoro: nec clamabimus, neque clara voce loquemur, sed admodum submisse. C. Nec submisse garriendum est. A. Quis audiet? nemo C. Erras: Deus audit, qui ubique praesens est. A. Silebimus.

A. Praeceptor evocatus est: ludamus condiscipuli; C. Tace ludio! sin minus ludetur in tergo tuo. A. Ecce delatorem! Siccine omnia deferenda sunt ad praeceptorem? C. Omnino; is enim vestri observationem mihi iunxit. A. Tibi-

ne! quid te curamus? C. Ergo vos, mentemque vestram malesanam praeceptor curabit, qui mox aderit. Interea vero Deum habes praesentissimum.

A. Heri non accepi merendam. C. Qua de caussa? A. Ob negatum diligentiae testimonium. C. Cur illud tibi negaverat praeceptor? A. Quia in studiis haud fueram diligens. C. Defectus diligentiae iusta est caussa merendam negandi. A. Id expertus sum damno meo. C. Sic, qui nihil meretur, nihil accipit.

V.

Valentinus et Hermannus.

V. Unde venis, Hermanne? H. Ex horto. V. Quid inde adfers? H. Flores varios. V. Immo fasciculum florum odoratum, ut video: quis eo te donavit; H. Hortulanus vir probus et mei amantissimus. V. Sed cur non adfers pruna, immo mala et pyra? H. Pruna iam comedi; sed reliqua poma nondum maturuerunt. V. De floribus vero numquid cogitas? H. Quidnam? V. Nos sumus instar florum; adeo, ut aliquando de nobis ipsis cum poeta dicere possimus: *Nos quoque floruimus; sed flos fuit ille caducus.*

V. Quo tendis: Hermanne; H. Eo rus in agrum nostrum: ubi sunt messores nostri, nostraeque ancillae. V. Quid ibi peragunt? H. Messores metunt fruges, quas deinde ancillae colligunt tomicibus: colligatas vocamus mergites seu manipulos. V. Iam memini egregiam sententiam. H. Profer eam. V. *Ut sementem feceris, ita et metes.* H. Sed *saepe pro benefactis malam messem metimus*, ut itidem in proverbio est.

V. Cur non scribis, Hermanne? H. Digiti mei rigent frigore, nec est ignis in fornace, unde museum calefiat. V. Age, excitabimus ig-

nem

nem folle. H. Follis adest, sed lignum deest. V. Ecce lignum: hic est. H. Novi, sed est humidum: quod ad calefactionem aptum non est. V. Cur humidum dicis ineptum esse? H. Quia igni admotum nil nisi fumum producit: fumus vero infestat oculos.

V. Cur venis tam sero in scholam? H. Tempestas, cuius transitum exspectabam, me retardavit: sicuti heri te remorabatur pluvia. V. Iamne desaeviit? H. Desaeviit quidem, sed ab oriente rursus surgunt nubes atrae; pluviam minantes. V. Immo fortasse imbrem aut nimbum. H Exspectemus, quid serus vesper sit advecturus. Praesertim, si suborta fuerit procella.

H. Conscendamus hunc equum Valentine? V. Difficilis est ascensu, immo ferit calcibus. H. Nos non feriet. V. Comperies. Certe enim hic rufus est audax, sternax et admodum effrenis, qui sessorem suum facile excutit. H. Adducam habenas, quas alii remittunt. V. Ne admittit quidem habenas, sed eas detrectat. H. Mittamus ergo equos. V. Bene mones: quid enim nobis rei aut commercii cum equis, qui sumus studiosi litterarum.

V Cave, cave, Hermanne! H. Quidnam? V. Canem, et quidem catenarium ad fores H. Quis eum in me immittet? V. Ille se ipsum. H. Non credo, eum esse rabiosum: non enim latrat. V. Est tamen mordax. H. Proiiciam illi lapidem, in eum saeviat. V. Noli eum irritare. H. Abeamus hinc. V. Quorsum? H. Unde venimus. V. Exspecta parumper. H. Non est tempus exspectandi, sed properandi: quia vespera ingruit.

VI.

Christianus et Polycarpus.

C. Sterne mensam, Polycarpe: eamque rebus necessariis instrue. P. Iam factum est: sed

map-

mappulae manuales sunt immundae, nec satis conveniunt recenti seu mundiori mappae, quam mihi mater suppeditavit e cista. C. Haec cura est matris: modo mundi sint orbes, nec negligatur appositio panis, salini, ac poculorum. A. Omnia parata sunt. C. Cura, ut apponantur cibi. P. Ecce, iam adfert famulus fercula. C. Mallem ipse esse dapifer.

C. Qualis est hic cibus? videtur esse crudus. P. Erras: est coctus, seu elixus. C. Ego mallem assum edere. P. Quidni et frixum? scilicet pro palato tuo delicato, quod vel sola pulte contentum esse debebat. C. Nec tantum mihi est fastidium cibi vilioris, quantum mihi tribuis: non recuso tamen carnem grati succi ac saporis, imprimis recentem ac iurulentam. P. Cur non etiam fumo induratam, aut muria conditam? C. Quia confectu est difficilior et parum habet nutrimenti.

C. Fauces meae iam arent siti. P. Igitur eas riga, C. Nemo est, qui mihi potum ministret. P. Esto tibi ipsi minister. C. neque adest cerevisia, nisi admodum tenuis seu secundaria. P. Talis potus convenit pueris, et litterarum studiosis, nam cerebrum haud tentat, aut turbat. C. Sed acescit. P. Mentiris: est defaecata, bonae notae, ac grati saporis. C. Ergo bibam cerevisiam, tantopere laudatam. P. Ita vero, ne poculum sine respiratione exhaurias. Desine, desine, Christiane! ut obambulet poculum, et nobis quoque nostra portio supersit. C. En, capesse.

C. Cur tam avide voras Polycarpe? P. Vehementer esurio: *fames* vero *optimum est condimentum*. C. Si esu is, ede: nec vora distentis buccis, ita ut plenos ac dentibus non comminutos bolos deglutias, et quidem seposito pane; nec tantum cibi in os ingere. P. Sed sapit egregie. C. Ergo seda saporem paullatim, nec

te

te obrue nimia ingurgitatione cibi. P. Morem tibi geram. C. Vide, quam foede te inquinaveris, cibis ex ore defluentibus. P. Abstergam me mappula.

C. Quaenam gallina peperit haec ova? P. Nostra. C. Illane, quam heri vidimus ovis incubantem? P. Alia est: illae vero ova ideo supposita sunt, ut inde pullos excludat. C. Hoc videre gestio. P. Videbis: sed nunc vide, ne fracta testa diffluat ovi albumen cum vitello. C. Tu vero disce, quid significat proverbium, *mali corvi, malum ovum*. P. Eius sensum tibi explicabo: si mihi exposueris aliud de ovo proverbium, *ab ovo usque ad mala*. C. Hoc est, a coenae principio usque ad finem. Nam apud veteres ova incipiebant coenam, poma claudebant. P. Certe *non ovum ovo est similius*, quam tu bono interpreti: qui ne quidem eges prioris adagii explicatione.

VII.

Sulpitius et Rudolphus.

C. Cur hodie mane abfuisti? S. Occupatus eram. R. In quo negotio? S. In scribendis ad matrem litteris. R. Quid opus erat, illi scribere? S. Quia ad me scripserat. R. Ergo rescripsisti? Proprie loqueris. S. Unde tibi miserat litteras? R. Rure, nempe ex villa nostra. S. Quando rus profecta est? R. Superioribus diebus. S. Quid agit ruri? R. Curat nostra negotia rustica. S. Quid potissimum? R. Praeparat ea, quae sunt opus ad proximam vindemiam. S. Prudenter agit. R. Unde istud probares? S. Nam omnibus in rebus adhibenda est praeparatio diligens. R. Quis te istud docuit? S. Quidam paedagogus dictavit e Cicerone? R. Qua occasione? S. Quum admoneret, ut me diligenter pararem ad reddendum pensum postero die. R. Profecto recte

mo-

monebat. S. Sed ad propositum revertamur. Non habetis villicum, qui curet ruri vestra negotia? R. Imo et villicam habemus et famulos et ancillas. S. Quid igitur necessaria est illic tuae matris opera? R. Quia melius novit providere rebus omnibus, quam isti imperiti ruricolae. S. Nihilne amplius? Sine me finire propositum. S. Putabam te absolvisse: perge. R. Etiam (ut ex patre audivi) praecipua cura domini requiritur in re familiari administranda. S. Ergo pater tuus nunc potius deberet ad villam esse. R. Non potest. S. Quid prohibet? R. Quia totus est in arte sua occupatus. S. Maiorem (ut opinor) ex ea re fructum percipit. R. Quis dubitet? S. Inde igitur fit, ut relinquat uxori omnem curam rei domesticae. R. Omnino sic est. S. Sed mater quando est reversura? R. Vix ante perfectam vindemiam. S. Quid tu? Non ibis vindemiatum? R. A matre (ut spero) brevi accersar. Sed quaeso te, quid confabulamur? Iam omnes in auditorium currunt. S. Bene res habet. Curramus et nos, ne postremi simus.

VIII.

Arnolphus et Blasius.

A. Quid rides? B. Nescio. A. Nescis? Magnum signum stultitiae. B. Me igitur stultum vocas? A. Minime vero: sed dico tibi argumentum esse stultitiae, quum quis ridet, et ridendi causam nescit. B. Quid est stultitia? A. Si diligenter volvas Catonem tuum, istud, quod quaeris invenies. B. Nunc non habeo mecum Catonem: et volo aliam rem agere. A. Quod habes negotium? B. Ediscendum mihi est aliquid de rudimentis. A. Et interim quaeris fabulari, ineptire. B. Dic mihi (quaeso) de stultitia in Catone. A. *Stultitiam simulare loco, prudentia summa est.* An non haec didicisti? B. Immo

Sed

Sed non recordarbar. A. Quum domi eris, inspice librum tuum. B. O quantas gratias ago tibi. Ego proponam alicui istam quaestionem, qui non poterit mihi respondere: es sic erit victus. A. Tace puer, tace, et stude, ne vapules. B. Non multum curo: ego fere teneo praelectionem. A. Nisi taceas, dicam observatori, qui te statim notabit. B. Mane, mane: nihil dicam ampiius. A. Sed memento id, quod dixi tibi. B. Quid est? A. Ne rideas unquam sine caussa? B. Sed ridere non est malum. A. Non dico istud B. Quid igitur? A. Stultum est sine caussa ridere. B. Nunc intelligo; A. Recordare saepe.

IX.

Antonius et Blasius,

A. Miror ego, quid tibi velis. Tu vero semper es otiosus, aut garris, aut ineptis. B. Quid vis faciam? A. Ut studeas diligenter. B. Cur me istud mones? A. pro meo in te amore, tuaque utilitate. B. Frustra mones. A. Quid ita? B. Quia non est mihi animus in litteris. A. Quid ergo velles? B. Discere aliquam artem aptam ingenio meo. A. Iamne cogitasti, quaenam ars tibi placeat, potissimum? B. Iam pridem. A. Cur ergo patrem non admones? B. Nunquam ausus sum. A. Cur non? B. Vereor, ne mihi irascatur. A. Roga praeceptorem, ut illi dicat. B. Immo te oro, mi Antoni, dic tu ipse praeceptori meis verbis: nam verecundia impedit. Faciesne, quod rogo? A. Faciam certe, idque libentissime. Maximo enim taedio video te adeo remissum. B. O quam mihi gratum feceris? A. Sed praeceptor te appellabit. B. Quid tum? Oblata occasio me audacem reddet ad mentem meam libere aperiendam. A. Recte indicas. B. Tu igitur promissi memineris: deinde renuntia mihi, quid ille tibi responderit. A. Alioqui essem tibi nuntius inutilis.

X.

Rolandus. Lambertius.

R. Quid ais de scalpello, quod emeram tibi nudius tertius: estne satis bonum? L. Immo vero est optimum. Sed (me miserum!) parum abfuit, quin perdiderim. R. Eho! quid ais? Quomodo id accidit? L. Quum redirem foris, exciderat mihi in vico. R. Unde exciderat? L. E theca mea, quam imprudenter apertam reliqueram. R. Quomodo recuperasti? L. Affixeram statim chartulam valvis ianuae, post prandium quidam puer mihi retulit. R. Utinam omnes tam fideles essent, qui res amissas reperiunt. L. Profecto pauci sunt, qui restituant, si modo sit res alicuius pretii. R. Et tamen id verbo Dei nominatim praecipitur. L. Quidni? Est enim furti species, si quis rem alienam inventam retineat, modo sciat, cui reddenda sit. R. At plerique putant se iure possidere, quidquid amissum invenerint. L. Errant illi quidem gravissime. R. Verum (ut redeamus ad inceptum sermonem) quíd dedisti puero, qui scalpellum tuum invenerat? L. Dedi nummum, et nuces aliquot iuglandes. Laudavi praeterea, et paucis admonui: Idem semper esse faciendum. R. Recte fecisti. Sic enim libentius reddet aliis; si quid repererit. Sed quid si perdidisses? L. Aequo animo tulissem; et mihi emissem aliud. R. Itane aequo tulisses animo? L. Certe non sine aliqua molestia. R. Non igitur aequo animo. Sed nolo te arctius urgere. L. Vide, quantum profuerit nobis scalpelli mei amissio. R. Ob eam rem tibi dupliciter gratulor: primum, quod tibi recte emerim: deinde quod amissum recuperaveris. A. habeo tibi gratiam, mi Rolande.

XI.

XI.

Petrus et Matthaeus.

P. Gratulor tibi reditum, Matthaee! quando rediisti rure? M. Heri post meridiem. P. Quid pater? M. Quemadmodum ille me secum duxerat, ita reduxit. P. Nonne venit in equo? N. Et quidem tolutario. P. Tu vero? M. Quid rogas? Eram illi a pedibus. P. Non tibi fuit molestus labor itineris? M. Nulla mihi fuit via difficilis: adeo erat iucunda in urbem reditio. Quid quaeris? Noluissem eques venire. P. Quantum distat hinc villa vestra? M. Quatuor milliaribus, iisque non admodum longis. P. Sed iam satis de reditu. Nunc aliud agamus. Fuistine memor promissi tui? Num rediisti vacuus? M. Attuli uvarum, quantum potui. P. Quantum igitur? M. Quasillum. P. Hui quasillum. Tibi igitur uni? M. Immo nobis duobus. P. Quid duobus tantillum? M. Non poteram ferre amplius pro viribus corpusculi mei: quod si robustus essem, asini onus asportassem, Mater enim facile permittebat. P. Quam vellem affuisse. M. Ego et pater te plurimum desideravimus. Sed esto animo bono: reliquit is famulum ruri, qui amplissima corbe onustus veniet: tum ille tibi dabit affatim. P. Papae! nunc optata loqueris, mi Mathaee. M. Eamus nunc videbis quasillum nostrum adhuc (ut spero) integrum. P. O lepidum caput! nam et cupiebam ire salutatum patrem tuum. M. Profecto illi gratissimum feceris. P. Eamus igitur.

XII.

Paedagogus et Puer.

Paed. Hodie mane quota hora expergefactus es? *Pu.* Ante lucem, quota hora nescio. *Paed.* Quis te expergefecit? *Pu.* Venit excita-

tor

tor hebdomadarius cum laterna sua, pulsavit acriter ostium cubiculi, quidam aperuit, excitator accendit nostram lucernam, clara voce exclamavit: experrecti sunt omnes. *Paed.* Narra mihi ordine: quid egeris ex illo tempore usque ad finitum ientaculum. Vos pueri auribus atque animis diligenter attendite: ut discatis hunc vestrum condiscipulum imitari. *Pu.* Experrectus surrexi e lecto: indui tunicam mundam cum thorace: sed in scabello: accepi femoralia et tibialia: utraque indui: calceos calceavi: femoralia ligulis adstrinxi: tibialia periscelide ligavi supra crura: cingulo me praecinxi: caput diligenter pexui: aptavi capiti pileolum: togam indui: deinde egressus cubiculum, descendi: accepi aquam frigidam e situla, manus et faciem lavi, os et dentes collui, detersi mantili manus et faciem. Interea signum ad precationem datur minore tintinnabulo, in aulam privatam convenitur. Precamur una; accipimus ordine ientaculum a famulo: ientamus in triclinio sedentes, et quieti sine murmure, sine strepitu. Quos audivi inepte garrientes, aut verba loquentes otiosa, aut etiam lascivientes vidi, amice admonui; qui non paruerunt admonitioni, detuli ad observatorem, ut eos notaret. *Paed.* Nemone vobis praeerat, dum ientaretis? *Pu.* Immo hypodidascalus. *Paed.* Quid agebat interea? *Pu.* Per mediam aulam ambulabat, tenens librum in manibus, et identidem monens observatorem, ut notaret inepte garrientes. *Paed.* Nullumne igitur verbum tunc licet emittere? *Pu.* Immo licet, verum ii demum notari solent, qui diu et multis verbis inepte, et sine ullo fructu confabulantur. Ceterum licet omnibus iucundos inter se tractare sermones, de bonis et honestis rebus, dum tamen id modeste fiat, citra clamorem et contentionem. *Paed.* Hactenus satis fecisti mihi, cetera narrabis a prandio, nisi ali-

quod

quod negotium intervenerit. Eamus nunc in aulam ad prandium, ne magistro in mora simus. *Pu.* Audivi modo signum dari. *Paed.* Opportune datum.

XIII.

Melchior et Valerius.

M. Non meministi, praeceptorem iam saepe monere nos de fugiendis pravis sodalibus? V. Ego vero probe memini. M. Tamen alicubi satis negligenter pares eius monitis. V. In quo videor ea tibi negligere; M. Dicam tibi, si modo attente audias. V. Dic, obsecro: audiam accuratissime. M. Nunquam vis cavere tibi ab illo impostore? V. Cur caveam? M. Ne illius contagione depraveris. Nosti enim eum esse pessimum. V. Atqui non sponte sequor; ad me accurrit undique. M. Nimirum, quia novit te habere, quod des, et dare libenter ac saepe. V. Quid igitur mihi faciendum suades? M. Dic semel et serio; et quasi animo irato: Quid vis amice? Cur me ubique sequeris? Omnes clamant te esse pessimum; et ideo sodales tui esse nolunt: proinde omitte me posthac, quaeso, ne tua caussa infamer. V. Quid si aliquid contra respondeat? M. Abrumpe illi sermonem, teque recipe celeriter, V. Ago tibi gratias, quod me tam fideliter monueris.

XIV.

Albertus et Tiberius.

A. Nunc demum redis a forro? Estne ibi carnium magna copia? T. Tanta profecto, ut mirer adeo caras esse. A. Nihil mirum: Ut multae sunt carnes, ita multi, qui carnes edunt quotidie. Sed quae potissimum vidisti carnis genera? T. Vidi bubulam, vitulinam, ovillam, vervecinam, suillam, haedinam, agninam. A. Nihilne amplius?

us? T. Quid velles praeterea? A. Nihil igitur erat ferinae? T. Non queo referre simul omnia; immo ferinam etiam vidi. A. Qualem? T. Cervinam, et aprugnam. O quam pinguis est aprugna! A. O quam rudis es! T. Quid ita? A. Quia falleris in rerum nominibus. Nam quod in sue domestico dicitur arvina, id in sue fera (id est apro) callum vocatur, et est in eo genere durissimum. T. Istud quidem audisse me non memini. A. Nunc audisti. Manda, si placet, memoriae. Tu vero unde didicisti? A. Domi nostrae ferina caro est frequentissima. T. Unde vobis tanta est copia? A. Pater habet ruri ferarum multarum vivarium, ex quo interdum solidi apri in urbem afferuntur. T. Quale est vivarium istud? A. Locus est fere quadrangulari forma, muris altissimis septus; undique consitus proceris arboribus, inter quas sunt dumeta maxime densa. T. Quales sunt illic arbores? Utrum urbanae, an silvestres? A. Silvestres fere omnes; sed in his sunt potissimum quercus et fagi, quarum glande pascuntur, cervi, apri, damae. T. O quantas merito gratias Deo debetis! qui vobis largitus est tantam rerum omnium abundantiam. A. Non sumus immemores beneficiorum eius, pater enim plurima bona in pauperes, erogat; quod tamen tibi uni dictum esse velim. T. Cur ita? A. Qui talia non vult praedicari. T. Tanto magis laudandus. A. Sed haec hactenus. Satis enim sumus collocuti. T. Eamus igitur. A. Sequere, aut si mavis praecede. T. Ego neutrum faciam, sed una ibimus.

XV.

Ioannes et Petrus.

I. Salve Petre! P. O. Ioannes! auspicato advenis, valesne bene? I. Optime, gratia Deo; tu vero; ut vales? P. Recte sane. Dei benefi-

cio.

cio. Sed quando redisti domo? I. Nudius tertius. P. Opportune venisti. I. Nempe sciebam instare vacationis terminum. P. Placetne, ut otiose aliquamdiu confabulemur? I. Maxime: dummodo semoti simus ab hac turba clamosa ludentium. P. Bene mones; secedamus in auditorium aliud, quod est apertum. I. Iam apte hic sedemus. Age, loquamur libere. P. Suntne peractae vestrae vindemiae? I. Omnino. P. Quantum temporis posuistis in toto opere? I. Dies circiter quindecim. P. Tu igitur semper interfuisti? I. Nullum intermisi diem. P. Quid agebas? I. Uvas saepius colligebam. P. Ad verbum *colligebam* debuisti aliud addere. I. Quidnam quaeso? P. Et *edebam*. I. Quid opus fuit? De hoc nemo dubitare potest. Quis enim fructus bonos et maturos legit, quam edat etiam ex optimis? P. Profecto recte loqueris: euge responsum laudo. I. Iamne putabas, te os conclusisse mihi? P. Istud ne cogitavi quidem. I. Quid igitur? P. Non expectabam tam promtum, tamque prudens responsum. I. Nihil est, quod mireris. Nam, ut est in proverbio: *Saepe etiam est olitor verba opportuna locutus.* P. Cui debes hoc proverbium? I. Magistro Hermanno. Is enim dictat nobis interdum proverbia eiusmodi et pulchras sententias ex bonis auctoribus. P. Optime vobis consulit. Sed quibus horis id solet facere? I. Nonnunquam a coena; saepius autem, cum in auditorio nihil aliud agendum est. P. Redeamus ad sermonem institutum. I. Placet. P. Fuistine semper occupatus in uvis colligendis? I. Opus illud paucis diebus absolvitur: propterea, quod magnus operariorum numerus ad id conduci solet. P. Quid deinde fit. I. Calcantur uvae; vinum hauritur e cuppis maioribus: eadem opera diffunditur in dolia: deinde uvae ipsae nondum expressae subiiciuntur torculari: postremo exportantur et abiiciuntur vina-

nacea. P. Atqui non curabas ista? I. Immo curabam aliqua ex parte. Nam agendis omnibus intereram maxime, ut sollicitarem operarios. P. Eras ergo illis tanquam praefectus, et quasi magister operum? I. Immo etiam revera magister operum, et praefectus. Pater enim me praefecerat. P. Quam pulchrum erat videre te cum tua gravitate aliis imperantem, alios denique arguentem! I. Profecto si vidisses me, dixisses alium esse, quam in schola discipulum. P. Ut video, non eras otiosus. I. Immo ut bonus paterfamilias adhibebam numero manus operi, ut ipsos operarios meo exemplo instigarem. P. Non abs re ut apparet, Pater te huic muneri praefecerat. I. Nempe aliis in rebus expertus erat meam diligentiam. P. Absit tamen verborum iactantia. I. Ego sic intelligo, sed libere loquar, quia cum familiari meo. P. Verum pergamus. Quanta est vobis vini copia? I. Mediocris, qualis fere hoc anno ubique esse dicitur; tametsi vinum rubrum habemus affatim, album non item. P. Quot implevistis dolia? *I.* Plus minus quadraginta, sed alia sunt aliis maiora. P. Papae! Non tibi videtur magnus proventus? I. Satis quidem; sed non ratione anni superioris. P. Quid refert? Quanto minor est quantitas, tanto etiam pluris vendentur. I. Sic fere solet evenire: Sed nonne tibi videor satis narrasse de vindemiis? Quid praeterea desideras? P. Quoniam otium nobis suppetit, volo etiam aliquid ex te audire de fructibus arborum. Est enim quasi altera vindemia. Nonne habetis multos. I. Plena tabulata, quae est Dei benignitas. P. Quando collecti sunt? I. Quo tempore vinum faciebamus, familia colligebat. P. Quae sunt vobis eiusmodi fructuum genera? I. Mala, pyra, castaneae, iuglandes, sed malorum et pyrorum multa est varietas. P. Quid cotonea? Non etiam habetis? I. Immo habemus: sed ea sub malo-

lo-

rum genere continentur, unde et alio nomine appellantur mala cydonia. P. Quid autem attulisti huc rediens? I. Nihil nisi quasillum uvarum selectarum. Sed singulis posthac hebdomadibus mihi afferentur plenis saccis mala, pyra castaneae. P. Interea da mihi, quaeso, aliquot ex ovis tuis. I. Eamus in cubiculum meum, illic dabo tibi. P. Equidem paratus sum; eamus.

XVI.

Victorius Cassiodorus.

V. Quid est, quod hodie tam cito a patruo redieris, praesertim cum fuerit convivium? C. Quid illic fecissem diutius? V. Coenam expectasses, ut ederes de prandii reliquiis? C. Satis ederam in prandio. Praeterea mandavit patruus, ut domum reducerem praeceptorem, quem ego ad convivium deduxeram. V. Quid facit tuus patruelis? Cur in ludum vobiscum non rediit? C. A matre retentus est in unum aut alterum diem, V. Quamobrem? C. Ut illi resarciantur vestimenta. V. Illa est mulierum cura. Sed age, quoniam nunc otiosi sumus, narra mihi, quaeso, aliquid de convivio. C. Quid de illo scire cupis? V. Primum qui convivae fuerint; deinde quam lautum et opiparum convivium. C. Convivae fuerunt hi praecipui; quatuor consules, praefectus urbis; et alii duo primae notae e senatorum numero. V. Nostine? C. De facie quidem, sed eorum non teneo nomina. V. Nulline praeterea? C. Duo item ex patrui mei familiaribus. V. Nullaene erant mulieres? C: Nullae, praeter uxorem patrui, quae quidem sedebat in mensa extrema. V. Quid ita tam remota? C. Sic voluit ipsa, ut identidem commodius surgeret, propter ordinem ministerii. V. Quid filius? C. Iuxta matrem assidebat. V. Habeo de-

 con-

convivis: nunc expecto de convivio. C. Onus mihi valde magnum imponis ac difficile, sed quando, ut dixisti, plusculum otii nacti sumus hoc pomeridiano tempore, dabo equidem operam, ut aliqua ex parte expleam desiderium tuum. V. Pergratum mihi feceris. C. Eamus sub perguiam, ut in umbra commodius fabulemur. C. Audi nunc iam. V. Dic mihi primum: Quota hora accubitum est? C. Fere duodecima. V. Quota surrectum? C. Secunda post meridiem. V. Sedebantne omnes commode? C. Commodissime. V. Nunc ad rem aggredere. C. Accipe igitur mensae praeludia. V. Appone cum voles. C. Omitte, quaeso, omnes interpellationes, ne mihi perturbetur memoria. V. Posthac non interpellabo, nisi quid opus erit requirere. C. Appositae imprimis sunt pernae salitae, hilla infumata, lucanicae, linquae bubulae sale quoque et fumo induratae. Atque haec ad excitandam appetentiam et sitim acuendam. V. Quasi vero non satis acueretur solis aestu et fervore. C. Interposita sunt acetaria e lactucis capitatis; avium intestina frixa; minutalia ex vitulina, cum ovorum vitellis integris. Et hic primus missus fuit. V. Nihil interim bibitum est? C. Indigna homine quaestio! Quis enim vinum hic comparceret? Vix tres, et quidem strenuissimi, fundendis potibus sufficiebamus. Sed de potibus agam posterius: sine me cibos expedire. V. Age, sino. C. In secundo missu haec fere fuerunt: Artocreas: pulli gallinacei elixi cum lactucis, bubula, vervecina, vitulina, suilla recens salsa, ius carnium ovorum vitellis, croco et omphacio suavissime conditum, aliquot item iuscula ex oleribus. V. Hic plus opinor fabulatum, quam esum fuisse, quia scilicet assa expectabantur. C. Vix mensam attigerant, cum ita tollere iussi sumus. Venio igitur ad tertium missum, in quo assa haec fuerunt

runt exposita: pulli gallinacei, pulli columbini, anserculi farules, et suculi, item cuniculi: armi vervecini, postremo ferina duorum generum, opere pistorio incrustata. V. Quid praeterea? C. Quid? Hem pene praetermisi, duae perdices interiectae cum lepusculo; fabae virides frixae; et pisa cocta cum siliquis. V. Nihilne piscium? C. In tempore admones. Erat trutta ingens: quae divisa fuerat in partes quatuor, praeter caudam; praegrandis item lucius, ad eundem modum quadripartitus: taceo minutos pisces et mediocres, partim elixos, partim assos et frixos; item cancros fluviatiles, magno omnia numero, sed haec magis ad ostentationem, quam ad necessitatem de iis enim fere nihil gustatum est. V. Unum mihi videre praetermisisse. C. Quid illud est? V. Nulline erant intinctus? C. Immo singulis propemodum ferculis addita erant scitissimi saporis embammata, quae coquus ipse miro artificio concinnaverat. Nec vero defuerunt capparides ex oleo et aceto, mala citerea, olivae conditae cum sua muria, acetum rosaceum; et succus oxalidis. V. O quot et quanta gulae irritamenta! C adde etiam corporis et animi impedimenta V. Sed quis, quaeso, fuit ultimus actus fabulae? C. tandem; cum iam nec carnes, nec pisces ullus ederet; iubet patruus apponi bellaria, in quibus haec fuerunt praecipua: Caseus recens pinguissimus, itemque vetus multiplex; scriblitae, placentulae, oriza in lacte cocta, et bene saccarata, persica praecocia, ficus, cerasa, uvae passae, cariotae; tragemata serotina, salgama multorum generum; et alia, quae nunc mihi non occurrunt. Tanta denique fuit omnium esculentorum affluentia, ut mensa ipsa vix sustineret. Quid quaeris? quater aut quinquies mutati sunt orbes et quadrulae. Cibos crassos, et duriores magna ex parte integros in culinam referebamus; adeo

 pauci

pauci attingebant propter delicatiorum copiam. V. Quid confert tanta ciborum abundantia et diversitas? C. Ad gravandum stomachum, et morbos complures generandos. Sed quid agas? Sic fere hoc tempore vivitur. V. Qui talibus viris convivia faciunt, certare videntur de copia, de apparatu, de splendore, de lautitia C. Et tamen existunt inter huius civitatis leges quaedam, ut audivi, sumptuariae. V. Silent leges inter convivia; ut obiter e Cicerone detorqueamus aliquid. C. An putas omnes convivas illa sumtuum immanitate delectari? V. Non puto; nisi forte sicut lurcones, asoti, aut Apiciani, ut ita dicam, ventricolae. Ceterum quid est in caussa? C. Rogas? Convivatorum non modo stultitia, sed etiam insania. M. *Maxima pars hominum morbo iactatur eodem*; ut ait Horatius. C. Sed nos hanc censuram omittamus secundum proverbium. *Ne sutor ultra crepidam.* V. Redeamus igitur ad propositum. Quale vinum appositum est? C. Si de colore quaeris; album, nigrum, fulvum, sanguineum, deque singulis coloribus vina multiplicia; si de bonitate, omnia fere generosissima. V. Unde haec petebantur? C. E Patrui cella vinaria. V. Quis fuit prandii exitus? C. Ubi videt patruus, convivas omnes pene defessos edendo, bibendo, colloquendo: tunc vinum fundi iubet singulis, omnes ad extremum potum invitat. Hinc ordine tolluntur omnia: insternuntur mensis latiora mantilia ex lino tenuissimo; datur aqua odorifera manibus leviter abluendis. Ego et patrueli; de more Deo gratias agimus: ipse vero patruus clara voce agit universo coetui. Tandem primus consul convivarum nomine satis accurato sermone publicas agit convivatori, simul obiurgat eum, quod tam magnifico et sumtuoso apparatu convivatus fuerit, immo inquit patruus: Mihi, quaeso, ignoscite, quod vos pro dignitate

tate non satis ampliter tractaverim. His dictis surgunt de mensa universi; magna pars vale dicto statim discedit, ceteri manent stantes et colloquentes in aula. V. Quid vos interea, qui ministraveratis ad mensam? C. In culinam ad prandium nos recepimus; corpus illic otiose; et ex animi sententia curavimus. V. Ubi erat interim praeceptor? C. Patruus illum seorsim vocaverat ad colloquium? V. Credo, ut te et filium suum de meliore nota commendaret. C. Istud est verisimile. V. Nescis, quae fuerit caussa tanti convivii? C. Id meum non erat sciscitari. V. Tanto minus igitur meum. C. Recte colligis, et sic exspectabam. Sed age, dic mihi serio: non ego te tractavi magnifice? V. Tali convivio nunquam interfueram. C. Gaudeo stomacho tuo satis esse factum. V. Est Deo gratia, qui dedit nobis otium tam iucundum. C. Surgamus tandem; nam audio pueros a lusu discedere.

XVII.

De vera discendi ratione.

I. Video, me a te longe superari doctrinae laude: dic igitur mihi, quam viam ingredi debeam ut doctior fiam. C. Non equidem me ea laude, quam mihi impertiris, dignum esse credo: attamen, quid sentiam, tibi dicam. Omnis homo, cuius interest multa discere, debet tria observare. I. Quaenam ea sunt? C. Primum se debet praeparare ad ea, quae in schola traduntur, ut deinde illa, eo melius intelligat: deinde debet ad singula verba magistri diligenter adtendere: denique domi, quaecunque audivit, saepius repetere. I. Quid est diligenter adtendere? C. Ita adtendere, ut acerrimo studio, summaque cupiditate flagres singula audiendi, et memoriae mandandi. I. An potes omnia memo-

ria comprehendere? C. Non: propterea multa, quae magister tradit, chartae trado, ac deinde domi, quae notavi, saepius perlego: sic memoriae meae egregie consulo. I. Sequar exemplum tuum.

XVIII.

De lectione Ciceronis.

I. Scio, te linquam latinam praeclare nosse: dic mihi, unde eius scientiam hauris. C. Maxime e diligenti Ciceronis lectione I. Quis est iste Cicero? C. Non amplius vivit fuit, ille olim consul romanus magnusque orator. I. Si orator fuit, quomodo ex eo potuisti latinam linquam discere? C. Non tantum ex eo huius linquae cognitionem hausi, sed simul quoque eloquentiam, hoc est, facultatem perspicue, graviter, et suaviter dicendi. I. Mira narras: memini me de Cicerone isto aliquando audire: sed audivi, ex eo nihil, nisi vócabula latina disci posse. C. Sic iudicant, qui ipsum non legerunt: et mihi crede; neminem praeclare scribere posse, nisi eloquentia instructus sit. Sine eloquentia loqui, ac scribere est garrire.

XIX.

De Consule Romano.

I. Tu dixisti mihi nuper, Ciceronem fuisse Consulem Romanum: non intelligo, quid sit Consul Romanus. C. Quid nunc sit; nescio: quíd fuerit olim, scio; fuit vir regia fere potestate utens. Romam urbem esse Italiae nosti. I. Novi: est sedes Pontificis Romani. C Olim fuit sedes summi imperii orbis terrarum. Sed ut ab initio ordiar, habuit primum reges, quorum primus fuit Romulus. I. De Romulo audivi: nonne hic Romam condidit?

dit? C. Recte: sed ultimus Regum Tarquinius, qui Superbus appellatur, eiectus est urbe, non modo propter crudelitatem, sed etiam, quia eius filius Lucretiae, matronae primariae, castitatem laedere ausus est. I. Ergo Romani postea sine rege fuerunt? C. Fuerunt, et manserunt: pro rege creabant sibi duos consules, qui regiam potestatem haberent. I. Ergo duos reges pro uno habuere? C. Non: consules erant annui, hoc est eorum potestas durabat unum annum: singulis enim annis alii duo consules creabantur a populo in comitiis. I. Nunc video, Ciceronem, cum Consul Romanus fuerit, fuisse virum summae auctoritatis, amplissimae conditionis, atque adeo regis fere similem.

XX.

De repetitione lectionis.

I. Cur non repetis ea, quae hodie in schola didicisti? C. Mire loqueris, qui velis me ea repetere, quae didicerim. I. Cur? C. Nam quid opus est repetitione eorum, quae iam scio? I. Erras: aliud est didicisse nonnulla, aliud ea ita memoria tenere, ut semper eorum memineris. C. Ego nihil obliviscar. I. Erras: noli memoriae tuae nimis confidere. Multi eruditissimorum hominum professi sunt, se multa, quae olim didicissent, oblitos esse, quia eorum omisissent repetitionem. C. Sed mea memoria est praeclara: novi eam plane. I. Nemo est tam felici ingenio, qui non multa obliviscatur. Hinc omnis sanus diligenter ac saepe repetere solet, quae didicit, aut legit.

XXI.

XXI.

De eadem materia.

I. Cur tam tristis incedis, Christianae? C. Indignor: imo mihi ipse irascor. I. Quamobrem? C. Pudet me tibi causam fateri. I. Quaenam est? dic aperte, prout nostra amicitia postulat. C. Pater meus in coena, praesente avunculo meo, interrogabat me de aliqua re: nec poteram respondere. I. Bono esto animo: quis ad omnes quaestiones respondere potest? Fortasse tu istam rem nunquam audiveras, aut didiceras. C. Scio me illam didicisse: sed mihi in mentem non veniebat, licet omnes mentis vires intendissem; nec nunc succurrit. I. Vides ergo, quam nuper erraris, cum diceres, memoriam tuam esse praeclaram, nec quidquam oblivisci. C. Video: et me nunc impudentiae meae valde poenitet. Imposterum omnia, quae audivi, ac didici, repetam, ne iterum tacere cogar interrogatus a patre.

XXII.

De spectris.

I. Narrabo tibi rem miram, atque terribilem. C. Non otium mihi nunc suppetit: alio tempore narres mihi, domum festinandum est ad patrem, qui me ad avunculum misit et mox redire iussit. I. Exspecta paulisper, et audi: res, quam tibi narrabo, est haud dubie digna, quae abs te audiatur. C. Non possum hic morari. I. Duobus verbis tibi dicam: spectrum vidi. C. O! tace: qui spectra videt, is non dignus est, qui audiatur. Ut tamen morem tibi geram, mox redibo, si quidem per patrem mihi licuerit.

XXIII.

XXIII.

Continuatio.

I. Praeclare facis, cum redis. C. Pater meus tam facilis et benignus erat, ut mihi dicenti, te mecum loqui velle, potestatem ad te redeundi faceret. Narres igitur de tuo spectro: ubi id vidisti? I. Non procul a lecto, in quo solus cubabam. C. Quali erat specie? Atra, an candida? I. Ni fallor candida: et vultu, si recte memini, tristi. C. An certo scis, fuisse spectrum? Nonne fieri potuit, ut aliud quid esset? An manibus tetigisti? I. Non: quis enim tam audax sit, ut spectra manibus petat? C. Tace: video, te esse hominem timidum: et omnes timidi spectra et vident, et audiunt. I. An non credis, spectra esse? Ancilla nostra multa vidit. D. dic potius, ancillam credere, se multa vidisse. Qui eiusmodi hominibus omnia credit, stultus est.

XXIV.

Continuatio.

I. Narrabo tibi aliquid: sed cave rideas. C. Promitto tibi, me non risurum: an fortasse iterum vidisti spectrum aliquod? I. Non: abeant spectra in ultimas terras! non ea credo amplius. C. Quid audio? I. Spectrum illud, quod hesterna nocte mihi videre visus sum, fuit vestis quaedam matris meae: haec sellae iuxta meum lectum stanti imposita erat me inscio. Mater mea modo totam rem mihi explicavit. D. Nonne vero istam vestem animadverteras conscendens lectum? I. Non: quia sine candela cubitum iveram; luna enim lucebat. C. Valde gaudeo, videns, te errore quodam solutum, et suadeo tibi, ut imposterum tuis oculis et auribus magis credas, quam Ancillis.

XXV.

Exercitium memoriae.

A. Euge dimissi sumus ad lusum, audistine? C. Quidni audierim? aures teneres habeo. Placetne paulisper confabulari ante lusum? A. Haud obnuo. C. Da aliquid argumenti ad confabulandum. A. Imo tuum est dare, ut, qui me provocaveris. C. Aequum dicis: redde nomina Hungarice, quae tibi ex dialogo XVI. proponam. A. Qua de re propones? C. De eduliis. A. Tentabo respondere: modo ne plura quam decem adferas. C. Enumerabo in digitis, ne forte numerum excedam: ad rem:

Perna salita?	A. *Bé sózott sonka*
Hilla infumata	*Füstölt Hurka*
Lucanica	*Kolbász*
Artocreas	*Pástétom*
Embamma	*Mártalék*
Lactuca	*Saláta*
Oxalis	*Sóska*
Omphacium	*Egres lév*
Oriza	*Ris - Kása*
Pulli elixi	*Sültt tsirkék*

C. Errasti semel. A. Ubi? C. Dixisti Pullos elixos pro frixis. A. Fateor, debeo tibi semel victoriam. C. Nunc vicissim propone, ut redimas te, si potes. A. Vis respondere de re vestiaria ex Dialogo XII. C. Ut libet: A. Redde latine, quae proponam germanice:

Beinkleider?	C. Femoralia
Strumpf?	Tibiale
Strumpf-Band?	Periscelis
Schuh?	Calceus
Handtuch?	Mantile

Gür-

Gürtel?	Cingulum, vel cingulus.
Unter-Rock, und Ober-Rock?	Tunica, et toga.

A. Falleris. C. Quid tunica, et toga Romanis fuerit fortasse quaeris: Consulamus, si lubet, Lexicon *Schelleri*. A. Haud vacat. Lusus invitat.

Admonitio. Hunc fere in modum *examen*, *repetitio*, quae est mater studiorum et *concertatio* per duos, pluresve discipulorum institui potest.

MONITUM
AD
MAGISTROS.

Lingua Latina non tam scientia, quam scientiarum instrumentum est; itaque ad eius plenam cognitionem omni quidem studio ducendi disciputi, nec tamen in instrumenti apparatione tam diu detinendi erunt, ut magna aetatis optimae pars *Realium* Scientiarum studiis eripiatur.

Linguarum omnium cognitio 1) rerum, seu vocum notionibus vel significationibus; 2) has inter se rite construendi ratione, seu Syntaxi absolvitur.

Latine construendi ratio 1) Ex Institutionibus Grammaticis; 2) explanatione et exemplis auctorum: 3) Exercitatione ac thematum scriptione praaclare traditur.

Vocum notiones. 1) Ex eorundem thematum creberrima per quadriennium Grammatices scriptione; sive significata a Magistro (ut in scholis nostris fieri solet) dictentur, seu, (quod alibi in usu est) pueris e Dictionario conquirenda relinquantur. 2) E Vocabulariis, Nomenclatoribus, Indiculo universali, Ianuis Linguarum etc. discendae praecipiuntur.

Cum

Cum in condiscenda quavis lingua totius rei cardo in eo in primis vertatur, ut maxima, quantum fieri potest, vocabulorum copia memoriae imprimatur: vocabularium eiusmodi, in quo genuine vocum significationes linguis vernaculis exponuntur, ad scopum praefixum necessarium esse, iu aperto est.

Hunc in finem *Syllabus* I. Ordinis ea solum vocabula *Primitiva*, seu Radices, quae fertilitas et usus sunt maioris, hic in usum I. Grammaticae tironum subiungitur. Radices hae numero 756. intra anni unius curriculum facile instillari poterunt infimae Grammaticae alumnis, si industria sequens adhibeatur.

3) Si quotidie ternas radices mane, totidem a meridie cum generibus, genitivis, praeteritis suis ediscere; die Sabbathi vero totius hebdomadae pensum de memoria reddere iubeantur.

2) Si Fabulas Aesopi sedecim, quibus eaedem prope omnes intextae sunt, in Schola eum in modum explanet Magister, ut praeter construendi rationem primitivorum significationes accurate exponat, et ad tironum attentionem excitandam explicata adnotare, ac domi ordine alphabetico in libellum referre iubeat, quem sub finem hebdomadae Decurioni exhibeant.

3) Scriptione; si nempe Primitiva, eadem, seu superioribus diebus, vel memoriae mandata, vel explicata argumentis admisceantur, neque significatio dictetur.

4) Radices omnes ducentis constructionibus vernaculis illigatae in sex partes divisae sunt. Postquam pueruli litteras A. B. C. edidicere, harum partem primam instituto publico examine ex tempore latine reddere iubeantur.

SYLLA-

SYLLABUS
PRIMITIVORUM I. ORDINIS.
A.
SUBSTANTIVA.

Hic Æmulus, i. *Vetélkedő-társ, valakinek követője* Eiferer Nachfolger, Neider. Záwistný Následownjk
Aestus, us, *Meleg, hévség, Tenger-járása, vissza-folyása, habzása.* Hitze, Meers-fluth Horkost, parno, burenj more.
Ager, gri. *Szántó-föld.* Acker. Role, pole.
Animus, i. *Kedv, lélek, ész.* Gemüth. Mûle, mysl.
Annus, i. *Esztendő.* Jahr. Rok.
Arbiter, tri. *Ítélő, el-rendelő.* Schiedmann. Rozeznáwatel, sudce.
Aries, etis. *Kos.* Widder. Skopec.
Artus, us. *Tag.* Glied. Úd.
Astus, us. *Ravaszság.* List. Sſybalſtwj.
Auctor, ris. *Valamit kezdő, szerző, javalló.* Rathgeber, Anmahner, Urheber. Pûwodce, který něco počjná.
Haec Acies, ei. *Élesség, vagy hegye valaminek, hadi-Rend.* Die Schärfe, die Schneide, oder Spitze am Eisen, Schlachtordnung. Ostrost, Wogſka Sprawa.
Aedes, is. *Ház, egyház.* Ein Haus, oder Kirche. Dům, stawenj.
Ala, ae. *Szárny.* Flügel. Krjdlo.
Ancilla, ae. *Szolgáló-leány.* Dienst Magd. Služebkyně.
Aqua, ae. *Víz.* Wasser. Woda,
Ars, tis. *Mesterség, kézi-munka.* Kunst. Uměnj, Kunst.
Avis, is. *Madár.* Vogel. Ptak.
Aula, ae. *Udvar.* Hof. Dwûr.
Hoc Aes, ris. *Értz, réz, pénz.* Erz, oder Geld. Měd, hruda.
Aevum, vi. *Örök idő, hoszszú idő.* Lange, immerwährende Zeit. Dluhý čas, wěk.
Argentum, ti. *Ezüst,* Silber. Stribro.
Arma, orum. *Fegyver.* Waffen. Zbrog.
Astrum, ri. *Tsillagzat.* Gestirn. Hwězdnost.
Aurum, ri. *Arany,* Gold. Zlato.

ADIE-

ADIECTIVA.

Aeger, a, um. *Beteg, erőtlen.* Krank. Nemóc- ný, nezdrawý.
Aequus, a, um. *Igaz, egyenes.* Gleich, billig. Rowný, sprawedliwý.
Albus, a, um. *Fejér.* Weiß. Bílý.
Alius, a, ud. *Más.* Anderer. Giný.
Alter, a, um. *Kettőnek egygyike.* Anderer. Druhý.
Amplus, a, um. *Bő, tágos, széles.* Weit, groß, geraum. Prostranný, weliký.
Aptus, a, um. *Jól hozzá illettetett, alkalmatos.* Tauglich. Spůsobný, příhodný.
Asper, a, um. *Darabos, zordon.* Rauh. Trpký, ostrý, drsnatý.
Ater, a, um *Fekete mint a' hólt-szin.* Schwarz. Czerný gako uhel.

VERBA.

1mae. Amo, as. avi, atum. *Szeretek.* Lieben. Milugem.
Ambulo, as, avi, atum. *Járok, sétálok.* Spazieren Procházém se.
Ariolor, aris, atus sum. *Jövendőlök.* Wahrsagen. Hádám.
Aro, as, avi, atum. *Szántok.* Ackern. Orem.
2dae. Arceo, es, cui. *El-tiltom, űzöm.* Abhalten. Bránjm, odhanjm.
Areo, es, ui. *Meg-aszok, fonyadok.* Dorren, Verdorren Schnem, wysychám.
Aveo, es. *Kivánom.* Verlangen. Žádám.
Audeo, es, ausus sum. *Merem.* Dürfen. Smjm.
Augeo, es, xi, ctum. *Öregbitem.* Vermehren. Rozmnožugem.
3tiae. Ago, is, egi, actum. *Mivelem, tselekszem.* Thun, machen. *2do.* Treiben. Czinjm, robjm.
Alo, is, ui, itum. *Táplálom, nevelem.* Nähren. Chowam.
Ango, is, xi. *Kesergetem.* Aengstigen. Sužugem, dusým.
Arguo, is, ui, utum. *Meg-feddem.* Straffen. Trescem, karám.
4tae. Audio, is, ivi, itum. *Hallom.* Hören. Slyssým.

B. SUBSTANTIVA.

Hic. Bos, vis. *Ökör.* Ochs. Wůl.
Haec. Barba, ae. *Szakál.* Bart. Brada.

Haec Bus-

Haec Bucca, ae. *Pofa.* Backen. Tlama, huba.
Hoc Bellum, i. *Had, hartz.* Krieg. Wogna.

ADJECTIVA.

Barbarus, a, um. *Kegyetlen, parasztos.* Barbarisch, grausam. Nemrawný, vkrutný.
Blandus, a, um. *Nyájas, hizelkedö.* Liebkosend. Vlisný, lahodný.
Bonus, a, um. *Jó.* Gut. Dobrý.
Brevis, e. *Rövid, kurta, törpe.* Kurz. Krátký.

VERBA.

1mae. Bacchor, aris, atus sum. *Részegen alkalmatlankodom.* Schwärmen, toben. Blázním se.
3tiae. Bibo, is, bi, bitum. *Iszom.* Trinken. Pigem
4tae. Bullio, is, ivi, itum. *Forok.* Sieden. Wrem.

C. SUBSTANTIVA.

Hic. Calamus, i. *Író-penna, toll.* Schreib-feder, Halm, Rohr. Pero.
Caupo, nis. *Vendég-fogadó.* Wirth, Krčmár, ssenkár.
Cinnus, i. *Haj-fürt.* Haarlocken. Wlas kučerawý.
Cruor, ris. *Vér, aludtt-vér.* Blut aus der Wunde. Krew.
Cumulus, i. *Rakás.* Haufen. Hromada.
Haec. Calumnia, ae. *Hamis vád.* Verleumdung. Pomluwanj.
Calx, cis. *Mész, sark.* Die Fersen, Kalch. Pata, wapno.
Caro, nis. *Hús.* Fleisch. Masso.
Causa, ae. *Ok.* Ursache. Pričina.
Caena, ae. *Vatsora.* Nachtmahl. Wečere.
Crux, cis. *Kereszt, kín.* Kreuz. Kryž, mužowánj.
Culpa, ae. *Bün, vétek.* Schuld. Hrich, prowinněnj.
Cura, ae. *Gond, szorgalom.* Sorge. Pečliwost.
Hoc. Caput, itis. *Fö, rész.* Haupt. Hlawa.
Coelum, i. *Menny, ég.* Himmel. Nebe.
Castra, orum. *Tábor.* Lager. Wogenské leženj.
Cor, dis. *Szív.* Herz. Srdce.
Crimen, inis. *Vétek.* Laster. Winna, hrjch.

ADIE-

ADIECTIVA.

Coecus, a, um. *Vak.* **Blind. Slepý.**
Castus, a, um. *Szüz, tiszta.* **Keusch. Čistotný.**
Cavus, a, um. *Hézagos, vájott.* **Hol. Wyhlubený.**
Celer, is, e. *Gyors, serény.* **Geschwind, schnell. Rychlý.**
Clarus, a, um. *Világos; tiszta.* **Klar, hell. Gasný, swětlý, čistý.**
Claudus, a, um. *Sánta.* **Hinkend. Kulhawý, chromý na nohy.**
Clemens, tis. *Kegyelmes, szelid.* **Gütig. Dobrotiwý.**
Celeber, ris, re. *Ditséretes, nevezetes.* **Berühmt. Wychwálený.**
Cunctus, a um. *Mindnyájan.* **Insgesammt. Wssecky.**
Curvus, a, um. *Görbe, horgas.* **Krumm. Krjwý.**

ADVERBIA.

Centum. *Száz.* **Hundert. Sto.**
Circum. *Körül, környül.* **Herum. Okolo, wůkol.**
Clam. *Alattomban, titkon.* **Heimlich. Potagemně.**
Contra. *Ellen, ismét.* **Entgegen. Proti, na odpor.**
Cras. *Hólnap, hoda.* **Morgen. Zegtra.**

VERBA.

1 *mae.* Clamo, as, avi, tum. *Kiáltok.* **Schreyen. Krjčim.**
Clino, as, avi, atum, (vetus.) *Hajlok, meg-hajlok.* **Neigen. Nachylugem se.**
Copulo, as, avi, atum. *Meg-egygyeztetem.* **Verbinden. Spogugem.**
Creo, as, avi, atum. *Teremtek. állatok.* **Erschaffen. Stworim.**
Crepo, as, ui, itum. *Dörgök, zörgök.* **Krachen rühmen. Zwučjm, chwáljm.**
Cubo, as, ui, itum. *Fekszem, feküszöm.* **Liegen. Ležim.**
Cunctor, aris, atus sum. *Késem, mulatozom.* **Verziehen. Pomeſſkáwám.**
2 *dae.* Caleo, es, ui. *Melegem vagyon.* **Warm seyn. Teplim, zahřjty gsem.**
Calleo, es, ui. *Értem, tudom.* **Wissen, verstehen. Rozumim, wjm.**
Candeo, es, ui. *Tüzes vagyok, fejérlem.* **Weiß seyn, glühen. Rozpálený gsem, bilým se.**
Caveo, es, vi, cautum. *El-kerülöm, távoztatom.* **Sich hüten. Warugem se.**

Censeo,

Censeo, es, ui, sum. *Vélem, itélem.* Achten, schätzen, fehlen. Domnjwám se.
Cieo, es. Cio, cis, ivi, itum. *Hivom, inditom,* Bewegen, beruffen. Wolám, pozbuzugem.
Stiae. Cado, dis, cecidi, casum. *Esem, el-esem.* Fallen. Padám.
Caedo, is, cecidi caesum. *Ütöm, metszem, ülöm.* Schlagen, hauen. Bigem, sekám.
Cano, is cecini, cantum. *Éneklek.* Singen. Spjwam.
Capio, is, cepi, captum. *Fogom. kapom.* Fangen. Chytám, lapám.
Carpo, is, psi, ptum. *Le-szaggatom, szedem, meg-feddem.* Pflücken, tadeln. Trham, karham, vtrham.
Cedo, is, cessi cessum. *Engedek, helyt adok.* Weichen. Odstupugem, menugem.
Cello, is, ui. *ant.* *Fö vagyok.* Treffen. Wrchnim gse.
Cerno, is, crevi cretum. *Látok, választok.* Sehen, unterscheiden. Widim, rozeznáwám.
Cingo, is, xi, ctum. *Környül-vészem.* Umgeben. Opasugem, obkličugem.
Colo, is, ui, ultum. *Tisztelem, meg-mivelem.* Ehren, anbauen. Ctim, wyprawugem.
Como, is, psi, ptum. *Ékesítem, tzifrázom.* Zieren. Ozdobugem.
Consulo, is, ui ultum. *Tanátsot kérek, adok.* Rathen. Radjm.
Coquo, is, xi coctum. *Füzök, sütök.* Kochen. Warim, pečem.
Credo, is, credidi, itum. *Hiszem, reá-bizom.* Glauben. Wěrjm, zwěrugem.
Cresco, is, evi, etum. *Növök, nevekedem.* Wachsen. Rostem.
Cudo, is, cudi, cusum. *Verek, ütök.* Schlagen, schmieden. Kugem.
Cupio, is, ivi, itum. *Kivánom.* Verlangen. Žádám.
Curro, is, cucurri, cursum. *Futok.* Laufen. Běžjm.

D. SUBSTANTIVA.

Hic. DEUS, i. *Isten.* GOTT. Bůh.
Dolus, i. *Tsalárdság.* Betrug. Falešs, podwodnost.

Haec. Daps, is. *Friss étek.* Speise. Czerstwe gidlö.
Dies, ei. *Nap, idö.* Tag. Den.
Domus, us. *Ház.* Haus. Dům.
Hoc. Damnum, i. *Kár.* Schaden. Sskoda.
Dubium, ii. *Kétség.* Zweifel. Pochybnost.

ADIECTIVA.

Debilis, e. *Erötlen, gyenge.* Schwach. Malý, slabý.
Dignus, a, um. *Méltó.* Würdig. Hodny.
Dives, itis. *Gazdag, dús.* Reich. Bohatý, drahý.
Dulcis, e. *Édes.* Süß. Sladký.
Durus, a, um. *Kemény.* Hart. Twrdý.

ADVERBIA.

Diu. *Sokáig.* Lang. Dluhó, dáwno.

VERBA.

1*mae.* Dico, as, avi, atum. *Szentelek, ajánlok.* Weihen, zueignen, widmen. Připjsugem, oddáwám, poswěcugem.
Dolo, as, avi, atum. *Gyalúlok.* Hobeln. Hoblugem.
Dominor, aris, atus sum. *Uralkodom.* Herrschen. Panugem.
Do, as, dedi, atum. *Adok.* Geben. Dáwám.
2*dae.* Debeo, es, ui, itum. *Tartozom.* Sollen, müssen. Powinen gsem.
Decet, decuit. *Illik, illett.* Sich gebühren. Přisluſſy.
Doceo, es, ui, ctum. *Tanitok.* Lehren. Včjm.
Doleo, es, ui, itum. *Fájlalom, bánkodom.* Schmerzen, trauren. Želim, litugem, zarmutim se.
3*tiae.* Dico, is, xi, ctum. *Mondom.* Sagen. Powjdám.
Disco, is, didici. *Tanúlok.* Lernen. Včjm se.
Divido, is, si, sum. *El-osztom, meg-osztom.* Zertheilen. Rozdělugem.
Duco, is, xi, ctum. *Vezetem, vezérlem.* Führen. Wedem.
4*tae.* Dormio, is, ivi, itum. *Aluszom.* Schlafen. Spjm.

E. SUBSTANTIVA.

Hic. Equus, i. *Ló.* Pferd. Kůň.
Exul, is. *Számkivetett.* Verwiesener. Wihnaný, wypowzeny.

AD-

ADIECTIVA.

Ebrius, a, um. *Részeg.* Trunken. Opilý, ožralý.

VERBA.

1mae. Erro, as, avi, atum. *Tévelygek, bujdosok.* Fehlen. Pochybugem.
2dae. Egeo, es, ui. *Szűkölködöm.* Bedürfen. Potrebugem.
3tiae. Edo, is, edi, esum. *Eszem.* Essen. Gim.
Emo, is, emi, emptum. *Vásárlom, veszek.* Kaufen. Kupugem.

ANOMALA.

Eo, is, ivi, itum. *Megyek.* Gehen. Gdem.

F. SUBSTANTIVA.

Hic. Faber, ri. *Kézi mester-ember, kováts.* Ein Werkmeister, Arbeiter, Künstler, Schmied. Remeslnjk, Kowač.
Famulus, i. *Szolga.* Bedienter. Sluha.
Flos, ris. *Virág.* Blum. Kwět.
Fucus i. *Here, ál-festék.* Betrug, Anstrich. Srssen, podezrena barwa.
Fumus, i. *Füst.* Rauch. Dým.
Fundus, i. *Fenék, föld, mező.* Grund, Boden. Dno, žiwnost.
Haec. Fama, ae. *Hír.* Ruf. Powest.
Faux, cis. *Nyeldeklő.* Rachen. Hrtán, predek hrdla.
Fraus, dis. *Tsalárdság.* Betrug. Podwod oklamánj.
Forma, ae. *Ábrázat, szépség, termet.* Gestalt. Spůsob, wyobrazenj.
Frons, dis. *Ágas-bogas szilfa, zöld-ág.* Sprossen, Zweig. Wětew, ratolest.
Formido, inis. *Félelem, rettegés.* Furcht. Obáwanj, rizem.
Fur, ris. *Lopó.* Dieb, Zlodég.
Hoc Fanum, i. *Kápolna, templom.* Kirche. Kostel.
Far, is. *Mindenféle gabova, tönköly.* Korn, Schrot. Tluč, ssrot.
Ferrum, i. *Vas.* Eisen. Železo.
Foenus, oris. *Uzsora, nyereség.* Wucher. Osoch, Lichwa.

Frenum, i. *Zabola.* Zaum. Uzda, zubadlo.
Frigus, oris. *Hideg.* Kälte. Zyma, mraz.
Funus, eris. *Halott, temetés.* Leiche. Pohreb; mrtwe télo.

ADIECTIVA.

Felix, cis. *Szerentsés.* Glückselig. Sstiastný.
Festus, a, um. *Ünnepi, Ünneplö.* Feyerlich. Swátečnj.
Foedus, a, um. *Undok, otsmány.* Schändlich. Chawný mrzký.
Foetus, a, um. vel fetus. *Tölgyellö, hasas, terhes.* Trächtig. Těžký, tehotný.
Fortis, e. *Erös, vastag.* Stark. Mocný.
Frequens tis. *Bö, gyakor.* Emsig, häufig. Častý, hogný.
Fuscus, a, um. *Barna, seprösszin.* Braun. Snědý, náčerný.

ADVERBIA.

Forte. *Talán.* Ungefähr. Snad, náhodně.
Frustra. *Hijában.* Umsonst. Darebně, nadarmo.

VERBA.

1*mae.* Fatigo, as, avi, atum. *Fárasztom.* Müdemachen. Mordugem, ukonawám.
Festino, as, avi, atum. *Sietek.* Eilen. Pospichám.
Firmo, as, avi, atum. *Erösitem, vastagitom.* Fest machen. Upewnugem.
Flagito, as, avi, atum. *Erösen kérem, igen kivánom.* Flehen. Mocně žádám.
Flagro, as, avi, atum. *Lángolok.* Brennen. Horjm.
Flo, as, avi, atum. *Fúvok.* Blasen. Dugem, fukám.
Frico, as, ui, ctum. *Vakarom.* Kratzen. Sskrabam.
2*dae.* Faveo, es, vi, autum. *Kedvezek.* Gönnen, günstig seyn. Pregem.
Ferveo, es, ui. *Buzgok, hevülök.* Sieden, erhizt seyn. Wrem, rozpalugem se.
Fleo, es, evi, etum. *Sirok, siratom.* Weinen. Plačim.

Foveo, es, vi, tum. *Táplálom.* Wärmen, erhalten, pflegen. Ohrjwám, zachowáwám.
Fulgeo, es, si. *Fénylem, villámlom.* Schimmern. Swjtim se.
3tiae. Facio, is, feci, actum. *Tselekszem, tsinálom.* Thun. machen. Cžinjm.
Fallo, is, fefelli, falsum. *Meg-tsalom.* Betrügen. Klamem.
Fendo, dis, sum. *ant. Mentem.* Abhalten. Chranjm.
Fido, dis, di. *Bizom, kiszek.* Trauen. Donjtám.
Figo, is, xi, xum. *Szegezem, által ütöm.* Heften. Wpjchám.
Findo, is, idi, ssum. *Hasitom, hasitok.* Spalten. Stipam.
Fingo, is xi, ctum. *Gondolok, költök.* Bilden, gestalten. Wymyšlugem.
Flecto, is, xi, xum. *Hajtom, el-térek.* Beugen, lenken. Naklonugem.
Fligo, is, xi, ctum. *ant. Tsapom.* Stossen, schlagen Sslahám.
Fluo, is xi, xum *Folyok.* Fliessen. Tečem.
Fodio, dis, di, ssum. *Ások, kapálok.* Graben. Kopám.
Frango, is, egi, actum. *Török, rontom.* Brechen. Lámem.
Fremo, is, ui, itum. *Zúgolódom, agyarkodom.* Murren, kürren. Reptám.
Fruor, eris, itus sum. *Élek véle.* Geniessen. Vžjwam.
Fugio, is, gi, itum. *Szaladok, távoztatom.* Fliehen, Utikam, chránjm se.
Fungor, eris, ctus sum. *Tisztemben járok.* Verwalten, vertretten. Vrad ridim, konam, zastawám.
Furo, is, ere. *Dühösködöm.* Wüthen. Pukati se od hnewu.
4tae. Finio, is, ivi itum. *El.végezem.* Enden. Dokonáwám.
Fulcio, is, fulsi, fultum. *Támasztom, gyámolitom.* Unterstützen. Podpjrám.

ANOMALA.

Fari, fatus sum. *Szóllni.* Reden. Mluwiti.
Fero, fers, tuli, latum. *Hozom, hordozom.* Tragen. Nesem.

G. SUBSTANTIVA.

Hic. Gladius, ii. *Kard, száblya.* Degen. Meč.
Globus, i. *Teke, golyóbis.* Kugel. Gule.
Grex is. *Sereg, nyáj.* Heerde. Stádo, stateк.
Gurges, itis. *Örvény, mélység.* Wasser; Strudel. Hlubočina, propast, wir.
Haec. Gloria, ae. *Dítsöség.* Rhum. Sláwa, čest. chwála.
Gratia, ae. *Kegyelem, kedv.* Gnade, Wohlgewogenheit. Milost. wůle.
Hoc Gelu, lu. *Fagy,* Kälte. Mráz.
Gluten, inis. *Enyv.* Leim. Klig.

ADIECTIVA.

Gravis, e. *Nehéz, terhes.* Schwer. Těžký.

VERBA.

1*mae.* Guberno. as, avi, atum. *Igazgatom.* Steuren, regiren. Ridjm, panugem.
Gusto, avi, atum. *Meg kóstolom.* Kosten. Kosstugem.
2*dae.* Gaudeo. es, gavisus sum. *Örülök.* Erfreuen. Radugem se.
3*tiae.* Gemo, is, ui, itum. *Sóhajtok, nyögök.* Seufzen. Lkam, wzdychám.
Gero, is, gessi, gestum. *Viselem, hordozom.* Tragen. Nosým.
Gigno, is, genui, genitum. *Szülök, nemzek.* Gebähren. Rodjm.
Gradior, eris, gressus sum, *Járok, megyek.* Gehen, treten. Kračim, gdem.
4*tae.* Garrio, is, ivi, itum. *Fetsegek, beszéllek.* Schwätzen. Sstebetám.

H. SUBSTANTIVA.

Hic Homo, nis. *Ember.* Mensch. Člowěk.
Honor, oris. *Tisztelet, betsület.* Ehre. Hodnost.
Hortus, i. *Kert,* Garten. Zahrada.
Hospes, itis. *Vendég, gazda.* Wirth, Gast. Host.
Hostis, is. *Ellenség.* Feind. Neprjtel.
Humor, oris. *Nedvesség.* Feuchtigkeit. Wlchkost.
Haec Herba, ae. *Fü.* Kraut. zelina.
Humus, mi. *Föld.* Erde, Boden. Zem.
Hyems, is. *Tél.* Winter. Zima.

ADIE-

ADIECTIVA.

Hebes, tis. *Tompa, életlen.* Stumpf, grob, tölpisch. Tupý, hlupý.
Hilaris, e. *Víg, vidám.* Frölich. Wesely.

VERBA.

1mae. Halo, as, avi, atum. *Lehök, lehellek.* Athmen. Dýchám.
Hio, as, avi, atum. *Nyilok, nyitva vagyok.* Klaften. Wzywam, otewrim se.
Hortor, aris, atus sum. *Intem.* Ermahnen. Napominám.
2dae. Habeo, es, ui, itum. *Vagyon, tartok.* Ich habe. Mám.
Haereo, es, si, sum. *Rajta maradok, akadok.* Haften, anhangen. zustáwám.
Horreo, es, ui. *Rettegek, iszonyodom.* Fürchten, erschrecken. Strachugem se.
3tiae. Haurio, is, si, stum. *Meritek.* Schöpfen. Zažjram, pigem.

I. SUBSTANTIVA

Hic Ignis, nis, *Tüz.* Feuer. Oheň.
Iocus, i. *Tréfa.* Scherz. Zert.
Iuvenis, i. *Ifjú, fiatal.* Jüngling. Mladý, mladenec.
Haec Ira, ae. *Harag.* Zorn. Hněw.
Hoc Ius, ris. *Törvény, lév.* Das Recht, die Brühe, Suppe. Práwo, Poliwka.

ADVERBIA.

Infra. *Alattad, alatta.* Unter, darunter. Pod.
Intra. *Belöl, belé, ban, ben.* Innerhalb, dazwischen. Mezy.

VERBA.

1mae. Ieiuno, as, avi, atum. *Böjtölök.* Fasten. Postjm se.
Imitor, aris, atus sum. *Követem.* Nachthun, Nachahmen. Následugem.
Indago, as, avi, atum. *Tudakozom, visgálom.* Ausspähen. Wydowsdám.

Inqui-

Inquino, as, avi, atum. *Mez-fertöztetem.* Besudeln. Poſſkwernugem.

Interpraetor, aris atus sum *Magyarázom.* Dolmetschen. Wykládám.

Invito, as, avi, atum. *El-hivom.* Einladen. Powoláwám.

Iugulo, as, avi, atum. *Torkát meg-metszem, meg-fojtom.* Erwürgen. Hrdušym.

Iuvo, as, iuvi. *Segítek.* Helfen. Pomáhám.

2dae. Indulgeo, es, si, tum. *Meg-engedem.* Nachsehen. Dowolugem, prehlídám.

Iaceo, ces, cui, itum. *Fekszem.* Liegen. Ležim.

3tio. Iacio, is, ieci iactum. *Hajtom, hagyitom.* Werfen. Hažým.

Iungo, is, xi, ctum. *Öszve-foglalom.* Zusammen fügen, Verbinden. Spogugem.

L. SUBSTANTIVA.

Hic Lapis, dis. *Kö.* Stein. Kámen.

Laqueus, ei. *Tör.* Strick. Sýdlo, prowaz.

Limes, tis. *Határ-jel.* Gränzen. Chotárni končiny.

Limus, i *Sár, iszap, agyag.* Schlamm, Koth. Hlina

Locus, i *Hely.* Ort. Místo.

Lumbus, i. *Ágyék, tzomb.* Lende. Ledwě, bedro.

Luxus, us. *Bújaság, fény-üzés.* Verschwenderey. Nesmjrnost.

Haec Lacrima, ae. *Könyv.* Thränen. Slze.

Lana, ae. *Gyapju.* Wolle. Wlna.

Laus, dis. *Ditséret.* Lob. Chwála.

Lex, gis. *Törvény.* Gesetz. Prikazanj, rozkaz.

Libra, ae. *Font, mérték.* Waage. Wáha.

Lima, ae. *Reszelö.* Feile. Pjlník.

Lira, ae. *ant.* Sulcus. *Barázda, mag-ház.* Furche. Záhon

Lux, cis. *Világ, világosság.* Licht. Swětlo.

Hoc Lac, tis. *Tej.* Milch. Mljko.

Latus, eris. *Oldal.* Seite. Bok, strana.

Lignum, i. *Fa.* Holz. Drewo.

Linum, i. *Len, szösz.* Flachs, Lein, Werch. Len, kudelj

Lorum, i. *Szij, gyeplö.* Riehm. Remen.

Lucrum, i. *Nyereség.* Gewinn. Zysk.

ADIE-

ADIECTIVA.

Largus, a, um. *Bőv-kezű, adakozó.* Freigebig. Sſtědrý.
Lascivus, a, um. *Fajtalan, búja.* Geil, frech. Bugný.
Lassus, a, um. *Fáradt, lankadt.* Müd. Vſtalý, vmdlený.
Latus, a, um. *Széles,* Breit. Sſyroký.
Laxus, a, um. *Tágas, bő.* Weit. Sſyroký.
Lenis, e. *Engedelmes.* Mild. Hladký, měký.
Levis, e. *Könnyű, nem nagy, tsekély,* Gering, leicht, glatt. Lehký.
Liber, a, um. *Szabad.* Frey. Slobodný.
Longus, a, um. *Hosszszú.* Lang. DlUhý.

VERBA.

1mae. Labo, as, avi, atum. *Tántorgok, esdegelem.* Sinken, zu Boden fallen. Náhle padam.
Laboro, as, avi atum. *Munkálkodom, mivelek, fáradozom.* Arbeiten. Pracugem.
Lacero, as, avi, atum. *El-szaggatom.* Reissen. Trham, derem.
Laetor, aris, atus sum. *Vígadok, örvendek.* Sich erfreuen. Radugem se, weſelym se.
Lamentor, aris, atus sum. *Sírok.* Weheklagen. Kwjlim, narjkám.
Lanio, as, avi, atum. *Mészárlom, szaggatom.* Zerfleischen. Rosekáwám.
Latro, as, avi, atum. *Ugatok.* Bellen. Sſtěkám.
Lavo, as, avi, atum. *Mosom, feredem.* Waschen. Mygem.
Libo, as, avi, atum. *Meg-kóstolom, áldozom.* Verkosten. Obětugem, koſſtugem.
Ligo, as, avi, atum. *Kötöm, kötözöm.* Binden. Wážem.
Luctor, aris, atus sum. *Küszködöm, hartzolódom.* Ringen. Zapáſým.
2dae. Lateo, es ui. *Lappangok.* Verborgen ligen. Krygim se, tagjm se.
Libet, uit. *Tetszik.* Es beliebet. Ljbi se.
Licet, uit *Szabad.* Es gezieme sich. Slobodno gest.
Liqueo, es. *Meg-olvadok.* Weich, oder klar seyn. Rozpuſſtiám.
Liveo, es. *Meg-kékülök, irigykedem.* Schwarzblau seyn. Zſynalý gsem.
Lugeo, es, xi. *Sírok, gyászolok.* Trauren. Kmutjm se.

3tiae. Lacio, is, lexi, ctum. *ant. Tsalárdságba ejtem, édesgetem.* Locken, reitzen. Klamám.
Laedo, is, si, sum. *Meg-sértem.* Verletzen. Vrážjm.
Lambo, is, bi. *Nyalom.* Lecken. Ljžem.
Lego, is, gi, ctum. *Szedek, olvasok.* Lesen. Čzitám, zbjrám.
Lingo, is, xi, ctum. *Nyalom.* Schlecken. Ljžem.
Lino, livi, linivi, litum. *Reá kenem.* Bestreichen, salben. Mazám.
Linquo, is, qui, ctum. *El-hagyom.* Lassen. Zanechávam.
Loquor, eris, cutus sum. *Szóllok.* Reden. Mluwjm.
Ludo, is, si, sum. *Játszom, tréfálok.* Spielen. Hragem.

M. SUBSTANTIVA.

Hic Magister, i. *Mester, Tanító.* Meister. Mister, Včitel.
Mas, ris. *Hím, férjfi.* Manns-Person. Muž.
Miles, tis. *Vitéz, Katona.* Soldat. Wogák.
Modus, i. *Mód, mértékletesség.* Weise. Spůsob, prostředek.
Mons, tis. *Hegy.* Berg. Wrch, horá.
Mos, ris. *Szokás.* Gebrauch, Sitten. Obyčeg.
Haec Machina, ae. *Okos, és mesterséges tsinálmány.* Gerüst, Gebäu. Nástrog, pripprawa.
Manus, us. *Kéz.* Hand. Ruka.
Mater, tris. *Anya.* Mutter. Matka.
Mens, tis. *Elme, ész, értelem.* Gemüth. Mysl, rozum.
Minae, arum. *Fenyegetés.* Drohung. Pohružky.
Moles, is. *Nagy, és nehéz dolog.* Last, Gebäude. Tjž.
Mola, ae. *Malom.* Mühle. Mlýn.
Mora, ae. *Várakozás.* Weile, Verzug. Prodlewánj.
Mors, tis. *Halál* Todt. Smrt.
Mulier, eris. *Asszszony.* Weib. Žena.
Hoc Mare, ris. *Tenger,* Meer. More.
Membrum, i. *Tag.* Glied. Vd.
Mendum, i. *Hiba, vétek.* Fehler. Omil.
Munus, eris. *Ajándék, tiszt.* Gabe, Amt. Dar, Powinost.
Murmur, ris. *Morgás, zörgés, zúgolódás.* Das Murren. Hrmot, zwučeni.

ADIE-

ADIECTIVA.

Hic Magnus, a, um. *Nagy.* Groß. Welky.
Malus, a, um. *Rosz, gonosz.* Böse. Zly.
Medius, a, um. *Középsű,* Mittelst. Prostředný.
Minor, oris. *Kissebbik.* Kleiner. Menssý.
Mitis, e. *Szelíd.* Mild. Tichy, krotký.
Mollis, e. *Lágy, gyenge.* Weich. Měký.
Multus, a, um. *Sok.* Viel. Mnohý.
Mundus, a, um. *Tiszta.* Sauber. Cžistý.
Mutilus, a, um. *Tsonka, bénna.* Verstümmelt. Chromy.
Mutus, a, um. *Néma.* Stumm. Němý.
Mutuus, a, um. *Költsön-való.* Geborgt, wechselseitig. Wypučený, společný.

ADVERBIA.

Mane, *Reggel.* Früh. Rano.

VERBA.

1*mae*. Macero, as, avi, atum. *Áztatom, fonnyasztom, kinzom.* Weich machen, erweichen, beitzen. Morim, trápjm.
Maculo, as, avi, atum. *Szennyezem, motskolom.* Besudeln. Kálim:
Mando, as, avi, atum. *Parantsolom.* Befehlen. Poručám.
Mano, as, avi, atum. *Folyok.* Fliessen. Tečem.
Meditor, aris, atus sum. *Gondolkodom.* Betrachten, Sinnen. Rozgjmam.
Meo, as, avi, atum. *Megyek, járok.* Gehen. Gdem.
Mercor, aris, atus sum. *Vásárlok.* Kaufen. Kupugem.
Mico, as, ui. *Villámlom.* Funkeln. Blisstjm se.
Migro, as, avi, atum. *Hordozkodom, portékástól valahová költözöm.* Wandern, ausziehen. Stěhugem se.
Miror, aris, atus sum. *Tsudálkozom, tsudálom.* Verwundern. Diwjm se.
Monstro, as, avi, atum. *Mutatom.* Zeigen. Ukazugem.
Muto, as, avi, atum. *Változtatom, tserélem.* Aendern. Měnjm.
2*dae*. Madeo, es, ui. *Nedvesedem, nedves vagyok.* Naß seyn. Mokném, wlhnem.
Maneo, es, si, sum. *Maradok.* Bleiben. Zustáwám:
Medeor, eris. *Orvosłom, gyógyitom.* Heilen. Hogjm, lečjm.

Moreo,

Mereo, es, ui, itum. *Meg-érdemlem.* Verdienen. Zasluhugem.
Misceo, es, ui, mistum, et mixtum. *Zavarom, keverem.* Mischen. Miššám.
Moerco, es. *Szomorkodom.* Trauren. Željm.
Moneo, es, ui, itum. *Intek.* Mahnen. Napomjnám.
Mordeo, es, momordi, morsum. *Harapom.* Beissen. Hrýzem, kusem.
Moveo, es, vi, tum. *Mozditom.* Bewegen. Hýbám.
Mulgeo, es, mulsi. *Fejek.* Melken. Dogjm.
3tiae. Mergo, is, si, sum. *El-merítem.* Senken. Topjm.
Meto, is, ssui, ssum. *Aratok.* Ernten. Žnem.
Mitto, is, si, ssum. *Küldöm.* Schicken. Posýlám.
Mungo, is, xi, ctum. *Ki-szivom.* Schneitzen, putzen. Smrkám, vtjrám.
4tae. Metior, iris, mensus sum. *Mérek.* Messen. Merám.
Mugio, is, ivi, itum. *Bögök.* Brüllen wie ein Ochs. Ručim.
Munio, is, ivi itum. *Bekerétem.* Befestigen. Ohrazugem, ochranugem, pewnim.

ANOMALA.

Memini. *Meg-emlékezem, emlitem.* Sich erinnern. Pamatugem.

N. SUBSTANTIVA.

Hic Nervus, i. *Ín, ideg.* Span- oder Nerve. Žila.
Nodus, i. *Tsomó.* Knopf. Vzel.
Haec Navis, is. *Hajó.* Ein Schif. Lod, člun.
Nex, cis. *Halál.* Der Todt. Smrt.
Nix, vis. *Hó.* Der Schnee. Snih.
Nox, ctis. *Éj, éjtszaka.* Nacht. Noc.
Nubes, ium. *Felleg, felhö.* Wolken. Oblaký.
Nundinae, arum. *Vásár.* Jahrmark. Jarmarek.
Nux, cis. *Dió.* Eine Nuß. Orech.

ADIECTIVA.

Navus, a, um. *Szorgalmatos.* Emsig. Pilny.
Niger, a, um. *Fekete.* Schwarz. Czerný.
Novus, a, um. *Uj.* Neu. Nowy.

ADVERBIA.

Necesse. *Szükség.* Nothwendig. Potrebné.

VER-

VERBA.

1mae. Narro, as, avi, atum. *Beszéllek.* Erzählen. Powídám.

Nego, as, avi, atum. *Tagadom.* Läugnen. Zapi-rám. nevznawám.

No, as, avi, atum. *Úszok.* Schwimmen. Plowim.

Nugor, aris, atus sum. *Hivságot beszéllek.* Possen treiben, tändeln. Klebetugem.

Numero, as, avi, atum. *Meg-számlálom.* Zählen. Pocitám.

Nuncio, as, avi, atum. *Hirré adom, üzenem.* Verkünden. Skazugem.

2dae. Neo, es, evi, etum. *Fonok.* Spinnen. Pradem, ssygem.

Niteo, es. *Fénylem.* Glänzen, nett, sauber seyn. Swítim se.

Noceo, es, ui, itum. *Ártok.* Schaden. Sskodím.

3tiae. Nascor, eris, natus sum. *Születem.* Gebohren werden. Narozugem se, rodím se.

Nitor, eris, nixus, vel nisus sum. *Igyekezem.* Bemühen, sich bestreben. Usylugem. se.

Nosco, is, vi, notum. *Esmerem.* Kennen. Znám, poznáwam.

Nuo, is, ui, utum. *Akaratomat jelentem.* Win-ken, deuten. Priwolugem.

4tae. Nutrio, is, ivi, itum. *Táplálom.* Ernähren. Krmjm, chowám.

O SUBSTANTIVA.

Hic Orbis, is. *Világ, keregség.* Kreis, Kugel. Swět, okoličnost.

Ordo, nis. *Rend szer.* Ordnung. Rád, porádek.

Haec Olea, ae. *Olajfa.* Oelbaum. Oliwowý strom.

Opes, pum. *Jószág, gazdagság.* Reichthum. Bo-hatstwj.

Opinio, nis. *Vélekedés.* Meinung. Tomniwánj.

Hoc Omen, nis. *Jövendőt jelentés.* Anzeichen, Vorbedeu-tung. Znamenj budaucých prihodůw.

Onus, eris. *Terh.* Last. Těrcha, těžkost.

Opus, eris. *Munka tsinálmány,* Werk. Učinek, skutek.

Os, oris. *Száj.* Mund. Usta, huba.

Os, ossis. *Tsont.* Bein. Kost.

ADIE-

ADIECTIVA.

Obscurus, a um. *Sötét homályos.* Finster. Tmawý, zatmění.
Orbus, a, um. Meg-fosztatott. Beraubt, verwaiset. Zbawený.

VERBA.

1*mae*. Opto, as, avi, atum. *Kivánom.* Wünschen. Žádam, winssugem.
Orno, as, avi, atum, *Fel-ékesitem.* Zieren. Ozdobugem.
Otior, aris, atus sum. *Hivalkodom.* Müßig gehen. Zahálám.
2*dae*. Oleo, es, evi. *Növök.* Wachsen. Rostem.
Oleo, es, ui, itum. *Szagos vagyok.* Riechen. Wonjm.
3*tiae*. Obliviscor, eris, tus sum. *El-felejtem.* Vergessen. Zapomjnám.
4*tae*, Orior, iris, tus sum. *Eredek.* Aufgehen, entsprinen. Powstawám, wychazám.

DEFECTIVA.

Odi. *Gyülölöm.* Hassen. Nenawidjm.

P. SUBSTANTIVA.

Hic Pater, tris. *Atya. Apa.* Vater. Tatík, Otec.
Pavor, oris. *Félelem.* Zittern, Furcht. Obáwánj strach, treseni.
Penus, us. *Élés.* Vorrath Strowa, Zásobenj.
Pes, dis. *Láb.* Fuß. Noha.
Piscis, is. *Hal.* Fisch. Ryba.
Populus, i. *Nép, község* Volk. Lid, obec.
Pullus, i. *Fiatskája akármi baromnak.* Ein junges Thierlein. Mladý plod.
Haec. Pars, tis. *Rész.* Theil. Stránka, částka.
Pecus, dis. f. oris, n. *Barom.* Vieh. Howado.
Pestis, is. *Döghalál, veszedelem.* Pestilenz. Morowa rana.
Plebs, bis. *Köz-nép.* Pöbel. Obec.
Pluma, ae. *Tollatska, penna.* Feder. Péro.
Poena, ae. *Büntetés.* Strafe Pokuta.
Praeda, ae. *Mártalék, ragadomány.* Raub. Lupež.

Hoc

Hoc Periculum, i. *Veszedelem.* Gefahr. Nebezpečenstwj.
Pondo, indecl. *Font.* Pfund. Funt.
Pignus, oris. *Zálog.* Pfand. Zá̆klad.
Pretium, ii. *Valaminek árra.* Werth, Preis. Cena, plat.
Probrum, i. *Gyalázat.* Schande. Potupa, hamba.

ADIECTIVA.

Par, is. *Feles.* Gleich. Rowný, stegný.
Parvus, a, um. *Kitsiny, kis.* Klein. Malý.
Peritus, a, um. *Tudós.* Erfahren. Zběhlý, skussený.
Piger, a, um. *Rest, lusta.* Faul. Leniwý.
Pius, a, um. *Isten-félő, ájtatos.* Fromm. Pobožný.
Planus, a, um. *Sík, egyenes.* Flach, eben. Rowný, hládký.
Potis, e. ant. *Hathatós, hatalmas.* Mächtig. Možný.
Pravus, a, um. *Egyenetlen, gonosz.* Schlim. Nerowný, bezbožný.
Prior, oris. *Előbbeni, első.* Fordere. Prednj.
Prosper, a, um. *Szerentsés, bóldog.* Glücklich. Sstiastiwý.
Pulcher, a, um. *Szép.* Schön. Pěkný.
Purus, a, um. *Tiszta.* Rein. Čzistý.

ADVERBIA.

Post. *Azután, után.* Nach. Potom.
Prope. *Közel, mellett.* Nahe. Pri, blizko.

VERBA.

1mae. Palpo, as, avi, atum. *Tapogatom.* Greifen. Chmatám.
Paro, as, avi, atum. *Készítek.* Bereiten. Chystám.
Patro, as, avi, atum. *Tselekszem.* Thun, verüben. Páchám.
Pecco, as, avi, atum. *Vétkezem.* Sündigen. Hressým, winnjm.
Pello, as. Loquor ant. *Nevezem, szóllítom.* Reden. Mluwjm.
Penetro, as, avi, atum. *Bé-hatok.* Durchdringen. Pronjkám, prorazugem.
Pilo, as, avi, atum. *Meg-szűrösödöm.* Verwachsen. Zárostám.
Plico, as, plicui, (plicitum.) *Rántzolom.* Falten, haften. Platám.

Plore,

Ploro, as, avi, atum. *Stránkozom.* Flehen. Oplakáwám, kwilim.
Porto, as, avi, atum. *Hordozom, viselem.* Tragen. Nosým.
Poto, as, avi, atum. *Mást meg-itatok.* Trinken. Napágam.
Praelior, aris, atus sum. *Hartzolok.* Schlacht liefern. Bogugem.
Precor, aris, atus sum. *Kérem.* Bitten. Winssugem, vitám.
Privo, as, avi, atum. *Meg-fosztom.* Berauben. Zbawugem.
Procor, aris, atus sum. *Hízelkedem.* Werben, buhlen. Prilaskawugem.
Puto, as, avi, atum. *Vélem, nyesem.* Vermeinen, *2do.* Abschneiden. Misljm. *2do.* Klestjm, osekáwám.

2dae. Palleo, es, ui. *Hólt színre változom, sáppadok.* Erbleichen. Blednem.
Pareo, es, ui, itum. *Szótfogadok.* Folgen, gehorchen. Posluchám
Pateo, es, ui. *Meg-nyílom.* Offen stehen. Zgewný gsem.
Pendeo, es, pependi, pensum. *Függök.* Hängen. Wisým.
Placeo, es, ui, itum. *Tetszem.* Gefallen. Libjm se.
Pleo, es, evi, etum. ant. *Töltöm.* Füllen. Plnjm.
Prandeo, es, di, pransum. *Ebédlek.* Mittagmahlen. Obédugem.
Pudet, duit. *Szégyenlem.* Sich schämen. Hambim se.
Puteo, es. *Büdös vagyok.* Stinken. Hnigem, smrdim.

3tiae. Pango, is, pepegi (panxi) pactum. *Öszve-foglalom.* Einschlagen. Wtýkám, zalożugem.
Pando, is, di, pansum. *Ki-terjesztem.* Oefnen. Otwjrám, rozložugem.
Parco, is, peperci, (parsi, parsum.) *Meg-botsátom.* Schonen, sparen. Odpusstiám, sporjm.
Pario, ris, peperi, partum, paritum. *Szülök.* Gebähren. Rodim.
Pasco, is, vi, stum. *Legelek.* Weiden. Pasem.
Patior, eris, passus sum. *Türök, szenvedek.* Leiden. Trpjm, snássam.
Pecto, is, pexui, pexi, pexum. *Fésülem.* Kämmen. Czessem.
Pello, is, pepuli, pulsum. *Űzöm, kergetem.* Treiben. Ženem.

Pendo,

Pendo, is, pendi, pensum. *Fizetèm.* Entrichten. 2do. Uiberlegen. Odložugem 2do. Odwažugem.
Peto, is, ivi, itum. *Kérek.* Begehren. Prosým.
Pinso, is, pinsui, pistum, (pinsitum) *Sütök.* Backen. Pečem.
Pingo, is, xi, pictum. *Képet irok* Malen. Malugem.
Plaudo, is, si sum. *Örülök.* Frohlocken. Radugem se.
Plecto, is, plexi, plexui, plexum. *Büntetem.* Flechten. 2do. Strafen. Pletem. 2do. Trescem.
Pluo, is, ui. *Essöt esem, hullok.* Regnen. Prssým, padám.
Pono, is, sui, situm. *Teszek.* Setzen, legen. Sázym, Kladem.
Posco, is, poposci. *Meg-kivánom.* Begehren, Žádám.
Prehendo, is, di, sum. *Meg-fegom.* Fassen, ergreifen. Zachytugem.
Premo, is, pressi, pressum. *Nyomom, szoritom.* Drücken Stjskám.
Promo, is, psi, ptum. *Elö-viszem, elö-hozom.* Hervorbringen Wydáwám, prednássam.
Pungo, is, pupugi, (punxi,) punctum. *Szúrom.* Stechen. Pjchám.
4tae. Polio, is, ivi, itum. *Meg-tisztitom.* Glatt machen. Hládim

Q. VERBA.

3tiae. Quaero, is, sivi, itum. *Kèresem, kérdem.* Suchen. Hledám.
Quatio, is, quassi, quassum. *Meg-döfom, rontom.* Erschüttern Tresem se.
Queror, eris, questus sum. *Panaszolkodom.* Klagen. Žalugem.
Quiesco, is, evi, etum. *Nyugszom.* Ruhen. Odpočiwám.

R. SUBSTANTIVA.

Hic Radius, ii. *Fény, sugár.* Strahl. Paprsslek.
Remus, i. *Evezö lapát.* Ruder. Weslo.
Rivus, i. Patak. Bach. Potok.
Ros, ris. *Harmat.* Thau. Rosa.
Ructus, us. *Böfögés.* Das Grölzen. Rihánj, krkánj.
Haec Rabies, ei. *Adázat, düh.* Muth, Grimm. Wztekloſt.
Radix, icis. *Gyökér.* Wurzel. Koren.
Res, ei. *Dolog.* Sache. Wěc.

Rima, ae. *Hasadék.* Spalte, Klumpen. Sſterbina.
Rixa, ae. *Veszekedés.* Zank. Zwada.
Rota, ae. *Kerék.* Rad. Kolo.
Ruga, ae. *Sömörgözés, rántz.* Runzel. Wráſká.
Hoc. Rete, is. *Háló.* Netz. Sýt.
Robur, oris. *Erö.* Stärke. Moc, ſyla.
Rus, ris. *Mezö.* Feld, Acker. Pole, role.

ADIECTIVA.

Raucus, a, um. *Rekedtt, rekedezö.* Halser. Zachripmuý. chráplawý.
Ruber, ra, rum. *Piros, vörös* Roth. Czerwený.
Rudis, e. *Tudatlan.* Unwiſſend, grob. Nerozumný, hlupý.

VERBA.

1mae Rito, as, avi, atum. *ant.* *Ingerlem.* Reizen. Podzbuzugem.
Rogo, as, avi, atum. *Kérem.* Fragen, bitten. Proſým, pitám.
2dae Rideo, es, si, sum. *Nevetem.* Lachen. Smégem ſe.
Rigeo, es, ui. *Meg-merevedem, hideg vagyok.* Erſtarren. Krehnem.
3tiae Rado, is, si, sum. *Nyirem.* Schaben. Struhám drbam.
Rapio, is, ui, ptum. *El-ragadom, el-kapom.* Wegnehmen Schýlugem wybjrám.
Rego, is, xi, ctum. *Igazgatom.* Regieren, herrſchen. Ridjm.
Repo, is, psi, ptum. *Tsúszok, mászok.* Kriechen. Plazýti ſe.
Rodo, is, si, sum. *Rágom.* Nagen. Hryzem.
Rumpo, is, rupi, ptum. *Szaggatom, szegem.* Brechen, zerreiſſen. Trham.
Ruo, is, ui, uitum. *Rohanok.* Fallen. Padám.

S. SUBSTANTIVA.

Hic Sal, is. *Só.* Salz. Sol.
Sanguis, nis. *Vér.* Blut. Krew.
Sibilus, i. *Süvöltés.* Das Pfeiffen. Sypenj.
Sinus, us. *Kebel.* Schooß. Nadra.
Socius, ii. *Társ.* Geſell. Towaryſs.
Somnus, i. *Álom.* Schlaf. Sen.

Stoma-

Stomachus, i. *Torok, gége, gyomor.* Magen. Žaludek.
Stimulus, i. *Inger.* Stachel, Sporn, Reitz. Osten, bodec.
Sulcus, i. *Barázda.* Furche. Rozwár, brázda.
Susurrus, i. *Suttogás, zúgás.* Geräusch, Gelispel. Sseptání.
Haec Salus, tis. *Élet.* Heil. Spasenj, zdrawj.
Sepes, is. *Sövény.* Zaum. Plot.
Sera, ae. *Lakat.* Schloß. Zámek hasspra.
Sitis, is, *Szomjúság.* Durst. Žjžen.
Sordes, ium. *Szeny, motsok.* Unflath. Smetj, nerad.
Sors, tis. *Szerentse.* Loß, Glück. Los, prihoda.
Stilla, ae. *Tsep* Tropfen. Kapka.
Stips, is. *Alamisna.* Gesammeltes Geld. Almužna, Boži penis.
Stipes, itis. *Karó, töke.* Stock. Kni, parez.
Hoc Saxum, i. *Köszikla.* Stein. Kamen.
Scelus, eris. *Szemtelen gonosság.* Laster. Neßlechetnost.
Scruta, orum. *Régi viselt eszköz.* Altes Gerümpel. Staré wéçy.
Sidus, eris *Tsillagzat.* Gestirn. Hwězdnatost.
Signum, i. *Jel, jegy.* Zeichen. Znamenj.

ADIECTIVA.

Sacer, a, um. *Szent.* Heilig. Swatý, poswatný.
Saevus, a, um. *Kegyetlen.* Grausam Ukrutný, zuriwý.
Sanus, a, um. *Egésséges, ép.* Gesund Zdrawý.
Senex, is. *Vén, öreg.* Alt. Starý.
Serenus, a, um. *Világos, tiszta.* Heiter. Gasný.
Severus, a, um. *Szoros fenyítékü, kegyetlen.* Scharf. Ostrý, twrdý, ukrutný, prjsný.
Singuli, e, a. *Minden, külön-külön.* Jeder besonder. Gedenkaždý
Solicitus, a, um. *Búslakodó, szorgalmatos.* Sorgfältig. Peċliwý.
Solidus, a, um. *Erös, sürü.* Fest. Pewný, tuhý, twrdý.
Solus, a, um. *Egyedül, önnön maga.* Allein. Sám samý.
Svavis, e. *Édes, kedves.* Lieblich, annehmlich. Lahodný, libezný
Surdus, a, um. *Siket.* Taub. Hluchý.

ADVERBIA.

Simul. *Együtt, egyszer'smind.* Zugleich: Spolu
Super. *Rajta, felette.* Über. Na, nad.

VERBA.

1mae Saucio, as, are. *Meg-sebesitem.* Verwunden. Ranjm.
Servo, as, avi, atum. *Tartom.* Halten. Zachowáwam.
Sicco, as, avi, atum. *Száritom. száraztom.* Trocknen. Sussým
Sipo, as, avi, atum. *ant. El-intem.* Streuen. Trusým.
Solor, aris, atum, sum. *Vigasztalom.* Trösten. Těssým se.
Sono, as, ui, itum *Zengek, hángzom.* Klingen, tönen. Znjm, zwučjm.
Spero, as, avi, atum. *Reménylek.* Hoffen Duffám.
Spiro, as, avi, atum. *Lehellek.* Athmen, leben. Dycham, zigem.
Spolio, as, avi, atum. *Meg-fosztom.* Berauben Lupjm.
Stigo, as, avi, atum. *ant. Izgatom.* Treiben. Ponukám.
Stino, as, avi, atum. *ant. El-intézem* Vornehmen Ominugem.
Stipo, as, avi, atum. *Környül, veszem.* Schoppen. Obkličugem
Stipulor, aris, atus sum. *Föl-fogadom.* Verheissen, zusagen. Zakladám.
Sto, as, steti, statum. - *Állok.* Stehen. Stogim:
Sudo, as, avi, atum. *Izzadok.* Schwitzen. Potim se.
2dae Scateo, es, ui. *Buzgok, ki folyok.* Hervorquellen. Pregtim se.
Sedeo, es, di, ssum. *ülök.* Sitzen. Sedim.
Sileo, es, ui. *Halgatok.* Schweigen. Mlčim
Soleo es, solitus sum. *szokásom, szoktam.* Pflegen. Obwyčeg mám.
Sorbeo, es, bui, *Hörpölöm.* Schlucken. Strebem.
Splendeo, es, ui. *Fénylem, tündöklök.* Schimmern. Swjtim se.
Spondeo es, spopondi sum. *Igérem, fogadom.* Geloben, verheissen. Dobrowolné slibugem.

Sval-

Squalleo, es, ui. *Szirtos, aszszú vagyok.* Unfläthig seyn. Nečisty gsem,
Studeo, es, ui. *Tanulok, igyekezem.* Sich befleissen. Učjm se, usylugem se:
Stupeo, es, ui. *Tsodálkozom, bámúlok.* Erstarret seyn. Diwim, lakam se.
Suadeo, es, si, sum. *Javaslom, tanátsolom.* Bereden, anrathen. Radim.
Stiae Sapio, is, ui, ii. *Izét-érzem, izű vagyok.* Schmecken. Rozumim, ssmakugem.
Scabo, is, bi. *Vakarom, rühelödöm,* Schaben. Sskrabem, drbem.
Scalpo, is, si, scalptum. *Metszem, kivájom.* Ausstechen ausschneiden. Wysskrabugem, dlabam.
Scando, is, di, sum. *Hágok, felhágok.* Steigen. Wykračugem.
Scindo, is, di, scissum. *Metszem.* Schneiden. Režem, kragim.
Scribo, is, psi, ptum. *Irok.* Schreiben. Pissem.
Sequor, eris, secutus sum. *Követem.* Folgen. Následugem.
Sero, is, ui, ertum. *Vételkedem.* In eine Reihe setzen. W porádnost sazým, ridjm.
Serpo, is, psi, ptum. *Tsuszok, mászok.* Kriechen; Wlečem, táhnem se.
Sero, is, evi, satum. *Vetek.* Säen. Segem.
Sino, is, ivi, itum. *Hagyom.* Lassen. Nechávám.
Solvo, is, vi, utum. *Fizetek, meg-óldom.* Zahlen, Lösen. Platim, rozwazugem.
Spargo, is, si, sum. *El-hintem.* Streuen. Rozsypawám, rozsýwám.
Spicio, is, exi, ctum. *ant. video. Nézem.* Sehen; Hledim.
Sperno is, sprevi, spretum. *Meg-útálom, meg-vetem.* Verachten. Zapowrhám.
Spuo, is, ui, itum. *Pökök.* Speien. Plugem.
Sterno, is, stravi, stratum. *Levetem, leteritem.* Streuen, oder zu Boden werfen. Postilam, shazugem.
Stinguo, is, xi, ctum. *ant, El-oltom.* Löschen. Hasým.
Strepo, is, ui, itum. *Zörgök, zörgetek.* Rauschen. Chrestim, ssustjm.
Stringo, is, xi ctum. *Szorítom.* Zusammenstricken. Zstiskam.
Struo, is, xi, ctum. *Építek, rakok.* Aufeinander setzen, bauen. Stawjm, budugem.

Svesco,

Svesco, is, svevi, etum. *Szokom.* Gewöhnen. Zwykám.
Sugo, is, xi, suctum. *Szopom, szívok.* Saugen; Cecám.
Summo, is, si, ptum. *El-veszem.* Nehmen. Berem,
Suo, is, ui, utum. *Varrok.* Nähen. Ssygem.
Surgo, is, surexi, ctum. *Fel-kelek.* Aufstehen. Wstáwám.
4tae. Sagio, is, ivi, itum. ant. *Észre veszem.* Fühlen. Cytim, wonim.
Salio, is, ivi, ui, saltum. *Ugrom.* Springen. Skáčem.
Sancio, is, sancivi, sanxi, sancitum, sanctum. *Végezem.* Stiften, befehlen. Ustanowugem.
Sarcio, is, sarsi, sartum. *Meg-jobbítom, foltozom.* Flicken, bessern. Poprawugem.
Scio, is, ivi, itum. *Tudom, értem.* Wissen. Wím, rozumím.
Sentio, is si sum. *Érzem.* Empfinden. Cytim.
Sepelio, is, ivi, ultum. *El-temetem.* Begraben; Pochowáwam.

ANOMALA.

Sum, es, est. *Vagyok.* Seyn. Gsem.

T. SUBSTANTIVA.

Hic Terminus, i. *Vég, tzél, határ.* Ziel, Ende. Konec, cýl.
Testis, is. *Bizonyító, tanú.* Zeug. Swědek.
Triumphus, i. *Győzedelem.* Triumph. Slawá, radost, witezstwj.
Truncus, i. *Tőke, törsök.* Stamm, Stock, Rumpf. Sspalek, parez, klát.
Tubus, i. *Tső, kút-tső, tsév.* Brunnröhr. Truba, žlab, cýwka.
Haec Tabes, is. *El-aszás, fonyadás, epedés.* Schwindsucht, Verwesung. Suchotiny, hnylost.
Tabula, ae. *Tábla.* Tafel: Tabule, prkno, deska.
Tenebrae, arum. *Setétség, homály.* Finsterniß. Tmy:
Tribus, us. *Osztály, nemzetség.* Drittheil. Tretí djl.
Tricae, arum. *Akadály.* Verwirrte Sachen. Zwada, směti.

Tur-

Turba, ae. *Sereg, háború.* Unruhe, Menge. Množstwi, zástup.
Hoc Templum, i. *Egyház.* Tempel, Kostel.
Tempus, oris, *Idő.* Zeit. Čzas.
Tergum, i. *Hát.* Rücken. Hrbet, zada.

ADIECTIVA.

Tardus, a, um. *Késő, lassú.* Langsam. Wáda-wý, neskorý, messkawý.
Tranquillus, a, um. *Tsendes.* Ruhig. Tichý, pokogný.
Tristis, e. *Szomorú.* Traurig. Smutny.
Trux, cis. *Kegyetlen, szörnyű.* Greulich, grausam, Ukrutny.
Turpis, e. *Rút, gyalázatos.* Häßlich, schändlich. Mrzský, sskaredný.

ADVERBIA.

Temere. *Vakmerőn, ok nélkül.* Unbedacht. Nepowážně, darmo.

VERBA.

Imae. Tamino, as, avi, atum. ant. *Motskolom.* Verunreinigen. Possкwrnugem.
Tempero, as, avi, atum. *Meg-elégitem.* Mässigen. W mirnosti mám, zdržugem se.
Titubo, as, avi, atum. *Tántorgok.* Wanken: Motám se.
Tono, as, ui, itum. *Dörgök.* Donnern. Hrmim:
IIdae. Taceo, es, cui, citum. *Hallgatok.* Schweigen. Mlčim.
Taedet, duit. *Meg-úntam.* Verdriessen: Unowal gsem, stegská se.
Teneo, es, ui, tentum. *Tartom.* Halten. Držim.
Tepeo, es, ui. *Melegszem, enyhűlök.* Lau seyn. Chládném, wlažnim.
Terreo, es, ui, itum. *Ijesztem.* Erschrócken. Strassym.
Timeo, es, ui, *Félek.* Fürchten. Bogjm se.
Tondeo, tondes, totondi, tonsum. *Nyírem.* Scheren. Holjm.
Torpeo, es, ui. *Lankadt vagyok, zsibbadok.* Erstarren. Zkrehnugem, zhradnugem.
Torqueo, es, torsi, tortum. *Kinzom.* Drehen, peinigen. Točim, trapjm.

Torreo,

Torreo, es, ui, stum. *Sütöm, aszalom.* Dörren, rösten. Sussým.
Tueor, eris, tuitus sum. *Óltalmazom.* Sehen. Patrjm.
Tumeo, es, ui. *Fel-dagadok.* Geschwollen seyn. Puchnem.
3*tiae.* Tango, is, tetigi, tactum. *Illetem, érem.* Ergreifen. Berühren. Dotýkám se.
Tego, is, xi ctum. *Takarom, fedem.* Decken. Zakrýwám.
Temno, is, psi, tum. *Meg-vetem.* Verachten. Zapowrhugem.
Tendo, is, tetendi, tensum. *Terjesztem igyekezem.* Spannen, strecken. Natahugem.
Terpo, is, si, sum. *Törlöm.* Abwischen: Otjrám.
Tero, is, trivi, tritum. *Meg-öröm, koptatom.* Reiben, zerstossen. Trem.
Texo, is, xui, xtum. *Szövök.* Weben, stricken. Tkám.
Tingo, is, xi ctum. *Mártok, festek.* Eintauchen, färben. Močim, barwjm.
Tollo, is, sustuli, sublatum. *Fel-emelem, el-veszem.* Aufheben. Pozdwihugem.
Traho, is, xi, ctum. *Vonszom, húzom.* Ziehen. Tahnem
Tremo, is, ui. *Reszketek.* Zittern, fürchten. Tresem bogjm se.
Trudo, is, si, sum. *Talom, taszitom.* Stossen. Tlačjm, strkám.
Tundo, is, tutudi, sum. *Verem, ütöm.* Klopfen, schlagen. Tlučem, bigem.
4*tae* Tinnio, is, ivi, nitum. *Tsengek, pengek.* Klingen, Znjm.

V. SUBSTANTIVA.

Hic Vallus, i. *Palánk, karó.* Ein Pfahl. Nápis, ssance, bassta.
Vapor, is. *Gőz, pára.* Dampf. Pára.
Varus, i. *Horgas labú.* Krumm füssig, schlimm. Krjwonohy, nezbedny.
Vas, dis. *Kezes.* Bürge. Porukownik.
Ventus, i. *Szél.* Wind. Weter.

Vicus,

Vicus, i. *Falú, útsza.* Dorf, Gasse. Dedina, wesnice, vlice.
Haec Vespera, ae. *Estve.* Abend. Wečer.
Vestis, is. *Ruha.* Kleid. Ssatý.
Via, ae. *Ut.* Weg. Cesta.
Vices, cium. *Hellyette, változás, viszontagság.* Stelle. Proměna, něsstěsti.
Vis, is. *Erö, erösség.* Kraft. Moc. syla.
Umbra, ae. *Árnyék.* Schatten. Stjn, chladek.
Unda, ae. *Hab-víz.* Wasser-Wellen. Wlny, woda.
Urbs, urbis. *Kerített váras.* Stadt. Ohradené mesto:
Hoc Vas, sis. *Edény, hordo.* Geschirr. Nádoba, bečka.
Venenum, i. *Méreg.* Gift. Jed.
Verbum, i, *Szó, ige.* Wort. Slowo:
Vinum, i. *Bór.* Wein. Wino.
Vitium, ii. *Vétek, gánts.* Fehler, Mangel. Wada, nedostatek.
Ulcus, eris. *Fekély.* Geschwür. Wret, nezit.
Vulgus, i. *Köznép, község.* Pöbel. Obecnj lid, obec.
Vulnus, eris. *Seb.* Wunde. Rana.

ADIECTIVA.

Vanus, a, um. *Hivságos, hijában való, üres.* Eitel. Marný lehkomyslný, darebný.
Varius, a, um. *Külömbözö, külömbféle.* Unterschiedlich. Rozlyčný.
Vastus, a, um, *Kegyetlen, iszonyú nagy.* Ungeheuer. Ssyroký. rozpasly, pustý.
Uber, is. *Bö-termékeny.* Überflüssig. Hogný, býwný.
Venustus, a, um. *Szép, ékes.* Schön, zierlich. Krasny, spanily, pěkny.
Verus, a, um. *Igaz, valóságos.* Wahrhaft. Sprawedliwý, oprawdiwý.

Ve-

Vetus, eris. *Régi, ó.* Alt. Starý, dawný.
* Vilis, e. *Hitvány, alá-való.* Schlecht. Nepowažitedlný, sspatný.

VERBA.

1mae Vaco, as, avi, atum. *Valamiben munkalódom üreségem vagyon.* Müßig, leer seyn. Prazdnjm, zahalam.

Vagor, aris, atus, sum. *Bújdosom, vándorlok.* Umherschweifen. Bludjm, tulam se.

Velo, as, avi, atum. *Béfedem, bétakarom.* Verhüllen, verdecken. Zakrýwam.

Venor, aris, atus sum. *Vadászok.* Jagen. Gstwem, lowim.

Verbero, as, avi, atum. *Meg-verem.* Schlagen. Bigem, tlučem.

Vexo, as, avi, atum. *Kínzom, gyötröm.* Plagen. Trapim, mučjm.

Vito, as, avi, atum, *El-távoztatom.* Meiden. Warugem se, obchazam.

Voco, as, avi, atum. *Hivom, nevezem.* Rufen. Wolám, gmenugem.

Volo, as, avi, atum. *Repülök.* Fliegen. Létám.

Voro, as, avi, atum. *Nyelek, falok.* Fressen. Žerem.

2dae Valeo, es, ui, itum. *Egészséges, ép, erős vagyok.* Wohl auf seyn. 2do. Vermögen. Zdrawý, čerstwý gsem. 2do. mûžem, platim.

Vereor, eris, ritus sum. *Félek.* Sich scheuen. Obáwam, stydjm se.

Video, es, di, sum. *Látok.* Sehen. Widjm.

Vieo, es, evi, etum. *Megkötöm vessszővel.* Binden, zusammen ziehen. Sprutem zwazugem.

Vo-

Voveo, es, vi, tum. *Fogadást tészek.* Geloben. Slibugem.

Urgeo, es, si. *Eröltetem siettetem.* Antreiben. Náhlim.

3tiae Vado, is. *Megyek.* Gehen. Ódem.

Veho, is, xi, ctum. *Viszem, hozom szekéren.* Führen. Wezem.

Vello, is, vulsi, sum. *Kitépem, szaggatom.* Zupfen Trhám, ſſkubem.

Vendo, is, didi, itum. *El-adom.* Verkaufen. Prodáwám.

Verto, is, ti, sum. *Forditom.* Wenden, kehren. Obrácám.

Vivo, is, xi, ctum. *Élek.* Leben. Žjgem.

Ulciscor, ris, ultus sum. *Boszszút-állok.* Rächen, ſtrafen. Pomſtim ſe, treſtám.

Ungo, is, xi, ctum. *Kenem.* Schmieren. Maſtim.

Volvo, is, vi, utum. *Forgatom.* Welzen. Winen, obtacam.

Vomo, is, ui, itum. *Okádom.* Speyen. Wracam, dáwjm.

Uro, is, ussi, ustum. *Égetem.* Brennen. Pálim.

Utor, eris, usus sum. *Élek-véle.* Brauchen. Užiwám.

4tae Venio, is, ni, tum. *Jövök, megyek.* Kommen. Prichazam, gdem.

ANOMALA.

Volo, vis, vult. *Akarom.* Wollen. Chcem.

VO-

CONSTRUCTIONES
E
VOCABULIS PRIMITIVIS.

I.

Ex Litera A. B. C.

1. Vélem, hogy a' vétked miatt veretettél. Ich achte, daß du aus eigener Schuld bist geschlagen worden. Domniwám se, že za prowinnénj twoge bitý gsy byl.

2. Hiszem, hogy ö tenéked jó tanátsot ád. Ich glaube, daß er dir gut rathen werde. Wěrjm, že on tobě dobre poradi.

3. Mi a' nehéz hadakozással meg-kesergettetünk. Wir werden mit rauhen Kriege geängstiget. My ostru wognu suženi budeme.

4. Azokat a' szántó-földeket, mellyek szárazok voltak, ö nagy gonddal meg-szántotta, és bévetette. Die Aecker, welche dürr waren, hat er mit großer Sorge geackert, und gebauet. Te role, ktere schnuli, on s welikau pečliwostu zoral, a wyprawil.

5. Láttam azokat a' szaladó ökröket, és kosokat. Ich habe die Ochsen, und Widder laufend gesehen. Widěl gsem tý běžicý Woli a Skopce.

6. Fegyvert vernek a' Tábornak. Es werden Waffen für das Lager geschmiedet. Zbrog kugu pro wogenské Leženi.

7. Meg-

7. Meg nőltek, és meg-szaporitottanak annak a' madárnak az ő szárnyai. Die Flügel sind dem Vogel gewachsen und vermehret worden. Zrostli a rozmnožili se tomu ptaku geho krjdla.

8. Minnyáján kivánnak ezüstet, és aranyat. Alle verlangen Silber, und Gold. Wsseckу sobě žadagu stříbro, a zlato.

9. ő egy beteges, vak, sánta, és görbe ember. Er ist ein kranker, blinder, hinkender, krummer Mann. On ge nemocný, slepý, kulhawý, a kriwý člowěk.

10. A' mint látom, italt akarna az a' köz-biró a' hévségre: Wie ich sehe, verlanget der Schieds-Mann für Hitze zu trinken. Gak widim, žádá se napit pro horučnost ten sudce.

11. Én őtet a' maga házában feküvőt, már énekelőt, 's már tsátsogót hallottam. Ich habe ihn in seinem Hause liegend, bald singend, bald schreyend gehöret. Gá gesm geho w domě swém ležjcyho, guž spiwagjcyho, guž křjčicýho slyssel.

12. Az a' tiszta viz meleg, és forni fog. Das klare Wasser ist warm, und wird sieden. Ta čistá woda ge tepla, a bude wret.

13. ő az iró-pennának egy rakását öszve kötötte. Er hat einen Haufen Halme verbunden. On hromadu stybel spogil.

14. Van okom a' te vétkeidet titkon, és az iró-pennával meg-fedni. Ich habe Ursache, deine Fehler heimlich, und auch mit der Feder zu tadeln. Mam přičinu twoge hřjchy potagemne, y také s pérem pokarhati.

15. Senki nem mer az udvaron sétálni. Keiner darf im Hofe spatzieren. Žadný se nesmi po dwore precházatj.

16. A' mennynek teremtője, a'ki mindeneket teremtett, ditséretendő. Der Urheber des Himmels, welcher alles erschaffen hat, ist zu ehren. Puwodce Nebe, který wssecko stworil, má být ctěný.

17. Az ő feje haj-fürtökkel vagyon környűl-véve, és felékesitve. Sein Haupt ist mit Haarlocken umgeben, und gezieret worden. Geho hlawa gest s kučerawimi wlasy obklíčena, a ozdobená.

18. Én

18. Én ötet a' kardnak élivel, mesterséggel, és ravaszsággal el-üztem. Ich habe ihn mit der Degenspitze, mit Kunst, und List abgehalten. Ga gsem gehó s mečem ostrým, s kunstem, a podwodem odehnal.

19. Ő egy fekete, és fejér madarat meg-fogott, és fel-nevelt. Er hat einen schwarzen und weissen Vogel gefangen, und ernähret. On gedneho černyho, a bjlýho ptaka chytil, a wychowal.

20. A' keresztet jó kedvel kell szenvedni. Das Creutz ist mit gleichem Gemüthe zu tragen. Kríž s dobrým myslem ma se snássetj.

21. Ő mindeneket öszve hivott, és akar nékik a' tsillagzatból jövendölni. Er hat alle zusammen beruffen, und will ihnen aus dem Gestirn wahrsagen. On wsseckych zwolal, a chce gim z hwězdnostj hadatj.

22. Esztendők, és az hoszszu idők folynak. Die Jahre, und lange Zeiten weichen ab. Roky, a dluhe časy se minu.

23. Gyalázat miatt dühösködik. Wegen der Verleumdung ist er unsinnig. Pro pomluwanj blaznj se.

24. Ő nem tehet semmit is; mert a' sarkára valami esett. Er thut nichts; weil ihm etwas auf die Fersen gefallen. On nic nerobi; nebo gemu cosy na patu spadlo.

25. Az az igaz alkalmatos szolgáló leány vatsorára húst főzött. Die sehr taugliche Magd hat Fleisch für das Nachtmahl gekochet. Ta welmi spůsobna služebkina k wečeri masjá nawarila.

26. Ő néki paraszt szakála vagyon. Er hat einen grausamen Bart. On má vkrutnu bradu.

27. *Antiqu. vocabulum est:* Clino. *Hajlok.* Neigen. Nakloňugem, nachylugem.

Cello *Felűl haladom.* Treffen. Prewyssugem.

Præcep. Tsináld-meg az első Constructiot. Mache mir die erste Construction. Slož prwnu Construkcyu.

Discip. Censeo, quod tua culpa cæsus sis.

II.

Ex Litera D. E. F. G. H.

28. Ő bánkodik, agyarkodik, mert a' goromba, és az ostoba szolgája el-szaladott. Er trauret, kürret, weil sein grob tölpischer Bedienter entflohen ist. On se rmuti, reptá, proto; že geho hlupý služebnjk vtekl.

29. Ő haszontalanúl viseli a' Kardot. Er trägt den Degen umsonst. On darebně ten meč nosý.

30. Az én vendégem engem tanitott pennát hasítani. Mein Gast hat mich gelehret, die Feder zu spalten. Můg host mne náwčil péro nášstipiti.

31. Ő meg-érdemli azt a' jó akaratot, mellyel uraságok mellett él. Er ist würdig der Gnade, die er bei den Herrschaften geniesset. On ge hodný těg milosti, kteru od panugicých vžiwá.

32. Törd-el a' mit nem hajthatsz. Breche, was du nicht biegen kannst. Zlom, čo nemůžeš nakloniti.

33. Az a' kováts, ábrázollya azt a' vasat sok ábrázatra, és képre. Der Schmied gestaltet das Eisen in viele Formen, und Gestalt. Ten Kowač spusobnge to železo na mnohé spůsoby, a obraznosti.

34. Az árúlásban, és vásárlásban történnek sok tsalárdságok. Im Verkaufen (Wuchern), und Kaufen geschehen viele Betrügereien. Pri prodáwánj, a kupowáni stáwagu se mnohe klamani.

35. Ha az enyv nem meleg, és folyó, semmit sem fog. Wenn der Leim nicht warm ist, und fliesset, so haftet er nichts. Gestli ten kljg nenj teplý, a teče, nic nezlepi.

36. Én a' dühösködőt ravaszsággal meg-tsaltam. Ich habe den Wüthenden durch List betrogen. Gá gsem pukágjcího se od hněwu s podwodem ossálil.

37. Ő igen sietett, és a' kemény földnek kapálásában el-fáradott. Er hat sehr geeilet, und sich im Graben eines festen Grundes ermüdet. On pospichal welice, a w kopánj twrdég zemi se vkonal.

38. Az a' Tolvaja' te házodba titkon bé-ment. Der Dieb ist heimlich in dein Haus getretten. Ten Zlodeg potagemné do domu twého wessel.

39. Ő a' tanulásnak kivánságával égő, és buzgó. Er ist erhitzt, und brennet vor Begierde zu lernen. On ge rozpálený, a hori pre žádost včenj.

40. Te az aluvással, tsátsogással, és a' fő vakarásával soha sem lészesz szerentsés. Mit Schlaffen, Schwätzen, Kopfkratzen wirst du niemal glückselig werden. Ze spanjm, sstebetánjm, a hlawy sskrabánjm, nikdy nebudeš sstiastliwý.

41. Az a' barna ló erős zabolával zaboláztatik, és igazgattatik. Das braune Pferd ist mit einem starken Zaum zu zäumen, und zu regiren. Ten načerný kůň s mocnu vzdu zdržán, a rizen býwa.

42. Az az otsmány füst miatt lélekzetet sem vehetek, se a' számot nem mozdithatom. Wegen den schändlichen Rauch, hab ich kaum gähnen, oder athmen können. Pro ten ohawnj dým ani dychat, ani vsta hýbát gsem nemohl.

43. Én azokat a' füveket, és zöldelő ágotskákot kostoltam. Ich hab jene Kräuter, und Sprossen gekostet. Gá gsem ty zeliny, a ty ratolesti kosstowal.

44. Azon a' gazdag ember temetésén sok emberek valának. Bey der Leiche jenes Reichen, sind häufige Leute gewesen. Na toho bohatýho člowěka pohrebě mnohý lide byli.

45. Ő tündöklik betsülettel, és viseli a' sok tisztségeket. Er schimmert in Ehre, und vertritt viele Aemter. On swjti od hodnosti, a zastáwá mnoho vradůw (*munus, eris.*)

46. A' jó név ditsőséget szerez. Der gute Ruf gebähret den Ruhm. Dobrá powest sláwu rodj.

47. Annak a' számkiverettnek az háza meg-támasztatik. Das Haus jenes Verwiesenen wird unterstützet. Toho wyobcowance dům bude podeprený.

48. Tűrhető ennek a' télnek kemény hidegsége. Die harte Kälte des Winters ist zu ertragen. Snesti se može tegto zymy twrdy mraz.

49. Ök

49. Ők azt a' tölgyelő nyájat mi hozzánk vezeték. Sie haben die trächtige Heerde zu uns geführet. Oni to brezy (tehotne) stádo k nam priwedli.

50. Nem illik ünnep napon részegeskedni. Es gebühret sich nicht, an einem feyerlichen Tage trunken zu seyn. Neslussy se w den Swatečnj opilým byti.

51. Vigak azok, kik az édes étkekben gyönyörködnek. Diejenigen, welche süße Speisen essen, sind fröhlich. Ty gsu weselí, kterj sladke gidla.

52. Ő sír, és nem vigasztalhattya magát; szükölködik, és nem gondol a' szükségével. Er weinet, und kann sich nicht erfreuen, weil er an allen Mangel hat. (mangelt) On plače, a nemuže se radowati, poněwádž wsseho potrebuge.

53. Kétséges, meg van-é gyalulva? Es ist ein Zweifel, ob er gehobelt sey? Gest pochybnóst, gelt ohoblowany.

54. Ő az örvényből vizet merített. Er hat aus dem Wasser-Strudel Wasser geschöpft. On z toho wjru wodu začiral.

55. Néked kell azt a' golyóbist meg-tartóztatnod, hogy le ne follon. Du mußt die Kugel heften, daß sie nicht weichen könne. Ty musyss vstanowit tu kulu, aby vstupiti nemohla.

56. Az Istennek ajánlyad magadot, és ő benne bizzál, kérj tőle malasztot; és kedvezni fog te-néked. Übergebe dich GOtt, und traue ihm, begehre von ihm Gnade, und er wird dir günstig seyn. BOhu se poruč: a w něm dufag; pros od něho lásku, a on ti bude práti.

57. Sok nedvesség van a' földnek. Die Erde hat genug Feuchtigkeit. Dosti wlchkosti má ta zem.

58. Ők intenek engem, hogy én az ellenségtől meg ne ijedgyek; főképpen az háborúnak végén. Sie ermahnen mich, daß ich des Feindes wegen nicht erschrecke, besonders nach geendetem Kriege. Oni mně napomínági, abych se nepritele nelekal; obwzlásstné pri gij skončeneg wogně

59. Ők mondgyák, hogy ez a' gabona holnap el-osztatik. Sie reden, daß das Korn werde morgen zertheilet werden. Oni powidágu, že to zbožj zegtra se rozdělowati bude.

60. *Antiqu.* Fendo. *Tartóztatom.* Abhalten. Zdržugem. Fligo. *Verekedem.* Zu Boden werfen. Na zem hazem.

III.

Ex Litera I. L. M.

61. Katona' kötelesséze ez: az határ' szélét meg-erősíteni, és meg-szemlelni. Es ist der Soldaten Amt, die Gränzen zu befestigen, und zu besichtigen. Wogakfiw powinost gest, končiny popewniti, a spatriti.

62. Szomorkodással, sírással, és fejnek vakarásával soha nem lészesz szerentsés. Mit Trauren, Wehekiagen, Kopfkratzen wirst du niemal glückselig werden. Ze zármutkem, s pláčem, a hlawy sskrabanjm nikdy nebudeš sstiastný.

63. Ő engem fenyegetéssel intett, hogy a' gonosz szokásomat el hadgyam. Er hat mich nicht ohne Drohungen ermahnet, daß ich meine Sitten (Gebräuche) ändere. On mne s hrozenjm napominal, abych můg zly obyčag zanechal.

64. Én az hegynek közepére fel-mentem. Ich bin auf die Mitte des Berges gegangen. Gá gsem na prostředek wrchu wyssel.

65. Ő azt a' szeléd, és engedelmes embert haragra fel-ingerlette. Er hat den milden, gelinden, und weiden Mann zum Zorn beweget. On toho tichyho, a powolného člowěka k hněwu podzbudil.

66. Az a' buja aszszony büntettetett az érdeme szerént. Das geile Weib ist bestrafet worden, wie sie es verdiente. Ta chlipna zena gest pokutowaná wedle záslahy.

67. Ő az házából ki-hordotta magát: fát fészelni, és szijat venni ment. Er ist vom Hause ausgezogen (wanderen) um Holz zu feilen, und Riemen zu kaufen. On se ze swého domu wynesl, drěwo pilnitý: a remen kupowat.

68. Ki tsudálkozhatik, hogy a' tűz villámlik, és a' könyhullatások nedvesek? Wer verwunderet sich, das das Feuer scheine, und die Zäher naß seyn? Komu gest to diwno, že se oheň blisstj, a krůpege že mokré gsu?

69. Mester a' tanitványát az ő fogyatkozási felett éhséggel kinozta. Der Meister hat den Jüngling wegen seiner Fehler über die Maß ausgehungert. Včitel jweho včedelnjka pro geho přestupky nad miru wylačil.

70. Ő ugat, és bőg mint az ökör. Er bellet, er brüllet, wie ein Ochs. On křjčj, a bučj gako Wůl.

71. Mi emberek nyellyük, vágjuk, szagattyuk égyik a' másikát. Wir Menschen erwürgen, zerfleischen, zerreissen einer den andern. My lide žereme, rubeme, trháme geden druhýho.

72. Mivel te engem kővel meg-ütöttél, és meg-sebesítettél, tartozol engem meg-gyógyitani. Weil du den Stein auf mich geworfen, und mich verletzet hast, ist billig, daß du mich heilest. (Dat.) Poněwádž gsy ty mne kámenem vdeřjl, a poranil: powinnen gsy mne wihogit.

73. Igen széles, és hoszszu hely ez. Es ist ein weiter, und breiter Ort. Welmi dlůhe, a ssyroké gest mjsto toto

74. Ő egy embert küldött, és meg parantsólta az épületet meg-mérni. Er hat einen geschickt, und befohlen, jenes Gebäude abzumessen. On gedneho člowěka ke mne poslal, a přikazal, aby to stawenj změřal.

75. Az a' motskos mosta a' kezét, hogy tiszta légyen. Der besudelte wusch sich, daß er sauber werde. Ten zassprintaný se vmjwál, aby čistý byl.

76. A' mit azokból a' szántó földi barázdákból le-arrattál, vidd-el a' malomba. Was du aus den Furchen deines Ackers geschnitten hast, trage in die Mühle. Co gsy ty z těch rolnych brazd nažal, zanes do mlýna.

77. Sokat gondolkodik, olvas, munkálkodik, miképen a' maga készületét végbe vihetné. Er liest, betrachtet, arbeitet viel, sein Gerüst (Gebäu) zu machen. Mnoho rozmegssli, čita, pracuge, gakby mohl swu přjpravu ku koncy přiwedsti.

78. A' kezeim, tzombjaim, oldalaim fájnak. Die Hände, Lenden, und Seiten schmerzen mich. Ruky, ledwj, boky mne bolá.

79. Ő a' tengerben el-meríttetett, és minden tagja fekete, és barna. Er ist in das Meer gesenket, und in allen Gliedern schwarz, und blau geworden. On w mori gest zatopený, a každy geho vd gest černy, sywy.

80. Ha nem akarsz fejni, a' téj nem fog folyni. Wenn du nicht melchen willst, so wird keine Milch fliessen. Gestlj nechceš dogiti, mléko nepoteče.

81. Hogy ha néked tetszik, és alkalmatos, nálam mulatásod légyen. Wenn es dir beliebet, und geziemet, so bleibe eine Weile bey mir. Jestli tobe ge prihodno, a slussno, pomesskanj mag v mne.

82. Ha te abba a' játékba belé avatod, avagy tolod magadat, károdra lészen. Wenn du dich zu den Spielenden mischest, oder gesellest, wird es dein Schaden seyn. Gestli se ty do těg hry zamyssáš, wtissneš, bude tobě na sskodu.

83. Egy tsekély tréfa igen meg sértette (harapta) ötet. Ein geringer Scherz hat ihn sehr gebissen. Lachky žert welmi ho kussel.

84. Van öneki kötelekkel meg-kötözött szabadosa. Er hat einen freien Menschen mit Stricken gebunden. Ma on s prowazmi powazaného slobodnjka.

85. Rendelésnek igaz mértéke a' törvény. Das Recht ist gleichsam die Waage der Gesetze. Sprawedliwá wáha narjzenosti gest Práwo.

86. Ö az édes étkeket örömest nyallya, és kóstollya. Er leckt, schleckt, und kostet gerne süße Speisen. On rad liže, a kosstuge sladké gjdla.

87. Ö örül maga annya ditséretin. Er erfreuet sich wegen des Lobes seiner Muter. On se nad Materinsku chwálu raduge.

88. O azt a' lenet folyó enyvel meg-kente. Er hat das Leinwerk mit zerlassenen Leim bestrichen. On ty lenowě kudele tekucým glegem pomastil.

89. O egygyet sem szóll: tusakodik az halál ellen. Er redet nichts mehr, und ringet mit dem Tode. On nic nemluwi, a pasuge se s smrti.

90. Az én eszem tántorog az hoszszú pörléstöl. Mein Gemüth sinket wegen des langen Zanks. Moga myssl vpada od dlubého dohadowánj.

91. Világnál látszik a' te motskod. Das Licht zeiget wie bemackelt du seyest. Pri swětle poznaš twogu nečistotu.

92. Te soha nem böjtölsz; hanem inkáb mód nélkül eszel. Du fastest niemals, viel mehr übergiebst dich der Verschwendung. Ty nikdy se nepostjss, ale radeg zbytecné giss.

93. Az a bö kezü ember azt a' tsendes vendéget elhitta magához. Jener freygebige Mann hat den milden Gast zu sich eingeladen. Ten sstedrý člowěk toho tichýho hosta k sobě pozwal.

94. Nem emlékezem a' te morgásodról. Eueres Murrens bin ich nicht ingedenk. Gá se nerozpamatám na wasse mrmránj.

95. Ő meg-akarja visgálni a' te allattomban való hálásodat. Er will ausspähen, wo du verborgen liegest. On chce wyčihat twé potagemne ljhanj.

96. *Antiqu.* Latio. *Tsalárdságban ejtem.* Locken. Wabim.

IV.

Ex Littera N. O. P.

97. Én azt a' madarat a' tolláról ésmérem. Ich kenne den Vogel aus Federn. Gá toho ptaka po peří znam.

98. Kivánom, hogy az a' mezitelen a' maga attyának gyalázattyára ne legyen Ich wünsche, daß dieser waiste nicht eine Schande seines Vaters werde. Winssugem, aby ten osyrali nebyl na potupu swému Otcy.

99. Az halál büntetése közel van. Die Strafe des Todes ist nahe. Pokuta smrti blizko gest.

100. Szükség, hogy a' te gonosz szádot minden ember meg-utállya. Es ist nothwendig, das alle Leute dein schlimmes Maul hassen. Potrebno gest, aby twe zlé vsta každy člowek nenawidel.

101. Azok az egynehány esztendök elött született fiak tökéletessen nevekednek. Die vor etliche Jahren gebohrnen Knaben wachsen vollkommen. Ta mladež pred nekterymi rokmi zrozena náležite roste.

102. Ab-

102. Abban a' vásárban én kis áron szép szerszámot vettem. Auf dem Jahrmarkt hab ich um einen geringen Werth schöne Sache n gekauft. Ná tem garmaku gsem pekne na doby za lacnu cenu kupil.

103. Azon homályos, és setét ejtszaka után fel-kél a' villámló nap. Nach der schwarzen und finstern Nacht, entspringet der glänzende Tag. Po teg tmaweg, a temneg nocy, wigde blistický se den.

104. Első része annak a' hajónak veszedelemben vagyon. Der vordere Theil des Schifes ist in Gefahr. Predna stranka teg lodj ge w nebezbečenstwy.

105. Leányok fonnak, és foldoznak. Die Mägde nähen, und falten. Déwečky ssegu, a wrazdngu.

106. A' tudósak hirré adgyák, hogy a' döghalál igen fog ártani. Die Erfahrnen berichten, (verkünden) daß die Pest sehr schaden werde. Mudri oznamugi, že mor welice sskodit bude.

107. A' te ujságidbol némellyek akarnak tagadni. Was du von den neuen Sachen erzählet hast, wollen einige läugnen. Coz ty o nowých wěcech rozpráwel, chtég nekterj zapirát.

108. Szorgalmatos, és nem rest ember készithet magának nagy gazdagságot. Ein emsiger, und nicht fauler Mensch, kann sich grossen Reichthum schaffen [bereiten.] Pilný, a neleniwý člowěk, muže sobě weliké bohatstwj sebrati.

109. Ő a' maga lábaival, ökleivel, és minden inaival őtet meg-tarttotta. Er hat ihn mit Füssen, mit der Faust, mit allen Nerven abgehalten. On gest ho nohámi, pěstámi, a wssy sylu zdržowal.

110. Egyenesnek látszik ennek a' földnek kereksége. Die Erdkugel scheinet eben zu seyn. Widj se rowna tegto zemi okoličnost.

111. A' ki engem táplált, annak az akaratyán kell el-járnom. Der mich ernähret, dem muß ich gehorchen. Který mne wychowal, podle geho wůle musým postráčowat.

112. A' felhők jelentették, hogy eső, avagy hó fog esni. Die Wolken zeigen, daß es regnen, oder ein Schnee fallen werde. Oblaky oznamugu, že dešt prsset, aneb snih padati bude.

113. Az egész nép félelemtöl sárgúl. Das ganze Volk ist vor Furcht bleich. Wssecek lid od bogazliwosti bledne.

114. Én kértem ötet, hogy meg-ne fosztana engemet, és a' ragadományt tölem el ne vinné. Ich habe ihn gebeten, daß er mich des Raubes nicht beraube. Gá gsem ho prosyl, aby mne tég lupeže nezbawil.

115. Ö által ütött, (által hatott) és az ellenségbe fogott. Er ist durchgedrungen, und hat den Feind ergriffen. On se pronikuul, a nepritele pochopil.

116. Az a' jó lelkű Aszszony szerentséssen szült. Die fromme Mutter hat glücklich gebohren. Ta pobožná matka sstiastné porodila.

117. Köz nép nem akart meg-állani a' te vélekedésedem. Der Pöbel wird deine Meinung nicht gutheissen: Lid obecný nechce přistát ku twému důmenenj.

118. Ha azt a' diót jól öszve nyomod, meg-nyilik. Wenn du die Nuß stark drückest, so wird sie sich öffnen. Gestli ty ten orech pewně stiskness, otewre se.

119. Nem szégyenled, hogy rosz szagú és büdös vagy. Schämt es dich nicht, das du so übel riechest, und stinkest? Nehambiss se, že tak zle woniss, a smradlawý gsy.

120. A' ki hadakozni akar, maga katonáit jól rendellye. Wer eine Schlacht liefern will, stellet [setzet] die Soldaten in gleiche Ordnung. Ktery chce bogowat, swých wogakůw necht dobre sporádá.

121. Az a' szép tsinálmány még ékessebb, és egyenessebb lehet. Das schöne Werk kann noch mehr gezieret, und glatt gemacht werden. Ta pěkná praca nassa gesstě krásnegssa, a prawssa může býti.

122. Ö olvassa, és legelteti maga barmát. Er zählet, und weidet sein Vieh. On počitá, a pase swoge howadá.

123. Azt meg-fontollyad, a' mit kérnek. Bemühe dich das zu geben (abzukegen) was von dir begehret wird Wynasnažeg se to oddati, co se od tebe žadá.

124. Ö a' tiszta tejet a' kamarából ki vitte. Er hat reine Milch aus der Speis [Vorrath] hervor gegeben. On čisté mleko z swého zasobenj wynesl.

125. Ez

125. Ez táplálya magát kép irással, amaz sütéssel, harmadik terh-hordással. Einer ernähret sich mit Mahlen, einer mit Backen einer mit Last tragen. Tento se žiwj z malowanjm, tam ten s pečenjm, treti s nossenj těrchy.

126. Szenvednem kell: mikor ő engem fésül. Ich muß es leiden, da er mich also kämmet. Musým trpeti, když on mne tak češe.

127. O nekem egynéhány vizben úszó halat zálogba adott Er hat mir etliche in Wasser schwimmende Fische zum Pfand gegeben. On mne nekoliko we wodě plegwagjcých ryb do zakladu dal.

128. O iszik. hizelkedik, hever, vétkezik, ő tolvaj, ő fügni fog. Er trinkt, buhlt, gehet müßig, er sündiget, er ist ein Dieb, er wird hangen. On žere, on fregunge, zahali, on hressy, on ge zlodeg, on wišet bude.

129. Te azt a' heverót meg-buntesd, és ne szánnyad. Du mußt den Müßiggänger straffen, und ihn nicht verschonen. Ty toho zaháľače protrestag, a geho nessetri.

130. Hallottam a' sirásokat, de örülni fognak, mivel az ellenséget el kergették. Sie haben zwar geflehet, werden aber frohlocken, weil der Feind vertrieben. (getrieben) worden ist. Oni syce plakali, ale budu plesat, ponewadž nepritela odehnali.

131. Az az el-rejtett tsomó már fent vagyon. Der Knotte, welcher verborgen lag, ist nun offen. Ten skrytý uzel, guž gest na wrchu.

132. Tetszene néki az ebéd, de nem akarja azt kérni. Es gefiele ihm zu mittagmahlen, aber er will es nicht begehren. Lybil by se obéd, ale nechce ho pitati.

133. Én azt a' jelt el-felejtettem, mellyet mutattál nékem Ich hab des Anzeigens vergessen, welches du mir gesagt hast. Gá gsem na to znamenj zapomenul, které gsy mne ukazal.

134. O az olaj fát be plántálta. Er hat einen Oelbaum eingesetzt (eingeschlagen) On Oliwowý strom zasadil.

135. *Antiq.* *Töltom.* Pleo. Füllen. Naplňugem. Pilo. *Lopom.* Stehlen. Kradnem. Nuo. *Jelentem.* Winken. Kynuti, nawessti dáti.

V. Ex

V.

Ex Litera R. S.

136. Ő egésséges, vastag a' testében, erőss, kedvess; mindem fogyatkozás nelkül; de nints néki mit rágni. Er ist gesund, von fester Leibes-Stärke, annehmlich, ohne einigen Fehler, hat aber nichts zu nagen. On ge zdrawý hruby w těle, mocny, libezný, bez wsseckeg chyby; ale nema co hryzti.

137. Ő engem nevetve kérdezett, kitsoda igazgattya azt a' várost. Er hat mich lachend gefragt, wer die Stadt (*Civitas.*) regiere. On se smégic opitowal kdo to město ridj.

138. Ő az evezövel bele esett a' patakba, és szárittya magát a' nap fénynél Er ist mit dem Ruder in den Bach gefallen und trocknet sich an den Sonnen-Strahlen (*Sol.*) On s weslem wpadel do potoka, a sussý se pri slunečných paprsskách.

139 Engedelmes légy a' te szorgalmatos jóllehet szoros fenyitékü Atyádnak; valamint az Isten parantsolattyában parantsóltatik. Folge deinem sorgfältigen, obwohl scharfen Vater, wie in dem heiligen Gesetze des Herren befohlen ist. Bud slussny twému starostliwemu, ačkoliw prisnemu Otcy pro weliku pokutu, gak se prikazuge w Božském Prikazanj.

140. Ő egy rekedező, siket, és kegyetlen ember. Er ist ein heiser, gehörloser, und zugleich grausamer Mann. On ge chrjptawý, hluchy, a pri tom vkrutný člowěk.

141. Ő nékem ir, és azt javasollya, hogy az egész mezőt meg vessem. Er schreibet mir, und will mich bereden (*Dat.*) daß ich alle Felder ansäe. On mně pisse, a chce mne radjt, bych wssecký pole násal.

142. Az öreg igen fázik, és az ő rántzai egybe huzzák magokat. Dieser Alte frieret sehr, und die Runzel schoppen sich bey ihm. Tomu starému gest welice zyma, a wrásky geho se stjskagu.

143. Az az egyház meg rendült, és annyi sok hasadék vólt rajta, hogy nem sokára magától le-romlott vólna. Die

Die Kirche ist erschüttert worden, und hat viele Klumpen, daß sie beinahe zusamm gefallen wäre. Ten Kostel se roztrasel, a tak mnoho Sterbinj ma, že w krátkým čase bylby se zwalil.

144. Ö teli vagyon tsunyasággal. Er ist voll Unflath. On ge plný nečistoty.

145. Én tudom, és észre veszem, hogy te töled meg-utáltatom. Ich weiß, und empfinde, daß ich von dir verachtet werde. Wjm gá, a cýtjm, že od tebe zápowrhnutý budem.

146. Izetlen a sótalan étek. Ohne Salz schmecket keine Speise. Nechutné gest neslané gjdlo.

147. Az a' zörgö kerek engem az álmombol fel ébresztett. Das rauschende Rad hat mich des Schlafs beraubt (*Ablat.*) To hurtliwé koleso mne sna zbawilo.

148. Nyugodgyál, halgass, ülly, kely-fel, szorgalmatossan tanúlly, és szoktasd magadat az ájtatos lelekhez. Ruhe, schweige, sitze, stehe fleißig auf, befleiße dich, und gewöhne (*Dat.*) dich an fromme Geselleu. Odpočiwag, mlč, seď, pilne wstáwag; pričin se, a zwikni dobrých, a boha bognýa towáryssüw se pridržeti.

149. Ö azt a' hálót meg-foldozta, és meg-jobbitotta. Er hat die Netze flicken, und ausbesseren lassen. On tu syt poplácat, a popravwiti dal.

150. Ö az vetekedésben duhösségböl ötet meg-sebesítette és a' földhöz tsapta. Er hat ihn aus Wuth verwundet, und zu Boden, geworfen. On geho w swádě z welikého hnewu poranil, a na zem zhodil.

151. Goromba böfögéssel néki kebelébe belé pökött. Mit einem groben Grölzen hat er ihm in den Schooß gespieen. S nemrawným rjhánjm on gemu za niadra naplul.

152. Azt az el töretett lakatot keresd ottan az ó szerszám közätt. Das gebrochene Schloß suchet er in dem alten Gerümpel. On ten polámaný zamek hleda mezy starými wěcami.

153. Ő sokat izzad, nem egészséges! mert az gyomrára panaszolkodik. Er schwitzet viel, ist nicht gesund, und klaget wegen seinem Magen. On se mnoho potj, nezdrawý gest, a stěžuge se na žaludek.

154. Én egynehány tsöppet a' nagy szomjuság miatt le eresztettem a' torkomba. Ich habe etliche Tropfen wegen des grossen Durstes geschlückt. Gá gsem nekoliko kropagek pro weliky smad spustil do hrdla.

155. Ő az szegényektül mindeneket el-vesz, és az véreket is szopja. Er nimt alles weg, und sauget den Armen (pauper.) das Blut aus. On od chudobných wssecke wécy odbjra, a krew gegich wisýchá.

156. Én meg-igértem néki, és meg-fogadtam, hogy az ő házát kőből meg épitem. Ich habe ihm versprochen, und gelobt sein Haus aus Steinen zu bauen. Ga gsem gemu pripowědel, a zaslubil, že geho dum z kamenj wystawjm.

157. Légyen reménységed, vigasztallyad magadat, míg lélekzetet vehetz. Hoffe, und tröste dich selbst, so lang du athmest. Dúffag, sam sebe obweselúg, pokud dýcháš.

158. Lásd, melly szépen fénylik e mái tsillagzat. Siehe, wie die heiteren Gestiern schimmern. Wiz, gak pěkně se ta gasna hwězdnatost swjtj.

159. Ő a' fát leg elsőbben-is szokta metszeni, vakarni, az után faragni. Er pfleget das Holz zuvor zu schneiden, zu schaben, und hernach zu schnitzen. On to drewo poneyprwe zwykl rezatj strúhat, a potom wyrezowat.

160. Ő a' törsököket sövény helyett rendbe tette. Er hat die Stöcke anstatt eines Zaunes nach der Reihe gesetzt. On ty sspalky na mysto plota porádne postawil.

161. Meg tartsad az egésségedet, és vedd-el azt, a' mivel a' szerentse néked kedveskedik. Erhalte dein Heil und nehme was dir das Glück, das Los vergönnet. Zachowag twé zdrawi, a čin, čim se tobe sstésti wděčj.

162. A'

162. A' gyökerek föld alatt tsúsznak. Die Wurzeln kriechen unter der Erden. Koreny pod zemy wcnegj.

163. Annak a' folyó viznek zuhogása nagyon zúg. Das Gelispel und das Geräusch des Baches klinget übel. Toho potoka zwučenj zle znj.

164. Amit én bé-kötöttem, azt ő fel bontotta. Was ich zusammen gestrickt habe, das hat er aufgelößt. Co gsem gá zapletel, to on rozpletel.

165. Az harmat esik a' földre. Der Thau fällt auf die Felder. Rosa padá na Role.

166. El-ájultam látván, és tsudalkozván, hogy ő pénzért vart, még is motskos. Ich erstaunte als ich sah, das er ums Geld nähe, und so unflätig seye. Zleknul gsem se widice, a diwjce se, že on za penize ssyge, a predce ge ge zasspintaný.

167. *Antiq.* Rito. *El-bintem.* Reitzen. Drážďjm. Sido. *Bedugom.* Besprengen. Pokropugem. Stigo. *Kindlom.* Stupfen, reizen. Ponukám. Stino. *Magamban el-végezem.* Bestimmen. Vstanowugem. Stinguo. *Oltom.* Löschen. Hasym. Sagio. *Szagolom,* észre veszem. Merken, fühlen, riechen. Cytim, wonjm. Spicio. *Látok.* Sehen. Widim.

VI.

Ex Litera T. U.

168. A' köznép dél után szokott járni a' mi egyházunkba. Alle Zünfte kommen auf den Abend in unsere Kirche. Pospolitý lid po poledni zwiki chodjt do nasseho Kostela.

169. A' vas tseng, mikor verettetik. Das Eisen klinget, wann es geschlagen, oder geklopfet wird. Znjí železo, když ho kugu.

170.

170. Ő veri, kinozza a' gyermeket kis vétek miatt. Er schlägt, plagt, peiniget den Knaben wegen geringen Mängeln. On bige, trapi toho chlapca pro malu winnu.

171. Népből álló sereg az ő óldalát taszitotta. Die Menge des Volks hat ihm die Seiten gestossen. Zastup Lidský popichnul ho w bok.

172. Az a' kegyetlen szél az egész falut meg-ijesztette. Der greuliche Wind hat das ganze Dorf erschrocket Ten okrutný witr celu děding postr..ssyl.

173. Annak régi sebei fel dagadtak, és ő nem mer ahoz a' dagadáshoz le-hajlani. Seine alte Wunden schwellen auf, und er darf das Geschwür nicht berühren. Geho stará rána napuchla, a on nesmi se toho wredu dotknuti.

174. Az a' bor meg-vagyon festve, vagy méreggel öszve keverve. Der Wein ist gefärbt, oder mit Gift gemischt. To wino gest zabarwené, aneb gedem pomissane.

175. Az én szomorú kezesem halgat, tántorog, meredik. Mein trauriger Bürge schweiget, wanket, erstarret. Műg zarmucený poručownik mlči, mota se, zhradne.

176. Az a' város fél az erőtől. Die Stadt fürchtet Gewalt To Město se mocy bogi.

177. A' község nagy uraktol meg-vettetik, és nyomorgattatik. Der Pöbel wird von grossen Herren verachtet, geschoren. Lid obecný od welikých Panůw býwá zat powerhnutý, a sužowaný.

178. Az fel-száló gőz menydörgésnek az oka. Die aufsteigenden Dünste machen, das es donnert. W zhuru zdwihagicý para, pričiná gest hřmění.

179. Ő nékem szép övet szüvött. Er hat mir einen zierlichen Gürtel gestricket. On mně krasny pas upletl.

180. Ha te annak a' madárnak tollatskáját ki-szaggatod, azután nem repülhet. Wann du dem Vogel die Federn

aus-

ausrupfest, kann er nicht fliegen. Gestli ty prákowi toto perj wytrhass, nebude mocti litatj.

181. Ő fél ollyan tsunya, és hitvány álapotot el-adni. Er scheuet sich, eine so garstige, und schlechte Sache zu verkaufen. On se ostýcha tak sspatnu, a osskliwu wěc predáwati.

182. Leg elsőben meg kell azt törni, az után szárítani Erstens muss es gerieben, hernach gedürret werden Ponegprwe musý to se zetret, a potom wysussyt.

183. Ő tsendes, de késedelmes ember. Er ist ein ruhiger, doch langsamer Mann. On gest tichý, ale neskorý a welmi wlábawý muž.

184. Ha egésséges vagy, oltálmazd vóltomat, de nem gondatlanul. Wenn du wohlauf bist, so vertrete meine Stelle, aber nicht unbedachtsam. Gestli gsy ty zdráwý. Zastaweg můg vrad, ale ne nerozwážliwe.

185. Az ember szavai, 's a' viznek habjai könnyen változnak Die Worte, und wasser-Wellen wenden sich leicht. (facile) Lidské slowa, a wodné wlni, lehko je premintagu.

186. Te engem arra birál, és kénszerítettél. Du hast mich zu dieser Sache berufen, und angetrieben. Ty gsy mne na to wolal, a primutil.

187. Ha meg égetted magadat, olajjal kell kenned a' sebedet. Wenn du gebrennt wirst, schmiere die Wunden mit Oel. (Oleum.) Gestli se spálíss, pomast twu ránu s Olegem.

188. A' mi ház únk deszkákkal, meg-van fedve. Unser Haus ist mit Tafeln gedeckt. Naše dům o deskámi gest pokrytý.

199. Ő az én győzedelmemnek igaz, és nem hiában való bizonysága. Er ist ein warhafter und kein eitler Zeug meines Triumphs. On mého wjtéstwj gest sprawedliwý, a ne darebný swědek.

190. Még élek, boszszút állok. Solang ich leben werde, will ich mich an dir rächen. Dokud žigem, budem se pomstwiti.

191. Ő néki kell minden-féle tisztátalan edényeket száritáni. Er muß verschiedene unsaubere Geschirre abtrocknen. On musý wsseligaké nečisté nádoby otirátj.

199. Mi magunk azokat a' törzsököket sem el nem hozhattyuk, sem él nem huzhattyuk. Wir können diese ungeheure Stöke, weder führen, noch ziehen. Mý ty hrozné klatý, ani odwezti, ani odtahnuti mužeme.

193. Az árnyék, és az éjtzaki setétség minden álapotot bé fog fedni. In dem Schatten, und der Finsterniß der Nacht wird alles verhüllet. Ten stjn, a ta nočna tma, každu wěc zakrywá.

194. Fogadást tészek az Istennek, hogy immár nem kivánom, a' bujdosást, vadászást, vagy torkosságot. Ich gelobe Gott, daß ich nimmermehr herumschweifen, jagen, oder fressen wolle. Tá BOhu ménu prjsljbugem; že wice nechcem se tulati, polowati, aneb obžjrati.

195. Ő azt az útat, és azt a' tzélt meg-találta, és megllyet tartotta, me én akartam meg-találni. Er hat den Weeg, und das Ziel behalten, welches ich gewollt habe.

habe. On ſe teg ceſti, a roho konce pridržel, kterỹ gſem chcel.

196. Én meg-úntam azokat az öszve kevert étkeket. Mich verdrieſſen dieſe verwirrte Sachen. (*Genit.*) Gá gſem zunowal ty pomiſſane wěcý.

197. A' Száraz kórság a' fonnyadásnak az oka. Die Schwind-ſucht macht ihn ſpeien. Ty ſuchotiný prinaſſagu gemu dáwenj.

198. Annak a' városnak meg-erősítésére kívántatik sok palánk karó. Das Dorf zu befeſtigen, brauchen wir viel Pfeiler (Pfähle.) Na popewnenj tegto Dedinj, potrebno geſt mnoho pilyrůw.

199. Ő néki elég kút-tsüvje vagyon. Er hat überflüßige Brunn-Röhre. On má priliſſné truby

200. *Antiq*. Tamino. *Szennyezem*. Beflecken. Poſſkwrňugem.

F I N I S.